

370.64 1854

ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΞΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΓΚΡΙΘΕΝ

ΕΝ ΤΩ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜῳ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ 1906—1911

ΥΠΟ

ΧΑΡΙΣΙΟΥ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

«Θυμέ, τίνα πρὸς ἁλλοδαπὰν,
ἄνθρωπον ἐμὸν πλὴν παραγείβει ; . . .
ἔπεται δὲ λόγῳ δίκας ἄτοκος, ἔθνος αἰνεῖν·
οὐδ' ἁλλοτρίων ἔρως ἀνδρὶ φέρειν κλέσσον·
οἰκοῦνεν μᾶτεν· ποτίφορον δὲ κόσμον ἔλαχε,
γλυκύ τι γαρύμεν».

Πίνδαρος, Νεμεονικῶν 3,26 ν.ξξ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

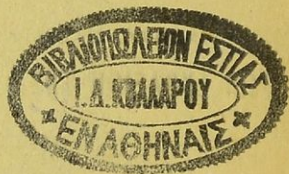
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

44—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1915

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν κάτωθι ὑπογραφὴν τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς « Ἑστίας ».

Κ. Παπαμάρκου

Εκδοταίον Παρθεναίου Λιόνη

1. Ὕμνος παίδων πρὸς τὸν Θεόν.

ὦ Θεὲ τοῦ παντός, ὁ ἀφθόνως
τάγαθὰ εἰς τὸν κόσμον σου χύσας
ὁ τὰ ἄνθη μὲ μύρον ἐνδύσας
καὶ τὰ ἄστρα ἐνδύσας μὲ φῶς·

Ὅν ὑμνεῖ τῶν πτηνῶν ἡ χορεία
καὶ ὁ φλοῖσθος τοῦ ρύακος ψάλλει,
ὃν τῆς φύσεως ψάλλουν τὰ κάλλι·
Πλάστα σύ, ὁ τῶν χρόνων τροφός·

Χεῖλη παίδων τολμοῦν νὰ σ' ὑμνήσουν
εὐμενὲς οὐς, ὦ Ὑψιστε, τεῖνε !
ἀσθενὴς ἡ φωνὴ τῶν ἀν εἶνε,
εἶνε ὅμως φωνὴ τῆς ψυχῆς.

Φώτισόν μας εἰς τὸ θέλημά σου
Σὺ γενοῦ ποδηγέτης μας θεῖος,
ἵνα ὅλος μας οὗτος ὁ βίος
ὕμνος γίνῃ πρὸς σέ συνεχής.

Ἄγγελος Βλάχος.

Α'. ΚΑΚΙΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ

2. Ἡ γάττα καὶ οἱ ποντικοί.

(Μωόλα)

Οἱ ποντικοὶ εὗρισκοντό ποτε εἰς μεγάλην στενοχωρίαν. Ἡ γάττα ἠπεῖλει νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φάγῃ αὐτούς.

Συνηθροίσθησαν τότε εἰς τι μέρος καὶ συνεσκέπτοντο, «Τὶ νὰ πράξωμεν», ἔλεγεν ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν· «εἶνε ἀνάγκη νὰ εὕρωμεν μέσον τι, ἵνα σωθῶμεν ἐκ τῆς γάττας, ἄλλως μετὰ τινα χρόνον θὰ εἴμεθα πάντες νεκροί». — «Γνωρίζω ἐγὼ μέσον τι πολὺ κατάλληλον», εἶπε τότε μικρὸς τις ποντικός· «Νὰ δέσωμεν μικρὸν κώδωνα εἰς τὸν τράχηλον τῆς γάττας. Ἡμεῖς ἔχομεν καλὰ ὦτα καί, ὅταν ἔρχηται ἡ γάττα νὰ μᾶς φάγῃ, θὰ τὴν ἀκούωμεν μακρόθεν καὶ θὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὰς τρύπας ἡμῶν».

«Ἐξαίρετα», ἀνεφώνησαν οἱ ποντικοί. «Ἀλλὰ τίς θὰ δέσῃ τὸν κώδωνα εἰς τὸν λαιμὸν τῆς γάττας; Δίκαιον εἶνε νὰ τὸν δέσῃ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος εἶπε τὴν γνώμην ταύτην. Νὰ τὸν δέσῃ ὁ μικρὸς ποντικός». — «Ἐγώ;» εἶπεν ἐκεῖνος· «ὄχι· δὲν ἔχω θάρρος». «Καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον», εἶπον οἱ ἄλλοι.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ γάττα ἔμεινε χωρὶς κώδωνα καὶ κυνηγεῖ πάντοτε τοὺς ποντικούς, ὅπως καὶ πρὶν συνέλθωσιν εἰς συμβούλιον καὶ πρὶν ἀκουσθῇ ἡ μωρὰ αὕτη γνώμη τοῦ μικροῦ ποντικοῦ.

3. Ἡ χελιδὼν καὶ ἡ γάττα.

(Θρασύτης)

Χελιδὼν τις σκοποῦσα νὰ κτίσῃ τὴν φωλεάν της ἦλθεν εἰς τὸ ἄκρον τέλματός τινος καὶ ἐλάβανε διὰ τοῦ βράμφους της πηλόν.

Μία γάττα, ἰδοῦσα αὐτήν, διενόηθη νὰ τὴν φάγῃ. Ἐρχεται λοιπὸν σιγὰ σιγὰ, ὅπως συλλάβῃ τὸ τρυφερὸν πτηνόν. Ἡ χελιδὼν ἐνόησεν ἐγκαίρως τὸν κακὸν σκοπὸν τῆς γάττας καὶ ἐπέταξεν ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁπτίαν ἡ γάττα ἔμελλε νὰ πηδῇ κατ' αὐτῆς.

Ἡ χελιδὼν ἀντὶ νὰ χαρῇ, διότι ἐσώθη, καὶ ἀντὶ νὰ πετάξῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον, ὅπως ἦτο φρόνιμον, δὲν ἔπραξεν οὕτως. Ἐπειδὴ ἦτο πολὺ θρασεῖα καὶ εἶχε μεγάλῃν πεποίθησιν εἰς τὴν ταχύτητα τῶν πτερύγων της, ἐπανήλθεν εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ἀφοῦ ἐκόλλησε τὴν λάσπην εἰς τὴν φωλεάν της· διήλθε πλησίον τῆς κεφαλῆς τῆς γάττας καὶ περιπαίζουσα αὐτὴν ἔλεγε· «Νά· συλλαβέ με· σύλλαδέ με!» Ἡ γάττα προσεποιήθη ὅτι δὲν ἤκουσε καὶ δὲν εἶδε τίποτε. Ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς χελιδόνος ἠρέθισεν αὐτήν. Ἡ ἀδιαφορία τῆς γάττας ἐνεθάρρυνε τὴν χελιδόνα περισσότερον καὶ ἐπέτα συχνότερον ἀπὸ πλησίον της καὶ τὴν περιέπαιζεν.

Ὅτε ὅμως καὶ τὴν τελευταίαν φορὰν ἔμελλε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον, ἡ γάττα πηδᾷ, συλλαμβάνει τὴν μίαν πτέρυγαν αὐτῆς, τὴν δαγκάνει καὶ καταξασχίζει τὴν αὐθάδη χελιδόνα.

— Ἀλλοί! ποῦ δέρονουν δεκοχτὼ καὶ δὲν τὸν δέρνει ὁ νοῦς του.

— Χόρενε, κυρὰ Μαροῦ, κ' ἔχε κ' ἔννοια τοῦ σηητιοῦ!

4. Ἡ τρικυμία.

(Θρασύτης)

Τρία καράβι' ἀρμενίζαν 'ς τῆς Πόλης τὰ μπουγάζια, τῶν' ἀρμενίζει με νοτιά, τᾶλλο με τραμουντάνα, τὸ τρίτο τὸ καλύτερο με τῆς στεργιάς τᾶγέρι.

Ντελῆ βοριάς τοῦ φώναξε, ντελῆ βοριάς τοῦ κράζει.

— Μάϊνα καράβι τὰ πανιά, μάϊνα καὶ ρίξ' τα κάτω.

— Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά καὶ δὲν τὰ κατεβάζω,

τ' εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουμένο.

ἔχω κατάρτια μπρούτζινα, ἀντένες σιδερένιες

κ' ἐκεῖ ποῦ στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη δὲν γυρίζω.

Ἀσπρογιαλίζ' ἡ θάλασσα, σιουρίζουν τὰ κατάρτια.

σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι

ἀπ' τὸ πουρν' ὥς τὸ δειλινὸ κ' ὥς μισὴ ὥρα νύχτα,

καὶ πρὸς τὴ μία τῆς νυχτὸς τὸ ξακουστὸ καράβι,

ἔς τὰ κύματα ν' ἐχώθηκε καὶ πίσω δὲν ἐφάνη.

(Δημῶδες).

6 — 6 — 6

5. Ὁ εὐφύνης δικαστής.

(Ψεῦδος)

Πλούσιός τις ἀπώλεσεν καθ' ὁδὸν τὸ χρηματοφυλάκιόν του περιέχον δύο χιλιάδας δραχμᾶς. Ὁ πλούσιος ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἔγραψε περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ἔδιδε πεντακοσίας δραχμᾶς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ εὑρίσκει τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ θὰ τὸ ἐπέστρεφεν εἰς αὐτόν.

Τὸ χρηματοφυλάκιον εὔρε πτωχός τις καὶ τίμιος ἄνθρωπος, ὅστις ἐπεθύμει νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀπώλεσεν αὐτό, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώριζεν. Ὅτε τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀνέγνωσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας περὶ τούτου, πάραυτα ἔτρεξε καὶ εὔρε τὸν πλούσιον καὶ τὸ ἔδωκεν.

Ὁ πλούσιος εὐχαριστήθη, διότι ἐπανεῦρε τὰ χρήματά του καὶ ἤρχισε νὰ μετρήῃ αὐτά. Ἐνῶ δὲ τὰ ἐμέτρει, ἐσκέπτετο κατὰ τίνα τρόπον θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ δώσῃ εἰς τὸν πτωχὸν τὰς πεντακοσίας δραχμᾶς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποσχεθῇ. Καὶ ὅτε τὰς ἐμέτρησε καὶ εἶδεν ὅτι οὐδεμία δραχμὴ ἔλειπεν, εἶπε πρὸς τὸν τίμιον πτωχόν· «Καλέ μου φίλε, ἦσαν δύο χιλιάδες καὶ πεντακόσαιο δραχμαὶ εἰς τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ ἐγὼ εὑρίσκω ἐδῶ μόνον δύο χιλιάδας· θὰ ἤνοιξας βεβαίως αὐτὸ καὶ θὰ ἔλαβες τὰς πεντακοσίας δραχμᾶς, αἱ ὁποῖαι σοὶ ἀνήκον. Ἐκαμες πολὺ καλὰ. Ἡ ἐγὼ σοὶ τὰς ἔδιδον ἢ σὺ τὰς ἐλάμβανες, τὸ πρᾶγμα εἶνε τὸ αὐτό. Ἐγὼ ἐν τούτοις σὲ εὐχαριστῶ πολὺ, διότι μοὶ ἐπέστρεψας τὰ λοιπὰ χρήματα καὶ εἰμαι ὑπόχρεως».

Ὁ τίμιος πτωχός, ὅστις περισσώτερον ἐφρόντιζε περὶ τῆς ὑπολήψεώς του ἢ περὶ τῶν πεντακοσίων δραχμῶν, ἐβεβαίωνε τὸν πλούσιον ὅτι τὸ χρηματοφυλάκιον οὔτε τὸ εἶχεν ἀνοίξῃ καὶ καὶ ὅτι τὸ παρέδιδεν εἰς αὐτόν οὕτως, ὅπως τὸ εὔρεν. Ὁ πλούσιος προσεποιεῖτο ὅτι δὲν ἐπίστευε καὶ ἔλεγε πολλὰ κατὰ τοῦ πτωχοῦ. Τέλος ὁ πτωχός ἐλυπήθη πολὺ διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην καὶ ἐνήγγαγε τὸν πλούσιον εἰς τὸ δικαστήριον.

ἤλθεν ἡ ὁρισμένη ἡμέρα νὰ δικασθῶσι καὶ παρουσιάσθωσιν ἀμφότεροι πρὸ τοῦ δικαστοῦ. Ὁ πλούσιος δυσχορίζετο ὅτι εἶχεν εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν του δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς καὶ ὄχι δύο χιλιάδας, τὰς ὁποίας εὔρεν εἰς αὐτό· ὁ δὲ πτωχὸς ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἀφῆρεσεν ἐκ τοῦ χρηματοφυλακίου, ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶχεν ἀνοίξει καὶ, ὥπως ἴδῃ τί περιεῖχεν. Ὁ δικαστὴς ἐδυσκολεύθη κατ' ἀρχὰς νὰ ἐννοήσῃ τίς τῶν δύο λέγει ψεύματα. Ἐπειτα ὅμως ἐσκέφθη ὅτι ὁ πτωχός, ἂν ἦτο ἀτιμος ἄνθρωπος, θὰ ἐκράτει τὸ χρηματοφυλάκιον. Ἐβλεπε δὲ προσέτι ὅτι καὶ ἡ φωνή του καὶ ἡ στάσις του καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐδείκνυν ἄνθρωπον τίμιον, ἀθῆρον καὶ ἀδικούμενον, καὶ ὁμέσως ἐνόησεν ὅτι ὁ πτωχὸς λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ πλούσιος λέγει ψεύματα. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τὸν πλούσιον διὰ τὰ ψεύματά του.

Ἀφοῦ ἀπεφάσισε τοῦτο, ἀπεσύρθη εἰς τὸ πλησίον δωμάτιον καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. «Ἐπειδὴ ὁ εἰς ἐξ ὑμῶν ἀπώλεσεν ἐν χρηματοφυλάκιον περιέχον δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς, ὁ δὲ ἄλλος εὔρεν ἐν χρηματοφυλάκιον, περιέχον δύο χιλιάδας δραχμὰς, ἔπεται ὅτι τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὅποιον εὔρεν ὁ εἰς, δὲν εἶχε τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὅποιον ἀπώλεσεν ὁ ἄλλος. Σύ, ἔντιμε φίλε, λάβε πάλιν τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὅποιον εὔρες, καὶ διαφύλαξον αὐτό, μέχρις ὅτου παρουσιασθῇ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τὸ ἀπώλεσε· καὶ σὺ ὁ ἄλλος δὸς τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὅποιον σοὶ ἔδωκεν ὁ καλὸς αὗτος ἄνθρωπος καὶ περίμενε, μέχρις ὅτου παρουσιασθῇ ἐκεῖνος, ὅστις θὰ εὔρῃ τὸ ἰδικόν σου χρηματοφυλάκιον, τὸ περιέχον τὰς δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς.

Ὁ πλούσιος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τίμιον πτωχὸν τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὅποιον ἔλαβε παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἔμεινε μὲ κατὰς τὰς χεῖρας.

— Ἄρνι ποῦ βλέπει ὁ Θεός, ὁ λύκος δὲν τὸ τρώγει.

— Ἄν τὸ λὲς καὶ δὲν τὸ κάνεις, τὴν ἐπόληψί σου χάνεις!

Χ 6. Πίθηκος καὶ κάμηλος.

(Φθόγος)

Τὰ ζῷα εἶχόν ποτε συναθροισθῆ εἰς τι δάσος καὶ διεσκεδάζον.
Ὁ πίθηκος, ὅστις ἦτο ὁ ἐπιτηδείοτατος χορευτής, ἵνα διασκεδάσω-
σιν ἐτι μᾶλλον τὰ ζῷα, ἠγέρθη καὶ ἐχόρευεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν.

Κάμηλος.

Πάντα τὰ ζῷα ἔμειναν ἐκστατικά. Τόσον λαμπρὸν χορὸν ποτὲ δὲν εἶχον ἔδῃ εἰς τὴν ζωὴν των. Μετὰ μεγάλης δὲ προθυμίας ἐπήγουν, ἐχειροκρότουν καὶ εὐχαρίστουν τὸν πίθηκον.

Ἡ κάμηλος εἶδε ταῦτα καὶ ἐφθόνησεν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐφαντάζετο ὅτι αὐτὴ ἠδύνατο νὰ χορεύσῃ καὶ ἀπὸ τὸν πίθηκον ἐπιτηδειότερον, ἐγείρεται καὶ ἀρχίζει νὰ χορεύῃ. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισε τὸν χορὸν, ἀηδίασαν τὰ ζῷα. Τὸ μέγα καὶ ἀσχημον σῶμα αὐτῆς, οἱ ἐπὶ τῆς ράχεως ὄδοι, οἱ μακροὶ καὶ ξηροὶ πόδες καὶ αἱ κινήσεις αὐτῆς ἦσαν ἀηδέστατα. Τὰ ζῷα ἀγανακτήσαντα ἔλαβον βόπαλα, τὴν ἐξυλοκόπησαν ἀνιλεῶς καὶ τὴν ἐδίωξαν ἐκ τῆς διασκεδάσεως.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Ἄν κάθεσαι στὴ θέσῃ σου, κανεῖς δὲν σὲ σηκώνει.

7. Ὄνος καὶ κυνάριον.

(Φθόνος)

Γεωργός τις εἶχε κυνάριον καὶ ὄνον. Τὸ κυνάριον ἦτο πολὺ ζωηρόν καὶ πολὺ χαριτωμένον. Ὅσάκις ἔβλεπε τὸν κύριόν του, ἔχαιρεν ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐπήδα, ὕλάκτει, ἔδσει τὴν οὐράν του, ἐκυλίετο πρὸ τῶν ποδῶν του, ἐχόρευεν, ἔλειχε τὰς χεῖράς του καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐδείκνυε τὴν μεγάλην αὐτοῦ χαράν.

Ὁ γεωργός ἡγάπα καὶ περιποιεῖτο αὐτὸ πολὺ· τῷ ἔδιδε πάντοτε ἐκ τοῦ ἰδικοῦ του φαγητοῦ καὶ πρῶγῃ, τὸ ἐθώπευεν, ἔπαιζε μετ' αὐτοῦ καί, ὅσάκις ἔτρωγέ ποτε εἰς τινος φίλου του, τῷ ἔφερε πάντοτε κατὶ εὐχάριστον καὶ τῷ ἔδιδεν.

Ὁ ὄνος ἔβλεπε ταῦτα καὶ ἐφθόνει τὸ κυνάριον. Ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ αὐτὸς νὰ φέρῃται πρὸς τὸν κύριόν του, ὅπως ἐφέρετο τὸ κυνάριον, ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ μὴ ἀγαπᾷ πλέον τὸ κυνάριον, ὅσον τὸ ἡγάπα.

Ἡμέραν τινά, ἐνῷ ὁ γεωργός ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ἀγροῦ του κατὰκοπος ἐκ τῆς ἐργασίας, εὗρεν εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τὸν ὄνον καὶ τὸ κυνάριον ἐλθόντα, ἵνα ὑποδεχθῶσιν αὐτόν. Τὸ κυνάριον ἤρchiσε τὰς χαριτωμένας του φιλοφρονήσεις καὶ θωπείας, ὅπως συνήθιζε πάντοτε. Ὁ ὄνος, ὅστις ἐφθόνει αὐτό, ἤρchiσε νὰ κάμνῃ καὶ αὐτὸς ὅ,τι ἔβλεπε νὰ κάμνῃ τὸ κυνάριον. Ἐκίνει τὴν οὐράν του, ὠγάτο, ἐκυλίετο κατὰ γῆς, ἐπήδα καὶ ἐχόρευεν. Ἀλλὰ, ἐνῷ ἐχόρευε καὶ ἐνθουσιῶν ἐλάκτιζε δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, δίδει εἰς τὸν κύριόν του ἐν τόσον δυνατὸν λάκτισμα, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἀφήσῃ τὸν δυστυχῆ εἰς τὸν τόπον.

Ὁ κύριος πολὺ ὀργισθεὶς ἐκ τούτου διατάττει νὰ λάβωσι τὸν ὄνον, νὰ κλείσωσιν αὐτόν εἰς τὴν φάτνην, νὰ τὸν δέσωσι καὶ νὰ τὸν ξυλοκοπήσωσιν, ὅσον ἡδύναντο περισσότερον.

Αἰσώπειος μῦθος.

—Τοῦ κόρακα ταῦγὸ δὲν βγάξει περιστέρια.

—Ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη σελήνης.

8. Ὁ ἐρημίτης.

(Ἐδοχησαί)

Ἀνθρωπὸς τις ἦτο πολὺ ἐξύθυμος. Ἐκ μηδαιμίνης ἀφορμῆς ὠργίζετο, ἐκραύγαζε καὶ διεπληκτίζετο πρὸς πάντας. Ὅσάκις δὲν εὗρισκε τὰ πράγματα τοῦ ἐκεῖ, ὅπου αὐτὸς ἠθελε νὰ εἶνε, ἢ ὁσάκις δὲν εὗρισκε τὸ φαγητὸν ἐτοιμον, ὅτε ἐπείνα, ὠργίζετο κατὰ τῆς μητρὸς του, ἐφώναζε καὶ διεπληκτίζετο πρὸς αὐτήν. Ὅσάκις ἀντέλεγέ τις, ὠργίζετο καὶ διεπληκτίζετο πρὸς αὐτόν. Ὅσάκις ἐκάλει τὸν ὑπηρέτην, καὶ δὲν ἤρχετο ἀμέσως, ὠργίζετο, ἐφώναζε καὶ ὕβριζεν αὐτόν. Μετενόει μὲν ἔπειτα, ἀλλὰ πατὲρ δὲν προσεπάθει νὰ διορθωθῇ. Ἐνόμιζεν ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν κακοὶ καὶ αὐτὸς μόνον ἦτο καλός· ὅτι ὅλοι πταίουσιν καὶ αὐτὸς μόνον δὲν πταίει.

«Ἄν μὲ ἀφηνον ἡσυχον οἱ ἄνθρωποι», ἔλεγε, «δὲν θὰ ἐθύμωνόν ποτε. Ἀλλ' εἶνε κακοὶ καὶ πάντοτε μὲ ἐνοχλοῦσι. Θὰ φύγω καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ θὰ ὑπάγω εἰς ἐρημὸν τι δάσος καὶ θὰ γίνω ἐρημίτης· ἐκεῖ οὔτε θὰ ἀκούω οὔτε θὰ βλέπω κανένα καὶ τότε δὲν θὰ ὀργίζωμαι πλέον».

Ἐφυγε λοιπὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ μετέβη εἰς τι δάσος. Ἐκεῖ εὗρισκεν τόπον τινὰ διαρρεόμενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἀποφασίζει νὰ κτίσῃ καλύβην καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ διὰ παντός. Ἐκοψεν ὀλίγα ξύλα καὶ ἤρχισε νὰ κτίζῃ αὐτήν. Μετ' ὀλίγον ἐδίδψησε. Τότε λαμβάνει τὴν στάμναν, τὴν φέρει εἰς τὴν πηγὴν καὶ τὴν τοποθετεῖ κάτωθεν ταύτης. Ἀλλ' ἡ στάμνα δὲν εἶχε καλῶς τοποθετηθῇ καὶ ἀνετράπη. Τὴν τοποθετεῖ ἐκ δευτέρου. Μετ' ὀλίγον ἀνατρέπεται καὶ πάλιν. Τότε ὁ ὀργίλος αὐτὸς ἄνθρωπος, ἀντὶ νὰ προσέξῃ νὰ τοποθετήσῃ αὐτήν στερεώτερον, ἔξω φρενῶν λαμβάνει αὐτήν εἰς τὰς χεῖράς του, τὴν κτυπᾷ εἰς τὸν βράχον καὶ τὴν καταθραύει. Ἀλλὰ, μόλις εἶδε τὰ θρύμματα κατὰ γῆς ἐσκορπισμένα, συνέρχεται, ἐκπλήσσεται καὶ λέγει, «ὦ, τί ἀνόητος εἶμαι! Πάντοτε ἐνόμιζον ὅτι ἔπταιον οἱ ἄνθρωποι, ὅτε ὠργιζόμην, ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι οὐδεὶς πταίει. Μόνον ἐγὼ ὁ ἴδιος πταίω. Τώρα εἶνε

φανερὸν ὅτι εὐδόλως εἶνε ἀναγκαῖον νὰ εἶμαι μακρὰν τοῦ κόσμου, νὰ εἶμαι ἐρημίτης. Θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν κόσμον καὶ θὰ φροντίσω ἐκ παντὸς τρόπου νὰ διορθωθῶ».

— Ὁ θυμωμένος κ' ὁ τρελλὸς ὁμοιάζουν καὶ οἱ δύο.

— Τὸ κακὸ ἔξιδι τὰ γγγειό του χαλᾷ,

— Τῆς ὀξύθυμίας τὸ ἄνθος μανία.

9. Ὁ Ἀδάμ.

(Πλεονεξία)

Καὶ τί σοὶ ἔλειπεν, Ἀδάμ, ἐντὸς τοῦ Παραδείσου ;
ἀνθῶν δὲν εἶχες τάπητα καὶ στέγην νεφελῶν χρυσῶν ;
Εἰς ὁρόσον δὲν σὲ ἔλουεν ὁ γλυκὺς ζέφυρος φύσων ;
κ' ἡ ἀπδὼν δὲν σ' ἔψαλλεν. « Ἐγὼ φρουρῶ, κοιμήσου » ;
Δὲν σ' ἤκουε προστάσσοντα ἔρπων ὁ λέων τῶν δασῶν,
ὁ αἰετὸς τῶν οὐρανῶν, ὁ δράκων τῆς ἀβύσσου ;
Δὲν σ' ἔφθανε τοῦ βλέμματος τοῦ πανεράστου ἡ τροίχλη ;
δὲν σ' ἤρκει νὰ σὲ προσκυνοῦν μονάρχην τῶν τῶν ;
Τὴν ἀπληστόν σου ὄρεξιν ἄλλη ἐκέντησε τροφή·
εἶδες πῶς μῆλον θαυμαστὸν μυλᾷ ἔφερε χρυσῇ
καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐκίνησας τὸν λαίμαργον ὀδόντα !
ἀλλ' ἔξω τώρα τῶν πυλῶν ὀδύρεσαι καὶ πταίεις

Ἄλ. Ρ.

10. Ἀλκιβιάδου ὑπερηφάνεια

(Αἰλιαδός. Ποικίλη ἱστορία Γ' 8)

(Ὑπερηφάνεια)

Βλέπων ὁ Σωκράτης τὸν Ἀλκιβιάδην
τὸν πλοῦτον καὶ ἰδίως διὰ τὰ πολλὰ καὶ
κτῆματά του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ θεράπειται
ταύτης ἀσθενείας τῆς ψυχῆς ἔφερεν αὐτὸν
χάρτου καὶ τὸν παρήγγειλε νὰ ζητήσῃ
τικὴν. Ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τινα χρόνον

Τότε ὁ Σωκράτης τὸν παραγγέλλει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὕρῃ ἐν αὐτῇ τὰ κτήματά του.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀναζητήσας εἰς τὸν χάρτην καὶ μὴ εὐρῶν αὐτὰ ἐστράφη πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ εἶπε· «Τὰ κτήματά μου δὲν εἶνε ἐδῶ γεγραμμένα». — «Καὶ ἔπειτα ὑπερῆφανεύεσαι!», λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης, «διὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι τόσον ἀσήμαντα, ὥστε οὔτε ἐλάχιστον μέρος τῆς γῆς δὲν ἀποτελοῦσι.».

11. Τὸ καρφίον τοῦ πετάλου.

(᾽Απρυνότητα)

Χωρικός τις, ἐνῷ ἡτοίμαζε τὸν ἵππον του, ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν πόλιν, παρετήρησεν ὅτι ἐξ ἐνὸς πετάλου ἔλσιπεν ἐν καρφίον. «Ἔ, εἶπε, «τί βλάπτει, ἂν λείπῃ ἐν καρφίον ;» καὶ ἀνεχώρησε.

Μόλις είχε διατρέξῃ τὸν ἡμῖον δρόμον, πίπτει ἐκ τοῦ ποδὸς τοῦ ἵππου τὸ πέταλον. «Νὰ ἦτο ἐδῶ πλησίον κανεὶς πεταλω-
 «ἔλεγε, «θὰ ἐπετάλωνα τὸν ἵππον μου. Ἀλλὰ τί βλάπτει;
 μετὰ τὰ ἄλλα τρία πέταλα».

ἢ ὁδὸς ἦτο ἀνώμαλος· εἶχε πολλὰς πέτρας. Ἡ ὀπλὴ
ἐτρίβετο ἐπ' αὐτῶν καὶ ἤρχισε νὰ χωλαίνει τὸ ζῦγον.
Ὁδὸς ἐσυλλογιζέτο ὅτι θὰ βλαθῇ ὁ ἵππος καὶ μετενόει,
καρφύσῃ εἰς τὸ χωρίον τὸ πέταλον. Ἐνῷ δὲ ἐσυλ-
λογιζόμην, αἰφνης πηδῶσιν ἐκ τῶν θάμνων δύο λησταί. Ὁ
μὲν καὶ ὁ χωρικός δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ, ἐστάθη
ἐν πλησίον του οἱ λησταί, τὸν ἐγκύμωνσαν, ἔλαβον
τὸν ἵππον. «Ποτέ μου δὲν ἐφάνταζόμην», ἔλεγεν ὁ
χωρικός, «ὅτι ἐν καρφίον πετάλου θὰ ἔχανον τὸν ἵππον».
Ὁ μὲν λυπὸς ἐπέστρεψε πεζὸς εἰς τὸ χωρίον του.
Ὁ δὲ χωρικός ἐν. «Εἶχε πολὺ δίκαιον ὁ πατήρ μου,
ὅτι θὰ μικρὰ παιδιὰ, ὅτι, ὅστις ἀμελεῖ
τὴν ἑαυτοῦ ἰσχύαν».

Λόνι, χάνει καὶ τὸ καρφί.
 Ἄ σου νὰ μὴ χάσῃς τὴ βελονιά σου.

12. Ὀδοιπόροι καὶ ἄρκτος.

(Φίλος ἄπιστος)

Δύο φίλοι ἐβάδιζον τὴν αὐτὴν ὁδόν, ὅτε μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται πρὸ αὐτῶν μεγάλη τις ἄρκτος. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν πάραυτα ἔσπευτε καὶ ἀνέβη ἐπὶ τινος δένδρου, ὃ δὲ ἄλλος, ἐπειδὴ τὸν ἀφήκεν ὁ σύντροφός του καὶ δὲν ἠδύνατο μόνος νὰ παλαίσῃ κατὰ τῆς ἄρκτου, ἔπεσε κατὰ γῆς. Ἐκράτησε τὴν ἀναπνοήν του καὶ προσεποιεῖτο τὸν νεκρόν. Εἶχεν ἀκούσῃ ποτὲ ὅτι ἡ ἄρκτος δὲν ἐγγίζει νεκρὸν ζῷον. Ἡ ἄρκτος ἦλθε πλησίον του καὶ μετὰ τὸ ῥύγχος αὐτῆς ὠσφραίνεται αὐτὸν εἰς τὸ στήθος καὶ εἰς τὸ πρόσωπον, ἵνα πληροφορηθῇ, ἂν ἀνέπνεεν ἢ ἦτο νεκρός. Ἐπειδὴ ὅμως εἶδεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀνέπνεεν, ἐνόμισεν αὐτὸν νεκρὸν καὶ ἔφυγε.

Μετὰ ταῦτα κατέβη ὁ φίλος του ἐκ τοῦ δένδρου καὶ τὸν συνέχαιρεν ὅτι διέφυγε κίνδυνον προφανῇ καὶ μέγαν. Ἀφοῦ δὲ τὸν συνεχάρη, τὸν ἠρώτησε τί τοῦ εἶπεν ἡ ἄρκτος. Τότε οὗτος εἶπε πρὸς τὸν ἄθλιον φίλον του· « Ἡ ἄρκτος μοι εἶπε ποτὲ εἰς τὸ ἔξῃς νὰ μὴ συνοδοιπορῶ μετὰ φίλου τοιοῦτου, ὅστις κατὰ τοὺς κινδύνους ἐγκαταλείπει τοὺς φίλους του. »

Λισώπειος μῦθος.

— Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὥς χρυσὸν τὸ πῦρ (Μένανδρος).

— Σπάρμιον καὶ δυσεύρετόν ἐστι φίλος βέβαιος (Πλούταρχος).

— Ἐν τῇ εὐτυχίᾳ εὐκολώτερον, ἐν τῇ δυστυχίᾳ δυσκολώτατον νὰ εὔρῃς φίλον.

13. Ἀλώπηξ καὶ ποιμήν.

(Χαρακτήρ ἄτιμος)

Λέων ἐδίωκεν ἔλαφον. Ἡ δυστυχὴς, ὅσον ἠδύνατο, ἔτρεχεν, ἵνα μὴ συλλάβῃ αὐτὴν ὁ λέων καὶ τὴν φάγῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἔτρεξεν, ἔφθασε τέλος βαθύν τινα δρυμῶνα καὶ ἐκεῖ ἐκρύβη χωρὶς νὰ τὴν ἴδῃ ὁ λέων. Μόνον εἰς ποιμήν, ὅστις ἔδωσεν ἐκεῖ πλησίον τὰ πρόβάτα του, εἶδεν αὐτὴν ποῦ εἶχε κρυβῇ.

Μετ' ὀλίγον φθάνει εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὁ λέων καὶ ἐρωτᾷ τὸν ποιμένα μήπως εἶδε τὴν ἑλαφον διελθοῦσαν ἐκεῖθεν. «Ὁχι· ἀπήντησεν ὁ ποιμήν. Ἀλλά, ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, διὰ τῆς χειρὸς ἐδείκνυε τὸν τόπον, ὅπου ἦτο κεκρυμμένη ἡ ἑλαφος. Ὁ λέων εὐθὺς ἐνόησε καὶ ὥρμησε κατ' αὐτῆς.

Ἀλώπηξ τις μακρόθεν βλέπουσα ταῦτα, ὅτε ἔφυγεν ὁ λέων, ἐπλησίασε τὸν ποιμένα καὶ μετ' ἀγανακτήσεως εἶπε πρὸς αὐτόν· «Ἀθλίε, τί σοῦ ἔκαμεν ἡ δυστυχὴς ἑλαφος καὶ τὴν ἐπρόδωκες εἰς τὸν λέοντα; Δὲν φοβεῖσαι τὸν Θεόν· νὰ εἶσαι τόσον ἄσπλαγχνος; Δὲν αἰσχύνεσαι νὰ εἶσαι τόσον ἄτιμος; ἄλλα νὰ λέγῃς καὶ ἄλλα νὰ πράττῃς; Διὰ τῆς γλώσσης νὰ λέγῃς, ὅτι δὲν εἶδες τὴν ἑλαφον, καὶ διὰ τῆς χειρὸς νὰ δεικνύῃς τὸν τόπον, ὅπου εἶχε κρυβῆ ἡ δυστυχὴς; Αἰσχος! Οὐδεὶς χρηστὸς ἄνθρωπος πράττει ὅ,τι σὺ ἔπραξας. Μόνον ἄνθρωπος πολὺ ἐλεεινὸς καὶ πολὺ ἄθλιος δύναται ἄλλα νὰ λέγῃ καὶ ἄλλα νὰ πράττῃ, καὶ μόνον ἄνθρωπος πολὺ ἄγριος καὶ μοχθηρὸς δύναται ἀνίσχυρον καὶ δυστυχὲς πλάσμα νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς ὄνυχας ἀγρίου θηρίου».

Αἰσώπειος μῦθος.

— Φυλάξου ἀπὸ τὸν φίλον, ποῦ σὲ χαϊδεύει μὲ τὸ χέρι καὶ σὲ δαγκάνει μὲ τὸ στόμα.

14. Ἐχιδνα καὶ ἀλώπηξ.

(Ὁ κακὸς κακὸν ἔχει)

Ἐχιδνα θέλουσα νὰ διαβῇ ποταμὸν ἦλθεν εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ καὶ ἐσυλλογίζετο τίνι τρόπῳ θὰ ἠδύνατο νὰ διαβῇ εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην ἀδελφῆς. Ἐνῷ ἐσυλλογίζετο τοῦτο, παρατηρεῖ δέσμη νη ἀκανθῶν φερομένην ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ πρὸς αὐτήν. Ἀμα ἐπλησίασεν ἡ δέσμη, ἡ ἔχιδνα ἀναβαίνει ἐπ' αὐτῆς καὶ οὕτως ἔχουσα ἀφίεται εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ρεύματος.

Ἀλώπηξ εὐρισκομένη ἐκεῖ που πλησίον, εἶδεν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τὰς ἀκάνθας καὶ ἐπ' αὐτῆς τὴν ἔχιδναν καὶ εἶπε· «Πολὺ καλὰ

καὶ πολὺ σωστά ! Εἰς πλοίαρχον τόσον ἄθλιον καὶ ἐλεεινόν, τόσον
ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν πλοῖον ἀρμόζει. |

Αἰσώπειος μῦθος.

— Σ τοὺς κακοὺς τρίσκακα.

— Τέτοιος φίλος, τέτοια πίττα.

— Ἀξίος ὁ ναύαρχος τῆς νεώς. |

15. Ἡ κόρη τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου.

(Ὁ κακὸς τιμωρεῖται)

Τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου κόρη,
παιδίσκη μόλις ἑπτὰ ἐτῶν,
τὸν ἠκολούθει κατὰ τὰ ὄρη,
φεύγοντα πλῆθος στρατιωτῶν.
Ἡ μαύρης μοῖρας Αἰκατερίνη
αὐτῇ ὠχροόλευκος ὡς σελήνη
«Πατέρα», ἔκραζε μὲ κλαυθμούς·
εἰς πᾶν ἐκεῖνος αἶσθημα ξένος,
δὲν εἶχεν ὧτα οὐδ' ὀφθαλμούς.

Ἠνδύσας βράχους, πλεύσας ἀβύσσους,
ἑσώθη μόλις εἰς ἄλλην γῆν·
ἀλλὰ τοῦ τέκνου του τὰς ἀλύσους
καὶ τῆς συζύγου του τὴν σφαγὴν
ἐκεῖθεν ἔμαθεν. Ὀκτὼ χρόνους
βαθεῖς ἀκούων καρδίας πόνους
δι' ἐν τὸν κόσμον πλάσμα ἠρώτα
κ' ἔκραζε· ἀκόρη μου ποθεινή !
«εἰς τὰ σκῆληρά μου ἀκόμη ὧτα
» ἡ παιδική σου ἡ εἰ φωνή».

Καὶ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἀσίας
τὰ βήματά του περιπλανῶν,
παρὰ τὰ Μύλασα τῆς Καρίας
τὸ περιζήτητον εὔρεν ὄν·
Ἐκεῖ, τὸν εἶπαν, ἡ λυπημένη.
Ἐκεῖ ὀλίγας αἶγας ποιμαίνει.

Ἀλλαξοπίστησεν ἡ ἀθλία
ὑπὸ αὐθέντας Ὀθωμανούς,
πλὴν τὴν ἐκόλασεν ὀργὴ θεία.
κ' ἐκλείψεις πάσχει αὐτῆς ὁ νοῦς.

Εἰς ἄκραν ἔστεκε καὶ πρὸς ἓνα
ἔκλινε κάτω αὐτὴ κρημνόν,
ὄμματα στρέφουσα πλανεμένα.
ὅταν ἐκεῖνος ἦλθε θρηνῶν.
«Αἰκατερίνη!, τέκνον μου!», κράζει
«Αἰκατερίνη!». πάλιν φωνάζει.
Ἀλλὰ ἡ νέα δὲν εἶχεν ὦτα
καὶ ὡς ἐλίχρυσος μαρυνθεῖς
εἰς τὰ ὠχρά της πλανῶνται νῶτα
πλεξίδες δύο κόμης ξανθῆς.

«Αἰκατερίνη! δὲν μὲ λυπεῖσαι;»,
ὁ γέρον λέγει ὁ θλιβερός.
«Πατὴρ σου εἶμαι· δὲν μ' ἐνθυμεῖσαι;
»τόσον μὲ ἥλλαξεν ὁ καιρός;
»Τοῦ χωρισμοῦ σου μ' ἔχει ὁ πόνος
»ἀλλοιωμένον, ὄχι ὁ χρόνος...
»Σ' ἔχασα βρέφος, σ' εὐρίσκω νέαν
»ὦ γηρατειά μου εὐτυχῇ!
»Τὴν ποθεινὴν σου διψῶσα θέαν
»ἦλθ' εἰς τὰ χεῖλν μου ἡ ψυχὴ!»

Οὐτ' ἐκινήθη οὐτ' ἐθερμάνθη
αὐτὴ, ὡς κρύα πέτρα βουνῶν
καὶ οὐτ' ἐνόησεν οὐτ' ἠσθάνθη,
ἀλλ' εἰς τὸν ἀσπλαγχνόν οὐρανὸν
ἔψωσε μόνον βλέμμα γαλήνης
καὶ ἔψαλεν ᾄσμα παραφροσύνης.
«Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
»οἱ αἰμοδόροι Ὀθωμανοί.
»Τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
»δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή!».

Κ' ἐκεῖνος ἔκραξε· «Τρισαθλία,
» μὴ ψάλλῃς πλέον· φροῖτω, ῥιγῶ!
» Ἀπεμωράνθης, καὶ ἡ αἰτία
» τῆς δυστυχίας σου εἰμ' ἐγώ!»
Βαρυκτυπῶντα μέτωπον, στήθη
αὐτὴ τὸν εἶδε καὶ ἀπεκρίθη·
«Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
» οἱ αἰμοδόροι Ὁθωμανοί·
» τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
» δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή!».

Ἐγιναν δύο οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς
πηγαὶ δακρύου τῆς φλογεροῦ·
τὸ τελευταῖον ἡ ἐρημίτις
σημεῖον ἔκαμε τοῦ σταυροῦ
καὶ εἰς τὰ βάραθρα ἐκρημνίσθη·
καὶ ὁ ψαλμός τῆς συνεβυθίσθη·
«Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
» οἱ αἰμοδόροι Ὁθωμανοί·
» τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
» δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή!»

Καὶ ὁ πατὴρ τῆς· «Μὲ ἀπεσπάρσθη
» ἀπὸ τοὺς κόλπους μου τοὺς γυμνοὺς
» καὶ τὸν πατέρα τῆς κατηράσθη
» καὶ εἰς ἀβύσσους καὶ εἰς κρημνοὺς
» μ' ἔφυγε δίχως νὰ μὲ γνωρίσῃ,
» μ' ἔφυγε δίχως νὰ μ' ἐλεήσῃ!
» Ὅλῃν ἐπάνω μου τὴν ὀργὴν σου,
» ὅλῃν ἐξήντησας, οὐρανέ!
» Ὅλῃν ἐπάνω μου τὴν γοργὴν σου
» φλόγα ἐκένωσας, κεραυνέ!»

Ἄλλεξ. Σοῦδος.

16. \Τὸ πρόβατον.

(Φυσιολογία)

Τὸ πρόβατον εἶνε ζῷον θηλαστικόν, μηρυκαστικόν, ὄχι πολὺ
μέγα. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε μετρία καὶ πολὺ στενὴ πρὸς τὰ

(ΤΑΞΙΣ Δ'.)

ἐμπρός, οἱ ὀφθαλμοὶ μέτριοι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ ὦτα μέτρια, ἡ σιαγὼν ἄνευ γενείου. Ὁ κορμὸς ὄχι πολὺ μέγας. Οἱ πόδες λεπτοὶ καὶ ὑψηλοί. ἀπολήγοντες ὄχι εἰς ὄνυχας, ἀλλ' εἰς δύο χηλὰς. Τὸ τρίχωμα, **ἔριον** καλούμενον, μαλλωτόν, πολὺ πυκνόν, οὖλον καὶ μαλακόν. Τὸ χρώμα τοῦ ἐρίου συνήθως λευκὸν ἢ μέλαν καὶ ἡ φωνή, **βληχὴ** καλουμένη, μαλακὴ καὶ ἄτονος. **Α**

Τὸ πρόβατον δὲν εἶνε ἄσχημον ζῶον· τὰ μέρη τοῦ σώματός του εἶνε ἀνάλογα, δὲν εἶνε τὸ ἐν μεγαλύτερον καὶ τὸ ἄλλο μικρότερον ἀπὸ ὅ,τι πρέπει. Ἡ κεφαλὴ του δὲν εἶνε ἄσχημος καὶ οἱ πόδες του ἀρκετὰ ὠραῖοι.

Τὰ πρόβατα ἐξημερώθησαν καὶ εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ παλαιστάτων χρόνων. Εὐρίσκονται πανταχοῦ τῆς γῆς. Τινὰ εἶνε μεγαλύτερα, καὶ ἄλλα μικρότερα· τινὰ ἔχουσι κέρατα, ἄλλα δὲν ἔχουσι· τινὰ ἔχουσι τὴν οὐρὰν βραχεῖαν, ἄλλα ἔχουσιν αὐτὴν μακράν, ἄλλα λεπτὴν καὶ ἄλλα πλατεῖαν.

Τὰ πρόβατα ἔχουσι κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φύλον, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουσι, καὶ διάφορα ὀνόματα. Τὸ νεογνὸν καλεῖται **ἀμνὸς** καὶ **ἀρνάκιον**. Τὸ ἄρρεν, ὅταν μεγαλώσῃ, λέγεται **κριὸς** καὶ τὸ θῆλυ **ἀμνάς**. Ὁ κριὸς ἔχει πάντοτε κέρατα, ἡ ἀμνάς πολὺ σπανίως. **Α**

Τὰ πρόβατα ζῶσι συνήθως δέκα ἔτη. Ὁ κριὸς δύναται νὰ ζῇ καὶ μέχρι δεκαπέντε ἐτῶν. Τρώγουσι πόαν, μηρυκάζουσι, πίνουσιν ὕδωρ, νέμονται κατ' ἀγέλας τὸν χειμῶνα εἰς πεδινούς καὶ θερμούς τόπους, τὸ δὲ θέρος εἰς εὐάερα καὶ δροσερὰ ὄρεινά μέρη. Εἶνε λαίμαργα, ὅταν εὕρωσι πολλὴν τροφήν, καὶ ὀλιγαρκῇ, ὅταν δὲν ἔχωσι πολλήν. Ὑποπίπτουσιν εἰς πολλὰς ἀσθενείας. Ἀναπτύσσονται πολὺ ταχέως, ἐν ἔτος μετὰ τὴν γέννησίν των εἶνε πλέον τὰ πρόβατα τέλεια. Τίκτουσιν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν μέχρι τοῦ ὀγδόου, εἰς δὲ ζῶσι καλῶς, καὶ μέχρι τοῦ δεκάτου. Ἐγκυμονοῦσι περὶ τὰς εἴκοσι καὶ μίαν ἐβδομάδας καὶ γεννῶσι κατ' ἔτος τινὰ μὲν ἐν μόνον ἀρνίον λευ-

κὸν ἢ μαῦρον. τὰ πλείστα δὲ δύο καὶ τινὰ καὶ πέντε διὰ μιᾶς.

Τὰ πρόβατα δύνανται καὶ δις τοῦ ἔτους νὰ γεννήσωσιν, ὅταν ἔχωσι καλὴν περιποίησιν, ὅταν δὲν κακοπαθῶσιν, ὅταν δὲν περιπατῶσι πολύ, ὅταν νέμονται εἰς τόπους προσηλίους καὶ ὅταν ἔχωσι τροφήν ἄφθονον καὶ καλήν. Κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, πρὶν γεννήσωσι καὶ ἀφοῦ γεννήσωσι δίδουσιν εἰς αὐτὰ καὶ τρώγουσιν ἅλας, διὰ νὰ διψῶσι καὶ πίνωσι πολὺ ὕδωρ, διότι τὸ ὕδωρ κάμνει αὐτὰ ὑγιέστερα καὶ παχύτερα. Ἐπίσης παχύτερα γίνονται τὰ πρόβατα καὶ ὅταν τρώγωσι κλωνάρια τρυφερά, ἀγριελαίας, βίκον καὶ ἄχυρα ἐρραντισμένα μὲ ἅλας. Τὰ πρόβατα, ὅταν βόσκωσι, δὲν τρέχουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. ἀλλὰ μένουσι πολλὴν ὥραν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ, ὅταν πορεύονται, βαδίζουσι συνήθως ἔχοντα ἐσκυμμένην τὴν κεφαλὴν.

Ἡ ἀγέλη τῶν προβάτων λέγεται **ποίμνη** καὶ **ποίμνιον**. Ἐκαστὴ **ποίμνη** ἔχει ἓνα κριόν, ὅστις πάντοτε προηγείται τῶν ἄλλων προβάτων, ἓνα ἢ καὶ πλείονας ποιμενικοὺς κύνας, οἵτινες σφάζουσιν αὐτὰ ἐκ τῶν λύκων, καὶ ἓνα ἢ πλείονας ποιμένας, οἵτινες προστατεύουσι καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐπιμελοῦνται αὐτῶν. Ἄνευ τούτων οὐδεμία **ποίμνη** δύναται νὰ συντηρηθῇ. Πάσαντα ἀφανίζονται ὑπὸ τῶν λύκων καὶ τῶν ἄλλων ὠμοφάγων θηρίων, διότι τὰ πρόβατα οὔτε νοῦν οὔτε θάρρος οὔτε ὄπλα ἔχουσιν, ἵνα δύνανται μόνον τῶν νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν ζωὴν των.

Ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἔδωκεν εἰς πάντα τὰ ζῷα ἀνὰ ἓν ὄπλον, διὰ νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν ζωὴν των κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Εἰς τινὰ ἔδωκε κέρατα, εἰς ἄλλα ὄνυχας, εἰς ἄλλα ὀπλὰς, εἰς ἄλλα ταχύτητα καὶ εἰς ἄλλα ἄλλο. Καὶ εἰς τὸ πρόβατον ἔδωκε κέρατα, τὰ ὅποια καλῶς μετεχειρίζετο, ὅταν ἔξη εἰς τὰ ὄρη. Ἀλλά, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν οὐδὲν ἄλλο κάμνει εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον παρὰ νὰ ἀμέλγεται, νὰ κείρηται καὶ νὰ σφάζεται, ἐλησμόνησε τὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ κατήντησε τῶρα ὡς νήπιον, τὰ ὅποια, μίαν στιγμὴν

ἐὰν τὸ ἀφήσῃ ἢ μήτηρ του, ἀμέσως ἀφανίζεται. Τὸ πρόβατον, μίαν στιγμήν ἂν τὸ ἀφήσωσιν οἱ κύνες καὶ οἱ ποιμένες, ἀμέσως ἀφανίζεται.

Τὸ πρόβατον εἶνε ζῶον ἡμερον, ἀγαθόν καὶ ἄκακον· ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ζῶον εἶνε τόσον ἀνόητον, τόσον εὐηθες, τόσον ἀναίσθητον, τόσον δειλόν, ὅσον εἶνε αὐτό. Τὸ σῶμά του εἶνε ἀνίσχυρον, ὁ νοῦς του εἶνε ἀσθενέστατος, τὰ αἰσθητήριά του ὅχι ἐξαίρετα, ἡ φυσιογνωμία του βλακική, προσηλώνει τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τι μέρος καὶ χάσκει· ἡ στάσις, οἱ μορφασμοί, αἱ πράξεις του φανερώνουσιν ὅτι δὲν ἔχει νοῦν. Εὐθύς ὡς ὁ ἐλάχιστος κρότος ἀκουσθῇ, τρέχει, χωρὶς νὰ σκεφθῇ ποῦ πηγαίνει καὶ διατί τρέχει, καὶ χωρὶς νὰ εἶνε κίνδυνος. Καὶ ὅτε εἶνε κίνδυνος, πάλιν τρέχει, χωρὶς νὰ ἐννοῇ ποῖος εἶνε ὁ κίνδυνος, ποῦ εἶνε καὶ πόθεν πρέπει νὰ φύγῃ, ἵνα σωθῇ. Δὲν τρέμει, ὅπως τρέμει ὁ κύων καὶ ὁ ἵππος, ὅταν ὑπάρχῃ κίνδυνος, ἀλλ' ἴσταται ἡλιθίως καὶ βλέπει πρὸς αὐτὸν ἢ κρατεῖ τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὰ ἄνω καὶ χωρὶς νὰ στρέψῃ αὐτὴν δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἢ ὀπισθεν, ἵνα ἴδῃ τί συμβαίνει, τρέχει κατ' εὐθείαν καὶ ἔρχεται ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου εἶνε ὁ κίνδυνος. Εἴτε μόνον του εἶνε τὸ πρόβατον εἴτε ἐν τῇ ποίμνῃ, εἶνε τὸ αὐτό. Φέρεται πάντοτε ἡλιθίως πρὸς τὸν κίνδυνον καὶ τίποτε δὲν πράττει, ὅπως τὸν διαφύγῃ. Ὅταν εἶνε εἰς τὴν ποίμνην καὶ συμβῇ τι εἰς αὐτά, δὲν τρέχει τὸ ἐν εἰς βοήθειαν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ βληχώμενα καὶ θορυβοῦντα τρέχουσι πάντοτε ὁμοῦ καὶ συμπίεζονται εἰς ἓνα σωρόν. Ὁ κτύπος ἐνὸς ὄπλου, ἡ ταχεῖα ἀναλαμπὴ μιᾶς φλογός, ἰδίως ὅμως ἡ ἀστραπὴ καὶ ἡ βροντὴ, τὰ ταραύσσει πολὺ. Ὅταν τὴν νύκτα γίνῃ πυρκαϊὰ εἰς τὸν στάβλον αὐτῶν καὶ διὰ πολλῶν κόπων κατορθωθῇ ἐπὶ τέλους νὰ σωθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλέθρου, αὐτὰ τρέχουσι πάλιν τυφλῶς εἰς τὸν καίομενον στάβλον καὶ καίονται.

Τὰ πρόβατα κινεῖνται καὶ περιπατοῦσιν ὡς μηχαναί· θέλῃσιν ἰδίαν δὲν ἔχουσιν. Ἀκολουθοῦσι τυφλῶς τὸν κριόν, ὅστις προηγείται τῆς ποίμνης, τὸν ὑλακτοῦντα κύνα ἢ τὸν συρίττοντα ποιμένα εἰς ὃ τι μέρος καὶ ἂν ὀδηγήσωσιν αὐτά. Ὅ,τι κάμῃ ὁ κριός, κάμνουσι καὶ αὐτά. Ἐὰν εἰς τὸν κριὸν ἔλθῃ ἢ ὀρεῖς νὰ

κάμη, ἐν πῆδημα. ὀλίγα βήματα ἀφου ἐξέλθῃ ἐκ τῆς μάνδρας, ἕκαστον πρόβατον τῆς ποιμνης, ἅμα ἔλθῃ εἰς τὸ ἴδιον μέρος, κάμνει καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον πῆδημα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ διατί. Ἐάν, ὅταν ἴσταται ἡ βόσκη ἢ περιπατῇ ἡ ποιμνη, τρέξῃ ὁ κριὸς πρὸς τὰ ἐμπρός, τότε τρέχουσι κατόπιν αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ πρόβατα. Ἐάν, ὅταν διαβαίῃ ἡ ποιμνη ἀπὸ γῆς γεφύρας ποταμοῦ τίνος, ὁ κριὸς ὀλισθήσῃ καὶ πέσῃ ἐντὸς αὐτοῦ, τότε πηδῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ τὰ πρόβατα, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, χωρὶς νὰ ἐννοῶσι ποῦ πηδῶσι καὶ χωρὶς νὰ ἔχωσι σκοπὸν νὰ βοηθήσωσιν ἢ νὰ μιμηθῶσι τὸν κριόν, ἀλλὰ μόνον διότι δὲν δύνανται νὰ σκεφθῶσιν.

Τὸ πρόβατον εἶνε ἀπαθὲς καὶ ἀναίσθητον. Εἶνε τὸ μόνον ζῷον, τὸ ὅποιον οὐδόλως ἀμύνεται κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν κυνῶν ἢ τῶν λύκων. Εἶνε τὸ μόνον ζῷον, τὸ ὅποιον, ὅταν πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ του, ὑπομένει ὡς ξύλον ἀπαθέστατα ὅλας τὰς κακώσεις αὐτοῦ, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃ νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀντισταθῇ, χωρὶς νὰ φωνάξῃ. Τὸ συλλαμβάνουσιν οἱ σφαγεῖς καὶ αὐτὸ δὲν φωνάζει, δὲν προσπαθεῖ νὰ φύγῃ τοῦ θέτουσι τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν καὶ αὐτὸ δὲν ἀνθίσταται τὸ σφάζουσι καὶ ἔχει τὰς φοβερωτέρας ἀλγηδόνας, καὶ αὐτὸ μόνον τιμᾶσσει ὀλίγον τοὺς πόδας του, ὅλως διόλου ἀντιθέτως πρὸς τὸν χοῖρον, ὅστις πολὺ αἰσθάνεται τοὺς πόνους καὶ ὅστις ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ σφαγέως ἐκκωφαίνει τὸν κόσμον διὰ τῶν φωνῶν του.

Ἀδύνατον νὰ ἐξοργισθῇ ποτε ἢ ἐρεθισθῇ τὸ πρόβατον. Ὅ,τι καὶ ἂν τοῦ κάμη τις, αὐτὸ μένει ἀπαθές. Ἐάν τις τὸ ὠθήσῃ, τὸ δείρῃ, τὸ σύρῃ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἢ ἐάν τις τοῦ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ τέκνον του αὐτό, τὸ πρόβατον οὐδόλως ταρασσεται. Πᾶσα ἄλλη μῆτηρ λυπεῖται πολὺ, ὅταν ἀφαιρέσωσι τὸ τέκνον αὐτῆς, δεικνύει δὲ τὸν βαθὺν πόνον τῆς ψυχῆς της κατὰ πολλοὺς τρόπους· ἢ φωνάζει γοερῶς ἢ ὁρμᾷ μετὰ λύσσης καὶ μανίας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὸ τέκνον της· μόνον τὸ πρόβατον ἀφήνει με ὑπομονὴν τὸ βληχλόμενον τέκνον του νὰ τὸ ἀρπάσωσιν ἀπὸ πλησίον

του, χωρίς νὰ δείξῃ τὴν ἐλαχίστην λύπην, τὸν ἐλάχιστον πόνον, τὸν ἐλάχιστον ἐρεθισμόν.

Τὸ πρόβατον εἶνε τὸ εὐηθέστατον τῶν ζώων. Πολλάκις ἄνευ οὐδενὸς λόγου ἐκφεύγει ἐκ τῆς ποίμνης καὶ περιπλανᾶται εἰς τὰς ἐρημίας μόνον, ὅπου μετ' ὀλίγον τὸ τρώγουσιν οἱ λύκοι. Πολλάκις ἐν καιρῷ χειμῶνος ἀφήνει τὸν θερμὸν στάβλον του καὶ ἐξέρχεται εἰς τὰς χιονοσκεπεῖς καὶ παγωμένας πεδιάδας. Ὅταν βόσκωσιν ἔξω καὶ ἀρχίζῃ νὰ χιονίζῃ, μένουσιν ἐκεῖ ἀκίνητα· δὲν ἀποφασίζουσιν ἢ νὰ ζητήσωσι καταφύγιον εἰς σπήλαιον ἢ νὰ φύγωσι κάτωθεν δένδρου ἢ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν στάβλον· μένουσιν ἐκεῖ καὶ καλύπτονται ὑπὸ τῶν χιόνων. Ἐὰν ὁ ποιμὴν δὲν φέρῃ ἓνα κριόν, ἵνα τὸν ἀκολουθήσωσιν, ὅλα ἀφανίζονται. Ὅταν τὸ πρόβατον εἶνε δεδεμένον διὰ σχοινίου ἐκ τινος μέρους καὶ ἔλθῃ κύων τις καὶ τῇ ὑλακτῇ, τρέχει κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ὅσον φθάνει τὸ σχοινίον, ἔπειτα ἀγωνίζεται νὰ προχωρήσῃ καὶ περαιτέρω, ὅπου δὲν φθάνει τὸ σχοινίον. Ἐντείνεται λοιπὸν τὸ σχοινίον καὶ σφίγγεται ὁ λαιμὸς του, καὶ αὐτὸ δὲν ἐννοεῖ ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι φθάνει τὸ σχοινίον ἢ νὰ τρέξῃ περίξ τοῦ μέρους, ὁποῦθεν εἶνε δεδεμένον τὸ σχοινίον. Χιλιάκις ἐὰν συμβῇ τοῦτο, χιλιάκις τὸ πρόβατον πράττει τὸ αὐτό.

Ποτὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διδαχθῇ τι τὸ πρόβατον. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον μετὰ πολὺν χρόνον κατορθώνει νὰ μάθῃ πῶς, εἶνε νὰ γνωρίζῃ τὸν κύριόν του καὶ τὸν στάβλον του. Ὅσον καὶ ἂν κοπιᾷσῃ τις, ἀδύνατον νὰ τὸ διδάξῃ νὰ κάμνῃ τι, διότι δὲν δύναται νὰ παρατηρήσῃ, δὲν δύναται νὰ προσέξῃ. Βλέπει ἐμπρὸς του πάντοτε ἡλιθίως καὶ φαίνεται πάντοτε ὡς ἂν εἶνε ἄπὸν καὶ ὡς ἂν μὴ εἶνε εἰς τὰ σωστά του. Φαίνεται ὅτι μόνον ἡ μουσικὴ καὶ τὸ φῶς προσενοῦσιν εἰς τὰ πρόβατα μικράν τινα ἐντύπωσιν. Ὅταν τὴν πρωΐαν καὶ τὴν ἑσπέραν αὐλῇ ὁ ποιμὴν τὸν αὐλὸν του, αὐτὰ φαίνονται ὅτι προσέχουσι καὶ ὅτι εὐχαριστοῦνται ν' ἀκούωσιν αὐτόν. Ἐπίσης βόσκουσιν ἡσυχώτερον καὶ καλύτερον, ὅταν ἀκούωσι τὸν αὐλὸν ἢ ὅταν εἶνε σιωπῇ. Τὴν νύκτα, ὅταν ὁ στάβλος εἶνε σκοτεινός, ἵστανται

μέ ἐσκυμμένην κεφαλὴν ἀκίνητα καὶ κατηφῇ, ἀμέσως δέ, ὅταν ἐκ τῆς θύρας τοῦ στάβλου εἰσέλθωσιν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ γλυκέος φωτὸς τῆς αὐγῆς, ὀρθοῦσι τὰς κεφαλὰς καὶ γίνονται ζωηρά. Ἐπίσης φαίνονται ὅτι ἔχουσι μικράν τινα συμπάθειαν πρὸς ἄλληλα. Τὴν πρῶταν, ὅταν μέλλωσι νὰ ἐξέλθωσι πρὸς νομὴν καὶ ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων οἱ κριοί, αἱ αἶγες καὶ οἱ ἀμνοί, οἷτινες εἰς τὴν αὐτὴν μάνδραν διενυκτέρευσαν, καὶ τὴν ἑσπέραν, ὅταν ἐκ τῆς νομῆς ἐπιστρέψωσι καὶ συναντῶνται πάλιν εἰς τὴν μάνδραν, τότε βληχῶνται πάντα μίαν μονότονον καὶ ἄτονον βληχὴν ὥς νὰ χαιρετίζωσι τοὺς συντρόφους των. Αἱ μητέρες γνωρίζουσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ταῦτα τὰς μητέρας αὐτῶν, μεταξύ χιλιάδων ἄλλων προβάτων καὶ ἀρνίων ἂν εἶνε, ἐκ τῆς βληχῆς αὐτῶν. Φαίνεται ὅτι ἕκαστον πρόβατον κυτορθώνει μόνον τὴν βληχὴν τοῦ τέκνου του καὶ ἕκαστον ἀρνίον μόνον τὴν βληχὴν τῆς μητρὸς του νὰ μανθάνῃ καὶ αὐτὴν μόνον νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐνθυμῇται.

Τὰ πρόβατα προαισθάνονται τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ὅταν μέλλῃ νὰ ἐκραγῇ θυελλα, πολλὰς ὥρας πρότερον τὰ πρόβατα τάχιστα τρέχουσιν ὅλα ὁμοῦ καὶ τάχιστα ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ πηδῶσι πολὺ ὑψηλά. Ὅταν μέλλῃ νὰ παραταθῇ ἡ καλοκαιρία, τὰ πρόβατα ζητοῦσι καὶ ἰδίως περὶ τὴν ἑσπέραν τὰ ὑψώματα καὶ τὰ ὄρη καὶ τρέχουσι καὶ πηδῶσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ὅταν μέλλῃ ἡ ἡμέρα νὰ γίνῃ καλὴ, τὰ ἀρνία ἀπὸ πρωΐας πηδῶσι τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ σκιρτῶσιν. Ὅταν μέλλῃ νὰ γίνῃ μέγα ψῦχος, τὰ πρόβατα ὀρύττουσι τὴν γῆν μὲ τὰς ὀπλὰς αὐτῶν. Ὅταν μέλλῃ ὁ χειμὼν νὰ ἐπέλθῃ ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους, κατὰ τὴν πρωΐαν τὰ πρόβατα ἀναβαίνουνσι τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Οἱ ποιμένες γνωρίζουσι ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο δύνανται νὰ προλέγωσιν ἐνιότε τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ.

Τὰ πρόβατα δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς τόσο ἐνῆθη, τόσο ἀπαθῆ καὶ τόσο δειλὰ ζῶα, ὅσον εἶνε σήμερον. Ὅταν ἔζων ἐλεύθερα εἰς τὰ ὄρη, ἦσαν πολὺ ζωηρά καὶ πολὺ νοήμονα ζῶα. Τοῦτο φαίνεται

ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὰ ἀρνάκια καὶ εἰς τοὺς κριοὺς. Τὰ ἀρνάκια εἶνε ζῶα ζωηρά, πηδῶσι πολὺ εὐχαρίστως, παίζουσιν εὐθύμως, εἶνε ἀρετὰ τολμηρὰ καὶ προσπαθοῦσι πολὺ νὰ θωπεύσωσι καὶ νὰ εὐχαριστήσωσιν ἐκείνον, ὅστις περιποιεῖται αὐτά. Ἄλλ' ἀργότερον, ὅταν μεγαλώσωσι καὶ γίνωσι πρόβατα, γίνονται καὶ αὐτὰ νωθρὰ καὶ ἀπαθῆ. Ὁ δὲ κριὸς εἶνε ἀρετὰ ζωηρὸς καὶ δραστήριος. Πράττει ὄχι ὡς μηχανή, ἀλλ' ἔχει ἀρετὴν ἀνεξαρτησίαν· αἰσθάνεται τὴν δύναμίν του, ἔχει θάρρος καὶ μάχεται πρὸς ἄλλους κριοὺς συχνὰ καὶ μετ' ἀφοβίας.

Τὰ πρόβατα εἶνε ὠφελιμώτατα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄν δὲν ὑπῆρχον αὐτά, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔζων πολὺ κακά. Διότι τὰ πρόβατα παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ κρέας των καὶ τὸ γάλα των, ἐξ ὧν τρεφόμεθα· τὸ ἔριόν των, ἐξ οὗ κατασκευάζομεν διάφορα ὑφάσματα καὶ σκεπάσματα· τὸ δέρμα των, ἐξ οὗ κατασκευάζομεν ὑποδήματα, ἀσκούς καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα· τὰ κέρατα καὶ τὰ ὀστά των, ἐξ ὧν κατασκευάζομεν διάφορα ὄργανα· τὸ λίπος των, ἐξ οὗ κατασκευάζονται κηρία, τὰ ἔντερα των, ἐξ ὧν κατασκευάζονται σαποῦνοι τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Καὶ ἐν γένει τὰ πρόβατα παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ, τὰ ὅποια συντελοῦσιν εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ βίου ἡμῶν.

Β'. ΑΡΕΤΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ

17. Τὰ τέκνα τοῦ γεωργοῦ.

(Ὁμόνοια)

Γεωργός τις εἶχε πολλὰ τέκνα δύστροπα καὶ ὀξύθυμα. Ἐφίλονίκουν καὶ διεπληκτίζοντο πάντοτε. Ὁ γεωργὸς πολλάκις τὰ συνεβούλευσε νὰ εἶνε ἡγαπημένα καὶ νὰ μὴ διεπληκτίζονται, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἤκουον.

Ἡμέραν τινὰ ὁ συνετὸς πατήρ παρήγγειλε νὰ τῷ φέρωσι δέσμην ῥάβδων. Τὰ τέκνα του ἔφεραν αὐτήν. Τότε ὁ πατήρ τὰς ἔδεσεν ὅλας ὁμοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτάς εἰς τὰ τέκνα του νὰ τὰς θραύσωσιν. Ὅλα κατὰ σειράν ἐδοκίμασαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Ῥάβδοι πολλαὶ ὁμοῦ ἠγνώμεναι ἀδύνατον νὰ θραυσθῶσιν!

Μετὰ ταῦτα ὁ πατήρ λαμβάνει τὰς ῥάβδους, κόπτει τὸ σχοινίον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶχε δεδεμέναις αὐτάς, καὶ δίδει ἀνὰ μίαν εἰς τὰ τέκνα του νὰ τὰς θραύσωσιν. Τὰ τέκνα του ἔθραυσαν πολὺ εὐκόλως πάσας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην.

Τότε ὁ πατήρ λέγει πρὸς αὐτά· « Τέκνα μου, εἶδετε τί συνέβη μὲ τὰς ῥάβδους. Ὅτε ἦσαν δεδεμέναι ὅλαι ὁμοῦ, οὐδεμία ἐβλάβεη. Ὅτε ὅμως ἐλύθησαν καὶ ἐκάστη ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἄλλης καὶ ἔμεινε μόνη, τότε οὐδεμία ἔμεινε σῶα. Ὅλαι ἐθραύσθησαν, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ ἐπὶ τέλους ὅλαι ἠφανίσθησαν. Τὰ ἴδια καὶ ἀπαράλλακτα συμβαίνουσιν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ μὲ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἡγαπημένους καὶ μὲ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς μὴ ἡγαπημένους. Ὅταν οἱ ἀδελφοὶ εἶνε ἡγαπημένοι, τίποτε δὲν εἶνε δυνατόν νὰ πάθωσιν. Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι δὲν τολμῶσι νὰ τοὺς βλάψωσι, διότι εἶνε πολλοὶ καὶ τοὺς φοβοῦνται. Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι τοὺς ἀγαπῶσι καὶ τοὺς τιμῶσι, διότι βλέπουσιν ὅτι εἶνε καλοὶ ἀδελφοί. Αἱ δυστυχίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς εὕρωσι τυχόν εἰς τὸν βίον, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τοὺς ἀφανίσωσι, διότι ὁ εἷς θὰ βοηθῇ τὸν ἄλλον. Ὅταν ὅμως δὲν εἶνε ἡγαπημένοι, τότε καὶ οἱ κακοὶ εὐκόλως τοὺς βλάπτουσι, διότι δὲν τοὺς φοβοῦνται· καὶ οἱ καλοὶ δὲν τοὺς τιμῶσι, διότι βλέπουσιν ὅτι εἶνε κακοὶ ἀδελφοί, καὶ αἱ δυστυχίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς εὕρωσιν εἰς τὸν βίον, θὰ τοὺς ἀφανίσωσι, διότι δὲν θὰ ἔχωσι κανένα νὰ τοὺς λυπηθῇ καὶ νὰ τοὺς βοηθήσῃ.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Ἡ ὁμόνοια φτειάνει σπίνην ἢ διχόνοια τὸ χαλάει.

18. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη.

Ἀνάθεμά τον 'ποῦ τὸ εἶπῃ· «τάδέρφια δὲν πονιοῦνται»·
τάδέρφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δένδρα ξεριζώνουν,
τάδέρφια ἐκυννηγήσανε κ' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.
Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφὴν 'ς τὸν κόσμον 'ξακουσμένην·
τὴν ᾤθόναγεν ἡ γειτονιά, τὴν ζήλευεν ἡ χώρα,
τὴν ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ·
'ς τὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντάει, 'σάν νᾶταν νοικοκύρης·
—«Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ 'μπῶ, 'τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
»τὶ ἐγὼ εἶμαι γιὺς τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης
[πέτρας].

—«Ἄψε με, Χάροντα, ἄψε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς·
ταχυὰ Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω
καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου».
'Απ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κ' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει,
νὰ καὶ τάδέρφια 'πῶφτασαν 'ψηλὰ 'π' τὸ κορφοβοῦνι,
τὸ Χάροντα 'κυνήγησαν καὶ 'γλύτωσαν τὴν κόρη.

19. Ὁ ταῦρος καὶ ἡ καμηλοπάρδαλις.

(Ἀλληλοβοήθεια)

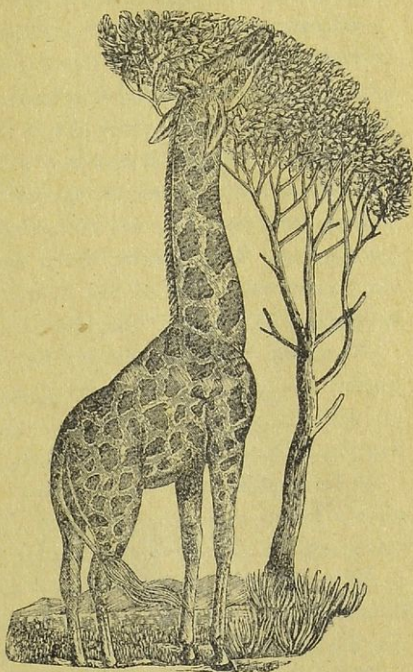
Συνηντήθησάν ποτε νεαρός τις ταῦρος καὶ καμηλοπάρδαλις
καθ' ὁδόν. Κατεδιώκοντο καὶ οἱ δύο ὑπὸ ἰσχυρῶν λεόντων. Ἐπειδὴ
δὲ εἶχον τὴν αὐτὴν τύχην, ἀπεφάσισαν νὰ συνοδοιπορήσωσιν.
«Δὲν δύναμαι», ἔλεγεν ἡ καμηλοπάρδαλις, «νὰ μείνω πλέον εἰς
τὴν πατρίδα μου, ὅπου οὐδεμία ἀσφάλεια ὑπάρχει· θὰ ἀπέλθω
εἰς ἄλλην χώραν, ὅπου δύναται τις τοῦλάχιστον νὰ κοιμᾶται
ἡσυχος καὶ νὰ μὴ τρομάξῃ ἐκ τῶν συχνῶν βρυχηθμῶν τῶν λεόν-
των». — «Καὶ ἐγώ», εἶπεν ὁ ταῦρος, «εὐχαρίστως σὲ ἀκολουθῶ.
Εἰς τὴν πατρίδα μου δὲν δύναμαι νὰ προφυλαχθῶ πλέον ἐκ τῶν

λεόντων, οἱ ὅποιοι κατεξέσχισαν πάντας τοὺς ἀδελφούς μου καὶ ἐμὲ αὐτὸν χθὲς ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ κατασπαράξωσιν».

Ὅτε αἱ δύο συνοδοιπόροι εἶχον ἀπομακρυνθῇ πλέον ἐκ τοῦ δάσους, εἰς τὸ ὁποῖον κατόικουν οἱ λέοντες, ἐβάδιζον ἡσυχῶς καὶ ἀφόδῳ διὰ μέσου τῆς πεδιάδος, ὅπου μόλις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπρασίνιζον ὀλίγα μικρὰ χόρτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐφαίνετο δένδρον τι. Ἡ καμηλοπάρδαλις ὑπέφερε πολὺ· ἐπείνα καὶ ἦτο λυπημένη, ἐνῷ ὁ ταῦρος ἦτο λίαν ζωήρως καὶ ἔτρωγεν ὅ,τι χόρτον εὗρισκε κατὰ γῆς.

«Διατί εἶσαι τόσον λυπημένη;», ἠρώτησεν αὐτὴν ὁ ταῦρος· «διατί δὲν ἔρχεσαι καὶ σὺ νὰ φάγῃς ὀλίγην χλόην; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ ἔδαφος ἔχει ὀλίγην μόνον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ, ἂν δὲν βαρύνῃσαι νὰ κύπτῃς, εἶνε ἀρκετή, ὅπως χορτάσωμεν καὶ οἱ δύο. Σήμερον τίποτε δὲν ἔφαγες. Δὲν σοὶ ἀρέσκει αὐτὴ ἡ τροφή;».

«Ἄχ!», ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις. «Τὸ χόρτον αὐτὸ δὲν εἶνε κακόν, θὰ τὸ ἔτρωγον μὲ πολὺν εὐχαρίστησιν. Ἀλλὰ δὲν βλέπεis τί ὑποφέρω, ὅταν στηρίζωμαι ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν προσθίων ποδῶν μου καὶ κύπτω τὸν μακρόν μου λαιμόν κατὰ γῆς, ἵνα

Καμηλοπάρδαλις.

ἀποσπάσω διὰ τῆς μακρᾶς μου γλώσσης μικρόν τι χόρτον ; Θὰ μοι εἴπῃς νὰ γονατίζω καὶ νὰ κόπτω. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως μὲ ὠφελεῖ· διότι τὸ ἐν χόρτον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἄλλου τόσον πολὺ, ὥστε εἶνε ἀνάγκη. Ἐνα γεμίσω τὸ στόμα μου, νὰ ἐγείρωμαι καὶ νὰ γονατίζω πολλάκις. Εἶνε εὐκολον τοῦτο ; λ.

«Ὠραία μου φίλη», εἶπεν ὁ ταῦρος, «σὲ οἰκτιρῶ, διότι εἶσαι πλασμένη τόσον ἀλλόκοτα. Δὲν ἐννοῶ πῶς κατορθώνεις νὰ βόσκῃς ἔχουσα τοιοῦτον ὑψηλὸν σῶμα καὶ τοιοῦτον μακρὸν λαιμὸν καὶ εἰς τί χρησιμεύει ἡ τόσον μακρὰ σου γλῶσσα».

«Μὴ μὲ οἰκτιρῇς», ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις. «Ὁλη ἡ γῆ δὲν εἶνε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεσκευασμένη. Ἄν ἐδῶ ὑπάρχῃ κατὰ γῆς χλόη καὶ σὺ τρώγῃς μὲ εὐκολίαν, πιθανὸν νὰ φθάσωμεν εἰς ἄλλον τόπον, ὅπου ἐγὼ μὲν θὰ εὐρίσκω μὲ τὸ ὑψηλόν μου σῶμα καὶ μὲ τὸν μακρότατόν μου λαιμὸν ἄφθονον τροφήν, σὺ δὲ ὀλίγην ἢ ὅλως διόλου».

Ὁ ταῦρος ἦτο εὐσπλαγχνος. Ἐξέχωνε διὰ τῶν κεράτων τὸ χόρτον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν σκιὰν βράχου τινὸς ἐφύετο ἐπὶ τῆς γῆς ἄφθονον, καὶ τὸ ἀπέθετεν ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἡ καμηλοπάρδαλις ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ αὐτὸ ἄνευ δυσκολίας.

Οἱ δύο φυγάδες τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἔφθασαν εἰς μίαν ἔρημον, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν χόρτον ἐφύετο. Ὁ ταῦρος ἐμυκάτο ἐκ τῆς πείνης καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ.

Ἡ καμηλοπάρδαλις ἐνεθάρρυνεν αὐτόν. «Ἀκολουθήσε με, τῇ ἔλεγεν. «Ἐκεῖ κάτω, ὅπου εἶνε τὰ δένδρα, ὑπάρχει τροφή καὶ διὰ τοὺς δύο». Ὁ ταῦρος ἠκολούθησεν αὐτὴν μέχρι τινός, ἔπειτα ὁμῶς ἐστάθη περίλυπος, διότι ἐπὶ τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους τῆς ἐρήμου ἦσαν πολλὰ δένδρα, ἀλλὰ χόρτον οὐδαμοῦ ἐφαίνετο. Εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ· ἦσαν πολὺ ὑψηλὰ δι' αὐτόν, ἐνῷ ἡ καμηλοπάρδαλις ὕψωνε τὸν μακρὸν τῆς λαιμὸν πρὸς τοὺς πρασίνοὺς κλάδους καὶ ἔφερε διὰ τῆς μακρᾶς γλώσσης εἰς τὸ στόμα αὐτῆς ἀκόμη καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν πολὺ ὑψηλά.

«Βλέπεις», ἔλεγε πρὸς τὸν ταῦρον, ὅστις ἔβλεπε μετὰ περιερ-

γείας αὐτήν, διατί ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸ σῶμά μου ὑψηλόν, τὸν λαϊμόν μου μακρὸν καὶ τὴν γλῶσσάν μου μεγάλην ; Ἐγὼ δὲν ζητῶ τὴν τροφήν μου χαμηλὰ ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ ἐδάφους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑψηλοὺς κλάδους τῶν δένδρων, τὰ ὅποια φύονται εἰς τὴν ἔρημον. Καὶ δὲν φροντίζω μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλὰ καὶ διὰ σέ, πτωχέ μου φίλε· διότι, βλέπεις, σοῦ κόπτω τοὺς μαλ-
λον πυκνοφύλλους κλάδους τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων καὶ τού-
τους ῥίπτω κάτω, ἵνα χορτάσης καὶ σύ, ὅπως καὶ ἐγώ».

Ὁ ταῦρος μετ' εὐγνωμοσύνης ἐδέχετο ὅ,τι προσέφερεν εἰς αὐτὸν ἡ καμηλοπάρδαλις. Καὶ οὕτως οἱ δύο φυγάδες βοηθοῦντες ἀλλή-
λους συνωδοιπόρουν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας, μέχρις ὅτου ἔφθασαν εἰς ἡσυχόν τινα καὶ ἀσφαλῆ χώραν, ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἄγριοι λέον-
τες. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀρκετὴ τροφή καὶ κάτω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἄνω ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, καθὼς καὶ ὁροσερὸν ὕδωρ.
Ἐμείναν λοιπὸν ἐκεῖ καὶ οἱ δύο καὶ ποτὲ δὲν ἐχωρίσθησαν πλέον.
Εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν ἦσαν ἠνωμένοι ὡς δύο καλοὶ φίλοι.

— Τῶνα χέρι νίβει τᾶλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο.

— Βόηθα με νὰ σὲ βοηθῶ, ν' ἀνεβοῦμε τὸ γκρεμνόν.

— Ἀνὴρ ἄνδρα καὶ πόλις πόλιν σφάζει. 3

20. Κλεινίας ὁ Πυθαγόρειος.

(Πράξεις)

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία ΙΔ', 22)

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους σοφός τις Ἕλληγ, Κλεινίας καλούμενος, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ἑλλήνος φιλοσόφου Πυθαγόρου, ὅσάνκις ἠσθάνετο ὅτι ὀργίζετο, ἐλάμβανε τὴν κιθάραν αὐτοῦ, ἐχόρδιζεν αὐτήν καὶ ἐκιθάριζεν. Καὶ οὕτω δὲν εἶχε καιρὸν νὰ περιπέσῃ εἰς ὀργήν, πάθος, τὸ ὅποιον ἐνόμιζεν ἐπιβλαβέστατον καὶ ἀσχημότερον. Ὅτε δὲ ἡρώτων αὐτὸν τί κάμνει κιθα-
ρίζων, «Πραῦνομαι», ἀπεκρίνετο. 1

21 Τὸ Ἑρετρικὸν μειράκιον.

(Εὐπαιδευσία)

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Θ', 33)

Μειράκιόν τι, ἐξ Ἑρετρίας τῆς Εὐβοίας καταγόμενον, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐσπούδασεν εἰς τὸν περίφημον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φιλόσοφον Ζήνωνα.

Ὅτε ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ πατήρ ἠρώτησεν αὐτὸ τί ἐσπούδασε. «Θὰ σοι δείξω», εἶπε τὸ μειράκιον. Ὁ πατήρ περιέμενεν ἐπὶ τινα ὥραν καί, ἐπειδὴ τὸ μειράκιον οὐδὲν ἐδείκνυσεν εἰς αὐτόν, ὠργίσθη, τὸ ὕβρισε καὶ τὸ ἐρράπισεν. Τὸ μειράκιον οὔτε εἶπέ τι οὔτε ἐπεχείρησε νὰ ἀντισταθῇ. Ἀταράχως ὑπέμεινε τὰς ὕβρεις καὶ τὰ βραπίσματα. Ἐπειτα στραφὲν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἶπεν. «Ἴδού τί ἔμαθον, πάτερ, αὐτό, τὸ ὅποιον ἰδίαις ὀφθαλμοῖς ταύτην τὴν στιγμήν βλέπεις. Νὰ ὑποφέρω ἀγογγύστως τὴν ὀργὴν τοῦ πατρὸς καὶ οὐδόλως νὰ ἀγανακτῶ διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ βραπίσματα τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν γονέων μου».

22. Κάπρος καὶ ἀλώπηξ.

(Πρόνοιαι)

Ἡμέραν τινὰ πρωτὶ πρωτῇ, ἐνῷ ἀκόμη δὲν εἶχε καλὰ φωτίσῃ ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν, κάπρος τις κατεγίνετο μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας νὰ ἀκονίσῃ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ εἰς ἓν δένδρον.

Κατὰ τύχην ἀλώπηξ τις διαβαίνουσα ἐκεῖθεν εἶδε τὸν κάπρον καὶ τὸν ἠρώτησε διατί ἀκονᾷ πρωτὶ πρωτῇ τοὺς ὀδόντας, ἀφοῦ πανταχοῦ ἐπικρατεῖ ἄκρα ἡσυχία καὶ οὐδαμοῦ φαίνεται ἐχθρὸς τις. Τότε ὁ κάπρος εἶπε πρὸς αὐτήν. «Ἀκονῶ τώρα τοὺς ὀδόντας μου, ὅτε εἶμαι ἐντελῶς ἡσυχος καὶ ἔχω καιρόν, ἵνα ἔχω αὐτοὺς ἡκονημένους, ὅταν τυχὸν παρουσιασθῇ ἐχθρὸς τις καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶ αὐτούς».

23 Τὰ δωθέντα κοράσια.

(Πρόνοια)

Δύο χωρικῶν κορασίων ἡ θεία, ἡ ἀδελφή τῆς μητρὸς αὐτῶν, κατῆκει εἰς τὸ πλησίον χωρίον. Ἡ θεία των αὕτη τὰ ἡγάπα πολὺ καὶ πολλάκις τὰ προσεκάλει καὶ ἔμενον ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἐσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς. Ἐπειτα, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ νυκτώσῃ, τὰ ἔστελλε πάλιν εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν.

Ἡμέραν τινὰ τὰ κοράσια ἤθελον νὰ μεταβῶσιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς πρωΐας. Ὁ χειμὼν ἦτο βαρὺς. Ἐνεδύθησαν καλὰ, ἔλαβον τὰς ρόκας, ἵνα ἐργασθῶσιν ἐκεῖ, καὶ ἐξεκίνησαν. Διήλθον τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐν τῇ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων, καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν θείαν των. Ἡ θεία των, ὅτε τὰ εἶδεν, ἐχάρη πολὺ καὶ τὰ περιποιήθη ὅσον ἡδύνατο καλύτερον. Κατὰ τὴν ἐσπέραν, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος, τὰ κοράσια ἀπεχαιρέτισαν τὴν θείαν των καὶ ἐξεκίνησαν, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των. Ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ δάσος, ἤρχισε νὰ χιονίζει καὶ νὰ φυσᾷ τόσο πολὺ, ὥστε τὰ παιδία δὲν διέκρινον πλέον τὸν δρόμον καὶ δὲν ἡδύναντο οὔτε νὰ προχωρήσωσιν οὔτε νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν. Ἐκεῖ παρὰ τὴν ὁδὸν εἶδον μικρὸν τι σπηλαῖον, ἀνωθεν τοῦ ὁποίου ἐκάθητο παχὺ στῶμα χιόνος, καὶ ἐκεῖ κατέφυγον. Πρὶν ὅμως εἰσέλθωσιν εἰς αὐτό, ἔδεσαν εἰς τὸ ἄκρον ρόκας ἐρυθρὸν μανδήλιον καὶ ἐνέπηξαν αὐτὴν στερεῶς ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς σπηλαίου. Ἐσκέφθησαν ὅτι, ἐὰν τυχὸν διήρχετό τις ἐκεῖθεν, θὰ ἔδλεπε τὸ ἐρυθρὸν μανδήλιον καὶ θὰ ἤρχετο εἰς βοήθειαν αὐτῶν.

Ὅτε ἦλθεν ἡ νύξ, ἡ χιὼν ἐπιπτε πυκνοτέρα. Ἡ εἰσοδος τοῦ σπηλαίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὗρίσκοντο τὰ κοράσια, ἐκλείσθη ὑπὸ τῆς χιόνος. Ἐκεῖ δὲ καθήμενα τὰ δυστυχῆ ἡκουον ἔξω τὸν βῦαν νὰ φωνάζῃ καὶ τὴν θύελλαν νὰ μαίνεται. Τὰ κακόμοιρα ἐκ τοῦ φόβου ἔτρεμον! Ὁ πανάγαθος ὁμοῦ Θεὸς ἡγρῦνπει ἀνωθεν αὐτῶν. Τέλος, ἀφοῦ προσηυχήθησαν, ἀπεκοιμήθησαν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἐπειδὴ τὰ κοράσια δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν, οἱ γονεῖς τῶν ἀνησυχούντων πολὺ καὶ ἔστειλαν ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὴν θεῖαν των, ἵνα μάθωσι τί συμβαίνει. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐπανῆλθε καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι τὰ τέκνα των δὲν εἶνε εἰς τὴν θεῖαν των καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προηγούμενης ἡμέρας εἶχον ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ χωρίον των, ὑπέθεσαν ὅτι θὰ τὰ κατέχωσε πουθενὰ καθ' ὁδὸν ἢ χιῶν καὶ ἐταράχθησαν πολὺ. Προσεκάλεσαν ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν καὶ λαβόντες πύα ἔτρεξαν εἰς τὸ δάσος πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ σωτηρίαν τῶν κορασίων.

Ἐνθ' ἡρεύνων ἐκεῖ, εἶδον ἐρυθρὰν τινα σημαίαν, ἣτις ἐξεῖχεν ὀλίγον ὑπεράνω τῆς χιόνης. Οἱ ἄνθρωποι ἀνεγνώρισαν τὸ μανδῆλιον καὶ ἐνόησαν ὅτι ἐκεῖ θὰ ἦσαν τὰ κοράσια. Τρέχουσι λοιπὸν ἐκεῖ καὶ καλοῦσιν αὐτὰ μὲ τὸ ὄνομά των ὅσον ἡδύναντο δυνατώτερα. Τὰ κοράσια ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν αὐτῶν καὶ ἤρχισαν καὶ αὐτὰ νὰ φωνάζωσι δυνατὰ ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ χιονοσκεποῦς αὐτῶν καταφυγίου. ἀλλὰ δὲν ἡδύναντο νὰ ἐξέλθωσιν. Ἡ χιὼν ἦτο πολλή καὶ ἡ εἰσόδος τοῦ σπηλαίου εἶχε φραχθῇ ἐντελῶς ὑπ' αὐτῆς. Τότε οἱ ἄνδρες διὰ τῶν πτύων ἀπομακρύνουσι τὴν χιόνα καὶ εὐρίσκουσιν ὑπὸ τοὺς θάμνους τὰ δύο κοράσια τρέμοντα ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τοῦ φόβου.

«Δόξα σοι ὁ Θεός!» εἶπον μιᾷ φωνῇ πάντες καὶ περιχαρεῖς ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ μήτηρ ἰδοῦσα τὰ δύο τῆς κοράσια, τὰ ὅποια ἔκλαιεν ὡς ἀποθνήσκοντα, ἐλιποθύμησεν. Συνῆλθεν ὅμως μετ' ὀλίγον, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων τῆς, τὰ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς καὶ περιπαθέστατα κατεφίλει αὐτά.

— "Ἀναφτε τὸ λυχνάρι σου προτοῦ νὰ σ' εὕρῃ ἡ νύκτα.

24. Ἡ ξενιτειά.

(Φιλοσοφία τῶν γονέων)

Τρεῖς χρόνους ἔχει ὁ Στρατιῆς ἔς τὰ ξένα ποῦ γυρίζει. Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι, βουλιέται γιὰ νὰ φύγῃ.

Τὸν πιάνουν χιόνια καὶ βροχαῖς καὶ τὸν γυρίζουν ἴπίσω,

Περνοῦνε δυό, περνοῦνε τρεῖς, περνοῦνε πέντε μῆνοι.

Κι ἀπὸ τὰ ξένα ὁ Στρατῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ φύγῃ·

Τὸ τ' ἔταξε τῆς μάννας του θυμᾶται βουρκομένος.

* Μὴν κλαῖς ὅς τὰ ξένα, μάννα μου, τρεῖς χρόνους θὰ σᾶς
[λείψω]

» Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι ὀπίσω θὰ γυρίσω».

Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι δὲ γύρισεν ὀπίσω.

Ἦρθε καὶ ἄλλη ἀνοιξὶ καὶ ἄλλο καλοκαῖρι,

Καὶ ὁ Στρατῆς ὁ δύστηχος εἶν' ἄρρωστος ὅς τὰ ξένα.

Ξένη τοῦ δίνει τὸ νερό, ξένη τὸν συγυράει

Καὶ ξένη μάννα κάθεται ὅς τὸ πλάγι του τὴ νύχτα.

Βαριὰ στενάζει ὁ Στρατῆς ἓνα πουνρό καὶ λέγει·

« Τὰ γόνατά μου ἔκοψε ἡ φοβερὴ ἀρρώστια,

» Καὶ τὴν καρδιά μου πλάκωσε ἓνα βαρὺ λιθάρι,

» Καὶ πὰ δὲν εἶμαι γιὰ ζωή, τὴ γῇ γιὰ νὰ πατήσω!

» Τὸ λείψανό μου στόλισε, γυναῖκα, ὅσ' ἀν πεθάνω!

» Σαβάνωσέ με, κλάψε με καὶ ἄς πῶς εἶμαι γιὸς σου,

» Ἀτυχὴ μάννα καὶ ἄτυχος πατέρας μὲ προσμένουν.

» Τρεῖς χρόνους, ὅταν ἔφυγα, τοὺς εἶπα θὰ σᾶς λείψω

» Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι ὀπίσω θὰ γυρίσω.

» Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι ἐκίνησα νὰ φύγω·

» Μ' ἔπιασαν χιόνια καὶ βροχαῖς καὶ γύρισα ὀπίσω.

» Ἦρθε καὶ ἄλλη ἀνοιξὶ καὶ ἄλλο καλοκαῖρι,

» Κι ἀκόμη εἶμαι ἄρρωστος ὁ δύστηχος ὅς τὰ ξένα.

» Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουνε οἱ ἄμιοι· οἱ γονοὶ μου!

» Ἐμένα ἔχουν καὶ χαρά, ἐμένα καὶ καμάρι

» Ὁ Δῆμος ὁ πατέρας μου καὶ ἡ μάννα μου ἡ Μάρθα».

— «Φωτιά μου! ξένε, λέγε μου, πῶς λένε τῶνομά σου;».

— «Στρατῇ μὲ λένε». — «Δύστηχε! ἔσ' εἶσαι τὸ παιδί μου!»

» Στρατῇ μου, σύ, ποῦ μοῦφυγες καὶ ἦρθες ἐδῶ ὅς τὰ ξένα!».

Ἦ τὴν ἀγκαλιά της ἡ φτωχὴ μὲ κλάυματα τὸν σφίγγει,

(ΤΑΞΙΣ Δ')

- Τὸν βρέχει μὲ τὸ δάκρυ της καὶ τὸν φιλεῖ ᾗ τὰ ῥιμνίατα,
 Κ' ἐκεῖνος ἀλᾶλος φιλεῖ τῆς μάννας του τὸ χέρι.
- « Μάννα μου, πῶς εὐρέθηκες ᾗ τὰ ξένα μοναχὴ σου ;
 » Ὁ δύστηνος πατέρας μου τί ἔγινε, μάννα· ποῦνε; ».
- « Τρεῖς χρόνους, ὅταν ἔφυγες, μᾶς εἶπες πῶς θὰ λείψῃς
 » Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι πῶς ᾗ πίσω θὰ γυρίσῃς,
 » Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι δὲ ᾗ γύρισες ὀπίσω !
 » Σῦρε », τὸν εἶπα, ἄνδρα μου, νὰ εὔρῃς τὸ παιδί μας·
 » Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουμε, δὲν ἔχουμε ἄλλο στῦλο.
 » Αὐτὸ εἶν' τὸ κομμάρι μας, αὐτὸ εἶν' ἡ χαρὰ μας,
 » Πολλὰς μαννάδες ᾗ πότισε ἡ ξενιτεὰ φαριμάκι.
 » Πολλούς, ποῦ ᾗ ξενιτεύθηκαν τοὺς ἔφαγαν τὰ ξένα.
 » Σῦρε ᾗ τὰ ξένα, ἄνδρα μου, νὰ εὔρῃς τὸ παιδί μας »,
 « Καὶ ἄλλος ἓνας ᾗ πέρασε δυστυχισμένος χρόνος,
 » Κι ὁ ἄνδρας μου δὲ ᾗ φάνηκεν ὀπίσω νὰ γυρίσῃ !
 » Καὶ πῆρα τότε ἡ ἄμοιρη τοὺς δρόμους ἐρωτῶντας·
 « Μὴν εἶδατε τὸν ἄνδρα μου, μὴν εἶδατε τὸ γιό μου ; ».
 » Δὲν εἶδαμε τὸν ἄνδρα σου, δὲν εἶδαμε τὸ γιό σου ».
 « Καὶ δοῦλα τότες ἔγιναν ἡ δύστυχη ᾗ τὰ ξένα ».
- Βαρὴ στεναίνει ὁ Στρατῆς ᾗ τὸ στῶμά του ἔπᾶνω.
 Ἐμπρὸς ᾗ τὰ εἰκονίσματα ἡ Μάρθα γονατίζει
 Καὶ τὸ Θεὸ παρακαλεῖ νὰ σηκωθῇ ὁ γιός της.
 Τάξει λιβάνι καὶ κερί ᾗ τῇ χάρι του νὰ πάη.
 Κι ὁ Θεὸς τὴν ἐλυπήθηκε κι ὁ Θεὸς τὴν εὐσπλαχνίσθη.
 Κι ὁ γιός της ἔγινε καλὰ κι ὁ γιός της ἐσηκώθη,
 Κ' ἐκίνησαν ᾗ τὸ σπῆτι τοὺς τὸ ἔρημο νὰ πάνε.
 Ὡς τὴν στρατὰ ποῦ διαβαίνουν, ᾗ τὴν στρατὰ ποῦ πη-
 [γαίνουν,
 ᾗ Ἀκοῦνε μιὰ βροχὴν φωνὴ σὲ μιὰ καλύβα μέσα·
 — « Διοβάτη μου, σταμάτησε καὶ κράτα τᾶλόγό σου.
 » Δὲν ἔχω πόδια, γιὰ νὰ ᾗ βγῶ κοντά σου νὰ ᾗ μιλήσω,
 » Δὲν ἔχω φῶς ὁ δύστηνος, γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ ποιοὺς εἶσαι.

- » Αὐτοῦ ποῦ πᾶς, διαβάτη μου, ἂν πᾶς ἔς τὴν Περαχώρα,
- » Καθὼς θὰ ἔμπης δεξιὰ μεριά, μὰ βρούσι θ' ἀπαντήσης.
- » Καὶ σὲ μὰ πόρτα σύρριζα εἶν' ἓνα κυπαρίσσι·
- » Κλαῖμένη μὲ ἄμοιρη θὰ ἰδῇς γυναῖκα νὰ προσμένῃ.
- » Ἀπὸ τὰ ξένα καρτερεῖ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ γυιό της.
- » Ὁ ἄνδρας της τῆς ἀτυχῆς ἐγὼ ὁ γέρος εἶμαι,
- » Ποῦ πῆγα ναῦρ' ὁ δύστυχος ἔς τὰ ξένα τὸ παιδί μας.
- » Μ' ἐπιασαν χιόνια καὶ βροχαῖς, καὶ ἀπόμεινα ἔς τὸ δρόμο,
- » Κ' ἐπιάστηκαν τὰ πόδια μου καὶ ἔχασα καὶ τὸ φῶς μου.
- » Ξένοι μοῦ φέρουν τὸ ψωμί καὶ τὸ νερό, ποῦ πίνω.
- » Ἄν τὸ παιδί μας γύρισε ἀπὸ τὰ ξένα πίσω,
- » Πές του νὰ ἔρθῃ τὸν τυφλὸ πατέρα του νὰ πάρῃ».
- Ἄπ' τὸ ἄλλογ' ὁ Στρατῆς ὅσῃ ἀστραπὴ πηδάει.

— «Πατέρα! γέρο δύστυχε, ὁ γυιός σου ἐγὼ εἶμαι,
 » Ἐγὼ ποῦ ἔξενιτεύθηκα, καὶ ἦρθες γὰρ νὰ μὲ εὔρης.
 » Σκύψε, πατέρα, φίλησε τὸν ἀκριβὸ Στρατῆ σου
 » Καὶ ἄκουσε τὴ μάννα μου, ποῦ κλαίει ἔς τὸ πλευρό σου!»
 Μὲ κλαῖματ' ἀγκαλιᾶσθησαν καὶ δάκρυα καὶ οἱ τρεῖς τους,
 Ὡς τὸ ἄλλογο ἀνέβασαν καὶ οἱ δυὸ τὸ γέρο Δῆμο
 Κ' ἐγύρισαν ἔς τὸ σπῖτι τους οἱ τρεῖς ξενιτεμμένοι.

Σ. Κ. Καρύδης.

23. Τὸ πέταλον.

(Οἰκονομία)

Χωρικός τις ὁδοιπορῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ του, Θωμᾶ καλουμένου, εἶδεν ἐν πέταλον κατὰ γῆς κείμενον καὶ εἶπεν εἰς τὸν υἱόν του· «Θωμᾶ! Ἐν πέταλον, λάβε αὐτὸ καὶ κρύψε το!».

Ὁ Θωμᾶς ἀπήντησε· Δὲν ἀξίζει δὲ τὸν κόπον νὰ κύψῃ τις δι' ἐν πέταλον!».

Ὁ πατὴρ, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, ἔκυψεν αὐτὸς καὶ ἔλαβε τὸ πέταλον, ἔπειτα τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐπροχώρησεν.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ πλησίον χωρίον, τὸ ἐπώλησεν εἰς τινα πε-
ταλωτὴν ἀντὶ μιᾶς πεντάρας, ἡγόρασε δι' αὐτῆς ὀλίγα κεράσια,
τὰ ἔκρυψεν εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐπροχώρησε πάλιν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἥλιος ἔκαιε πολὺ· οὔτε οἰκία οὔτε
δένδρον οὔτε βρύσις ἐφαινετό που. Ὁ Θωμᾶς ἴδρωνε καὶ ἐδίψα
πολὺ. Τότε ὁ πατήρ ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ θυλακίου του ἓν κεράσιον
καὶ τὸ ἀφῆκε, δῆθεν χωρὶς νὰ θέλῃ, νὰ πέσῃ κατὰ γῆς. Ὁ Θω-
μᾶς μετὰ μεγάλῃς προθυμίας ἔκυψε, τὸ ἔλαβε καὶ παύραυτα τὸ
ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα. Μετ' ὀλίγον ἔρριψεν ὁ πατήρ του ἄλλο
ἓν κεράσιον. Ὁ Θωμᾶς πάλιν ἔκυψε καὶ τὸ ἔλαβεν. Κατ' αὐ-
τὸν τὸν τρόπον ὁ πατήρ ἔρριψεν ὅλα τὰ κεράσια τὸ ἐν μετὰ τὸ
ἄλλο καὶ ὁ Θωμᾶς ἔκυψε τσάκας, ὅσα ἦσαν τὰ κεράσια.

Ὅτε δὲ ὁ Θωμᾶς ἔφαγε καὶ τὸ τελευταῖον κεράσιον, ἐστράφη
ὁ πατήρ γελῶν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Βλέπεις τί ἔπαθες ; Ἐὰν
μόνον ἅπαξ ἔκυπτες, ἵνα λάβῃς τὸ πέταλον, τώρα δὲν θὰ εἶχες
ἀνάγκη νὰ κύψῃς πολλάκις διὰ τὰ κεράσια ! Ἀλλὰ σεῖς οἱ
νέοι τοιοῦτοι εἰσθε . Περιφρονεῖτε τὰ μικρὰ καὶ δὲν γνωρίζετε
ὅτι καὶ αὐτὰ ἔχουσι τὴν ἀξίαν των . Ἀπ' αὐτό, τὸ ὅποιον
ἔπαθες σήμερον, βλέπεις φανερώτατα ὅτι ἡ οἰκονομία εἶνε πάν-
τοτε καλὸν πρᾶγμα . Ἀκόμη καὶ ἐν πέταλον ἐὰν οἰκονομήσῃ
τις, πάντοτε ἔχει ὠφέλειαν» .

— Μάζευσε κι ἄς εἶν' καὶ ῥῶγες .

— Ὅποιος δὲν ἔξορει νὰ φυλάῃ, πολὺ πτωχὸς πεθαίνει .

— Φύλαξέ με, ὅταν μ' εὖρῃς, γὰρ νὰ μ' ἔχῃς, ὅταν θέλῃς .

— Φασοῦλι τὸ φασοῦλι γεμίζει τὸ σακκοῦλι .

26. Ἡ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων .

Εὐλογηγός τις, ἂν καὶ ἐκέρδιζεν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἀρκετὰ
χρήματα, ἔζη πολὺ λιτῶς . Καὶ αὐτὸς καὶ οἱ οἰκεῖοί του ἐνε-
δύοντο πολὺ ἀπλῶς καὶ ἀπέφευγον πολὺ ἐπιμελῶς πάντα τὰ
περιττὰ ἔξοδα . |

«Πῶς διαθέτεις τὰ ἄλλα χρήματα, τὰ ὅποια σοῦ περισσεύουσι, καλέ μου γείτον; », τῷ εἶπέ ποτε γείτων του τορνευτής. Ὁ ξυλουργὸς ἀπήντησεν· «Ἄλλὰ μὲν πληρώνω διὰ παλαιὰ μου χρέη, ἄλλα δὲ τοκίζω». «Ἄ! », ἀνέκραξεν ὁ τορνευτής, «ἀστειεύεσαι! Σὺ οὕτε χρέη ἔχεις οὔτε τοκιστὴς εἶσαι».

«Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθὲς αὐτό, τὸ ὅποῖον σοὶ λέγω», εἶπεν ὁ ξυλουργός. «Ἄκουσον· τὰ χρήματα, τὰ ὅποια οἱ καλοὶ μου γονεῖς ἐξώδευσαν δι' ἐμὲ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεώς μου μέχρις ὅτου ἐμεγάλωσα, τὰ θεωρῶ ὡς χρέη, τὰ ὅποια πρέπει νὰ πληρώσω. Τὰ δὲ χρήματα, τὰ ὅποια ἐγὼ ἐξοδεύω, ὅπως ἀναθρέψω τὰ τέκνα μου, τὰ θεωρῶ ὡς κεφάλαιον, τὸ ὅποῖον θὰ μοὶ πληρώσωσί ποτε ἐντόκως αὐτά, ὅταν γηράσω. Καθὼς δὲ οἱ γονεῖς μου ἐξώδευον ὅσα ἀπητοῦντο, ὅπως μὲ ἀναθρέψωσιν, οὕτω καὶ ἐγὼ ἐξοδεύω διὰ τὰ τέκνα μου. Ὅπως δὲ ἐγὼ θεωρῶ ὡς χρέος μου ν' ἀνταποδώσω εἰς τοὺς γονεῖς μου τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας μὲ εὐηργέτησαν, οὕτως ἐλπίζω ὅτι καὶ τὰ τέκνα μου θὰ ἀνταποδώσωσιν εἰς ἐμὲ τὸ ἴδιον αὐτῶν χρέος, τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐγὼ τώρα εὐεργετῶ αὐτούς».

27. Τὸ Θαυματουργὸν κιβώτιον.

(Ἐπιμέλεια τοῦ οἴκου).

Πλουσία τις οἰκοδόσποινα, ἐγκαταλιποῦσα τὴν ἐπιμέλειαν τῶν οἰκιακῶν αὐτῆς πραγμάτων καθ' ὅλην κληρίαν εἰς τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὰς ὑπηρετρίδας, παρετήρησε μετὰ τινα χρόνον ὅτι τὰ τῆς οἰκίας της καθ' ἑκάστην ἐχειροτέρευον περισσότερο καὶ ὅτι ἡ πλουσία της ἡλαττοῦτο σπουδαίως. Τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν παράδοξον καὶ δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ ἐξηγήσῃ αὐτό. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῇ εἰς τὸν πνευματικὸν τῆς πόλεως, νὰ ἐκθέσῃ εἰς αὐτὸν τὴν λυπηρὰν ταύτην κατάστασιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν του. Ἦλθε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ εἶπε· «Τὰ οἰκιακὰ μου πράγματα, δέσποτα, εὐρίσκονται εἰς πολὺ κακήν

κατάστασιν. Μήπως γνωρίζετε, μήπως έχετε μέσον τι, όπως με βοηθήσετε;».

Ο πνευματικός, γέρων πολύ συνετός, αφού ήκουσε παρά της γυναίκης τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τῆς οἰκίας αὐτῆς, ἐνόησε τί συμβαίνει καὶ εἶπεν εἰς αὐτὴν νὰ περιμένῃ ὀλίγον. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον τῆς κατοικίας του, ἔφερε μικρὸν ἐσφραγισμένον κιβώτιον, τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν κυρίαν καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν· «Τὸ κιβώτιον τοῦτο, κυρία μου, νὰ τὸ περιφέρητε ἐπὶ ἓν ἔτος καθ' ἑκάστην τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν καὶ τρεῖς φορές τὴν νύκτα εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἰς τὰς ἀποθήκας, εἰς τοὺς στάβλους καὶ εἰς πάσας τὰς γωνίας τοῦ οἴκου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ οἰκιακά σας θὰ διορθωθῶσιν. Ἀφού ὅμως παρέλθῃ τὸ ἔτος, παρακαλῶ νὰ μοὶ τὸ ἐπιστρέψῃτε».

Ἡ ἀγαθὴ οἰκοκυρά ἐνόμισεν ὅτι τὸ κιβώτιον ἔχει μεγάλην δύναμιν, ὥπως διορθώσῃ τὰ οἰκιακά της καὶ ἐπιμελέστατα περιέφερεν αὐτὸ πανταχοῦ εἰς τὴν οἰκίαν, ὥπως ὁ πνευματικός εἶχε συμβουλεύσῃ αὐτήν. Πρῶτον μετέβαινεν εἰς τὴν ἀποθήκην· ἐκεῖ εὗρισκε συχνὰ τὸν ὑπηρέτην νὰ ἔχῃ κεκρυμμένην κάτωθεν τοῦ ἐπενδύτου αὐτοῦ μίαν καὶ δύο φιάλας οἴνου. Τὴν νύκτα εἰσῆρχετο εἰς τὸ μαγειρεῖον· ἐκεῖ εὗρισκε συχνὰ τὰς ὑπηρετριάς νὰ κάμνωσι γλυκίσματα. Ἀκολούθως μετέβαινεν εἰς τοὺς στάβλους· ἐκεῖ εὗρισκε συχνὰ τὰς ἀγελάδας βυθισμένας εἰς τὸν βόρβορον καὶ τοὺς ἵππους ἀντὶ βρόμης νὰ τρώωσι σανὸν καὶ νὰ εἶνε ἀξύστριστοι. Καθ' ἑκάστην ἐβλεπεν ἄτοπα καὶ ἐπιβλαβὴ καὶ διώρθωνεν αὐτά.

Οὕτω δὲ παρῆλθεν ὅλον τὸ ἔτος καὶ τότε κατὰ τὴν συμφωνίαν ἡ οἰκοδέσποινα ἐπέστρεψεν εἰς τὸν πνευματικὸν τὸ κιβώτιον καὶ κατευχαριστημένη εἶπε πρὸς αὐτόν· «Τώρα ἔχουσι καλῶς τὰ τῆς οἰκίας μου. Ἀφήσατέ μοι, παρακαλῶ, τὸ κιβώτιον ἀκόμη ἓν ἔτος. Φαίνεται ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει ἐξαιρετόν τι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν μεγάλην δύναμιν νὰ θεραπεύῃ τὰ οἰκιακά πράγματα, ὅταν ἔχωσι κακῶς».

Ο πνευματικός τότε ἐγέλασε καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν· «Τὸ κιβώ-

τιον, κυρία μου, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς τὸ ἀφήσω, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον κρύπτεται μέσα, λάβε το». Ἡ οἰκοδέσποινα περιχάρης ἤνοιξε τὸ κιβώτιον καὶ ἀντὶ παντὸς ἄλλου εὗρεν ἐν αὐτῷ ἅπλουν φύλλον λευκοῦ χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο γεγραμμένον· «Ἵνα εὗρίσκωνται εἰς καλὴν κατάστασιν τὰ οἰκιακά σου πράγματα, πρέπει σὺ ἡ ἰδία νὰ ἐπιβλέπῃς αὐτὰ καὶ νὰ μὴ ἀφήνῃς τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὰς ὑπηρετρίας νὰ κάμνωσιν ὅ,τι θέλουσιν».

Τὰ ξένα χέρια παύουν, ἀλλὰ καὶ οὖν.

— Ὁ σβέρκος τοῦ λύκου εἶνε χονδρός, γιὰτὶ κάνει ταῖς δουλειαῖς του μοναχός.

— Τὸ ῥμάτι τοῦ νοικοκύρη προκόβει τὸ χωράφι.

— Ὁφθαλμὸς δεσπότην ἵππον πιαίνει.

— Τῆς ἰδίας οἰκίας προσιάτει (Χίλων).

— Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ (Σόλων).

28. Ἡ κάμηλος.

(Συνήθεια)

Ὅτε τὴν πρώτην φοράν οἱ ἄνθρωποι εἶδον κάμηλον, τὸσον ἐφοβήθησαν, ὥστε ὕλοι ἔφρευγον καὶ ἐκρύπτοντο. Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐφαίνοντο φοβερά. Ὅτε ἔμωσ καὶ δευτέραν φοράν εἶδον αὐτήν, ἔλαβον θάρρος καὶ τὴν ἐπλησίασαν. Τὴν τρίτην φοράν, ὅτε τὴν εἶδον, τὸσον τὴν κατεφρόνησαν, ὥστε τὴν ἐπλησίασαν, τὴν ἐσταμάτησαν, τὴν ἐκράτησαν, τὴν ἐχαλίνωσαν καὶ τὴν ἔδωκαν εἰς ἓν μικρὸν παιδίον νὰ τὴν ὀδηγῇ.

Αἰσώπειος μῦθος.

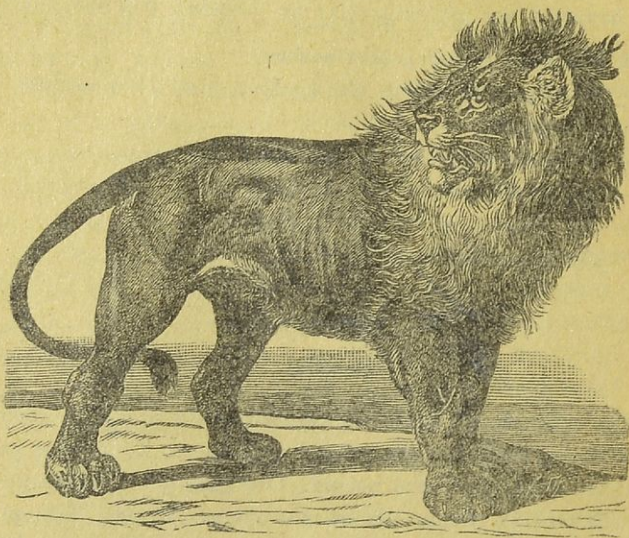
29. Ἀλώπηξ καὶ λέων.

(Συνήθεια)

Ἀλώπηξ τις ἤκουε πάντοτε παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν αἰκείων αὐτῆς, ὅτε ἦτο μικρά, ὅτι τὸ ἰσχυρότατον καὶ φοβερότατον

πάντων τῶν ζῴων εἶνε ὁ λέων καὶ διὰ τοῦτο ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ
μίαν φορὰν ἓνα τοιοῦτον.

Ἡμέραν τινά, ἐνῷ ἐδάδιζεν ἡσυχα ἡσυχα ἐντὸς τοῦ δάσους,
βλέπει μακρόθεν ἐρχόμενον ἓνα λέοντα. Φόβος καὶ τρόμος τὴν
κατέλαβεν ! Ἐκρύβη εἰς τοὺς κλάδους καὶ ἐκεῖ συνεσταλμένη
ἔτρεμεν. Τὸ μέγα σῶμα, ἡ μεγάλη κεφαλὴ, ἡ βαθεῖα χαίτη,

Λέων.

οἱ σιβαροὶ πόδες, τὸ μεγαλοπρεπὲς βάδισμα τοῦ λέοντος τῇ
ἐφάνησαν τόσον φοβερά, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τοῦ
φόβου. Πολὺς χρόνος παρήλθε, μέχρις ὅτου συνέλθῃ. Ἀφοῦ δὲ
συνήλθεν, ἔτρεξεν εὐθὺς εἰς τὴν φωλεάν της καὶ ἐκεῖ συνεσταλ-
μένη ἔτρεμεν ἀκόμῃ ἐπὶ ὥρας πολλὰς.

Μετά τινας ἡμέρας ἔλαβε τέλος θάρρος καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς
φωλεᾶς αὐτῆς. Ἐνῷ δὲ ἐδάδιζεν εἰς τὸ δάσος, συναντᾷ καὶ πάλιν

ένα λέοντα. Ἡ ἀλώπηξ, ἅμα εἶδε τὸν λέοντα, ἐφοβήθη πολὺ, ἀλλ' ὅχι καὶ τόσον, ὅσον ἐφοβήθη τὴν πρώτην φορὰν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συναντᾷ ἄλλον λέοντα, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην οὐδόλως ἐφοβήθη. Μάλιστα τόσον θάρρος ἔλαβεν, ὥστε ἦλθε πλησίον του, τὸν ἐχαιρέτισε πολὺ φιλοφρόνως καὶ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ μετ' αὐτοῦ.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Κάθε πρᾶμμα τρεῖς ἡμέρες φέρει θάμμα.

30. Τὸ ἀμπέλι.

(Φιλεργία)

« Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καὶ κοντοκλαδεμμένο,
« γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲ βγάνεις;
» μ' ἐχάλασες, παληᾷμπελο, κ' ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω. »

— « Μὴ μὲ πουλῆς, ἀφέντη μου, κ' ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω. »

» Γιὰ βάλει νειοὺς καὶ σκάψε με, γέρους καὶ κλάδεψέ με.
» βάλει γρηαῖς μεσόκοπαις νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
» βάλ' καὶ κορίτσι' ἀνύπανδρα νὰ μὲ κορφολογήσουν. »

Δημῶδες.

31. Φωκίωνος μεγαλοφροσύνη.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Α' 25).

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἀθηναίους ἐτίμα τὸν στρατηγὸν Φωκίωνα. Ὅτε ἔπεμπε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τινα, προσέθετε μετὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα καὶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Φωκίωνος καὶ τὴν λέξιν « χαίρει », πρᾶγμα, τὸ ὅποῖον εἰς οὐδένα ἄλλον ἔκαμνεν.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος θέλων νὰ δείξῃ πόσον τιμᾷ τὸν Φωκίωνα ἔπεμψε ποτε εἰς αὐτὸν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου, δηλ. δραχμὰς ἑξακοσίας χιλιάδας περίπου, καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν πρόσέτι ὅτι τῇ χαρίζει καὶ μίαν πόλιν, ἵνα καρπῶται τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν μέγας Ἀλέξανδρος ἔπραξε μεγαλοφρόνως καὶ μεγαλοπρεπῶς, ὅπως ἤρμοζεν εἰς βασιλέα τόσον μέγαν, ὅσον ἦτο αὐτός.

Ἦτοι ὀλιγώτερον ὅμως μεγαλοφρόνως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἔπραξε καὶ ὁ Φωκίων, ὅστις, εἰ καὶ ἦτο πτωχότατος, οὔτε τὰ χρήματα ἐδέχθη οὔτε τὴν πόλιν. Προετίμησε μᾶλλον νὰ ζῇ πτωχικῶς, ἀλλ' ἄνευ οὐδεμιᾶς υποχρεώσεως, ἢ νὰ ζῇ ὡς πλούσιος καὶ νὰ εἶνε εἰς ἄλλον υποχρεωμένος. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο καὶ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ εἰς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον ὅτι τὸν περιεφρόνει, τὸν παρεκάλεσε νὰ δεχθῇ μὲν ὀπίσω τὰ δῶρά του αὐτά, νὰ τῷ δωρήσῃ δὲ ἄλλο δῶρον, τὸ ὅποιον θὰ τῷ ἦτο μᾶλλον εὐχάριστον. Παρεκάλεσεν αὐτὸν τέσσαρας δεσμίους φίλους του, τοὺς ὁποίους ἐκράτει εἰς τὰς φυλακάς, νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἐλευθέρους. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος πάραυτα ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ἐτίμα δ' ἐκτοτε τὸν Φωκίωνα πολὺ περισσότερον ἢ πρότερον.

32. Ἐπαμεινώνδου μεγαλοφροσύνη.

(Αἰλιανὸς, Ποικίλη Ἱστορία Ε', 5).

Ὁ μέγας στρατηγὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Ἐπαμεινώνδης ὁ Θηβαῖος εἶχεν ἔνδον μόνον ἑνδομα. Ὅσάκις δὲ ἐδίδεν αὐτὸ νὰ τὸ καθαρίσωσιν, ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι δὲν εἶχεν ἄλλο νὰ φορέσῃ. Καί, ἐνῷ ἦτο τόσο πτωχός, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐδωρήσεν εἰς αὐτὸν πάμπολλα χρήματα, δὲν τὰ ἐδέχθη. Τὰ ἐπέστρεψεν.

33. Τί θέλω.

(Ὁλιγάκεια)

Δὲν θέλω πλούτη καὶ χρυσὸν καὶ θεραπόντων σμήνη·
θέλω τὸ στῆθος μου χαρᾶς κ' ἐλπίδων νὰ πλουτῇ·
καὶ ἔστω μόνον κτῆμά μου καλύβη ἀχυρίνη.

μ' ἀρκεῖ αὕτη.

Δὲν θέλει κήπους, πίδακας καὶ βρύσεις ἢ ψυχὴ μου,
Δὲν μὲ μαγεύουν λείρια καὶ κρίνοι κηπευτοί·
ὅσον μὲ θέλγει ἡ ὁσμὴ τοῦ ἐπανθοῦντος θύμου.

μ' ἀρκεῖ αὕτη.

Δὲν θέλω θέατρα, αὐλοὺς καὶ μουσικοὺς θιάσους,
δὲν θέλω εἰς τὰ ὄτα μου ὀρχήστρα νὰ κροτῇ·
ὁπόταν ψάλλῃ ἡ ἀηδὼν εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ δάσους,
μ' ἄρκει αὐτή.
"Αγγ. Βλάχος.

34. Ὁ Βοῦς.

(Φυσιογνωσία)

Ὁ βοῦς εἶνε ζῶον θηλαστικὸν μηρυκαστικὸν μέγα. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε μεγάλη, βαρεῖα καὶ ὥπλισμένη διὰ δύο κοίλων κεράτων πολὺ στερεῶν καὶ εἰς ὅξυν ἀποληγόντων. Τὸ μέτωπον αὐτοῦ εἶνε μέγα, τὸ πρόσωπον μέγα καὶ σαρκώδες, αἱ σιαγόνες μακραί, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, μέλανες, στρογγύλοι καὶ θολοί, τὰ ὄτα πλατέα καὶ χαλαρά, ἡ ῥίς παχεῖα, οἱ ῥόθωνες γυμνοὶ καὶ ὑγροί, τὰ χεῖλη κρεμάμενα, ὁ λαιμὸς χονδρὸς φέρων κάτωθεν αὐτοῦ κρεμαμένην πτυχήν δέρματος, ὑποδερίδα καλουμένην. Αἱ πλευραὶ τοῦ μεγάλου καὶ βαρέος σώματος αὐτοῦ εἶνε πολὺ καμπύλαι, ἡ κοιλία παχεῖα καὶ στρογγύλη, ἡ οὐρὰ μεγάλη καὶ κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς θυσανώδης, οἱ πόδες βραχεῖς καὶ ἰσχυροί. Τὸ δῆρμα χονδρὸν καὶ τὸ τρίχωμα βραχὺ καὶ λεῖον.

Ὁ βοῦς οὔτε κυνόδοντας οὔτε κοπτήρας ἔχει εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα. Αὐτ' αὐτῶν ἔχει σκληρόν τι τύλωμα καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἕξ τραπεζίτας εἰς τὴν κάτω σιαγόνα ἔχει ὀκτὼ κοπτήρας καὶ ἕξ τραπεζίτας, χωριζομένους ἀπὸ τῶν κοπτήρων διὰ χάσματος ἀρκετὰ μεγάλου. Ὁ στόμαχος τοῦ βοῦς εἶνε διηρημένος εἰς τέσσαρα μέρη. Καταπίνεται ἡ τροφή καὶ κατέρχεται εἰς τι μέρος τοῦ στομάχου. Ἐκεῖθεν πάλιν ἀναβαίνει εἰς τὸ στόμα, ἀναμασᾶται, καταπίνεται καὶ κατέρχεται εἰς τὸν στόμαχον, ὅπου μένει πλέον καὶ ἄρχεται ἡ πέψις.

Ὁ βοῦς δὲν εἶνε ὥραϊον ζῶον. Ὁ κορμὸς εἶνε μακρὸς καὶ ὀγκώδης. Οἱ πόδες τοῦ βραχεῖς, τὸ βᾶδισμά του βαρὺ καὶ ἄτονον, αἱ δὲ κινήσεις καὶ αἱ τροφαὶ αὐτοῦ ἄκομψοι.

Ο βοῦς εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς, ζῇ δώδεκα ἕως δέκα πέντε ἔτη, νέμεται κατ' ἀγέλας καὶ τρέφεται μόνον ἐκ φυτῶν. Κατὰ τὸ ἔαρ τρώγει χόρτα τρυφερά τῶν λειμώνων καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα ἄχυρα. Εὐχαριστεῖται ἐνίοτε νὰ τρώγῃ καὶ κυάμους, χλόην τῶν κυάμων, κριθήν, σῦκα, σταφίδας καὶ φύλλα τῆς πτελέας. Πίνει ὕδωρ, ἀλλὰ μόνον ὅταν εἶνε καθαρὸν καὶ ψυχρόν. Ἀρέσκεται νὰ ἀναμηνυκᾶται. Κοιμᾶται ὀλίγον καὶ προαισθάνεται τοὺς σεισμούς, τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, τὴν βροχὴν καὶ τὸν χειμῶνα τὸν βαρύν.

Οἱ βόες καλοῦνται διαφόρως κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φύλον αὐτῶν. Τὸ νήπιον τοῦ βοῦς λέγεται **μόσχος**. Ἡ θήλεια βοῦς λέγεται **δάμαλις**, ὅταν εἶνε πολὺ νέα, καὶ **ἀγελάς**, ὅταν ἀρχίξῃ νὰ τεκνοποιῇ. Ὁ ἄρρην βοῦς λέγεται **ταῦρος**. Αἱ ἀγελάδες τίκτουσιν ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ τίκτουσι συνήθως ἓνα μόσχον κατ' ἔτος. Ἐγκυμονοῦσι περὶ τοὺς ἐννέα μῆνας καὶ θηλάζουσιν ἐπὶ τέσσαρας ἕως ἑξ μῆνας τὰ τέκνα αὐτῶν.

Μόσχος.—Οὐδὲν τῶν τετραπόδων ζῴων ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον τόσον ἡλίθιον καὶ τόσον ἀνεπιτήδειον, ὅσον ὁ μόσχος. Ἰσταται, ὅπου εὐρεθῇ, καὶ χάσκει χωρὶς νὰ παρατηρῇ τίποτε. Οὐδεμίαν περιέργειαν ἔχει ποτὲ δὲν προσβλέπει δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Τρέχει καὶ παρατηρεῖ μόνον πρὸς τὰ ἐμπρός. Εἶνε ὅλως διόλου ἀδιάφορος πρὸς πάντα. Μόνον τὴν μητέρα του γνωρίζει, πρὸς τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται μικράν τινα συμπάθειαν. Τὸν τροφοδότην του τὸν μάνθανει πολὺ ἀργά, ἀλλ' οὐδεμίαν συμπάθειαν αἰσθάνεται πρὸς αὐτόν, ὅσον καὶ ἂν τὸν περιποιῇται. Πολὺ σπανίως φαίνεται ὅτε αἰσθάνεται χαρὰν τινα, ὅτε στιγμιαίως πηδᾷ ὀλίγον ἀνυψῶν καὶ ἐκτινάσσων τὰ ὕψισθεν μέλη αὐτοῦ καὶ πάραντα παύει πάλιν.

Αὐξηθεὶς ὁ μόσχος γίνεται ἀγελάς ἢ ταῦρος.

Ἀγελάς.—Ἡ ἀγελάς εἶνε ἰσχυροτέρα, γενναιότερα, νοημονεστέρα καὶ ἐπιτηδειότερα τοῦ μόσχου.

Αἱ αἰσθήσεις αὐτῆς εἶνε πολὺ καλαί. Ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή καὶ ἡ

ὄσφρησις εἶνε ὀξύταται, ἡ δὲ γεῦσις πολὺ λεπτή. Διακρίνει τὰ διάφορα εἶδη τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ, προτιμᾷ τῆς ξηρᾶς τὴν ἀπαλὴν τροφήν καὶ τοῦ ἀκαθάρτου καὶ χλιαροῦ τὸ καθαρὸν καὶ ψυχρὸν ὕδωρ. Ὁσφραίνεται μακρόθεν τοὺς ἐρχομένους φίλους καὶ ἐχθροὺς αὐτῆς καὶ ἀκούει ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως τοὺς κώδωνας, τοὺς κρεμαμένους ἐκ τοῦ τραχήλου τῶν ἀγγελᾶδων τῶν διαφορῶν ἀγγελῶν.

Ὅταν οἱ βουκόλοι ἐξάγωσιν αὐτὰς ἐκ τῶν στάβλων, ἵνα τὰς ὀδηγήσωσιν εἰς τὰς νομάς, αἰσθάνονται μεγάλην χαρὰν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν καὶ διὰ τὴν ὥραίαν φύσιν. Τρέχουσιν ἐπ' ὀλίγον χρόνον, σκιρτῶσιν ἀρκετὰ γελοίως αἶρουσαι τὰ ὀπισθεν μέλη αὐτῶν καὶ ὑψοῦσι τὴν οὐρὰν καὶ κινοῦσιν αὐτήν· ἀλλ' ἡ χαρὰ αὕτη διαρκεῖ ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον. ἔπειτα κύπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀρχίζουσι νὰ βόσκωσιν.

Αἱ ἀγγελᾶδες τῆς αὐτῆς ἀγέλης γνωρίζουσι τὰς συντρόφους τῶν. Ὅταν ξένη τις ἔλθῃ εἰς τὴν ἀγέλην αὐτῶν, τὴν ἀπωθοῦσι καὶ τὴν ἀναγκάζουσι νὰ μένῃ μόνη μακρὰν τῶν ἄλλων. Πρὸς τὰς συντρόφους τῶν αἰσθάνονται φιλίαν καὶ συμπάθειαν. Ὅταν τινὲς ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγέλης ὀδηγηθῶσιν εἰς ἄλλην νομήν, μετὰ τινα δὲ χρόνον προσέλθωσι καὶ αἱ ὑπολειφθεῖσαι, τρέχουσι πρὸς συνάντησιν αὐτῶν σκιρτῶσαι ἐκ χαρᾶς καὶ μυκώμεναι. Ὅταν δὲ δύο ἔχωσι πολλὴν συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλας, μένουσι πάντοτε ὁμοῦ λείχουσαι καὶ ξύουσαι ἀλλήλας ἐνίοτε.

Ὅταν αἱ προσερχόμεναι ἔχωσιν εἰς τὴν συντροφίαν τῶν μίαν ἀγγελᾶδα, φέρουσιν κώδωνα περὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς, αἱ ἄλλαι τὰς ἀναγνωρίζουσιν ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως. Τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀγέλης τὸν διακρίνουσι ταχέως, τὸν διατηροῦσι πολὺ καλὰ εἰς τὴν μνήμην τῶν καὶ τὸν ἀναγνωρίζουσιν ἀμέσως, ἅμα τὸν ἀκούσωσιν. *μυκρός*

Ἡ ἀγελᾶς, ἡ φέρουσα τὸν κώδωνα, αἰσθάνεται πολὺ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Προπορεύεται βαίτουσα μεγαλοπρεπῶς καὶ οὐδέποτε ἐπιτρέπει εἰς ἄλλην νὰ προπορευθῇ. Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη εἰς τὰς πορείας,

πρώτη εἰς τὴν νομὴν καὶ πρώτη εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀμέλγονται, καὶ κατόπιν αὐτῆς ἀκολουθοῦσιν αἱ λοιπαὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν. Ὅταν δὲ ἄλλη τις ἔχουσα κώδωνα καὶ αὐτὴ θέλῃ νὰ προπορευθῇ, ἐμποδίζεται. Γεννῶνται φιλονικίαι καὶ συνάπτονται μάχαι. μέχρῃς ὅτου ἡττηθῇ ἡ μία ἐξ αὐτῶν καὶ ὑποχωρήσῃ.

Τὴν αὐτὴν φιλοτιμίαν ἔχουσι καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀγελάδες. Οὐδέποτε κατὰ τὰς πορείας αἱ ἀσθενέστεραι προπορεύονται τῶν ἰσχυροτέρων· πάντοτε προηγοῦνται αἱ ἰσχυρότεραι καὶ ἔπονται αἱ ἀσθενέστεραι. Ὅταν εὐρεθῶσι δύο ἐξ ἴσου ἰσχυραί, ἐρίζουσι πρὸς ἀλλήλας καὶ μάχονται, ἕως ὅτου ἡ ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐκδιωχθῇ ἐκ τῆς ἀγέλης ἡ ἡ μία ἡττηθῇ ὑπὸ τῆς ἄλλης καὶ ἀποδειχθῇ ἡ ἀσθένεια αὐτῆς. Ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν ἀγέλην ξένη, πορεύεται κατ' ἀρχὰς ὀπισθεν πασῶν τῶν ἄλλων, ἔπειτα δὲ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου, ἀφοῦ δοκιμασθῇ ἡ δύναμίς της, λαμβάνει πλεόν τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῇ θέσιν.

Ὅπως ἔχουσι συμπάθειαν πρὸς τὰς ἀγελάδας τῆς ἰδικῆς των ἀγέλης καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τὰς ξένας, οὕτως ἔχουσι συμπάθειαν πρὸς τὸν κύνα τῆς ἰδικῆς των ἀγέλης καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ξένους κύνας αἱ ἀγελάδες. Τὸν κύνα τὸν ἰδικόν των τὸν γνωρίζουσι καὶ ὑπακούουσιν εἰς αὐτὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως. Ἀλλὰ τοὺς ξένους κύνας, ἂν ποτε εἰσχωρήσωσι τιοῦτοι εἰς τὴν ἀγέλην αὐτῶν, τοὺς ἐκδιώκουσι μανιωδῶς. Προτείνουσαι τὰ κέρατα ὀρμῶσι κατ' αὐτῶν πᾶσαι ὁμοῦ καὶ τοὺς καταδιώκουσι πολὺ μακρὰν τῆς ἀγέλης αὐτῶν.

Ἡ φιλοστοργία τῶν ἀγελάδων πρὸς τὰ τέκνια αὐτῶν δὲν εἶνε ἴση εἰς πᾶσας. Ὅταν ἀφαιρεθῶσι τοὺς μόσχους αὐτῶν, τινὲς μὲν οὐδόλως σχεδὸν ἀνησυχοῦσιν, ἄλλαι ὅμως μένουσιν ἀπαρηγόρητοι. Μεταβαίνουνσι συχνὰ εἰς τὸν τόπον, ἔνθα ἀφηρέθη ὁ μόσχος αὐτῶν, παρατηροῦσι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἐλπίζουσαι ὅτι θὰ τὸν ἴδωσί που μυκῶνται ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ πολὺ γοερῶς. Ὅταν ἔχωσι τὰ τέκνα αὐτῶν πλησίον των, χαίρουσιν ὅλαι, τὰ λείχουσι συχνά, τὰ ἀναζητοῦσιν, ὅταν φύγωσιν ἀπὸ πλησίον των, καὶ μυ-

κῶνται, ἕως ὅτου τὰ εὕρωσιν. Ἄλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν διαρκεῖ πολὺ· ὅταν οἱ μύσχοι γίνωσι δέκα ἐβδομάδων, δὲν ἐνδιαφέρονται πλέον περὶ αὐτῶν αἱ μητέρες των.

Ἐχθροὺς ἔχουσιν αἱ ἀγελάδες τὰς ἄρκτους καὶ πρὸ πάντων τοὺς λύκους. Ὅταν οἱ ἐχθροὶ οὗτοι ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν, αἱ ἀγελάδες προσπαθοῦσι νὰ διαφύγωσιν. Ὅταν ὅμως δὲν δύνανται, τότε μένουσιν ἐκεῖ καὶ ἀνθίστανται μετὰ γενναιοφυχίας μεταχειριζόμεναι ἐπιτηδεϊότατα τὰ κέρατα αὐτῶν. Εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον τοῦ κινδύνου τρέχουσιν ὅλαι καὶ συνέρχονται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐκεῖ πάραυτα σχηματίζουσι κύκλον, κλείουσιν ἐντὸς αὐτοῦ τὰς ἡλικιωμένας καὶ ἐξησθηγμένας καὶ τὰ νεαρὰ τέκνα αὐτῶν, κλείνουν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸς τὰ κάτω καὶ προτείνουν ἀπὸ κοινοῦ πᾶσαι τὰ κέρατα αὐτῶν πρὸς τὰ ἔξω τοῦ κύκλου. Ὅταν πλησιάσωσιν οἱ λύκοι καὶ ὀρμήσωσι, τότε κερατίζουν αὐτοὺς μετὰ μανίας καὶ δυνάμεως πολλῆς, τοὺς ῥίπτουσιν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἐντὸς τοῦ κύκλου, καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ καταπέσωσι, τρέχουσιν αἱ ἀγελάδες, αἱ εὕρισκόμεναι ἐντὸς τοῦ κύκλου, γονατίζουν ἐπ' αὐτῶν καὶ τοὺς κατασυντρίβουσιν.

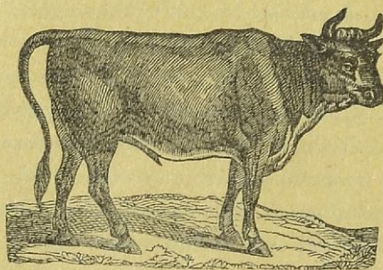
Ταῦρος.—Ὁ ταῦρος εἶνε πολὺ ὑπέρτερος καὶ τῆς τελειότητος ἀγελάδος. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε εὐγενεστέρα καὶ στρογγυλωτέρα, ἡ σωματικὴ δύναμις μεγαλυτέρα, αἱ αἰσθήσεις ὀξύτεραι, ἡ συναίσθησις τῆς δυνάμεως, ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ ζωηρότης πολὺ μεγαλυτέρα τῶν τῆς ἀγελάδος.

Ὁ ταῦρος εἶνε μεγαλοπρεπὲς τῆς φύσεως φαινόμενον. Τὸ μέγιστον σῶμα, τὰ ἰσχυρότατα κέρατα, ὁ χορδὸς τράχηλος, ὅστις ὀλίγον κυρτοῦται πρὸς τὰ ἐπάνω, καὶ τὰ εὐρύτατα στέρνα αὐτοῦ καθιστῶσιν αὐτὸν πολὺ ἐπιβλητικόν. Ὅταν δὲ εἶνε ὠργισμένος, τὸ μέτωπόν του τὸ συνεφές, τὸ σκοτεινόν του βλέμμα καὶ οἱ βραχνοὶ του καὶ βαρεῖς μυκηθμοὶ τὸν καθιστῶσι φοβερόν.

Ὁ ταῦρος παρατηρεῖ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου μετὰ πολλῆς νοημοσύνης καὶ ζωηρότητος. Ἰσταται ὡς ἥρως, βαδίζει ἐλευθέρως καὶ μεγαλαπρεπῶς καὶ κινεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγελάδων σοβα-

ρῶς, κοσμίως καὶ ὑπερῆφάνως. Δεύτερος ταῦρος δὲν πρέπει νὰ τολμήσῃ νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Δὲν τὸν ἀνέχεται οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν. Ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ καὶ μάχεται μέχρι θανάτου. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ὁ ταῦρος εἶνε θυμώδης, αὐθάδης, ἀνδρείος καὶ ἐνίοτε δόλιος καὶ μοχθηρός. Οὐδεμίαν ἐμπιστοσύνην πρέπει νὰ ἔχῃ τις πρὸς αὐτόν. Πάντοτε εἶνε ἐπίφοβος. Εἶνε ὅμως πιστὸς φύλαξ καὶ ἰσχυρότατος ὑπερασπιστὴς τῆς ἀγέλης του. Ἀντεπεξέρχεται γενναiota-ότατα κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, κατὰ τοῦ λέοντος, τοῦ λύκου, τῆς ἄρκτου, τοῦ κυνός, τῶν ἀνθρώπων, ἔχων ἐσκυμμέ-

Τ α ὕ ρ ο ς .

νην τὴν κεφαλὴν, κρατῶν προτεταμένα τὰ κέρατα καὶ μυκώμενος φοβερά. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις πλησιάσῃ τὰ ἰσχυρότατα καὶ ὀξύτατα κέρατα αὐτοῦ! Ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ λυσσαλέος, τὸν κερατίζει καὶ τὸν ἐκσφενδονίζει μετὰ τόσης φοβερᾶς δυνάμεως πρὸς τὰ ὀπισθεν αὐτοῦ, ὥστε αἰωρούμενος ὁ πανάθλιος ἐπὶ τινα χρόνον ἄνωθεν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα καταπίπτει τόσον ὀρμητικῶς κατὰ γῆς, ὥστε ὅλα του τὰ ὀστᾶ τρίξουσιν καὶ ὅλα του τὰ μέλη ἐκτινάσσονται ἐκ τῶν συνδέσμων αὐτῶν.

Ὁ ταῦρος σπανίως ἐθίζεται εἰς τι. Ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη του σπανίως μαλάσσεται. Μόνον ὅταν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἀνατραφῇ εἰς τὸν στάβλον, γίνεται ὀλίγον πρόθυμος καὶ μαυθάνει νὰ σύρῃ ἄροτρον καὶ ἀμάξας· ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν, ὅταν θελήσῃ, εἰς οὐδένα

ὑπακούει καὶ πράττει ὅ,τι θέλει. Ὅταν ἐργάζεται, ἐργάζεται μετ' ἐπιμονῆς καὶ δυνάμεως πολλῆς. Ὅ,τι ἐμπόδιον καὶ ἂν παρυσιασθῇ εἰς τὴν ἐργασίαν του, ποτὲ δὲν ὑποχωρεῖ· ἀπ' ἐναντίας τὰ ἐμπόδια τὸν ἐξάπτουσι περισσότερον. Ὅταν σύρῃ τὴν ἄμαξαν, σύρει αὐτὴν ἀνεπισχέτως πρὸς τὰ ἐμπρός. Οὐδὲν δύναται νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, οὔτε τέλμα οὔτε πετρώδες μέρος οὔτε ἀπότομον ὄρος οὔτε τὸ βάρος τοῦ φορτίου. Κάμπτεται ὑπὸ τοῦ βάρους καὶ πίπτει εἰς τὰ γόνατα ἐκ τῶν ἐμποδίων, ἀλλ' αὐτὸς δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιμένῃ νὰ σύρῃ τὴν ἄμαξαν.

Ὁ ταῦρος ἔχει ἰδιάζουσαν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα. Ἡ θέα αὐτοῦ τὸν ἐξοργίζει μέχρι μανίας. Ὅρμᾳ χωρὶς νὰ βλέπῃ ἐμπρός του, καὶ ἀφανίζει ὅ,τι εὔρῃ εἰς τὸν δρόμον του. Ὁ ὕπνος του εἶνε τόσο ὀλίγος καὶ τόσο ἐλαφρὸς, ὥστε εἰς πολλὰς χώρας νομίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι οἱ ταῦροι οὐδόλως κοιμῶνται, κατακλίνονται δὲ συνήθως ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς.

Καὶ πολλὰ ἄλλα ζῶα εἶνε χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁ βοῦς εἶνε ἐν τῶν χρησιμωτάτων. Ἡ ἐξημέρωσις αὐτοῦ, γενόμενη πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, εἶνε ἐκ τῶν λαμπροτέρων κατακτήσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ καλλιέργια τῶν σιτηρῶν, τῆς κυριωτάτης ταύτης τροφῆς τῶν ἀνθρώπων, ἀνεπτύχθη ἀφ' ὅτου οἱ ἀροτῆρες βόες ἀντικατέστησαν τὰς χεῖρας καὶ τὴν σκαπάνην. Πολλοὶ λαοὶ ἐξήσαν καὶ ἔτι καὶ νῦν ζῶσιν ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῶν βοῶν. Ὁ βοῦς ζῶν παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ γάλα του, τὸ ὅποιον εἶνε μὲν ὀλιγώτερον θρεπτικὸν τοῦ αἰγείου καὶ ὀλιγώτερον παχὺ τοῦ προβαίου, ἀλλ' εἶνε τὸ νοστιμώτατον καὶ εὐπεπτότατον πάντων. Σύρει τὸ ἄροτρον καὶ ἀροτριῶνται οἱ ἀγροί, ἐν οἷς φύονται καὶ αὐξάνονται τὰ σιτηρά. Σύρει ἀμάξας, καὶ διευκολύνεται ἡ συγκοινωνία. Ὅταν δὲ σφαγῇ, παρέχει τὸ κρέας του, τὸ ὅποιον εἶνε τὸ θρεπτικώτατον πάντων τῶν κρεάτων· τὸ δέρμα του πρὸς ὑπόδεσιν καὶ πρὸς θεραπείαν διαφόρων ἄλλων ἀναγκῶν· τὰς τρίχας, τὰ κέρατα, τὰς ὀπλάς, τὸ αἷμα, τὸ λίπος καὶ τὰ ἔντερα, ἐξ ὧν κατασκευάζονται πλείστα πράγματα, χρησιμώτατα εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων.

(ΤΑΣΙΣ Δ΄.)

35. Εὐρυδάμας ὁ πυγμαῖχος.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Γ' 19)

Ὁ Εὐρυδάμας, καταγόμενος ἐκ τῆς ἐν Ἀφρικῇ ἐλληνικῆς πόλεως Κυρήνης, περίφημος πυγμαῖχος, ἠγωνίζετό ποτε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πρὸς τινά ἀνταγωνιστὴν, πυγμαῖχον ἐπίσης περίφημον. Κατὰ τὴν πυγμαχίαν ὁ ἀνταγωνιστὴς αὐτοῦ δι' ἐνὸς γρόνθου ἐκριζώνει τοὺς ὀδόντας τοῦ Εὐρυδάμαντος καὶ ἐκβάλλει αὐτοὺς. Τότε ὁ φιλότιμος ἀνὴρ, ὅπως μὴ παρατηρήσῃ τὸ πρᾶγμα ὁ ἀνταγωνιστὴς καὶ ἐνθαρρυνθεὶς τὸν νικήσῃ, καταπίνει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν πυγμαχίαν, ὥς ἂν μὴ συνέβῃ τίποτε, μέχρις ὅτου κατέβαλε τὸν ἀνταγωνιστὴν αὐτοῦ καὶ ἀνεδείχθη αὐτὸς νικητὴς.

36. Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Γ' 3. — Πλούταρχος παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον, σελ. 118, κεφ. 33)

Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος, ὁ περίφημος μαθητὴς τοῦ μεγάλου φιλοσόφου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Σωκράτους, ἐστεφανωμένος προσήχεται, ὅτε ἐλθὼν τις ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἔφερεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ ὁ ἀγαπητὸς αὐτοῦ υἱὸς Γρύλλος. Ὁ Ξενοφῶν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του ἐξέβαλε μὲν τὸν στέφανον ἐκ τῆς κεφαλῆς, δὲν διέκοφεν ὅμως τὴν προσευχὴν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἰδίου, τοῦ ἀναγγειλαντος τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ὅτι νικήσας ὁ Γρύλλος ἀπέθανεν, ἔθηκε πάλιν τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἐστεφανωμένος δὲ οὕτως ἐξηκολούθησε τὴν προσευχὴν, μέχρις ὅτου ἐτελείωσεν αὐτήν.

37. Πυθέας ὁ Αἰγινίτης

(Ἡρόδοτος, βιβλίον Ζ', κεφ. 179 καὶ βιβλ. Η', κεφ. 92)

Περὶ τὸ 480 πρὸ Χριστοῦ κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ὁ στόλος τοῦ Ξέρξου ἐκπλεύσας ἐκ Θέρμης, τῆς σημερινῆς Θεσσαλο-

νίκης, ἔπεμψε δέκα ταχυπλοώτατα πλοῖα εἰς τὴν Σχίαθον. Ἐνταῦθα ἐστάθμευον τρία πολεμικὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐν τροιζήνιον, ἐν αἰγινητικὸν καὶ ἐν ἀθηναϊκὸν ὡς προφυλακὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, τοῦ εὗρισκομένου εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον τῆς Εὐβοίας. Οἱ ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων ἰδόντες τὰ περσικὰ πλοῖα ἐτράπησαν εἰς φυγὴν.

Καὶ τὸ μὲν τροιζήνιον διώξαντες ἀμέσως ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, τὸ δὲ ἀθηναϊκὸν φεῦγον ἐξώκειλεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηγνείου· καὶ τὸ μὲν σκάφος ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους δὲν ἡδυνήθησαν, διότι, ὅτε ἐξώκειλε τὸ πλοῖον, οἱ Ἀθηναῖοι πηδῆσαντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ τὸ αἰγινητικὸν τὸ ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, οὐχὶ ἄνευ κόπου πολλοῦ, διότι ἐντὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ Πυθέας ὁ Αἰγινήτης, ἀνὴρ ἀνδρείοτατος. Ἐνῷ δὲ εἶχεν ἤδη κυριευθῇ τὸ πλοῖον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, αὐτὸς μόνος ἀντεῖχε λυσσῶδῶς μαχόμενος, μέχρις ὅτου κατεπληγώθη καὶ κατεκόπη. Ἐπειδὴ δὲ πεσὼν δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀνέπνεεν εἰσέτι, οἱ Πέρσαι θαυμάσαντες τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ἔσπευσαν νᾶ τὸν περιποιηθῶσιν. Ἥλειφον τὰς πληγὰς αὐτοῦ μὲ διαφόρους ἀλοιφὰς καὶ ἔδενον αὐτὰς μὲ λωρίδας λεπτὰς καὶ καθαρὰς. Ὅτε δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσον αὐτὸν εἰς τὸν περσικὸν στρατὸν ὡς ἀνθρώπον ἐκτάκτου ἀνδρείας καὶ ἐφέροντο πρὸς αὐτὸν μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ, ἐνῷ τοὺς ἄλλους, ὅσους συνέλαβον εἰς τὸ πλοῖον ἐκεῖνο, τοὺς μετεχειρίζοντο ὡς δούλους.

Ἐλυτρώθη δὲ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Περσῶν ὁ ἀτρόμητος οὗτος Ἕλλην κατὰ παράδοξον τρόπον. Κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ἣτις ἐγένετο ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ συμβᾶν τοῦτο, πλοῖον αἰγινητικὸν κυβερνῶμενον ὑπὸ τοῦ γενναίου πλοιάρχου Κρίου ἐκυρίευσεν τὸ σιδῶνιον ἐκεῖνο πλοῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε κυριεύσῃ ἄλλοτε τὸ αἰγινητικὸν πλοῖον, ἐνθα εὗρίσκετο ὁ Πυθέας. Καὶ τοιουτοτρόπως σωθεὶς ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἤλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὴν Αἰγίναν, τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ πάντων μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

38. Γέλων ὁ Συράκούσιος.

(Αἰλίανός, Ποικίλη Ἱστορία ΙΓ' 37.)

Ὁ Γέλων ἕνεκα τῆς ἀνδρείας καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ἀρετῶν γενόμενος κατὰ τὸ 484 π. Χ. ἄρχων τῶν Συρακουσῶν, τῆς μεγίστης τῶν ἐν Σικελίᾳ ἐλληνικῶν πόλεων, νύκτα καὶ ἡμέραν εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μοχθηροὶ τινες ἄνθρωποι ἐσκέπτοντο νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν καὶ εἰργάζοντο μετὰ πολλοῦ ζήλου πρὸς τοῦτο.

Ὁ Γέλων μαθὼν τοῦτο προσεκάλεσεν ἡμέραν τινὰ τοὺς Συρακουσίους νὰ συναθροισθῶσι πάντες εἰς τι ὠρισμένον μέρος, ἵνα ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτούς. Καί, ἀφοῦ συναθροίσθησαν, ἔρχεται ὀπλισμένος καὶ σταθεὶς ἐν τῇ μέσῳ αὐτῶν ἤρχισε νὰ ἀπαριθμῇ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔκαμιν εἰς αὐτούς. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐξεδύθη τὰ ὅπλα, κατέθηκε ταῦτα κατὰ γῆς καὶ μείνας ἄοπλος, «Ἐλθετε», εἶπε, «τώρα. ὅσοι ἐπιθυμεῖτε τὸν θάνατόν μου, νὰ μὲ φονεύσητε. Ἴδού ἐγὼ ἄοπλος. Θὰ μείνω ἐντελὼς ἀκίνητος. Ἐλθετε!».

Ὁ λαὸς καταπλαγεὶς ἐκ τοῦ θάρρους τοῦ Γέλωνος καὶ ἀναλογιζόμενος τὰ ἀγαθὰ, ὅσα ἀπήλαυσεν ἐξ αὐτοῦ, ἠγανάκτησε τόσον κατὰ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐπιδουλευομένων τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὥστε ἀμέσως συλλαβὼν αὐτοὺς παρέδωκεν εἰς τὸν Γέλωνα, ἵνα θανατωθῶσιν. Ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἄνθρωπος, φύσει γενναῖος, δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὸν λαόν καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ μεταχειρισθῇ αὐτοὺς κατ' ἀρέσκειαν.

39. Εὐρύτος καὶ Ἀριστόδημος οἱ Σπαρτιάται.

(Ἡρόδοτος, βιβλίον Ζ', κεφ. 229, καὶ βιβλίον Θ', κεφ. 71.)

Μόλις οἱ τριακόσιοι Σπαρτιάται, οἱ ἀποσταλέντες κατὰ τὸ 380 π. Χ. ἐκ Σπάρτης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως Λεωνίδα, ἵνα φυλάξωσι τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἐμποδίσωσι

τοὺς Πέρσας ἀπὸ τοῦ νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔφθασαν εἰς τὰς Θερμοπύλας, δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Εὐρυτος, ἠσθένησαν. Ἐπαθον ἐξ ὀφθαλμίας. Ἐστάλησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Λεωνίδα εἰς τι ἐκεῖ που πλησίον κείμενον χωρίον, Ἀλπηνόους καλούμενον, ὅπως μείνωσιν ἐκεῖ, μέχρις ὅτου θεραπευθῶσιν. Ἐν τῇ μεταξὺ ὁμως ἐπῆλθον οἱ Πέρσαι πολυάριθμοι καὶ περιεκύκλωσαν τοὺς ἐν Θερμοπύλαις. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐν τοιαύτῃ θέσει εὐρισκόμενοι ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἐκεῖ καὶ νὰ πολεμήσωσι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς αὐτῶν.

Ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Εὐρυτος μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου ἡδύναντο ὡς ἀσθενεῖς νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστόδημος ἔμεινεν ἐκεῖ, ὁ δὲ Εὐρυτος, μολοντί ἔπασχε πολὺ τοὺς ὀφθαλμούς, ἐζήτησε παρὰ τοῦ εἰλωτος, τοῦ ὑπηρέτου αὐτοῦ, τὰ ὄπλα, εἰς τὴν στιγμὴν ἐτοιμάζεται καὶ διατάσσει αὐτὸν νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἐν τῇ μέσῳ τῶν μαχομένων συστρατιωτῶν του. Ἀφοῦ δὲ τὸν ὀδήγησεν ἐκεῖ, ὁ μὲν εἰλως ἀνεχώρησεν, αὐτὸς δέ, τυφλὸς σχεδόν, κρατῶν τὴν σπάθην εἰς τὰς χεῖρας ἐρρίφθη ἐν τῇ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, ἔνθα ἐφονεύθη μετὰ πάντων τῶν λοιπῶν συστρατιωτῶν του, πολεμήσας ὡς ἀληθῆς Σπαρτιᾶτης.

Ἀλλ' ὁ Ἀριστόδημος, ἀφοῦ ἀνεχώρησαν οἱ Πέρσαι, μετέβη εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Σπάρτην. Καί, ἐπειδὴ ἐκ τῶν τριακοσίων στρατιωτῶν, τῶν ἐκστρατευσάντων ἐκ Σπάρτης, αὐτὸς μόνον ἐπανῆλθεν, οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἠγνείχοντο οὐδὲ νὰ τὸν βλέπωσιν. Ἐφέροντο πρὸς αὐτὸν μετὰ μεγάλης καταφρονήσεως. Πῶς νὰ στέρξῃ ἐκ πάντων τῶν συστρατιωτῶν του αὐτὸς μόνος νὰ ἐπιστρέψῃ! Οὐδεὶς ἐδίδεν εἰς αὐτὸν πῦρ νὰ ἀνάψῃ, οὐδεὶς ὠμίλει μετ' αὐτοῦ. Πάντες τὸν ὕβριζον, ὅπου τὸν εὕρισκον, φωνάζοντες· «Ἰδοὺ ὁ δειλὸς Ἀριστόδημος». Ὁ δυστυχὴς ἴσως ἦτο ἀνόητος, διότι βεβαίως δὲν ἔπρεπε νὰ στέρξῃ νὰ ἐπιζήσῃ μόνος αὐτὸς ἐκ τριακοσίων συστρατιωτῶν, ἀλλὰ δειλὸς δὲν ἦτο, διότι κατὰ τὰ ἀκόλουθον ἔτος ἐπολέμησεν ἐν Πλαταιαῖς ὡς λέων. Ἀφῆσας τὴν

τάξιν, ὅπου ἦτο τεταγμένος, ὥρμησεν εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐκεῖ πράξας ἔργα ἀνδρείας ἀξιοθαύμαστα ἀπέθανε κατα-
τρυπηθεὶς ὑπὸ τῶν βελῶν καὶ κατακοπεὶς ὑπὸ τῶν ξιφῶν τῶν
ἐχθρῶν. Ἦνδραγάθησε μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν ἐν τοῖς πρώτοις.

40. Ἡ γενναιότης τῶν Φωκίδων γυναικῶν.

(Πλούταρχος, γυναικῶν ἀρεταί, σελ. 244 Α.)

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Θεσσαλοὶ περι-
ηλθόν ποτε εἰς ἔχθραν δεινὴν. Οἱ Θεσσαλοὶ θέλοντες νὰ βλά-
ψωσι καὶ νὰ ἀφανίσωσι τοὺς Φωκεῖς συνήθρυσαν μέγαν στρατὸν
καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Εἶχον ἀπόφασιν νὰ φονεύ-
σωσι πάντας τοὺς ἀνδρας καὶ νὰ αἰχμαλωτίσωσι καὶ πωλήσω-
σιν ὡς δούλους τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία αὐτῶν.

Οἱ Φωκεῖς, ἄνδρες γενναιοτάτοι, μαθόντες ὅτι ὁ Θεσσαλικὸς
στρατὸς πολυάριθμος εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, δὲν ἐπτοή-
θησαν, ἀλλὰ συνελθόντες εἰς συνέλευσιν συνεσκέπτοντο τίνι τρό-
πῳ ἡδύναντο νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ σώσωσι τὴν πα-
τρίδα αὐτῶν. Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην ὁ γενναῖος Δαίφαντος,
εἰς τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας, προέτεινεν εἰς τοὺς συμπολίτας αὐ-
τοῦ νὰ μὴ περιμένωσι τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἔλθωσι εἰς τὰς οἰκίας
τῶν, ἀλλὰ λαβόντες τὰ ὅπλα νὰ τρέξωσι εὐθύς εἰς τὰς οἰκίας
αὐτῶν. Τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία νὰ τὰ συναθροίσωσι εἰς ἓν
μέρος ὁρισμένον, νὰ ἐπισωρεύσωσι ἔπειτα ἄφθονα φρύγανα καὶ
ξύλα ξηρά, νὰ θέσωσι ὀλίγους φύλακας καί, ἂν νικηθῶσι εἰς τὴν
μάχην, νὰ ἀναφθῇ μεγάλη πυρὰ καὶ νὰ καῶσι ὅλοι. Οὐδεμία
γυνή, οὐδὲν παιδίον νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν.

Ἡ γνώμη αὕτη ἤρρεσεν εἰς τοὺς Φωκεῖς, καὶ πάντες συνεφώ-
νησαν οὕτω νὰ διαταχθῶσι τὰ πράγματα. Προέτεινεν ὅμως εἰς
τῶν ἀρχόντων ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἡρωτῶντο καὶ αἱ γυναῖκες τί
προετίμων, νὰ καῶσι ἢ νὰ πέσωσι εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν
καὶ νὰ πωληθῶσι ὡς δούλαι. Ὅπως εἶπεν, οὕτω καὶ ἐγένετο.
Προσεκλήθησαν αἱ γυναῖκες καὶ ἡρωτήθησαν τί προτιμῶσι, νὰ

καῶσιν ἢ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Αἱ γυναῖκες πᾶσαι μιᾷ φωνῇ ἐκραύγασαν ὅτι προτιμῶσι νὰ καῶσι μᾶλλον αὐταὶ καὶ τὰ παιδία αὐτῶν ἢ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ἐπῆνουν δὲ τὸν Δαίφαντον, ὅστις πρῶτος προέτεινε τὴν γνώμην ταύτην, καὶ πλέξασαι στέφανον ἐξ ἀνθέων ἐστεφάνωσαν αὐτόν. Ἀλλ' ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ ἐνίκηθησαν οἱ Θεσσαλοί, καὶ οὕτως ἐσώθησαν αἱ μεγαλόφρονες αὐταὶ γυναῖκες.

41. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλοὺς.

(Ἀρριάνος, Ἀλεξάνδρου ἀνάβασις 6, 7, 8, 9, 10 καὶ 11)

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φιλίππου, βασιλεὺς γενόμενος τῆς Μακεδονίας καὶ θέλων νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Πέρσας, ἐπειδὴ ἄλλοτε εἶχον ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔδραψαν αὐτήν, διέβη κατὰ τὸ 334 π. Χ. εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καθυπέταξε τοὺς Πέρσας, ἐκυρίευσεν τὴν ἀπέραντον αὐτῶν χώραν καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν. Ἐνταῦθα εὐρισκόμενος ᾔθελε νὰ καθυποτάξῃ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ τοὺς Μαλλοὺς, ἔθνος Ἰνδικόν, ἀνδρείοτατον καὶ μαχημώτατον. Πολλὰς μάχας καὶ πολλὰς πολιορκίας ὁ μακεδονικὸς στρατὸς ἐπεχείρησε κατ' αὐτῶν καὶ πολλαχοῦ ἐνίκα καὶ καθυπέτασσε τοὺς γενναίως πολεμοῦντας καὶ καρτερικῶς ἀνθισταμένους Μαλλοὺς.

Ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διωκόμενοι πανταχόθεν εἶχον καταφύγῃ εἰς τινὰ ὀχυρωτάτην πόλιν.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ περικυκλώσῃ τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης καὶ νὰ προσβάλῃ αὐτά. Οἱ Ἰνδοί, ἂν καὶ γενναίως ἐπολέμησαν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν Μακεδόνων· καὶ ἀφέντες τὰ τείχη κατέφυγον εἰς τὴν ἀκρόπολιν.

Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ σωματοφύλακες αὐτοῦ ἔθραυσαν μίαν μικρὰν πύλην τοῦ τείχους καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν πολὺ πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν οἱ ἄλλοι. Μετ' ὀλίγον ἦλθον καὶ οἱ ἄλλοι Μακεδόνες

καὶ πάντες ὁμοῦ ὥρμησαν κατὰ τῆς ἀκροπόλεως. Τινὲς ἔσκαπτον τὰ θεμέλια τοῦ τείχους καὶ ἄλλοι ἔθετον κλίμακας ἐπ' αὐτῶν καὶ προσεπάθουν νὰ ἀναβῶσιν, ἵνα κυριεύσωσιν αὐτήν. Ἄλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἡμύνοντο γενναίως. Πολλοὶ Μακεδόνες ἐφονεύθησαν καὶ ἡ ἀκρόπολις δὲν ἐκυριεύετο. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀνυπόμονος φύσει καὶ ὀρμητικὸς, ἀρπάσας ἐκ τῶν χειρῶν στρατιώτου τινὸς μίαν κλίμακα τὴν προσεκόλλησεν εἰς τὸ τεῖχος. Κρατῶν δὲ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα ἀνῆρχετο τὴν κλίμακα. Κατόπιν αὐτοῦ ἀνέβαινον ἐπίσης ὁ Πευκέστιας καὶ ὁ Λεοννάτος, δύο τῶν γενναιοτάτων σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ἐκ μιᾶς δὲ ἄλλης κλίμακος συγχρόνως ἀνῆρχετο καὶ ὁ Ἀθρέας, Μακεδὼν ἀξιωματικὸς ἐκ τῶν ἀνδρειοτάτων. Μετ' ὀλίγον ἐφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος, πλησίον τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους. Τότε στηρίξας τὴν ἀσπίδα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τούτων ἄλλους μὲν τῶν ἐκεῖ εὐρισκομένων Ἰνδῶν ἐξώθησε καὶ ἐκρήμνισεν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἄλλους δὲ ἐφόνευσε διὰ τοῦ ξίφους. Μετ' ὀλίγον δὲ διασκορπίσας πάντας ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ ἐστάθη. Τόλμη ἀκατανόητος !

Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ σωματοφύλακες, ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τείχους, ἐν τῇ μέσῃ ἀπείρων ἐχθρῶν ἱστάμενον, φοβηθέντες περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ σπεύδουσι νὰ ἀναβῶσιν. Ἄλλ' ἐκ τῆς μεγάλης προθυμίας ὥρμησαν πολλοὶ ὁμοῦ εἰς τὴν κλίμακα, ὅτε συντρίβεται αὕτη, καὶ πίπτουσι μὲν κατὰ γῆς ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον ἤδη βαθμίδας τινὰς αὐτῆς ἀνέλθῃ, μένουσι δὲ πάντες οἱ ἄλλοι κάτωθεν τοῦ τείχους βλέποντες τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἱστάμενον Ἀλέξανδρον, χωρὶς νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ τείχους προσεβάλλετο πανταχόθεν ὑπὸ τῶν βελῶν καὶ τῶν ἀκοντίων. Τὸν προσέβαλλον οἱ κεκλεισμένοι ἐντὸς τῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων πύργων, τὸν προσέβαλλον κάτωθεν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, διότι τὰ τεῖχη δὲν ἦσαν πολὺ ὑψηλά, καὶ τὰ βέλη καὶ τὰ ἀκόντια ἠδύναντο νὰ φθάσωσι μέχρις αὐτοῦ. Νὰ τὸν πλησιάσωσιν ὅμως οἱ Μαλλοὶ δὲν ἐτόλμων. Ἐκ

τῆς λαμπρᾶς στολῆς καὶ ἐκ τῆς μεγίστης τόλμης ἐνόησαν ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο ἄλλος ἢ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐπροξένει τρόμον εἰς πάντας τοὺς Ἀσιανούς.

Ὁ Ἀλέξανδρος συλλογισθεὶς ὅτι, ἂν ἔμενεν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τείχους, θὰ ἐκινδύνευε καὶ θὰ ἐφονεύετο ματαίως, χωρὶς νὰ δυνηθῇ

νὰ πράξῃ τι ἀξιόλογον, ἐσκέφθη νὰ πηδῇ ἀπὸ τοῦ τείχους ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Ἐὰν ἐπετύγχανεν, ἐσυλλογίζετο, καὶ δὲν συνετρίβετο, θὰ κατέπλησσε τοὺς Ἰνδούς· ἔαν δὲ ἐκινδύνευε, τοῦλάχιστον θὰ ἐκινδύνευε δικαίως· θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ φονεύσῃ τινάς. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἐγίνετο, θὰ ἐκίνει τὸν θαυμασμόν ἔλου τοῦ κόσμου. Τοῦτο συλλογισθεὶς καταπῆδ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἐν τῇ μέσῃ τῶν Μαλῶν. Δὲν συνετρίβη. Στηριχθεὶς ἔπειτα εἰς τὸ τεῖχος καὶ προβάλλων τὴν ἀσπίδα τοὺς μὲν τολμήσαντας νὰ ἔλθωσι πλησίον αὐτοῦ καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἐπιτεθέντα μετὰ θρασύτητος πολλῆς πλήττει διὰ τοῦ ξίφους καὶ φονεύει αὐτούς. Οἱ Ἰνδοὶ φοβοῦνται νὰ τὸν πλησιάσωσιν. Ἀπομακρύνεται καὶ τότε πανταχόθεν ῥίπτουσι κατ' αὐτοῦ συγχρόνως λίθους, βέλη, ἀκόντια καὶ ὅ,τι εὑρίσκειν ἕκαστος πρόχειρον.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος.

Οἱ ἄνδρεῖοι αὐτοῦ ἀκόλουθοι Πευκέστας, Ἀδρέας καὶ Λεοννάτος, οἵτινες ἐν τῇ μεταξὺ εἶχον ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ τείχους, ὅτε εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον πηδῇσαντα ἐν τῇ μέσῃ τῶν ἐχθρῶν, ἐπή-

δήσαν και αὐτοί. Ἐσπευσαν και οἱ τρεῖς πλησίον τοῦ Ἀλέξανδρου και σταθέντες πρὸ αὐτοῦ ἐμάχοντο κατὰ πάντων ἐκείνων τῶν φοβερῶν Μαλλῶν. Μετ' ὀλίγον φονεῖται ὁ ἀνδρεὺς Ἀδρέας τοξευθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον, πληγώνεται δὲ και ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ στήθος ὑπεράνω τοῦ μαστοῦ διὰ βέλους. Ἐκ τῆς πληγῆς ῥέει τὸ αἷμα ποταμῆδόν. Καί, ἐνόσφ μὲν εἶνε θερμός, ἐξακολουθεῖ νὰ μάχηται. Μετά τινα δὲ ὥραν, ἀφοῦ ἐχύχῃ αἷμα πολὺ, τὸν καταλαμβάνει ζάλη και λιποθυμεῖ, ὅτε προσκλίνει πρὸς τὴν ἀσπίδα και πίπτει μετ' αὐτῆς ὡς πτώμα κατὰ γῆς. Ὁ Λεονῆτος και ὁ Πευκέστας, ἰστάμενοι πρὸ αὐτοῦ, πρότειναν τὰς ἀσπίδας αὐτῶν και δέχονται αὐτοὶ τὰ βέλη και τὰ ἀκόντια τῶν Μαλλῶν. Καὶ προφυλάσσεται μὲν οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς σφοδρᾶς αἱμορραγίας. Οἱ Μακεδόνες, ἰδόντες τὸν βασιλέα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τείχους ἀναθάντα και ἰστάμενον και ἔπειτα πηδῆσαντα ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἐφοβήθησαν μὴ φονευθῇ και ἔσπευσαν νὰ ἀναβῶσι τὰς κλίμακας. Ἀλλά, ἐπειδὴ πολλοὶ ὁμοῦ ἀνέβαινον, ἐθραύσθησαν αὐταὶ και οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀναβῇ πλεόν. Πολλὰ ἐμῆχανεῦθησαν. Ἐνεπήγνυνον πασσάλους εἰς τὸ τεῖχος και κρεμάμενοι ἀπὸ τούτων ἐπεχειροῦν νὰ ἀναβῶσιν. Ἀνέβαινον εἰς τοὺς ὧμους τῶν ἄλλων και οὕτω καθεξῆς. Πάντα τρόπον μετήρχοντο, ἵνα προφθάσωσιν. Ἐπὶ τέλους κατῴρθωσάν τινες ν' ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ τείχους και πάραυτα ἐπήδησαν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Θρήνος και κλαυθμός, ἅμα εἶδον τὸν βασιλέα αὐτῶν εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Πάραυτα περιεστοίχισαν αὐτὸν προτείναντες τὰς ἀσπίδας και οὕτω προεφύλαττον τὸν γενναῖον βασιλέα αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Μαλλῶν.

Ἐν τῇ μεταξὺ κατῴρθωσάν τινες νὰ ἀνοίξωσι μίαν τῶν πυλῶν τῆς ἀκροπόλεως, ὅτε εἰσὶν ὅλος ὁ στρατός, και κυριεύεται αὐτῇ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τοῦ τραύματος και ἐκ τῆς αἱμορραγίας τῆς μεγάλης ἦτο εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν. Ἦτο ἀνάσθητος και ἐτοιμοθάνατος. Ἔθεσαν αὐτὸν ἐπὶ μίᾳ ἀσπίδι, τὸν ἐξήγαγον ἐκ τῆς πόλεως τῶν Μαλλῶν και τὸν ἔφεραν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

Πάντες ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν. Πάντες ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν. Τὸ βέλος εἶχε διαπεράσῃ τὸν θώρακα καὶ εἶχεν ἐμπαγῇ βαθέως εἰς τὸ στήθος. Καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ἔρρεεν αἷμα πολὺ. Κατάστασις οἰκτρὰ καὶ ἀπελπιστικὴ ! Ἐὰν ἄφηνον τὸ βέλος εἰς τὸ στήθος, βεδαίως θὰ ἀπέθνησκεν· ἐὰν ἐξήγουν αὐτό, πιθανώτατα νὰ ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς αἱμορραγίας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐννοήσας τοὺς φόβους καὶ τὴν ἀμηχανίαν τῶν ἱατρῶν διατάσσει αὐτοὺς νὰ ἐξαγάγῃσι τὸ βέλος. Πιονίζουσι λοιπὸν αὐτὸ πρὸς τὸ μέρος τὸ πλησίον τοῦ θώρακος, λύουσι τὸν θώρακα, ἐξάγουσιν αὐτόν, ἐλευθερώνουσι τὸ στήθος καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μετὰ φόβου πολλοῦ ἐξάγουσι τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Τί ὑπέφερον ὁ Ἀλέξανδρος μόνον ὁ Θεὸς καὶ αὐτὸς ἐγνώριζον. Ἡ καρτερίᾳ ὅμως καὶ ἡ γενναιοφυχία αὐτοῦ ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν πάντων. Οὐδὲ ἓνα στεναγμὸν ἐξέβαλεν ὁ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ καθ' ὅλην ταύτην τὴν φοβερὰν ἐγχείρησιν. Ἀλλ' ἐκ τῆς πληγῆς ἔρρεεν αἷμα πολὺ, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐλιποθύμησεν.

Μετὰ πολλὰς προσπάθειας τῶν ἱατρῶν καὶ μετὰ πολλὴν περιποίησιν ἐθεραπεύθη, πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῶν Μακεδόνων, ὁ ἀνδρεῖος Ἀλέξανδρος καὶ ἐξηκολούθησε πάλιν τὸ μέγα καὶ ἐνδοξὸν αὐτοῦ ἔργον.

— Εἰς μυρίους ὄρνιθας ἀετὸς σοβεῖ.

Σωσίθεος.

42. Αἱ Σουλιῶτιδες ἐν Ζαλόγγῳ.

(Κατὰ τὸν Π. Γ. Ζαυλέντην, «Παρνασσός» 1888).

Οἱ Σουλιῶται, ἀφ' ἐπὶ τρία ἔτη ὡς ἥρωες ἐπολέμησαν εἰς τὸ Σούλι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσι πλέον εἰς τὴν πείναν καὶ εἰς τὴν δίψαν, ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς τοὺς Τούρκους νὰ φύγῃσιν ἀπὸ τοῦ Σουλίου ἔχοντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν καὶ νὰ μεταβῶσιν ἐλεύθεροι καὶ ἀνεγύχλητοι ὅπου ᾔθελον. Τῇ 18 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1803 τριακόσιοι ἐκ τούτων φεύγοντες μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν

τέκνων αὐτῶν ἔφθασαν εἰς τὴν ἐν Ζαλόγγῳ μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν. Δύο ἡμέρας ἔμειναν ἐκεῖ, τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν παρὰ τὰς συνθήκας ἐφάνη στράτευμα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ προσπαθοῦν ν' ἀποκλείσῃ αὐτοὺς ἐντὸς τῆς μονῆς καὶ νὰ συλλάβῃ πάντας. Οἱ Σουλιῶται, ἰδόντες τοὺς Τούρκους, συνηθροίσθησαν, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία, καὶ ἤρχισαν νὰ κατευθύνωνται πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους σκοποῦντες νὰ κατέλθωσιν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους αὐτοῦ καὶ νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλ' εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους εὗρον ἄλλους Τούρκους, οἵτινες πρότερον εἶχον ἀναβῆναι ἐκεῖ καὶ τοὺς περιέμενον.

Οἱ Σουλιῶται ἰδόντες τὸν μέγαν κίνδυνον ἀπεφάσισαν νὰ δώσωσι τέλος εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ παραδοθῇ. Οἱ ἄνδρες ἔσυραν τὰς σπάθας αὐτῶν καὶ ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων ὡς λέοντες. Αἱ γυναῖκες φέρουσαι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸ τῶν βαράθρων κατεφίλουν αὐτά, ἔπειτα τὰ ἐλάμβανον ἐκ τοῦ ποδοῦ καὶ τὰ ἐξεσφενδόνιζον εἰς τὴν ἄβυσσον. Μετὰ τοῦτο ὥρμων μὲ τὴν σπάθην ἀνὰ χεῖρας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἐμάχοντο ὡς λέαινα. Ἀλλὰ πῶς νὰ σωθῶσιν! Οἱ Τούρκοι ἦσαν πολυάριθμοι καὶ εἶχον καταλάβῃ πάσας τὰς ἐπιχειρήσεις. Ὅπου καὶ ἂν διηυθύνοντο οἱ Σουλιῶται εὗρισκον πανταχοῦ, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, Τούρκους ἐτοιμοὺς νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν. Ὅσοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκινδύνευον νὰ συλληφθῶσιν ἐκρηγνίζοντο εἰς τὰ βάραθρα καὶ ἐπιπτον ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῶν τέκνων αὐτῶν. Οἱ πλεῖστοι ἀπέθνησκον κατακρηγνιζόμενοι, τινὲς περιπλεκόμενοι μεταξὺ τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν θάμνων, τῶν εὗρισκομένων κατὰ τὰ παράπλευρα τῶν βαράθρων ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ τινὰ χρόνον καὶ ἀπέθνησκον ἐκ τῆς πείνης, τῆς δίψης, τῶν ἀλγυδόνων καὶ τοῦ ψύχους. Ὅλα τὰ ὑπέφερον ὅλα. Μόνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων δὲν ἤθελον νὰ πέσωσιν. Αἱ γυναῖκες ἤκουον τὴν δουλείαν καὶ ἔφριττον. Προετίμων νὰ κατασυντρίψωσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ νὰ κατασυντριβῶσι καὶ αἱ ἴδιαι μᾶλλον ἢ νὰ ζήσωσιν ὡς δοῦλοι κατὰ κλειστοὶ εἰς τοὺς γυναικωνίτας τῶν Τούρκων! Τοιαῦται ὑπῆρχαν αἱ Ἑλληνίδες αὐταὶ

43. Ἡ σκλάβαι.

Ἄνοιξε τὰ φτερούγια σου,
ἄχολο περιστέρι,
καὶ θὲ νὰ πᾶς γι' ἀγάπη μου
σὲ μακρινὸ σεφέρι.
Εἶνε μακρὺς ὁ δρόμος σου,
θὰ φύγῃς μοναχό,
ἄπλωσε τὸ φτερό σου
καὶ σῦρε ἔς τὸ καλό.

Καὶ ὅαν διαβῇς τὰ σύγνεφα
καὶ ὅαν τὰ διαπεράσῃς,
καὶ μέσα ἐκεῖ ποῦ κάθονται
τάστροπελέκια φθάσης,
θυμῆσου, περιστέρι μου,
μὴ σοῦ καὶ τὸ ῥάμμα,
ὅπου βαστάει τὸ γράμμα,
καὶ πέση καὶ χαθῇ.

Καὶ ὅαν ἰδῇς τὰ κύματα,
ἀπὸ ὕψηλὰ νὰ φρίζουν
καὶ νὰ βογγοῦνε, νὰ χτυποῦν,
τὴ γῆ νὰ φοβερίζουν,
μὴ γελαστῇς, πουλάκι μου,
καὶ πᾶς ἐκεῖ σιγὰ τους
τὰ δόλια τὰ νερά τους
θὰ βρέξουν τὴ γραφῇ.

Εἶνε τὰ κύματ' ἄσπλαχνα,
πάντα νερὸ διψοῦνε
κ' ἐπάνω σου θὰ πέσουνε
σκληρὰ νὰ καταπιοῦνε

τὰ δάκρυα 'π' ἐστάξανε
εἰς τὸ χαρτί μου ἐπάνω.
"Αχ ! κάλλιο νὰ πεθάνω
παρὰ νὰ μὴ τὰ ἰδῇ.

Κι ἂν ἴσως καὶ 'ς τὸ δρόμο σου
'ψηλὰ μέσ' 'ς τὸν αἰθέρα,
πιστὸ περιστεράκι μου,
τὴν ἀνοιξὴ μιά 'μέρα
τὰ χελιδόνια τᾶχαρα
ἂν τύχη κι ἀπαντήσης,
νὰ μοῦ τὰ χαιρετίσης
μ' ἓνα γλυκὸ φίλι.

Καὶ νὰ τοὺς 'πῆς ποῦ βρίσκομαι,
πῶς ἡ καρδιά μου τρεμει,
πῶς χάνονται τὰ νειάτα μου
σὲ τούρκικο χαρέμι.
Καὶ 'πὲς τὸ παραθύρι μου
νὰ μὴ τὸ λησμονήσουν
καὶ νᾶρθουνε νὰ στήσουν
σιμά μου μιὰ φωλιά.

Κι ἂν ἴσως κι ἀποστάσανε
καὶ ταῦτης δειλιασμένα
κι ἀπὸ χειμῶν 'ἀνέλπιστο
τὰ ἰδῆς κυνηγημένα.
θυμήσου, περισσότερι μου,
τὴ ράχη σου νὰ στρώσης
καὶ τὰ φτερά ν' ἀπλώσης
'σὰν καραβιοῦ πανιά.

Κ' ἐκεῖ 'ποῦ θ' ἀρμενίζετε
καὶ θὰ κρυφομιλῆτε
καὶ μυστικὰ τὸν πόνο σας
καθένα θὰ διηγῆται,
θυμῆσου, περιστέρι μου,
νὰ 'πῆς 'ς τὰ χελιδόνια
πῶς ἔφυγαν δυὸ χρόνια
ὅπου εἶμαι 'ς τὴ σκλαβιά.

Κ' ἐκεῖ 'ποῦ πρωτοφθάσουνε
κ' ἐκεῖ 'ποῦ πρωταράξουν
νὰ 'πᾶν νὰ 'ποῦν 'ς τὰ δέροφια μου
νάρθουνε νὰ μ' ἀρπάξουν,
καὶ κάθ' αὐγὴ 'ς τὸ λάλημα
καὶ μὲ νὰ μελετᾶνε
καὶ νὰ τοὺς ἐνθυμᾶνε
πῶς εἶμαι 'ς τὴν Τουρκιά.

Ἄρ. Βαλαωρίτης.

ζ

44. Ἡ ἡρώις Ἑλένη Μπότσαρη.

(Κατὰ τὸν Π. Γ. Ζαυλέντην «Παρνασσός» 1888, σελ. 380.)

Ἡ Ἑλένη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Σουλιώτου Κίτσου Μπότσαρη καὶ ἀδελφὴ τοῦ ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη. Ἦτο δεκαπέντε ἐτῶν κοράσιον καὶ ἐπολέμει μετὰ πολλῶν ἄλλων Σουλιωτῶν πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Γιαννάκη Μπότσαρη κατὰ τὸ 1803 μετὰ Χριστὸν εἰς τὸ Σέλτσον, μοναστήριον τὸ ὅποιον ἦτο πλησίον τοῦ Σουλίου. Ἀλλ' εἰς τὴν μάχην ἐφονεύθη ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς. Τότε ἡ Ἑλένη μετέβη εἰς τὸν θεῖόν της Νίκζαν, ὅστις ἐπολέμει παρὰ τὸν Ἀχελῷον ποταμόν. Ἐπολέμει δὲ μετὰ γενναιότητος πολλῆς καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς ἐφόνευσεν. Ἀλλ' εἰς τινα μάχην περιεκυκλώθη ὑπ' αὐτῶν. Ἡ Ἑλένη, βλέπουσα ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγῃ καὶ ὅτι πάντες θὰ συνελαμβάνοντο, προετί-

μησε νὰ ἀποθάνῃ. Πίπτει εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐκεῖ εἰς τὰ βα-
θύτατα ὕδατα αὐτοῦ ἐξέπνευσε τὴν γενναίαν αὐτῆς ψυχὴν.

45. Ἡ Σουλιώτισσα Δέσπω.

(Κατὰ τὸν Περραιβόν. Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας, 1815, τόμ. 2 σελ. 41)

Μεταξὺ Πάργας καὶ Πρεβέζης, ἐπὶ ὥρας μακρὰν τοῦ Σου-
λίου, ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν ἡ Ῥανιάσα, χωρίον μικρότατον
περιτετειχισμένον. Ἐκεῖ περὶ τὰ 1803, κατὰ τοὺς μεγάλους
ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τοὺς Τούρκους, κατέφυγον εἴκοσι
περίπου οἰκογένειαι Σουλιωτῶν. Οἱ Τούρκοι ἀφανίσαντες τοὺς
ἐν Ζαλόγγῳ Σουλιώτας ἐπέπεσον καὶ κατὰ τῶν οἰκογενειῶν
τούτων. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀνὴρ ὑπῆρχεν ἐκεῖ, ἵνα ἀντισταθῇ,
ἐπέπεσον σφάζοντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδια καὶ αἰχμαλω-
τίζοντες αὐτά.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὑπῆρχε πύργος τις, εἰς τὸν ὁποῖον κα-
τέφυκε ἡ οἰκογένεια τοῦ Γεωργίου Μπότση Σουλιώτου. Ἡ οἰκο-
γένεια αὕτη συνίστατο ἐκ τῆς Δέσπως, τῆς συζύγου τοῦ Μπό-
τση, ἐκ δύο θυγατέρων, δύο νυμφῶν καὶ ἑξ μικρῶν ἐγγόνων αὐ-
τῆς, τριῶν ἀρσενικῶν καὶ τριῶν θηλυκῶν. Ἀνὴρ οὐδεὶς ὑπῆρχεν.
Ἡ Δέσπω, βλέπουσα τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίθεσιν τῶν
Τούρκων καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐκλείσθη εἰς
τὸν πύργον μὲ τὰς θυγατέρας, τὰς νύμφας καὶ τὰ μικρὰ αὐ-
τῆς ἐγγονάκια καὶ ἤρχισε τὸν πόλεμον. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Τούρ-
κοι ἐπολιόρχουν αὐτὰς στενῶς καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγωσιν
ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἔκραξε τὰς νύμφας καὶ τὰς θυγατέρας
αὐτῆς καὶ τὰς ἠρώτησε, τί θέλουσι, νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Τούρ-
κους καὶ νὰ γίνωσι δούλαι αὐτῶν ἢ νὰ ἀποθάνωσιν ἐλεύθεραι.
Ὅλαι ἀπεκρίθησαν ὅτι προτιμῶσι νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ
πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ γίνωσι δούλαι αὐτῶν.
Τότε ἡ γενναία γυνὴ σύρασα εἰς τὸ μέσον τοῦ πύργου τὸ κι-
βώτιον, τὸ περιέχον τὴν πυρίτιδα, καὶ τοποθετήσασα τὰς θυ-
γατέρας, τὰς νύμφας καὶ τὰ ἐγγονάκια αὐτῆς πέριξ τοῦ κιβωτίου
ἔλαβε δαυλὸν ἀνημμένον, ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ
πάραιτα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα!

46. Ἡ Δέσπω.

« Ἀχὸς βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν·
» Μῆνα σὲ γάμο ῥίχνονται μῆνα σὲ χαροκόπι ;
— « Οὐδὲ σὲ γάμο ῥίχνονται κι οὐδὲ σὲ χαροκόπι·
» Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια·
» Ἀρβανίτιὰ τὴν ἑλάνωσε ς' τοῦ Δημουλά τὸν πύργο». —
« Γιώργαινα, ῥίξε τάρματα· δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Σοῦλι·
» Ἐδῶσαι σκλάβα τοῦ Πασᾶ, σκλάβα τῶν Ἀρβανίτων». —
— « Τὸ Σοῦλι κι ἂν προσκύνησε κι ἂν τούρκεψεν ἡ Κιάφα,
» Ἡ Δέσπ' ἀφέντες Διάπνδες δὲν ἔκανε, δὲν κάνει». —
Δαυλὶ ς' τὸ χέρι ἄρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει·
« Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε· παιδιὰ μου, ἀγκαλια-
[σθῆτε].

Χίλια φουσέκια ἦταν ἐκεῖ, κι αὐτὴ φωτιὰ τοὺς βάνει·
Καὶ τὰ φουσέκι' ἀνάψανε κι ὅλες φωτιὰ γενεῖκαν.

(Δημῶδες)

47. Ἀθανάσιος Διαῖκος.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτην)

Ὅτε κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ 1821 ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Τούρκων ἡ Ἀμφισσα, ἡ Λεβαδία καὶ ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Στερεὰ Ἑλλάς, ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτῆς ὁ Τούρκος πασᾶς Ὁμὲρ Βριώνης, ἄγων στρατὸν πολυάριθμον. Οἱ Ἕλληνες ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Ἀθανάσιον Διαῖκον, ἄνδρα μόλις τριάκοντα πέντε ἐτῶν, ῥωμαλέον καὶ ὡραιότατον, περίφημον δὲ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν εὐσέδειάν του, ἦλθον εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας, ἵνα ἐμποδίσωσι τοὺς Τούρκους. Τετρακόσιοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες. Ἀλλ' ἅμα εἶδον τὸ μέγα πλῆθος τῶν Τούρκων, ἐφοβήθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ ὄρη. Μόνον ὁ Διαῖκος ἔμεινε μετ' ὀλιγίστων γενναίων ἀνδρῶν, φίλων καὶ συγγενῶν αὐτοῦ. Πάντες τὸν προέτρεπον νὰ φύγῃ. Ἐφεραν ἕνα ἵππον καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ ἀναβῇ ἐπ' αὐτοῦ

(ΤΑΣΙΣ Δ').

5

καὶ νὰ σωθῇ. Ἄλλ' ὁ Διάκος ἡρνήθη εἰπών· «Ποτὲ δὲν φεύγει ὁ Διάκος οὔτε ἀφήνει τοὺς συντρόφους του».

Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ Ὅμηρ Βριώνης. Οἱ Τούρκοι ἰδόντες ὀλιγίστους τοὺς φυλάττοντας τὴν γέφυραν ὥρμησαν νὰ ἐκδιώξωσιν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. Ἄλλ' ὁ Διάκος δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες φοβοῦνται τὸ πλῆθος, οὐδ' ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εὐκολὰ φεύγουσι πρὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἐμείνουν ἐκεῖ καὶ ἐπολέμει μετὰ θάρρους μεγάλου.

Οἱ Τούρκοι ἐξαγριωθέντες ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ταύτης καὶ μανιώδεις γενόμενοι διὰ τὸν φόνον πολλῶν ἐκ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν λυσσαλέαι ὥρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πολλοὶ ἐφονεύθησαν. Τινὲς σύραντες τὰς σπάθας αὐτῶν ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων καί, ἀφοῦ ἐφόνευσαν ἀρκετούς, κατεκρεουργήθησαν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Διάκου ὡς λέων πολέμων ἔπεσεν. Ὁ Διάκος ἐναπομείνας μετὰ δέκα μόνον πολέμις τῶν δὲν ἀποβάλλει τὸ θάρρος αὐτοῦ. Μάχεται χωρὶς νὰ συλλογίζεται τίποτε, μέχρις ὅτου πληγνύνεται βαρέως κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον καὶ πίπτει. Οἱ Τούρκοι αἰμάσσοντα καὶ σχεδὸν λιπόψυχοι σύρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Τούρκον στρατιηγόν. Ὁ Ὅμηρ Βριώνης προτείνει εἰς αὐτὸν νὰ γίνῃ Τούρκος καὶ νὰ λάβῃ μεγάλα ἀξιώματα, ἄλλως θὰ φονευθῇ. «Τίποτε δὲν βλέπει», εἶπεν. «Ἡ Ἑλλὰς ἔχει πολλοὺς Διάκους. Φονεύσατέ με, ἀλλὰ Τούρκος δὲν γίνομαι. Χριστιανὸς ἐγεννήθην, χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω».

Οἱ Τούρκοι ἀγανακτήσαντες ἐκ τῆς ὑπερηφάνου ταύτης ἀπαντήσεως διέταξαν τοὺς δημίους νὰ τὸν σουβλίσωσι καὶ νὰ τὸν ψήσωσιν. Ὁ Διάκος ὑπέστη τὸ φρικτὸν τοῦτο μαρτύριον μετὰ μεγάλης καρτερίας. Ἀφοῦ δὲ ἐσουβλίσθη καὶ ἤρχισε νὰ ψήνηται, εἶδε τοὺς λειμῶνας, εἶδε τὰ ὠραιότατα ἄνθη λάμποντα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ ἀνεφώνησε·

«Γιὰ ὅδε καιρὸ, ποῦ διάλεξεν ὁ Χάρος νὰ μὲ πάσῃ,
ντώρα, π' ἀνθίζουν τὰ κλαριὰ καὶ βγάν' ἡ γῆ χορτάρι».

Αὗτοι ἦσαν οἱ τελευταῖοι τοῦ λόγου. Ἐπειτα ἐξέπνευσεν ὁ θαυμάσιος Ἑλλήν ἥρως.

48. Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου.

- Τρία πουλάκια ἴκθουνταν ἔς τοῦ Διακού τὸ ταμποῦρι,
Τῶνα τηράει τὴ Λιβαδιὰ καὶ τᾶλλο τὸ Ζητοῦνι,
Τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μυρολογᾷ καὶ λέγει·
- « Πολλὴ μαυρίλα ἴπλάκωσε, μαύρη ἴσαν καλοιακοῦδα
» Μὴν ὁ Καλύδας ἔρχεται, μὴν ὁ Λεβεντογιάννης ;
— « Οὐδ' ὁ Καλύδας ἔρχεται οὐδ' ὁ Λεβεντογιάννης·
Ὁμὲρ Βριώνης ἴπλάκωσε μὲ δεκοχτὼ χιλιάδες ».
- Ὁ Διάκος, ἴσαν τάγροίηκε, πολὺ τοῦ ἱακοφάνη·
Ψηλὴ φωνὴ ἔσήκωσε· τὸν πρῶτό του φωνάζει·
- « Τὸ στράτευμά μου σύναξε, μάσε τὰ παλληκάρια
» Δός τους μπαρούτι περισσὴ καὶ βόλια μὲ τέσ φούχτες,
» Γρήγορα καὶ νὰ πιάσωμε κάτω ἔς τὴν Ἀλαμάνα,
» Ποῦνε ταμπούρια δυνατὰ κι ὠμορφα μετερίζια ».
- Παίρνουνε τὰ ἱαφρὰ σπαθὶ καὶ τὰ βαριὰ τουφέκια·
Ἐς τὴν Ἀλαμάνα φτάνουνε καὶ πίνουν τὰ ταμπούρια.
- « Καρδιά, παιδιὰ μου », ἴφώναξε, « παιδιὰ, μὴ φοβηθῆτε·
» Σταθῆτ' ἀντρειά ἴσαν Ἑλλήνες καὶ ἴσαν Γραικοὶ σταθῆτε·
Ἐκεῖνοι ἴφοβηθήκανε κ' ἐσκόρπισαν ἔς τοὺς λόγους·
Ἐμεῖν' ὁ Διάκος ἔς τὴ φωτιὰ μὲ δεκοχτὼ λεβέντες.
- Τρεῖς ὄρες ἐπολέμαε μὲ δεκοχτὼ χιλιάδες·
Ἐσχίστηκε τὸ τουφέκι του κ' ἐγίνηκε κομμάτια·
Σέρνει καὶ τὸ ἱαφρὸ σπαθὶ καὶ ἔς τὴ φωτιὰ χουμάει.
- Ἐκοψε Τοῦρκους ἁπειρους κ' ἐφτὰ μπουλκμπασῆδες,
Καὶ τὸ σπαθὶ του ἴσχισθηκεν ἁπάν' ἀπὸ τὴ φούχτα,
Κ' ἔπεσ' ὁ Διάκος ζωντανὸς εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰ χέρια.
- Χίλιοι τὸν ἴπῃραν ἁπ' ἐμπρὸς καὶ δυὸ χιλιάδες ἴπίσω.
Κι Ὁμὲρ Βριώνης μυστικὰ ἔς τὸν δρόμο τὸν ἐρώτα·
- « Γίνεσαι Τοῦρκος, Διάκό μου, τὴν πίστη σου νάλλάξης,
» Νὰ προσκυνᾷς εἰς τὸ τζαμί, τὴν ἐκκλησιὰ νάφήσης ; ».
- Κ' ἐκεῖνος τᾱπεκρίθηκε καὶ μὲ θυμὸ τοῦ λέγει·

- « Πάτε κ' ἐσεῖς κ' ἡ πίστιν σας, μουρτάτες, νὰ χαθῆτε·
» Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θὲ ν' ἀποθάνω.
» Ἄν θέλετε χίλια φλωριά καὶ χίλιους μαχμουτιέδες,
» Μόνον ἐφτά ἡμερῶν ζωὴ θέλω νὰ μοῦ χαρίστε,
» Ὅσο νὰ φτάσ' ὁ Ὀδυσσεύς κὶ ὁ Βάγιας ὁ Θανάσης».
» Σὰν τᾶκουσ' ὁ Χαλίλ-μπης, ἀφρίζει καὶ φωνάζει·
« Χίλια πουγγιὰ σᾶς δίνω γὼ κὶ ἀκόμα πεντακόσια,
» Τὸ Διᾶκο νὰ χαλάσετε, τὸ φοβερὸ τὸν κλέφτην,
» Γιατὶ θὰ σβήσῃ τὴν Τουρκιά κὶ ὅλο μας τὸ ντοβλέτι».
Τὸ Διᾶκο τότε παίρνουνε καὶ ἔς τὸ σουβλί τὸν βάζουν·
Ὁλόρθο τὸν ἐστήσανε κὶ αὐτὸς ἡχογελοῦσε·
Τὴν πίστιν τοὺς τοὺς ὕβριζε, τοὺς ἔλεγε μουρτάτες·
» Σκυλλιά, κὶ ἂν μὲ ἡσουβλίσατε, ἕνας Γραικὸς ἐχάθη·
» Ἄς εἶν' ὁ Ὀδυσσεύς καλὰ κὶ ὁ καπετὰν Νικήτας.
» Αὐτοὶ θὰ φᾶνε τὴν Τουρκιά, θὰ κάψουν τὸ ντοβλέτι».

(Δημῳδες)

49. Ὁ Σαμουήλ.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτην. Μνημόσυνα)

Ὅτε διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ πολὺ μᾶλλον διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Πήλιου Γκούστη ὁ Μουχτάρ καὶ ὁ Βελῆς, υἱοὶ τοῦ Ἀλή πασᾶ, ἐπέτυχον πολλοὺς μὲν τῶν Σουλιωτῶν νὰ καταστρέψωσιν, ἄλλους δὲ νὰ ἀπομακρύνωσι, μόνος ἀπέμεινεν ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, ἀκαμπτος εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ταφῇ μετὰ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος αὐτοῦ, τοῦ ἐνδόξου Σουλίου.

Ἀνὴρ ἀδάμαστος, ἀκαταμάχητος, ἀγαπῶν μέχρι μανίας τοὺς ἐλευθέρους τῆς πατρίδος του βράχους, ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας αὐτοῦ ἀφιερωμένος εἰς τὰ θεῖα, ἦτο ἱερεὺς καὶ πολεμιστῆς φοβερὸς ὁ Σαμουήλ.

Ἦτο τὸ τελευταῖον νῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐκρέματο τὸ τρισάθλιον Σοῦλι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Διὰ τοῦτο ἀνεκηρύχθη ὑπὸ πάντων τῶν Σουλιωτῶν πολέμαρχος καὶ εἰς αὐτὸν

ἐνεπιστεύθησαν τὴν τελευταίαν ὑπεράσπισιν οἱ πατριῶται αὐτοῦ Σουλιῶται.

Εἰς τὴν αἵματηρὰν καὶ φονικωτάτην ἔφοδον τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὸ Κακοσοῦλι ἀνεδείχθη ὁ Σαμουήλ ἀτρόμητος καὶ φοβερός. Καί, ὅτε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας ἐξέλιπεν, ἔθεσε τὸ σῶμά του φραγμὸν ἀνυπέρβλητον μεταξὺ τοῦ σμήνους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν ὀλίγων ἐπιζώντων Σουλιωτῶν, οἵτινες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠδυνήθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ διαφύγωσι τὴν μάχαιραν καὶ τὰ μαρτύρια.

Ἀφοῦ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἐρείπια ἦσαν ἐκτὸς κινδύνου, ὁ Σαμουήλ, μαχόμενος πάντοτε μετὰ πέντε μόνον συμπολεμιστῶν, ἐπρόφθασε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ Κοῦγκι, πύργον ἐκτισμένον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ὅπου ἦτο ἡ ἀποθήκη τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν ὅπλων. Τὸν πύργον τοῦτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ πατρίς παρέδωκεν εἰς τὰς ἱεράς αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ὁ μοναχὸς εἶχεν ὁμόση τὸν ὄρκον τοῦ θανάτου. Εἶχεν ὁμόση ὅτι οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἤθελε βιάσῃ αὐτὸν νὰ τὸν ἐγκαταλίπῃ. Περικυκλωμένος πανταχόθεν ὑπέμεινεν ὁ Σαμουήλ μετὰ τῶν πέντε συμπολεμιστῶν αὐτοῦ ὅσα ἄνθρωποι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπομείνωσιν. Κεκμηκότες, πληγωμένοι, οὐδὲ σταγόνα ὕδατος εἶχον πλέον, ἵνα δροσίωσι τὰ κατάξηρα καὶ φλογισμένα χεῖλη αὐτῶν. Ἡ τελευταία στιγμή εἶχε φθάσῃ.

Τῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ Δεκεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου ἔτους ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ μετὰ τῶν πέντε αὐτοῦ συντρόφων ἀνίπταται εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πτερύγων πυρὸς καὶ στεφανοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου ὡς μάρτυρες, θανόντες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἔθηκαν πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ ἀνενι-
νάχθησαν εἰς τὸν ἄέρα. Δὲν παρεδόθησαν.

50. Ὁ Σαμουήλ.

«Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μέσ' ἔς τὸ Κοῦγκι;
» Πέντε νομᾶτοι σῶμειναν κ' ἐκεῖνοι λαβωμένοι.

»κ' εἶνε χιλιάδες οἱ ἐχθροί, 'ποῦ σ' ἔχουνε ζωσμένο.

»'Ελα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης,

»κι ἀφέντης ὁ Βελῆ πασῶς Δεσπότη θὰ σὲ κάμῃ».

Ἔτσι ἠπλά ἀπ' τὸ βουνὸ φωνάζει ὁ Πήλιο-Γκούσης.

Κλεισμένος μέσ' ἔς τὴν ἐκκλήσιά βρίσκεται ὁ Σαμουήλης,
κι ἀγέρας παίρνει τὴ φωνὴ τοῦ Πήλιου τοῦ προδότη.

Χωρὶς ψαλμοὺς καὶ θυμιάτα, χωρὶς φωτοχυσία,
γονατισμένοι, σκυθρωποί, ἔμπρὸς ἔς τὴν ὠραία Πύλη,

πέντες Σουλιῶτες στέκονται μὲ τὸ κεφάλι κάτου·
βουβοὶ δὲν ἀνασαίνουνε, καὶ βλέπεις κάπου κάπου

ὁποῦ ἓνα χέρι σκῶνεται καὶ κάνει τὸ σταυρό του.†

Ἀκίνητα ἔς τὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
σπαθιά, 'ποῦ τόσο ἐδοῦλεψαν γιὰ τὸ γλυκὸ τους Σοῦλι!

Δὲν φαίνεται ὁ καλόγερος· μόνος του ἔς τῷο Βῆμα
προσπύχεται κ' ἐτοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.

Σφιχτὰ σφιχτὰ ἔς τὰ χέρια του ἐβάστα τὸ ποτῆρι

καὶ μύρια λόγι' ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.

Τὰ ἑμάτια, κατακόκκινα ἀπ' τὲς πολλὰς ἀγρύπνιες,
ἐκύτταζαν ἀκίνητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα,

τὴ θάλασσα, 'ποῦ κύματα ἔχει κρυφὰς ἐλπίδες !...

Σιγᾶτε, βρόντοι τουφεκιῶν, πάψτε, φωτιὲς πολέμου,

κι ὁ Σαμουήλ τὴν ὕστερη τὴν κοινωνιὰ θὰ πάρῃ.

Κ' ἐκεῖ, 'ποῦ κύτταζ' ὁ παππᾶς τὴ Σάρκα τοῦ Θεοῦ του,
ἐκύλισ' ἀπ' τὰ ἑμάτια του ἔς τοῦ ποτηριοῦ τὰ σπλάχνα
ὅσᾶν τὴν δροσοῦλα διάφανο κρυφὰ κρυφὰ ἓνα δάκρυ.

— «Θεέ μου καὶ Πατέρα μου, θαυμένος ἐδῶ μέσα

»ἐδίψασα. Χωρὶς νερὸ ἡ θεία κοινωνιὰ σου

»θὰ ἔμενε ἀτέλειωτη. Δέξου, γλυκὲ μου Πλάστη,

»αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου μὴ τὸ καταφρονέσῃς·
»ἀμόλυντο καὶ καθαρὸ βγαίνει ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια·
»δέξου το, Πλάστῃ, δέξου του· ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω».

Ἦτανε ἥλιος, κ' ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος.
Τὸ αἶμα ἐξεστάθηκε, ἄχνισε, ζωντανεύει.
Ἀναγαλλιάζει ὁ Σαμουήλ, ποῦ εἶδε τὴ θεία χάρι,
καὶ τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ θεϊκὸ ποτήρι
καὶ τῶσφιξε ἔς τὰ χεῖλη του κι ἄκουσε ποῦ ἔχτυπούσε,
ὅαν νᾶτανε λαχταριστὴ καρδιά, ζῶν γιομάτῃ.

Ἀνοίγ' ἡ Πύλη τοῦ ἱεροῦ, σκύβτουν τὰ παλληκάρια,
τάνδρειωμένα μέτωπα τὸ μάγμαρο χτυπᾶνε
καὶ καρτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.

Ἐπρόβαλ' ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει
ὅσά χιονισμένη κορυφὴ ἔς τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη.
Στὰ λαβωμένα χεῖρα του ἔβαστούσε ἓνα βαρέλι
ἔπῳκλειγε μέσα θάνατο, φωτιὰ κι ἀπελπισία.
Ἐκεῖνο μόνο τῶμεινε, ἐκεῖνο μόνο θῆάνει.
Ἐμπρὸς ἔς τὴν Πύλην τοῦ ἱεροῦ μονάχος του τὸ σταίνει
καὶ τρεῖς φορὲς τωύλόγησε καὶ τρεῖς φορὲς τωύχεται,
ὅαν νᾶταν ἅγια Τράπεζα, ὅαν νᾶταν Ἀρτοφόρι.
Ἐπίθωσε ὁ καλόγερος ἐπάνω τὸ ποτήρι
καὶ σιωπηλὸς κι ἀτάραχος ἄναψε θειαφοκέρι.

Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ τὴν πλάκα,
ἐσῆκωσε τὰ χεῖρα του, τὸ πρόσωπό του ἀνάφτει
κ' οἱ πέντε τὸν ἐκύτταζαν βουβοὶ μέσα ἔς τὰ ὀμμάτια.

Ἡ δέησις.

«Πατέρα μου, σ' ἐδούλεψα
Πιστὰ σαράντα χρόνια

καὶ τώρα 'ς τὰ γεράματα
μοῦ δίνεις καταφρόνια !
Τὸ θέλημά σου ᾗς γενῇ !
Λυπήσου μας, σπλαχνίσου
καὶ πᾶψε τὴν ὀργή σου !

» Σ' ἐσένα, 'σάν ὠρφάνεισα,
ἔδωκα τὴν ψυχὴ μου·
τὸ Σοῦλί μου τάγκάλιασα
'ς τὸν κόσμον γιὰ παιδί μου..
Τώρα τὸ Σοῦλι τώχασα...
'Ἠλθ' ἡ στερνὴ μου 'μέρα,
θᾶλλω 'ς ἐσέ, πατέρα.

» Μέτρησε πόσοι ἐμείναμε !
Οἱ ἄλλοι πεθαμμένοι
μέσ' 'ς τὰ λαγκάδια σέρνονται
νεκροὶ καὶ λαβωμένοι.
'Ἀταφ', ἀμυρολόγητα
σέπονται τὰ κουφάρια
'ς τοῦ λόγκου τὰ χορτάρια.

» Ὅρνια καὶ λύκοι ἐχόρτασαν
τὰ μαῦρα κρέατά μας !
Συχώρεσε, συχώρεσε,
Πλάστη, τὰ κρίματά μας !
Καὶ τώρα, 'ποῦ θὰ νᾶλλωμε
κ' ἐμεῖς 'ς τὴν ἀγκαλιά σου,
δέξε μας 'σάν παιδιὰ σου...

» Τώρα τὸ Σοῦλι ἀπέθανε·
δὲν ἔμειν' ἓνα χέρι,
'ποῦ νὰ 'μπορῇ 'ς τὰ δάχτυλα
νὰ σφίξῃ το μαχαῖρι.

Πατέρα παντοδύναμε,
γενοῦ σ' ἐμᾶς πατρίδα·
ἄλλη δὲν ἔχω ἐλπίδα.

» Ἐκεῖ ὕψηλὰ ἔς τὸ θρόνο σου
ἔς τὴν τόσῃ βασιλείᾳ,
δῶσε ἔς ἐμᾶς τοὺς δύστιχους
μικρὴ μιὰ κατοικία,
νὰ ἰμοιάζῃ μὲ τὸ Σοῦλί μας,
καὶ δῶσέ μου ἓνα βράχο
κ' ἐκεῖ τὸ Κοῦγκι νάχω.

» Χῶμα ἔς τὸ Σοῦλι ἐλεύθερο
γὰ νὰ ταφῶ δὲ μένει·
ἐλέησέ με, Πλάστη μου·
συχώρεσε νὰ γένη
τὸ Κοῦγκι μου ἢ ἐκκλησιά,
τὸ ἱερό σου βῆμα,
τοῦ Σαμουήλ τὸ μνήμα.

Κι ἀπλώνοντας τὰ χέρια του ἔς τοὺς πέντε του συντρόφους·

«Θεέ μου πολυέλεε!
Τώρα ποῦ θὰ ν' ἀφήσω
τὸν κόσμον καὶ ἔς τὸν ἥσκιόν σου
θάλθ' ὁ φτωχὸς νὰ ζήσω,
μιὰ χάρι θέλω, Πλάστη μου,
τὰ πέντε τὰ παιδιὰ μου
νὰ τάχω συντροφιά μου.

» Τανάθρεψα ἔς τὸν κόρφο μου.
Γιὰ ἰδέ τα τὰ καῦμένα·
ἄλλονε δὲν ἀγάπησαν
παρὰ ἐσὲ καὶ μένα.

Παιδιά μου, μὴ δειλιάζετε,
νᾶχετε τὴν εὐχή μου...
Θὰ ζήσετε μαζί μου».

Σταλαγματιά σταλαγματιά τὰ δακρυά τους πέφτουν,
κ' ἡ πλάκα, ποῦ τὰ δέχεται, ραγίζεται καὶ τρίζει.
Παράπονο τοὺς ἔπιασεν, ὄχι θανάτου φόβος,
καὶ κλείγοντας ὁ Σαμουὴλ εἰς τῶνά του τὸ χέρι
τὸ ἱερὸ ποτήρι του καὶ ἔς τᾶλλο τὴ λαβίδα,
ἀοχίνησε τὴν κοινωνιὰ τοῦ Πλάστῃ νὰ μεράζη.

Ὁ πρῶτος ἐμετάλαβε, μεταλαβαίνει κι ἄλλος,
τὴν ἔδωσε ἔς τὸν τρίτον κι ὁ τέταρτος τὴν παίρνει,
καὶ ἠτάνει εἰς τὸν ὕστερο καὶ τοῦ τῆνε προσφέρει.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἔψαλλ' ὁ παππᾶς μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή του
«Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
σήμερον, υἱὲ Θεοῦ...»

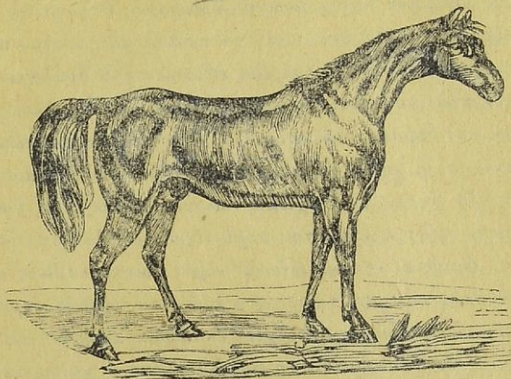
Φωνὲς ἀκούονται, χτυπιές, ἀλαλαγμός, ἀντάρα·
Ἰπλακώσανε οἱ ἄπιστοι! Καλόγερε, τί κάνεις;
Ἐσήκωσε τὰ ὕμνια του ὁ Σαμουὴλ ἔς τὸν κρότο
καὶ στάζ' ἀπ' τὴ λαβίδα του ἐπάνω ἔς τὸ βαρέλι
μιὰ φλογερὴ σταλαγματιά ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ γαῖμα...
Ἀστροπελέκια ἐπέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὅλος,
λάμπει ἔς τὰ γνέφ' ἡ ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαῦρο Κοῦγκι.
Τί φοβερὰ κεροδοσιὰ πῶλαβε ἔς τὴ θανή του
τὸ Σοῦλι τὸ κακότυχο καὶ τί καπνὸ λιδάνι!...

Ἄρ. Βαλαωρίτης.

51. Ὁ ἵππος.

(Φυσιογνωσία).

Ὁ ἵππος εἶνε ζῶον θηλαστικὸν μώνυχον, συγγενὲς τοῦ ὄνου καὶ τοῦ ἡμιόνου. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε ἐπιμήκης, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ ζωργοὶ καὶ προέχοντες, τὸ μέτωπον πλατύ, φέρον ἄνωθεν προκόμιον, τὸ ὁποῖον πίπτει μεταξὺ τῶν δύο ὀφθαλμῶν, τὰ ὦτα ὀρθά, εὐκίνητα καὶ οὔτε πολὺ μεγάλα, ὡς τὰ τοῦ ὄνου, οὔτε πολὺ μικρά, ὡς τὰ τοῦ βοός, αἱ σιαγόνες μακραί, τὰ χείλη μικρά καὶ

Ἴππος.

ἀπαλά, οἱ ῥώθωνες, πολὺ ἀνοικτοί. Ὁ τράχηλος πολὺ ἰσχυρὸς, ἄρκετὰ μακρὸς, ὑψούμενος πρὸς τὰ ἄνω, ὡς ὁ τράχηλος τοῦ ἀλέκτορος, κυρτούμενος ὀλίγον κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ ἐστολισμένος διὰ χαίτης μακρᾶς πρὸς τὰ ἔξω πιπτούσης. Τὰ στέρνα εὐρέα. Ὁ κορμὸς μέγας καὶ πολὺ στερεός, ἡ κοιλία κυρτή, ἡ ῥάχιν σχεδὸν εὐθεῖα ἀνορθουμένη ὀλίγον εἰς δύο μέρη καὶ σχηματίζουσα δύο ἐλαφρὰ κυρτώματα. Ἡ οὐρὰ μεγάλη καὶ θυσανώδης. Ἡ ὀσφὺς πλατεία καὶ βραχεία, τὰ ἰσχία πλατεία, εὐσαρκὰ καὶ στερεά. Οἱ πόδες λεπτοί, στερεοὶ καὶ εὐκίνητοι ἀπολήγοντες εἰς μίαν ὀπλὴν

ὑψηλήν, σκληράν καὶ στιλπνήν. Τὸ τρίχωμα πυκνόν. βραχὺ καὶ λεπτόν. Τὸ χρῶμα στιλπνὸν καὶ συνήθως λευκόν, μέλαν, φαιδόν καὶ ξανθόν.

Πάντων τῶν χερσαίων ζώων ὁ ἵππος εἶνε τὸ ὡραιότατον. Εἶνε μέγας, ὑψηλός, σοβαρός, γαῦρος καὶ κομψός. Τὸ σῶμά του εἶνε εὐρωστος, ἰσχυρὸν καὶ ῥαδινόν. Τὰ ὀστέα αὐτοῦ δὲν σχηματίζουνσι γωνίας, ὅπως τὰ ὀστέα τοῦ βοός. Ἡ κεφαλὴ, ὁ τράχηλος, τὰ στέρνα, ἡ κοιλία, ἡ ῥάχισ, αἱ πλευραί, ἡ οὐρά καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ συνδέονται τόσο καλῶς πρὸς ἄλληλα, ὥστε οὐδαμοῦ σχηματίζεται κοιλότης. Ὅλα τὰ μέλη του εἶνε ἀρμονικά· ἡ κεφαλὴ, ὁ τράχηλος, ὁ κορμὸς καὶ ἡ οὐρά εἶνε πολὺ ἀνάλογα· τὰ σκέλη, τὰ γόνατα, αἱ κυνῆμαι, οἱ ἀστράγαλοι καὶ αἱ ὀπλαὶ εἶνε ἐπίσης πολὺ ἀνάλογα, τὸ ὕψος ἀνάλογον πρὸς τὸ μῆκος. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶνε μεγάλοι, διαυγεῖς, φλογεροὶ καὶ ἐκφραστικώτατοι. Τὰ ὦτα βραχεά καὶ εὐκίνητα. Τὸ προκόμιον καὶ ἡ χαίτη ὡραιότατα. Ἡ οὐρά του ἡ ὡραιότερα οὐρά πάντων τῶν ζώων. Τὸ τρίχωμά του ὡραιότατον. Ἡ ὕψωσις καὶ ἡ κύρτωσις τοῦ τραχήλου του πολὺ εὐμορφα. Μάλιστα ὅταν τρέχῃ ὁ ἵππος, φαίνεται ἔτι ὡραιότερος· αἶρει τοὺς προσθίους πόδας του πρὸς τὰ ἄνω, κάμπτει τὰ γόνατά του μετὰ πολλῆς χάριτος, κυρτώνει τὴν οὐράν του καὶ τρέχει ἐλαφρῶς, ζωηρῶς καὶ ταχέως· διασεύονται δὲ ἀπαλώτατα τὸ προκόμιον καὶ ἡ χαίτη αὐτοῦ.

Ὁ κόσμος θαυμάζει τὴν ὡραιότητα καὶ τὰ ἄλλα ἔξοχα προτερήματα τοῦ ἵππου, καὶ διὰ τοῦτο λαοὶ τινες πιστεύουσι τὸν μῦθον ὅτι ὁ Θεός, ὅτε ἐπλαττε τὸν ἵππον, ἔλαβε παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ παρ' ἐκάστου τῶν λοιπῶν ζώων τὰ χαριέστερα προτερήματα αὐτῶν καὶ δι' αὐτῶν κατεκόσμησε τὸ ὡραῖον τοῦτο καὶ ὑπερήφανον ζῶον. Παρὰ τῆς γυναικὸς ἔλαβε τὰς τρίχας, παρὰ τῆς ἐλάφου τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας, παρὰ τῆς ἀλώπεκος τὰ ὦτα καὶ τὴν οὐράν, παρὰ τῆς δορκάδος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς μυκτῆρας καὶ τὰ ἄρθρα τῶν ποδῶν, παρὰ τοῦ λέοντος τὴν στάσιν, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν τόλμην, παρὰ τοῦ ὄφεως τὸ βλέμμα καὶ τὰς ὡραίας ἐλικοειδεῖς κινήσεις, παρὰ τοῦ ἡμίονου τὴν δύναμιν, καρτερίαν καὶ

τὰς ὀπλάς, παρὰ τοῦ λαγωῦ τὸ τρέξιμον καὶ τὴν εὐστροφίαν καὶ παρὰ τοῦ λύκου τὸν λαιμὸν καὶ τὴν ἀκοήν.

Ἡ ἵππος ἐξημερώθη καὶ διατελεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν. Εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ εἶνε πολλῶν καὶ διαφόρων εἰδῶν, ποικιλλόντων κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς ιδιότητας. Ζῇ συνήθως δέκα ὀκτὼ ἕως εἴκοσι πέντε ἔτη, σπανίως δὲ καὶ τριάκοντα ἕως τριάκοντα πέντε. Ἐγκυμονεῖ ἑνδεκα μῆνας. Τίκει συνήθως ἓνα πῶλον, σπανίως δὲ καὶ δύο. Θηλάζει τρεῖς ἕως πέντε μῆνας. Τρώγει βρόμην, βρίζαν, σίτον, κριθήν, κυάμους, ἄχυρον καὶ χόρτον. Πίνει ὕδωρ καθαρὸν, κοιμᾶται πολὺ ὀλίγον καὶ πολὺ ἐλαφρά. Τρέχει ταχέως καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ χρεμετίζει, ὅταν μὲν εἶνε μικρὸς, μὲ λεπτήν καὶ μικράν, ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, μὲ μεγαλυτέραν καὶ βαρυτέραν φωνήν.

Οἱ ἵπποι νέμονται εὐχαρίστως εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ εἰς τὰ ἐλώδη μέρη. Ἀγαπῶσι νὰ λούωνται συχνά. Παίξουσιν εὐχαρίστως καὶ μάλιστα οἱ πῶλοι, οἵτινες περιχαρεῖς πάντοτε σκιρτῶσι καὶ χαριέστατα κινῶνται εἰς τοὺς λειμῶνας. Δύνανται οἱ ἄριστοι αὐτῶν νὰ τρέξωσιν ὀκτακόσια πενήκοντα μέτρα εἰς ἓν λεπτόν τῆς ὥρας καὶ νὰ διατρέξωσι συνεχῶς ἑκατὸν ἑνδεκα χιλιάδας καὶ τριακόσια μέτρα ἔχοντες τὸν χαλινόν! Τὰ ὀξέα ὄτα αὐτῶν εὐρίσκονται σχεδὸν πάντοτε εἰς κίνησιν· ὅ,τι αἰσθάνονται καὶ ἐπιθυμοῦσι, τὸ φανερώνουσι διὰ τῶν κινήσεων τῶν ὠτῶν αὐτῶν. Πλατύνουσι τοὺς ῥώθωνας αὐτῶν, ὅταν θυμῶνωσιν. Ὁ ὕπνος τῶν διαρκεῖ δύο ἕως τρεῖς ὥρας, καὶ κοιμῶνται συνήθως ὄρθιοι καὶ ἐλαφρότατα· εἰς τὸν παραμικρὸν κρότον ἐξυπνῶσιν. Κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἀμύνονται διὰ δηγμάτων καὶ λακτισμάτων. Ὅταν βόσκωσιν εἰς τοὺς λειμῶνας, καὶ ἔλθωσι λύκοι, τοὺς ἐννοοῦσι μακρόθεν, χρεμετίζουσι δυνατὰ καὶ πάραυτα συνάξονται πάντες εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐκεῖ ἀποτελοῦσιν ἓνα κύκλον ἔχοντες τὰς κεφαλὰς πρὸς τὸ ἔσωθεν μέρος τοῦ κύκλου καὶ τοὺς ὀπισθίους πόδας πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἀρχίζουσι τὰ λακτίσματα πάντες ὁμοῦ μετὰ μαρίας μεγάλης. Οὕτω δὲ ἡ τρέ-

πουσι τοὺς λύκους εἰς φυγὴν ἢ φονεύουσιν αὐτοὺς. Ὁ χρεμετισμός των εἶνε καθαρώτατος, ἀκούεται πολὺ μακρὰν καὶ εἶνε διάφορος, ὅταν χαίρωσιν, ὅταν ὀργίζωνται, ὅταν ἐπιθυμῶσι καὶ ὅταν φοβῶνται. Μισοῦσιν ὀρισμένους ἀνθρώπους καὶ ὀρισμένα ζῶα. Ὑπόκεινται εἰς ἀσθενείας πολλὰς καὶ ὁμοίας πρὸς τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ἀλγῶσι, δὲν φωνάζουσι, στενάζουσι μόνον ὀλίγον. Ὅταν ἀποθνήσκωσιν, ἀποθνήσκουσιν ἡσυχῶς καὶ εὐγενῶς. Προαισθάνονται τὰς θυνέλλας καὶ τοὺς σεισμοὺς καὶ εἶνε ἀνήσυχτοι. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι καὶ προμαντεύουσι τὸν κατὰ τὰς μάχας ἐπικείμενον θάνατον τῶν κυρίων των καὶ ἀνθίστανται νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ πεδίου τῆς μάχης.

Ὁ ἵππος ἔχει τὰς αἰσθήσεις πολὺ ἀνεπτυγμένας. Ἡ ἀφή του εἶνε λεπτοτάτη· ὅσον ἐλαφρῶς καὶ ἂν πιεσθῇ ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ ἢ ὑπὸ τῶν σκελῶν τοῦ ἀναβάτου, ἀμέσως αἰσθάνεται, ἀμέσως ἐννοεῖ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἀμέσως ἐκτελεῖ αὐτό. Ἡ γεῦσίς του εἶνε λεπτοτάτη καὶ ἐκλεκτή· οὐδέποτε τρώγει, ὅταν ἡ φάτνη του εἶνε ἀκάθαρτος. Ἡ ὄσφρησίς του εἶνε ἐπίσης πολὺ καλή· πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἐν τῇ φάτνῃ του τὴν ἀντιλαμβάνεται διὰ τῆς ὄσφρῆσεως καὶ μετ' ἀποστροφῆς φεύγει ἀπ' αὐτῆς· πᾶν ἄγνωστον ἀντικείμενον τὸ ὄσφραίνεται, ἵνα πληροφορηθῇ, ἂν εἶνε ἀβλαβὲς ἢ βλαβερόν· ὅταν τύχῃ ποτὲ νὰ φοβηθῇ καθ' ὁδὸν ἕκ τινος ἀντικειμένου καὶ δὲν θέλῃ νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, πᾶραυτα διέρχεται, ὅταν τὸν ἀφήσῃ ὁ ἡνίοχος, ἵνα πληροφορηθῇ διὰ τῆς ὄσφρῆσεως ὅτι δὲν εἶνε ἐπικίνδυνον τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν τὸν φόβον. Ἡ ἀκοή του εἶνε ἐκτάκτως λεπτή· ἐκ μακροτάτης ἀποστάσεως αἰσθάνεται καὶ τὸν ἐλαφρότατον ἤχον καὶ ἀναγγέλλει τοῦτο εἰς τὸν κύριόν του· ἡ μουσικὴ τέρπει αὐτὸν πολὺ καὶ τὸν καταπραίνει, ὅταν εἶνε ὀργισμένος. Ἡ ὄρασίς του εἶνε πολὺ καλή· τὰ ἀντικείμενα ἐκ τοῦ πλησίου τὰ βλέπει πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ ὅ,τι τὰ βλέπουσιν οἱ ἄνθρωποι· βλέπει δὲ καὶ τὴν νύκτα πολὺ καλὰ καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν καὶ εἰς τὸ βαθύτατον σκότος ἀφεθῇ ἐλεύθερος, ἀδύνατον νὰ ἀποπλανηθῇ τῆς ὁδοῦ· ἀδύνατον νὰ σκοντάψῃ, ἀδύνατον νὰ κρημνισθῇ.

Ὁ ἵππος ἔχει μεγάλην αἴσθησιν τοῦ τόπου· γνωρίζει τὸν στάβλον, τὴν νομὴν καὶ τὰς ὁδοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἅπαξ μόνον διήλθεν. Ὅταν ὁ ἀμαξηλάτης ἀποπλανηθῇ τῆς ὁδοῦ καὶ ὀδηγῇ αὐτὸν ἐσφαλμένως, ὁ ἵππος ἀνθίσταται καὶ πάντοτε προσπαθεῖ νὰ πορευθῇ τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Κοιμωμένους καρραγωγεῖς τοὺς ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς τὸν τόπον, ὅπου θέλουσι νὰ ὑπάγωσιν. Ὅδοιπόροι, μὴ γινώσκοντες τὴν ὁδόν, ἀφήνουσιν ἐλευθέρους τοὺς ἵππους καὶ πάντοτε ὀδηγοῦνται καλῶς. Ὅταν τὸν ἀποξεύξωσι, πορεύεται μόνος εἰς τὸν στάβλον καὶ πάντοτε καταλαμβάνει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν χωρὶς νὰ συγχύσῃ αὐτὴν μὲ τὴν θέσιν ἄλλου. Ὅταν θέλωσι νὰ τὸν ποτίσωσι, τὸν ἀφήνουσιν ἐλεύθερον καὶ πορεύεται μόνος εἰς τὸ φρέαρ. Ὅταν θέλωσι νὰ τὸν ξεύξωσι, τὸν ἀφήνουσιν ἐλεύθερον, καὶ κατευθύνεται μόνος εἰς τὴν ἀμαξάν.

Ὁ ἵππος ἔχει νοητικὰ προτερήματα ἔξοχα. Ἐχει μεγάλην περιέργειαν· τὸν νέον σύντροφόν του, τὴν νέαν ἀμαξάν, τὸν νέον ἀναβάτην, τὸν νέον ἱπποκόμον, τὸν νέον ἀμαξηλάτην παρατηρεῖ μετὰ πολλῆς περιεργείας καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὰ διάφορα ἰδιώματα αὐτῶν. Ἐχει ἀντίληψιν πολλήν· γνωρίζει τὸν κύριόν του ἐκ τῆς φυσιογνωμίας, ἐκ τῆς φωνῆς, ἐκ τῆς ἐνδυμασίας καὶ ἐκ τοῦ χρώματος αὐτῆς καὶ ἀντιλαμβάνεται τάχιστα τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ἐχει μνήμην πολλήν, ἀναγνωρίζει τὸν παλαιὸν κύριον καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου μακροῦ. Τὸ ξενοδοχεῖον, ἔνθα ποτὲ διεμενε μετὰ τοῦ κυρίου του, τὸ ἐνθυμεῖται ἐπὶ πολὺν χρόνον, καί, ὅταν ποτὲ διέλθῃ ἐκεῖθεν, ἵσταται εἰς τὴν θύραν, μέχρις ὅτου διαταχθῇ νὰ προχωρήσῃ. Ἐνθυμεῖται τὴν θέσιν, ἔνθα ἐτρόμαξέ ποτε, καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν πρόκειται νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, δὲν θέλει νὰ πλησιάσῃ, ἀνθίσταται καὶ δὲν προχωρεῖ. Οἱ ἵπποι, οἱ ὑπηρετήσαντές ποτε εἰς τὸ ἱππικόν, ἐνθυμοῦνται ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ προστάγματα καὶ τὰ γυμνάσματα, καί, ὅταν ποτὲ ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγα σημαίνουσαν, ἐνθουσιῶσι, φρυάττουσι, σκιρτῶσι, πλήττουσι τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ὀπλῶν αὐτῶν. Ἐχουσι φαντασίαν· ὀνειρεύονται. Ἐχουσι κρίσιν πολλήν, διακρίνουσι τὰς ἐπιθυμίας τῶν κυρίων τῶν ἐκ τῶν διαφόρων νευ-

μάτων καὶ ἐκ τοῦ διαφόρου τόνου τῆς φωνῆς αὐτῶν· διακρίνουσι πότε εἶνε ὠργισμένοι καὶ πότε διάκεινται εὐμενῶς πρὸς αὐτούς. Γνωρίζουσιν ὅτι, ὅταν εἶνε λίθοι διεσκορπισμένοι εἰς τὴν ὁδόν, δύνανται νὰ σκουτάψωσι καὶ νὰ πάθωσι καὶ διὰ τοῦτο βαίνουσι διὰ τῶν τοιούτων ὁδῶν μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Γνωρίζουσιν ὅτι δύνανται νὰ ὀλισθήσωσιν, ὅταν εἰσέρχονται εἰς τὸν ποταμόν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσέρχονται εἰς αὐτὸν ἤσυχα ἤσυχα καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς. Γνωρίζουσιν ὅτι δύνανται νὰ κατακρημνισθῶσιν, ὅταν βαίνωσι δι' ἀποκρήμων μερῶν, καὶ νὰ κατασυντριβῶσιν εἰς τὰ κάτωθεν αὐτῶν χαίνοντα βάραθρα καὶ διὰ τοῦτο μετὰ μεγίστου φόβου καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς θέτουσι τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἀποκρήμνου ἐδάφους τῶν τοιούτων στενωπῶν. Ὅταν καλυφθῇ ἡ ὁδὸς ὑπὸ χιόνων, πορεύονται ἀσφαλῶς διακρίνοντας τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἐκ τῶν παρακειμένων δένδρων, λόφων καὶ παρομοίων ἄλλων ἀντικειμένων.

Ἔνεκα πάντων τούτων τῶν προτερημάτων ὁ ἵππος δύναται πολλὰ πράγματα νὰ μάθῃ, ἂν διδάσκηται δι' ἡπίων τρόπων καὶ οὐχὶ διὰ μαστιγώσεων, δι' ἀπειλῶν καὶ διὰ πείνης· διότι τότε γίνεται δύστροπος καὶ οὐδὲν θέλει νὰ μάθῃ. Ὁ ἵππος μαθαίνει νὰ κάμνῃ φιλοφρονήσεις, νὰ γονατίζει, νὰ λαμβάνῃ πράγματα ῥιπτόμενα, νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὸν ῥίπτοντα αὐτά, νὰ εὕρισκῃ πράγματα κρυπτόμενα, νὰ φέρῃ ταῦτα εἰς τὸν κρύψαντα αὐτά, νὰ κτυπᾷ μὲ τὸν πόδα τοῦ τὸν ῥυθμὸν τῆς μουσικῆς, νὰ κτυπᾷ κατὰ γῆς τοσάκις τὸν πόδα του, ὅσοι ἄνθρωποι εἶνε παρόντες ἢ ὅσας ὥρας δεικνύει τὸ εἰς τὸν τοίχον ἀνηρτημένον ὥρολόγιον, νὰ ἀπαντᾷ εἰς ἐρωτήσεις κλίνων πρὸς τὰ κάτω ἢ ὑψώνων πρὸς τὰ ἄνω τὴν κεφαλὴν, νὰ προσποιῇται τὸν ἀσθενῆ βαδίζων χαλαρῶς, νὰ πίπτῃ κατὰ γῆς καὶ νὰ φαίνεται ὡς νεκρός, νὰ ἀφήνῃ νὰ κάθηνται ἐπ' αὐτοῦ, νὰ ἀνορθοῦνται δὲ αἴφνης καὶ νὰ τρέχῃ δρομαίως, ὅταν λεχθῇ ὅτι ἔρχονται νὰ τὸν ἐκδάρωσι, νὰ κάθηνται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδιῶν ὡς κύων, νὰ χορεύῃ διαφόρους χοροὺς ἀκολουθῶν τὴν μουσικὴν καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. Ἐὰν ὁ ἵππος εἶνε πολεμικός, μαθαίνει τάχιστα τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα καὶ γυμνάσματα.

Ἄλλ' ὅσον μεγάλα καὶ ἂν εἶνε τὰ νοητικὰ προτερήματα τοῦ ἵππου, τὰ ἠθικὰ προτερήματα αὐτοῦ εἶνε ἔτι μεγαλύτερα.

Ἡ τόλμη, ἡ ἀφοβία καὶ ἡ εὐπείθεια τοῦ ἵππου εἶνε ἀξιοθαύμαστα· ὅταν πληγωθῇ, διόλου δὲν θορυβεῖται· ἀφήνει νὰ τὸν κόπτωσι καὶ νὰ τὸν ράπτωσι οἱ ἱατροὶ μετὰ τῆς μεγίστης ἀταραξίας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τῆς μάχης, ἐν τῷ μέσῳ τῶν φοβερωτάτων κρότων τῶν τηλεβόλων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, ὅτε ἄλλα ζῶα περίτρομα ὑποχωροῦσιν ἢ γίνονται μανιώδη, ὁ ἵππος ἴσταται σοβαρὸς καὶ ἀτρόμητος, χωρὶς νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν, χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τὰς πληγὰς του· ρίπτεται δὲ πάραυτα εἰς τὸν κίνδυνον καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἅμα διατάξῃ τοῦτο ὁ κύριός του. Εἷς τινα πόλεμον περιεκύκλωσαν οἱ ἔχθροὶ στριτηγόν τινα ἐπὶ τινος γεφύρας· ὁ στρατηγὸς κεντᾷ τὸν ἵππον του, καὶ πάραυτα οὗτος ρίπτεται ἐντὸς τοῦ κάτωθεν ῥέοντος ποταμοῦ. Ἐσώθησαν καὶ οἱ δύο. Εἷς ἄλλον πόλεμον οἱ ἔχθροὶ εἶχον στενοχωρήσῃ ἵππεῖς τινας ἐπὶ τινος ὑψώματος· εἰς τῶν ἱππέων τούτων ἐν τῇ ἀμνηχανίᾳ τοῦ ἀνέβη μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἦλθον οἱ ἔχθροί· τότε ὁ ἱππεὺς ἀπηλπισμένος περὶ τῆς σωτηρίας κεντᾷ τὸν ἵππον καὶ πάραυτα οὗτος κατακρημνίζεται εἰς τὸ κάτωθεν τοῦ ὑψώματος χαῖνον βάραθρον. Ὁ ἵππος συνετρίβη, ὁ ἱππεὺς διεσώθη.

Ὅσον γενναῖος εἶνε ὁ ἵππος, τόσον εἶνε φιλότιμος, ὑπερήφανος καὶ ἀγαθός. Εἰς τὰς ἵπποδρομίας ἴσταται, πρὶν ἢ δοθῇ τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος, πλήρης ἀνυπομονησίας, χρεμετίζει καὶ διὰ τῶν ποδῶν του πλήττει τὸ ἔδαφος, ἅμα δ' ὥς δοθῇ τὸ σημεῖον, ὀρμᾷ πρὸς τὸ ἵπποδρόμιον καὶ προσπαθεῖ νὰ προτρέξῃ τῶν ἄλλων ἵππων. Οὐδεὶς παρορμᾷ αὐτὸν πρὸς τοῦτο· οὐδεὶς λέγει πρὸς αὐτὸν περὶ τίνος πρόκειται· μόνον ἡ φιλοτιμία τὸν παρακινεῖ νὰ προτρέξῃ τῶν ἀνταγωνιστῶν του, καὶ διὰ τοῦτο τρέχει ὅσον δύναται ταχύτερον, ἵνα πρῶτος φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα. Πολλάκις προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ τρέχων ἢ νὰ ὑπολειφθῇ τῶν ἄλλων. Ἐὰν νικήσῃ, κρατεῖ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν καὶ αἰσθάνεται πολὺ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν. Ἐὰν νικηθῇ, οὐδόλως αἰσθάνεται μίσος ἢ φθόνον πρὸς

(ΤΑΞΙΣ Δ'.)

τὸν νικητὴν. Ἐπίσης αἰσθάνεται πολὺ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀναβάτου αὐτοῦ· ὅταν οὗτος εἶνε βασιλεὺς ἢ στρατηγός, τότε ὑπερφηανεύεται πολὺ· ἵσταται σοβαρῶς καὶ κινεῖται μεγαλοπρεπῶς. Ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ τὸν φρονηματίζει· ὑψώνει τὴν κεφαλὴν καὶ κινεῖται ταχύτερον, καινικώτερον καὶ ζωηρότερον ἢ ἄλλοτε.

Ὁ ἵππος ἔχει καὶ ἄλλα ἔξοχα προτερήματα. Εἶνε ἡπιος· μένει ἡσυχος, ὅταν θέτωσιν εἰς αὐτὸν τὰ φάλαρα. Εἶνε ἡρεμος· ὅταν ζευγνύωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἅμαξαν, οὐδόλως δυστροπεῖ. ἀκολουθεῖ δὲ τὸν κύριόν του ὡς κύων. Εἶνε φιλόδοτος· ἀγαπᾷ τὰ τέκνα του ὑπερβολικὰ καὶ ὑπερασπίζει αὐτὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του γενναϊότατα. Εἶνε εὐδπλαγχνος· τινὲς θηλάζουσι τὰ ὀρφανὰ τέκνα τῶν φονευθέντων συντρόφων των, ἄλλοι μασῶσι τὴν τροφήν τῶν γερόντων συντρόφων των καὶ μασημένην δίδουσιν αὐτὴν εἰς αὐτούς. Εἶνε πολὺ πιστός καὶ πολὺ ἀφωδιωμένος εἰς τὸν εὐεργέτην καὶ εἰς τὸν κύριόν του· ὅταν μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου ἴδῃ τὸν παλαιόν του κύριον, προστρέχει πρὸς αὐτόν, χρεμετίζει, λείχει αὐτὸν καὶ δεικνύει μεγάλην χαράν. Τινές, ὅταν καθ' ὁδὸν συμβῇ τι εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν, καὶ δὲν δύνανται αὐτοὶ νὰ τὸν βοηθήσωσι, τρεχουσιν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰδοποιοῦσι τοὺς οἰκείους. Ἄλλοι ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν κυρίων. Ἄλλοι, ὅταν φονευθῶσιν οἱ ἀναβάται αὐτῶν καὶ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἵστανται ὑπεράνω τοῦ πτώματος κατηφείς, δάκνουσι τὰ ἐνδύματά των, ἵνα ἐγερθῶσι, παρατηροῦσι τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον, φριμάσσονται καὶ δὲν θέλουσι νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ' αὐτῶν. Ἄλλοι, ἀφοῦ ἀποθάνωσιν οἱ κύριοί των, ἐκ τῆς βαθυτάτης λύπης μένουσιν ἄσιτοι καὶ ἀποθνήσκουσι καὶ αὐτοί.

Μετὰ τῶν πολλῶν προτερημάτων ὁ ἵππος ἔχει καὶ τινα ἐλαττώματα. Ἐκπλήσσεται καὶ πτοεῖται εὐκόλως. Κτύπος ἀσυνήθης, πτηνὸν ἔξαφνα ἱπτάμενον, ὑποκάμισον κρεμάμενον ἐπὶ τινος δένδρου ἢ τοιοῦτόν τι ἀσήμαντον πρᾶγμα εἶνε δυνατὸν νὰ καταπλήξῃ τὸν ἵππον καὶ νὰ πτοήσῃ αὐτόν. Ἐνίοτε τόση μεγάλη εἶνε ἡ κατάπληξις αὐτοῦ, ὥστε γίνεται ἔξω φρενῶν· ἀφηνιάζει, δὲν ὑπα-

κούει εἰς τὸν χαλινόν, τρέχει ὡς μαινόμενος, τίποτε δὲν βλέπει ἔμπρός του. οὔτε ζῶα οὔτε λίθους οὔτε ἄλλο τι ἐμπόδιον, καταπατεῖ τὰ πάντα καὶ τέλος ἢ κατασυντρίβεται ἢ κατακρημνίζεται που. εἰ δὲν κατορθωθῇ νὰ ἐμποδισθῇ ἢ εἰ δὲν ἀποκάμῃ τρέχων.

Ἀλλ' ὅπως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καλοὶ καὶ κακοί, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ ἵπποι καλοὶ καὶ κακοί. Οἱ κακοὶ ἵπποι δάκνουσι, λακτίζουνσιν, εἶνε ἀπειθεῖς, ἄπιστοι, φθονεροί, μνησικάκοι, ὀκνηροί, ἡλίθιοι καὶ εὐπτόητοι. Οἱ καλοὶ ἵπποι εἶνε φιλόπονοι, εὐπειθεῖς, ἥπιοι, πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν κύριόν των. Ὅταν οἱ ἵπποι ἔχωσι κυρίου προσηνεῖς καὶ εὐγενεῖς καὶ τοὺς μεταχειρίζονται καλῶς, γίνονται καὶ οἱ κακοὶ σὺν τῷ χρόνῳ καλύτεροι. Ὅταν ὅμως ἔχωσι κυρίου βαναύσους καὶ σκληροὺς καὶ τοὺς μεταχειρίζονται κακῶς, γίνονται καθ' ἡμέραν θηριωδέστεροι.

Ὁ ἄρρην ἵππος καλεῖται κῆλων, ὁ θήλυς φορβὰς καὶ τὸ νεογνὸν πῶλος. Ὁ κῆλων εἶνε ζῶον φοβερόν, ἡ δύναμις του εἶνε μεγάλη, τὸ θάρρος του καταπληκτικόν, οἱ ὀφθαλμοὶ του σπινθηροβολοῦντες, ὁ χρεμετισμὸς του μέγας καὶ βαρὺς. Ἡ φορβὰς ἔχει ὀλιγωτέραν δύναμιν, ἀλλ' εἶνε ἡπιωτέρα, ἀγαθωτέρα καὶ εὐπειθεστέρα. Ὁ δὲ πῶλος ὀλίγον μετὰ τὴν γέννησίν του γίνεται τέλειος μικρὸς ἵππος καὶ εὐφύεστατος. Εἶνε ὅλος χαρὰ καὶ ζωηρότης. Αἱ κινήσεις του εἶνε κομψόταται, τὰ σκιρτήματά του χαριέστατα.

Ὁ ἵππος εἶνε χρησιμώτατον ζῶον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὸν πόλεμον εἶνε φίλος ἡμῶν πολύτιμος, εἰς τὰς λοιπὰς ἐργασίας σύντροφος καὶ ὑπηρέτης ὠφελιμώτατος. Μεταφέρει ἡμᾶς ταχέως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τόπου εἰς τὸν ἄλλον. Μεταφέρει φορτία βαρέα, σύρει ἀμάξας, ζεύγνυται εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τοὺς μύλους καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ κυνηγέσια. Τὸ κρέας, τὸ λίπος, οἱ τένοντες, τὸ δέρμα, αἱ ὀπλαί, αἱ τρίχες αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται κατὰ διάφορους τρόπους εἰς τὸν βίον, εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων. Πολλοὶ λαοὶ τρέφονται ἐκ τοῦ κρέατος τοῦ ἵππου· ἄλλοι ἐκ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἵππων κερδαίνουνσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ πλουτοῦσιν.

Δ'. ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ

(Κατὰ τοὺς Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς)

52. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἡ μάχη τῶν ἀλεκτρονόνων.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Β' 28. Λουκιανός, Ἀνάχαρσις 917)

Ἀφοῦ οἱ Πέρσαι ἐπανελημμένως ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἔφυγον ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 479 π. Χ., οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νόμου ἔταξαν μίαν ἡμέραν τοῦ ἔτους νὰ ἀγωνίζωνται ἀλεκτρονόνας ἐν τῷ θεάτρῳ ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου.

Ὁ νόμος οὗτος ἐγένετο ἐκ τῆς ἐξῆς αἰτίας.

Θεμιστοκλῆς

Ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων γενόμενος, ὠδήγει αὐτοὺς κατὰ τῶν βαρβάρων, καθ' ὁδὸν εἶδεν ἀλεκτρονόνας μαχομένους. Πάραυτα διατάσσει νὰ σταθῇ ὁ στρατὸς καὶ δεικνύων εἰς τοὺς στρατιώτας τοὺς ἀλεκτρονόνας εἶπε· «Τί φιλότιμα καὶ ἀνδρεῖα ζῶα! Κακοπαθοῦσι καὶ αἱματώνονται καὶ κόπτονται μόνον ἐκ φιλοτιμίας, μόνον ἵνα μὴ ὑποχωρήσῃ ὁ εἰς πρὸ τοῦ ἄλλου καὶ ἵνα μὴ φανῇ εἰς τοὺς ὁμοίους τοῦ ἡττημένος. Φαντάσθητε τί θὰ ἔπραττον, ἐὰν ἐμάχοντο ὑπὲρ πατρίδος, ὑπὲρ θρησκείας, ὑπὲρ δόξης, ὑπὲρ ἐλευθερίας,

ὑπὲρ τῶν τέκνων τῶν !». Ἐκ τῶν λόγων τούτων τόσον πολὺ ἡ φιλοτιμία τῶν στρατιωτῶν ἐξήφθη, ὥστε, ὅτε συνηντήθησαν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀτρόμητοι ὡς λέοντες ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτούς. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ πράγματος τούτου ἐγένετο ὁ νόμος οὗτος, ἔπειτα δὲ καὶ ἵνα βλέπωσιν οἱ νέοι Ἀθηναῖοι ὅτι καὶ τὰ ζῶα αὐτὰ ἀκόμη ἐκτίθενται εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους, ὅταν πρόκειται νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν.

53. | Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία IB' 21)

Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτε οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἐφονεύοντο εἰς τὰς μάχας, παρετήρουν τὰ τραύματα αὐτῶν. Καί, ἂν μὲν ἔδλεπον ὅτι ταῦτα ἦσαν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, ἔχαιρον καὶ ὑπερηφάνως προσβλέπousai ἔφερον τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς πατρικοὺς αὐτῶν τάφους· ἂν ὅμως ἔδλεπον ὅτι τὰ τραύματα αὐτῶν ἦσαν ἐκ τῶν ὀπίσθεν, ἐλυποῦντο καὶ ἐθρήνουν. Ἐφευγον δὲ κατηφεῖς καὶ ἐσκυμμένην τὴν κεφαλὴν ἐξ αἰσχύνης ἔχουσai καὶ ἄφηνον τὰ πτώματα νὰ τὰ θάψωσιν οἱ νεκροθάπται ἢ ἔστελλον κρυφίως τὴν νύκτα ἀνθρώπους καὶ ἐθαπτον αὐτοὺς εἰς τοὺς πατρικοὺς αὐτῶν τάφους.

54. Ὁ Σουλῶτης Τζήμας Ζέρβας.

(Κατὰ τὸν Μενδελσῶνα Βαρθόλδην, Ἀγγέλου Βλάχου μετάφρασις, μέρος Α', σελ. 131 καὶ ἐξῆς)

Ὁ ἄγριος τῆς Ἠπείρου τύραννος Ἀλῆ-πασᾶς ἐπολέμει κατὰ τὸ 1800 μ.Χ. πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ Σουλίου. Πολὺν χρόνον ἐπολέμει καὶ πολλοὺς πολεμιστὰς ἀπώλεσε κατὰ τὰς μάχας, ἀλλὰ μάτην! Οὐδὲν ἡδυνήθη νὰ κατορθώσῃ. Οἱ Σουλιῶται, ἄνδρες γενναῖοι καὶ πολεμισταὶ ἐμπειρότατοι, ἐνίκων πάντοτε τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ Ἀλῆς ἀπελπισθεὶς νὰ καθυποτάξῃ τοὺς ἄνδρας τούτους διὰ τῶν ὅπλων ἐζήτησε διὰ τῶν δωροδοκῶν νὰ διαφθείρῃ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς αὐτῶν, νὰ διαίρῃ καὶ ἔπειτα νὰ καθυποτάξῃ αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ἀπέτυχεν. Ὁ ἀτρόμητος Τζήμας Ζέρβας, ὀπλαρχηγὸς μεγαλόφρων, εἰς ὃν προσέφερεν ὀκτακόσια πουργία, δηλ. ὀκτακοσίας χιλιάδας γροσίων, καὶ ὑπέσχετο νὰ τὸν ὑψώσῃ εἰς μέγιστα ἀξιώματα, ἐὰν ἐπρόδιδε τοὺς πατριώτας αὐτοῦ, ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

«Βεζίρη Ἀλῆ πασᾶ·

Σ'εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν ἀγάπη, ποῦ ἔχεις γιὰ' ἐμένα, μόν' τὰ πουργιά σου, ποῦ μοῦ γράφεις νὰ μοῦ στείλῃς, νὰ μὴ μοῦ τὰ

στείλῃς, γιατί δὲν ἔξερω νὰ τὰ μετρήσω καὶ δὲν ἔξερω τί νὰ τὰ κάνω· μόν' καὶ ἂν ἤξερα, πάλιν δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος νὰ σοῦ δίνω οὔτε ἓνα λιθαρί ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς πατρίδος μου, καὶ ὄχι νὰ φύγω ἀπὸ τὸ Σουλι διὰ τὰ πουγγιά σου, καθὼς ὅπου φαντάζεσαι. Τιμαὶς καὶ δόξαις, ποῦ μοῦ ὑπόσχεσαι νὰ μοῦ δίνῃς, δὲν μοῦ χρειάζονται, γιατί εἰς ἐμένα πλοῦτος, δόξαις καὶ τιμαὶς εἶνε τὰ ἄρματα μου, ὅπου μ' ἐκείνα φυλάω τὴν πατρίδα μου, τὴν ἐλευθερίαν μου καὶ τὰ παιδιὰ μου, καὶ τιμῶ τ' ὄνομα τοῦ Σουλιώτου καὶ ἀπαθανατίζω καὶ τὸ ἰδικόν μου ὄνομα. |

Τζήμας Ζέρβας

« Ἄπας ὁ ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιός ».

Πλάτων

55. Ὁ Λυκίδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.

(Ἡρόδοτος, βιβλ. Θ', κεφ. 4 καὶ 5)

Ἀφού ὁ Εὐρέξης, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἐνίκηθη εἰς Σαλαμίνα κατὰ τὸ 480 π. Χ., ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπανήλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἀφῆκεν ὅμως εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον, ἵνα νικήσῃ αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος δὲν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ.

Ὁ Μαρδόνιος νομίζων ὅτι ὅλη ἡ Ἑλλὰς πάραυτα θὰ ἐκυριεύετο, ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι ἐγίνοντο φίλοι του, ἔστειλε διαφόρους ἀνθρώπους, ὅπως πείσῃ αὐτοὺς νὰ μὴ λάβωσι μέρος εἰς τὸν πόλεμον, νὰ ἀφήσωσι δὲ αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ νὰ τοὺς καθυποτάξῃ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔστειλεν εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκαταλιπόντες τὰς Ἀθήνας εἶχον ἤδη καταφύγη, καὶ τινὰ ἐξ Ἑλλησπόντου καταγόμενον, Μουριχίδην καλούμενον. Οὗτος παρουσιασθεὶς εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἶπεν ὅσα παρὰ τοῦ Μαρδονίου εἶχε διαταχθῇ νὰ εἴπῃ. Οἱ Ἀθηναῖοι θεωρήσαντες αὐτὰ προσβλητικὰ διὰ τὴν πατρίδα των οὐδὲ νὰ τὰ ἀκούσωσι κἂν ᾔθελον. Μόνον εἰς, Λυκίδης ὀνομαζόμενος, εἶπεν ὅτι ἐνόμιζε συμφέρον νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαν-

τες ταῦτα τόσον ὀργίσθησαν, ὥστε περικυκλώσαντες τὸν Λυκίδην κατελιθοβόλουν αὐτόν. Θορύβου δὲ πολλοῦ γενομένου, ἔμαθον τὸ πρᾶγμα καὶ αἱ γυναῖκες. Τόσον δὲ ἄνδρος καὶ προσδλητικῇ διὰ τὰς Ἀθήνας ἐφάνη εἰς αὐτὰς ἡ διαγωγὴ τοῦ Λυκίδου, ὥστε ἐξοργισθεῖσαι καὶ αὐταὶ ὥρμησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκίδου καὶ λιθοβολοῦσαι ἐφόνευσαν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

56. Οἱ Σπαρτιάται Σπερθίας καὶ Βοῦλης.

(Ἡρόδοτος, βιβλ. Ζ' κεφ. 133-137)

Ὅτε οἱ Πέρσαι περὶ τὸ 490 π. Χ. ἀπεφάσισαν νὰ κατακτήσωσι τὴν Ἑλλάδα, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Δαρεῖος ἔπεμψε κήρυκας, ἵνα μάθωσι τίνες ἑλληνικαὶ πόλεις ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσι καὶ τίνες ἤθελον νὰ πολεμήσωσι πρὸς αὐτόν. Οἱ κήρυκες περιερχόμενοι τὰς διαφόρους ἑλληνικὰς πόλεις ἐζήτησαν γῆν καὶ ὕδωρ. Καὶ ὅσαι ἐξ αὐτῶν ἐδίδον γῆν καὶ ὕδωρ, ἐδήλουν ὅτι τὴν γῆν τῆς χώρας αὐτῶν καὶ τὰ ὕδατα, ὅλην δηλ. τὴν χώραν, παραδίδουσιν εἰς τοὺς Πέρσας. Τοῦτο ἦτο τὸ σημεῖον τῆς ὑποταγῆς.

Πλεῖσται ἑλληνικαὶ πόλεις ἔδωκαν γῆν καὶ ὕδωρ. Οἱ Σπαρτιάται ὅμως καὶ οἱ Ἀθηναῖται ὄχι μόνον δὲν ἔδωκαν, ἀλλὰ καὶ ἐκακοποίησαν τοὺς κήρυκας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς ἓν βάραθρον, οἱ δὲ Λακεδεμόνιοι εἰς ἓν φρέαρ περιπαίζοντες αὐτοὺς καὶ λέγοντες ἐκεῖθεν νὰ λάδωσιν ὅ,τι ἐπεθύμουν, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἓν ἀφθονία γῆ καὶ ὕδωρ.

Οἱ κήρυκες, ἄνθρωποι ξένοι καὶ πρόσωπα ἱερά, ἦσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ πρᾶξις αὕτη βάρβαρος καὶ ἀσεβὴς οὕσα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ὑπέστησαν μὲν οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰς καὶ μεγάλας συμφοράς, δὲν ἐγίνοντο δὲ ἀπὸ τὸν Θεὸν δεκταὶ αἱ θυσίαι τῶν Σπαρτιατῶν, ὡς αἱ εἶθον εἰς αὐτόν. Οὐδεὶς ἠγνόει πλέον ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο ἐξωργισμένος κατ' αὐτῶν. Οἱ Σπαρτιάται ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς μεγάλην συμφορὰν καὶ ἐλυποῦντο πολὺ. Πολλὰ ἱσχυροὺς ἐγένοντο πρὸς τοῦτο, ἀλλ' οὐδεὶς τρόπος ἀπαλλαγῆς ἐφαίνετο.

Τέλος ἀπεφάσισαν νὰ προκηρύξωσιν, ἂν Σπαρτιάτης τις ἔστερ-
γεν ἐκουσίως νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης.

Ὁ Σπερβίας, υἱὸς τοῦ Ἀναρίστου, καὶ ὁ Βούλις, υἱὸς τοῦ Νικο-
λάου, ἄνδρες Σπαρτιάται, ἐκ καλλίστων οἰκογενειῶν καταγόμενοι
καὶ πλουσιώτατοι, ἔστερξαν αὐτοὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν βασιλέα
τῆς Περσίας, ἵνα θανατωθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ ἀντὶ τῶν δύο κηρύκων
Περσῶν, τοὺς ὁποίους οἱ συμπολίται αὐτῶν ἀσεβέστατα ἐθανάτωσαν.
Ἐξεκίνησαν λοιπὸν διὰ τὰ Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασι-
λείου τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τινα καιρὸν φθάσαντες ἐκεῖ ἐνεφα-
νίσθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Οἱ σωματοφύλακες προσέταξαν
αὐτοὺς καὶ ἐξηγάγαζον νὰ προσκυνήσωσι τὸν βασιλέα, ἀλλ'
οὗτοι ἠρνήθησαν εἰπόντες· «Τοιαύτη συνήθεια δὲν ὑπάρχει εἰς
τὴν Ἑλλάδα, νὰ προσκυνῶμεν ἀνθρώπους». Ἐπειτα δὲ ἀποτει-
νόμενοι πρὸς τὸν βασιλέα εἶπον· «ὦ βασιλεῦ τῶν Περσῶν, οἱ
Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν ἡμᾶς, ὅπως θανατωθῶμεν ἐδῶ ὑπὸ σοῦ,
ἀντὶ τῶν δύο κηρύκων, αἵτινες ἐθανατώθησαν ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ
τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν!». Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· «Οἱ
Λακεδαιμόνιοι φονεύσαντες κήρυκας ἡμάρτησαν ἁμαρτίαν με-
μίστην· παρεβίασαν νόμους, τοὺς ὁποίους πάντες οἱ ἄνθρωποι
ἀναγνωρίζουσιν ὡς ἱερούς. Αὐτὸς ποτὲ δὲν θὰ πράξῃ ἐκεῖνο διὰ
τὸ ὅποιον κατηγορεῖ τοὺς ἄλλους». Ταῦτα εἰπὼν ἀφῆκεν αὐτοὺς
ἐλευθέρους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των.

«Τὸ καλὸν φίλει».

57. Λάμπρος καὶ Φῶτος Τζαβέλλας

(Κατὰ τὸν Μενδελσῶνα Βαρθόλδην. Ἀγγέλου Βλάχου μετάφρασις,
μέρος Α', σελ. 122 καὶ ἐξῆς)

Κατὰ τοὺς ἐνδόξους πρὸς τὸν Ἀλῆ-πασάν ἀγῶνας τοῦ Σουλίου
διὰ δόλου περὶ τῷ 1792 μ. Χ. συλαβὼν ὁ Ἀλῆς τὸν ἀνδρείον
ὀπλαρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν Λάμπρον Τζαβέλλαν ἀλυσίδετον τὸν
ἔφερεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὰ Ἰωάννινα καὶ τὸν ἐφυλάκισεν. Ἐνό-
μιζεν ὅτι θὰ ἰδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὸ Σούλι, ἀφοῦ εἶχε τὸν Τζαβέλ-

λαν εἰς τὰς φυλακὰς ἀλυσίδετον, καὶ ὤρμησε κατ' αὐτοῦ ἄγων πολυάρθμον στρατόν. Ἄλλ' ἁμέσως εἶδεν ὅτι ἡπατήθη, διότι τὸ Σοῦλι ἡρώϊκῶς ἀντέστη καὶ ἀπόντος τοῦ Λάμπρου Τζαβέλλα.

Ἀπελπισθεῖς ὁ Ἄλῃς νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ὅπλων κατέφυγε καὶ πάλιν εἰς τὸν δόλον. Διέταξε νὰ φέρωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν Τζαβέλλαν καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν ἀνταμείψῃ, ἐὰν ᾔθελε νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος του, εἰ δὲ μή, θὰ διέταττε νὰ ψήσωσιν αὐτὸν ζῶντα. Ὁ Τζαβέλλας ὑπεσχέθη, ἐὰν τὸν ἄφηνε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς συμπατριώτας του, νὰ κατορθώσῃ ὅ,τι ὁ Ἄλῃς ᾔθελεν. Ὁ Ἄλῃς τὸν ἄφηκεν, ἀλλ' ἐκράτησεν ὡς ὄμηρον τὸν δωδεκαετῆ υἱὸν αὐτοῦ Φῶτον.

Ὁ Τζαβέλλας ἐπιστρέψας εἰς τὸ Σοῦλι συνεκάλεσε πάραυτα τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὅτι ὁ Ἄλῃς σκοπεύει νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι. Τοὺς παρεκίνησε δὲ νὰ ἀντιστῶσι μέχρι τελευταίας πνοῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῶσι διόλου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φῶτον, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄλῃς εἶχεν εἰς τὰς χεῖράς του. Καί, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα διὰ τὸν ἀναμενόμενον πόλεμον, ἔγραψε πρὸς τὸν Ἄλῃν τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν·

«Χαίρομαι ὅτι ἐγέλασα ἓνα δόλιον· εἰμαι ἐδῶ νὰ διαυφεντεύσω τὴν πατρίδα μου. Ὁ υἱός μου θέλει ἀποθάνῃ, ἐγὼ ὅμως θὰ τὸν ἐκδικήσω πρὶν ἀποθάνω. Κάποιοι Τούρκοι ἴσάν καὶ σένα θὰ ποῦν πῶς εἰμαι ἄσπλαχνος πατέρας μὲ τὸ νὰ θυσιάσω τὸν υἱόν μου διὰ τὸν ἰδικόν μου λυτρωμόν. Ἀποκρίνομαι ὅτι, ἂν ἐσὺ πάρῃς τὸ βουνόν, θέλεις σκοτώσῃ καὶ τὸν υἱόν μου μὲ τὸ ἐπίλοιπον τῆς φασίλιας μου καὶ τοὺς συμπατριώτας μου· τότε δὲν θὰ μπόρῃς νὰ ἐκδικήσω τὸν θάνατόν τους· ἀμή, ἂν νικῇσωμεν, θέλω κάμῃ καὶ ἄλλα παιδιὰ. Ἐὰν ὁ υἱός μου, νέος καθὼς εἶνε, δὲν μένῃ εὐχαριστημένος ν' ἀποθάνῃ διὰ τὴν πατρίδα του, αὐτὸς δὲν εἶνε ἄξιος νὰ ζήσῃ καὶ νὰ γνωρίζεται ὡς υἱός μου.

Καπετὰν Λάμπρος Τζαβέλλας.

Ὁ Φῶτος ἤχθη πρὸ τοῦ Βελῆ, υἱοῦ τοῦ Ἄλῃ, ὅστις τῷ εἶ-

πεν ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς του ἔμελλε νὰ τὸν ψήσῃ ζῶν-
τα. «Δὲν σὲ φοβοῦμαι», ἀπήντησεν ὁ παῖς· «ὁ πατήρ μου θὰ μὲ
ἐκδικήσῃ». Τοιοῦτος ἥρωϊσμός εἰς τὴν ψυχὴν παιδίου τόσον μι-
κροῦ ἐνεπαίησε μεγίστην ἐντύπωσιν, καὶ τοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν.
Δὲν τὸν ἔφησαν ζῶντα. Μετ' ὀλίγον ἀπεφυλάκισαν αὐτὸν καὶ
τὸν ἠλευθέρωσαν. Ἀνδρωθεὶς δὲ ἐγένετο εἰς ἓκ τῶν περιφημοτέ-
ρων ἀρχηγῶν τῶν Σουλιωτῶν, πολλάκις ὁδηγήσας αὐτοὺς εἰς
νίκην καὶ πολλάκις συμβουλευσας αὐτοὺς τὰ ἄριστα.

58. Εἰς τὸν ἱερὸν λόχον.

Ἄς μὴ βροῇ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἄς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον,
ἵπου σᾶς σκεπάζει.

Ἄς τὸ δροσίζῃ πάντοτε
μὲ τάργυρᾶ τῆς δάκρυα
ἢ ῥοδόπεπλος κόρη,
καὶ αὐτοῦ ἄς ξεφυτρῶνουν
αἰῶνια τᾶνθῃ.

Σᾶς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην,
καὶ ἀπὸ μυρτιᾶν σᾶς ἐπλεξε
καὶ πένθιμον κυπάρισσον
στεφάνον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος
εἶνε φύλλον ἀτίμητον,
καὶ καλὰ τὰ κλαδιὰ
τῆς κυπαρίσσου.

Ἑλλήνες τῆς πατρίδος
καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι,
Ἑλλήνες σεῖς, πῶς ἤθελεν
ἀπὸ σᾶς προκριθῇ
ἄδοξος τάφος ;

Ὁ Γέρων φθονερός
καὶ τῶν ἔργων ἐχθρός
καὶ πάσης μνήμης ἔρπεται
περιτρέχει τὴν θάλασσαν
καὶ τὴν γῆν ὅλην.

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λήθης,
καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει.
Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
βασίλεια καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅταν πλησιάσῃ
τὴν γῆν, ὅπου σᾶς ἔχει,
θέλει ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του
ὁ Χρόνος, τὸ θαυμάσιον
χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφοῦ τὴν ἀρχαίαν
πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον
δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
θέλει φέρῃ τὰ τέκνα της
πᾶσα μητέρα.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσῃ
κόνιν καὶ εἴπῃ· Τὸν ἐνδοξον
λόχον, τέκνα, μιμήθητε,
λόχον ἡρώων.

Ἄνδρ. Κάλδος.

39. Αἱ Σπαρτιάτιδες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας
τῆς Σπάρτης.

(Πλούταρχος, Πύρρος κεφ. 27 καὶ 29. σελ. 401—403)

Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου, ἀνὴρ γενναιότατος καὶ στρατηγὸς ἑξοχος, ἄγων 25 χιλιάδας πεζῶν καὶ δύο χιλιάδας ἵππῶν εἰσέβαλε κατὰ τὸ 272 π. Χ. εἰς τὴν Λακωνικὴν. Λακωνικῶν δὲ αὐτὴν ἔφθασε μέχρι τῆς Σπάρτης, ἔνθα ἐστάθη ἔχων τὴν ἀπόφασιν νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν.

Τὴν νύκτα οἱ Σπαρτιάται συνήλθον εἰς συνέλευσιν, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἐλέχθη ὅτι ἦτο ἀνάγκη πρῶτον νὰ πέμψωσι τὰς γυναῖκας ἐκτὸς τῆς Σπάρτης, εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα νὰ σκάψωσι βαθεῖαν τάφρον ἐργαζόμενοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περὶ τῆς Σπάρτης καὶ τὴν πρωΐαν νὰ πολεμήσωσι μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνδρες γενναῖοι.

Αἱ γυναῖκες, μαθεύσαι ὅτι οἱ ἄνδρες ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσωσι μόνοι αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης, ἐλυπήθησαν πολὺ καὶ ἀντέστησαν. Μάλιστα ἡ Ἀρχιδαμία, γυνὴ ἐπίσημος καὶ πλουσία, καταγομένη ἐκ βασιλικῆς οἰκογενείας, ἔχουσα ξίφος ἤλθεν εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ ἐπέπληξε τοὺς ἄνδρας διὰ τὴν κακὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον περὶ τῶν γυναικῶν, νὰ ἀποστείλωσι δηλ. αὐτὰς εἰς τὴν Κρήτην, ἵνα μὴ κινδυνεύσωσιν, ἀφοῦ ἡ Σπάρτη διέτρεχε τὸν ἑσχατον κίνδυνον. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ μεσονύκτιον οἱ Σπαρτιάται ἤρχισαν νὰ σκάπτωσι τάφρον βαθεῖαν μεταξὺ τῆς πόλεως αὐτῶν καὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐχθρῶν, προσήλθον πᾶσαι αἱ παρθένοι καὶ αἱ γυναῖκες, ἵνα ἐργασθῶσι καὶ αὐταί. Παρεκάλεσαν δὲ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἄνδρας, οἵτινες ἔμελλον τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν νὰ πολεμήσωσι, νὰ ἀποσυρθῶσιν αὐτοί, νὰ μείνωσιν ἥσυχοι καὶ νὰ ἀναπαυθῶσιν, ἵνα ἔχωσι δυνάμεις διὰ τὴν μάχην, καὶ ἤρχισαν αὐταὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας νὰ ἐργάζωνται εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τάφρου. Ὅτε δὲ ἐξημέρωσε καὶ ἤρχισαν νὰ κινῶνται οἱ ἐχθροί, ἐγχειρίζουσαι τὰ ὅπλα

εἰς τοὺς νέους καὶ παραδίδουσαι τὴν τάφρον εἰς αὐτοὺς ἔλεγον νὰ ὑπερασπίσῃσι γενναίως καὶ νὰ φυλάξωσιν αὐτὴν κατὰ πάντα τρόπον, διότι δὲν ὑπάρχει γλυκύτερον πράγμα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τοῦ νὰ νικήσῃ τις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, οὐδὲ ἐνδοξότερον τοῦ νὰ ἀποθάνῃ τις εἰς τὰς χεῖρας τῆς μητρός, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπολέμησαν ἀνδρείως καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου, ἀλλ' οὐδεὶς ἔμεινε νικητῆς. Τὴν νύκτα ἔπαυσεν ἡ μάχη. Μόλις ὅμως ἐξημέρωσεν, ἤρχισαν πάλιν τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου νὰ προσβάλλωσι τοὺς Σπαρτιάτας. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπολέμουν ὡς λέοντες. Παρεκίνουν δὲ αὐτοὺς ἀδιακόπως αἱ γυναῖκες, αἵτινες παρευρίσκοντο πᾶσαι εἰς τὴν μάχην, ἄλλαι διανέμονται βέλη, ἄλλαι προσφέρουσαι τροφήν καὶ ποτὸν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ ἄλλαι παραλαμβάνουσαι τοὺς τραυματιζομένους καὶ περιποιούμεναι αὐτούς.

Ἐν τῇ μεταξὺ φαίνεται ὁ Πύρρος παρὰ τὴν τάφρον ἔφιππος ὁρμῶν πρὸς τὴν πόλιν. Οἱ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τεταγμένοι Σπαρτιᾶται ἤρχισαν νὰ κραυγάζωσι δυνατά, αἱ δὲ γυναῖκες, ἀλαλάζουσαι ἔτρεχον κατ' αὐτοῦ, ὅτε πληγώνεται ὁ ἵππος τοῦ Πύρρου καὶ ρίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς. Οἱ σωματοφύλακες σπεύδουσι περὶ αὐτόν, ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ὁρμῶσι κατ' αὐτῶν καὶ διὰ τῶν βελῶν ἀποδιώκουσιν αὐτούς. Τότε ὁ Πύρρος διέταξε νὰ παύσῃ ἡ μάχη, νομίζων ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ἐπεθύμουν τοῦτο, διότι πολλοὶ ἤδη εἶχον φονευθῇ, οἱ δὲ λοιποὶ σχεδὸν πάντες ἦσαν πληγωμένοι. Ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ καταφθάνει ἐκ Κρήτης καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἄρεως ἄγων δύο χιλιάδας στρατιωτῶν. Τότε αἱ γυναῖκες ἀπῆλθον εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν νομίζουσαι ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἔργον αὐτῶν ὁ πόλεμος, ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς ἦτο ἤδη ἐκεῖ καὶ ἄνδρες ὑπῆρχον ἀρκετοί. Σωθεῖσα δὲ ἡ Σπάρτη τὰς πρώτας ἡμέρας ἐκ τῆς γενναιοφυχίας τῶν γυναικῶν ἐσώθη ἔπειτα διὰ τῆς συνέσεως τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν τέκνων αὐτῆς.

— Ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὐδέποτε τρόπαιον ἔστησαν.

60. Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀθηνῶν Πραξιθέα.

[Εὐριπίδης, Ἑρεχθεύς, ἀπόσπασμα 362—Ἀπολλόδωρος 3, 15, 1 καὶ 4)

Ἦτό ποτε κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ἀρχαίους βασιλεὺς εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἑρεχθεύς, ὅστις εἶχε γυναῖκα τὴν εὐγενῆ θυγατέρα τοῦ Κηφισοῦ Πραξιθέαν. Εἶχον τέσσαρας θυγατέρας, τὴν Πρόκριν, τὴν Κρέουσαν, τὴν Χθονίαν καὶ τὴν Ὠρείθυιαν. Ἐζῶν δὲ εὐτυχεῖς καὶ πολὺ τιμώμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον οἱ γεῖτονες τῶν Ἀθηναίων Ἐλευσίνιοι ἐκήρυξαν πόλεμον κατ' αὐτῶν. Ἐχόντες δὲ ἀρχηγὸν τὸν Εὐμόλπον, ἄνδρα γενναῖον καὶ πολεμικόν, ἐπίεσαν τοὺς Ἀθηναίους πολὺ. Ἐν τῇ στενοχωρίᾳ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι τότε μόνον θὰ ἐσφύζοντο ἀπὸ τοῦ ἀφανισμοῦ καὶ θὰ ἐξεδίωκον τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, ἐὰν ὁ Ἑρεχθεὺς ἐθυσίαζε μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ.

Ὁ λαὸς μαθὼν τοῦτο ἤλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ παρεκάλει τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν μίαν τῶν θυγατέρων αὐτῶν.

Ἡ Πραξιθέα, ἡ βασίλισσα, γυνὴ μεγαλόφυχος καὶ γενναιοτάτη, φιλόπατρις δὲ πολὺ, ὅτε ἤκουσεν ὅτι ἐκ τῆς θυσίας μιᾶς τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐζητήατο ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος, προθύμως ἔσπερξεν εἰς τοῦτο. Ἀποταθεῖσα δὲ πρὸς τὸν λαὸν εἶπε· «Τὴν θυγατέρα μου προθύμως προσφέρω θυσίαν ὑπὲρ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος ἡμῶν, ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς εὐγενεστάτης καὶ λαμπροτάτης πόλεως τοῦ κόσμου. Ἐπειτα τὰ τέκνα διὰ τοῦτο τὰ γεννώμεν, ἵνα ὑπερασπίζωσι τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ σφύζωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν. Εἶνε δὲ φρόνιμον, εἶνε φιλάνθρωπον, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ ἐν κοράσιον, νὰ ἀφανισθῶσι τόσαι χιλιάδες ἀνθρώπων; Εἶνε δὲ ἡ αὐτὴ ζημία εἰς χώραν τινὰ νὰ βλαβῇ μία καὶ νὰ ἀφανισθῶσι χιλιάδες οἰκογενεῖν; Ἐὰν δὲ εἶχον ἄρρεν παιδίον καὶ ἐπύρχοντο κατὰ τῆς

πατρίδος ἡμῶν πολέμοι, δὲν θὰ ἐξέπεμπον αὐτὸ κατὰ τῶν πολε-
μίων; Θὰ ἐφοδούμην μήπως φονευθῇ καὶ θὰ τὸ ἔκρυπτον; Ὅχι, ποτέ!
Ἐγὼ μόνον τοιαῦτα τέκνα θὰ ἤθελον. Ἐγὼ θὰ ἤθελον τέκνα, τὰ
ὁποῖα καὶ εἰς τὸν πόλεμον προθύμως νὰ ὀρμῶσι καὶ μεταξὺ τῶν ἄν-
δρείων ἀνδρειότερα νὰ φαίνωνται. Ἡθελον τέκνα, τὰ ὁποῖα ὡς λέον-
τες νὰ ὀρμῶσιν εἰς τοὺς κινδύνους, τέκνα, τὰ ὁποῖα εἰς πᾶσαν περί-
στασιν νὰ φαίνωνται ἄνδρες καὶ ὄχι ξόανα. Εἶνε ἄθλιαὶ αἱ μητέρες
ἐκεῖναι, αἵτινες κλαίουσι καὶ ὀδύρονται, ὅταν τὰ τέκνα αὐτῶν πρό-
κειται νὰ κινήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον. Νὰ ἐγνώριζον τί κακὸν
μέγα προξενοῦσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν! Ἀποθαρρύνουσι τοὺς
πολεμιστάς, ἀποθαρρύνουσι τοὺς υπερασπιστάς αὐτῆς διὰ τῶν δα-
κρύων αὐτῶν! Μισῶ τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, αἵτινες προτιμῶσι νὰ
ζῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἄτιμα καὶ ἄνανδρα μᾶλλον ἢ νὰ ἀποθάνωσι
μαχόμενα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος! Τί ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρω-
πος, ἂν ζήσῃ καὶ τρία καὶ πέντε καὶ δέκα ἔτη ἀκόμῃ; Δὲν θὰ
ἀποθάνῃ μίαν ἡμέραν; Ἀλλὰ πόσον διαφέρει νὰ ἀποθάνῃ τις ἐπὶ
τῆς κλίνης ἐξ ἀσθενείας καὶ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ πατρίδος! Ἐκεῖνος
ἀποθνήσκει ἀδόξως, ὁ δὲ ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκων δοξάζεται
ὑπὸ τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ καὶ τιμᾶται ὑπὸ ὅλου τοῦ κόσμου. Εἰς
τὴν θυγατέρα μου, ἔαν θυσιασθῇ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὁποῖα τιμὴ
καὶ δόξα! Ὅλος ὁ κόσμος θὰ εὐλογῇ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ὅλος ὁ κό-
σμος θὰ ἐνθυμῇται αὐτὴν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Τὸ γενναῖον κορά-
σιον, θὰ λέγῃ, ἐθυσίασε τὴν νεότητά του, ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του,
ἵνα σώσῃ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ! Εὐλογημένοι οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸ
ἐγέννησαν. Εὐλογημένη ἡ μήτηρ, ἥτις τὸ ἐθῆλασεν. Ναί, προθύμως
προσφέρω τὴν θυγατέρα μου θυσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐὰν κυρι-
εύσωσιν οἱ ἐχθροὶ τὴν πόλιν ἡμῶν, τί κέρδος θὰ ἔχω ἐκ τῶν τέκνων
μου; Δὲν θὰ μοῦ τὰ φονεύσωσιν; Δὲν θὰ μοῦ τὰ ἀπαγάγωσιν εἰς τὴν
δουλείαν; Ὅχι, ὄχι! Τὴν πόλιν ταύτην θὰ τὴν σώσω ἐγώ. Εἶνε
ἀδύνατον νὰ ἴδω τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἐδῶ. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἴδω
αὐτοὺς νὰ περιφρονῶσι τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ νὰ ὑβρί-
ζωσι τὴν θρησκείαν ἡμῶν. Ποτὲ δὲν θὰ ἀνεχθῶ τοῦτο. Ἐγὼ νὰ ἀλ-

λάξω τὴν θρησκείαν μου καὶ τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων μου ! Ποτέ !
 / Συμπολῖται, ἴδοι τὸ τέκνον μου, λάβετέ το, σφύξεσθε, νικάτε. Διὰ
 τὴν ζωὴν ἑνὸς παιδίου νὰ μὴ σώσω μίαν πόλιν ; ὦ πατρίς,
 εἶθε ὅλοι, ὅσοι σὲ κατοικοῦσι, νὰ σὲ ἡγάπων, ὥπως ἐγώ. Τότε
 καὶ ἡμεῖς θὰ ἡμεθα εὐτυχεῖς καὶ σὺ οὐδὲν κακὸν θὰ ἐπασχες ! ».

Ἀφοῦ ἡ μεγαλόψυχος βασίλισσα εἶπε ταῦτα, προσεκάλεσε
 τὰς τέσσαρας θυγατέρας αὐτῆς καὶ ἠρώτησε ποῖα ἐξ αὐτῶν δέ-
 χεται νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν. Πᾶσαι ἐδέ-
 χθησαν τοῦτο. Πλειότερον ὅμως πασῶν ἐπέμενεν ἡ Χθονία, κο-
 ράσιον νεαρώτατον καὶ ἐρασμιώτατον.

Ἀφοῦ δὲ ἐθυσιάσθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὥρμησαν οἱ Ἀθη-
 ναῖοι κατὰ τῶν Ἐλευσινίων ἀκατάσχετοι. Γενναῖως δὲ πολε-
 μήσαντες ἐξεδίωξαν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν καὶ ἐφόνευσαν
 καὶ τὸν Εὐμολπον, τὸν στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ
 εὐγενὴς πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἡ εὐτυχήσασα νὰ ἔχῃ τοιαύτην
 βασίλισσαν καὶ τοιαύτας βασιλόπαιδας. /

61. Ὁ βασιλόπαις τῶν Θηβῶν Μενοικεύς.

(Εὐριπίδης, Φοῖνισσαι 834 καὶ ἐξῆς. — Λουκάς Μπέλλος, Θηβαῖς Β')

Κατὰ τοὺς ἀρχαιστάτους χρόνους ἐγένετο εἰς τὰς Θήβας πό-
 λεμός τις, ὅστις καλεῖται πόλεμος τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας. Κα-
 λεῖται δὲ οὕτω, διότι ἐπτὰ στρατηγοὶ γενναῖοι, πολὺν στρατὸν
 ἄγοντες ἕκαστος, συνενωθέντες ἦλθον πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πό-
 λεως, τὰ ὅποια εἶχον ἐπτὰ πύλας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀναδῶσιν
 αὐτὰ καὶ νὰ ἀφανίσωσι τὴν πόλιν. Οἱ Θηβαῖοι, ἄνδρες γενναῖοι,
 ἐπολέμησαν ὡς ἥρωες. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, γενναῖοι ὅχι
 ὀλιγώτερον τῶν Θηβαίων ὄντες καὶ πολυαριθμότεροι αὐτῶν,
 ἦσαν φοβεροί. Πολλὰ μάχαι συνήφθησαν καὶ πολὺς κόσμος ἡφα-
 νίσθη. Ἐπὶ τέλους οἱ ἐχθροὶ ὡς μαινόμενοι ὥρμησαν κατὰ τῶν
 τειχῶν καὶ θὰ ἀγέδαινον αὐτὰ καὶ θὰ ἐκυρίευσον τὴν πόλιν, ἐὰν
 ὁ γενναῖος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν, ὁ Μενοικεύς, δὲν ἐθυ-
 σιάζετο ἐκουσίως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος αὐτοῦ. /

- Ὅτε δ' οἱ σύμμαχοι μαινόμενοι ἔφοδον ἐπεχείρουν.
 Αἱ δ' ἐπὶ πύλαι ἔτριζον καὶ ἐσειόντο τὰ τείχη,
 Καὶ οἱ ἄνδρες ἐσκυθρόπαζον, ἐθρήνουν δ' αἱ Θηβαῖαι,
 Προβάς εἰς μέσον σοβαρὸς ὁ μάντις Τειρεσίας
 «Αἶμα αἰτοῦσιν οἱ θεοὶ καὶ εὐγενὲς καὶ νέον»,
 Ἀνέκραξε τὸν κάλλιστον δεικνύων Μενοικέα.
 Οὗτος δ' Ἀπόλλων τὴν μορφὴν καὶ τὴν καρδίαν Ἄρης...
 Ἰσταται μὲν ἐκ τῆς χαρᾶς, λάμπει δ' ἔξ εὐφροσύνης,
 Ὡς ἥρως καὶ ἡμίθεος ὁ μείραξ ἐξαστραπτει
 Ὑπὲρ πατρίδος τὴν ζωὴν προθύμως θυσιάζων,
 Τρέχων δὲ περιπτύσσεται τὸν σκυθρωπὸν πατέρα...
 Βλέπων δ' αὐτὸν δακρύνοντα, «ὦ πάτερ», ἀνακράζει,
 «Μήπως δειλὸν μ' ἐνόμισας, τῆς γῆς μάταιον ἄχθος,
 »Πρὸ τῆς πατρίδος τοῦ βωμοῦ φειδόμενον σαρκίου,
 »Ὅπερ φθαρτὸν καὶ ἐφήμερον αὐτὴ ἡμῖν δανεῖζει ;
 »Ἡ μὲν ἐκλαμβάνεις εὐτελῆ ἀρνούμενον τροφεῖα
 »Εἰς τὴν φιλότιμον καὶ κλεινὴν καὶ ἑνδοξὸν μητέρα;».
 — «ὦ τέκνον μου γλυκύτατον», ἀναφωνεῖ ὁ Κρέων,
 «Τὴν σὴν γινώσκω ἀρετὴν καὶ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος,
 »Πρὸς σὲ δὲ ἅπας ὁ λαὸς εὐέλπις ἀτενίζει
 »Μέγιστα καὶ ἡρωϊκὰ ἐκ σοῦ προσμένων ἔργα.
 »Ζῆθι, ὦ τέκνον εὐγενές, πρὸς δόξαν τῆς πατρίδος,
 »Ἀφες δ' ἐμοὶ τῷ γέροντι τὸ κλέος τοῦ θανάτου».
 — «Πιστεύεις, πάτερ», ἐκκληκτός λέγει ὁ νεανίας,
 «Ἀνασχετὸν καὶ ἔντιμον, ἂν ἀντ' ἐμοῦ σὺ θάνῃς ;
 »Εἰδὼς δειλὸς ὀνομασθῶ, τί ὄφελος τοῦ βίου ;
 »Πῶς θ' ἀτενίσω ἐφεξῆς ὁμήλικας καὶ ἑταίρους,
 »Ὁ βδελυρὸς μὲν τοῖς θνητοῖς, ἔχθιστος δ' ἀθανάτοις;».
 Βλέπων δὲ ἀμετάπειστον τὸν μείρακα ὁ Κρέων
 «ὦ Μενοικεῦ, νῦν ὡς πατὴρ λαλῶ καὶ ἐπιτάσσω·
 »Ἀπελθε εἰς τὰνάκτορα παρὰ τὴν σὴν μητέρα».
 Σύναιμα δὲ παρήγγειλε πᾶσι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ
 (ΤΑΞΙΣ Δ').

Ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν καὶ φυλακὴν τοῦ νέου.
Κύνψας δ' ὁ παῖς τὴν κεφαλὴν καὶ θαλερὸν δακρύων
Ἄθυμος καὶ ἀπρόθυμος οἴκαδε ἐπιστρέφει.
Ἐνθα ἡ μήτηρ βλέπουσα δακρύοντα τὸν παῖδα
Εἰς περιπτύξεις καὶ ἀσπασμοὺς ἐκχεῖται καὶ θωπείας,
Τὸ αἷτιον δ' ἀνερωτᾷ τοσαύτης δυσθυμίας.
Ἀκούσασα δὲ τὸν χρησμὸν κραυγὴν ὀδύνης βάλλει.
Τρέμουσα καὶ δακρύουσα τὸν παῖδα ἱκετεύει,
Οἰκτίζει δὲ ὁ παῖς σιγῶν τὴν μητρικὴν ὀδύνην.
Πλὴν σκέπτεται καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐπαναλαμβάνει·
«Μητρός, πατρὸς καὶ ἀδελφῶν πατρὶς πολλῶ φιλέτρα,
» Ὅσιων δὲ καὶ ἱερῶν πάντων ὀσιωτέρα...»
Τάχιστα δ' εὔρε τὸν καιρὸν, διαλαθὼν δὲ πάντας,
Ταχύς, ὥς ἡ περιστερά, ἀνέβη εἰς τὰ τεῖχη.
Τὸ ὕστατον δὲ «χαίρετε» ἐκείθεν ἀναπέμπει
Πρὸς ἥλιον καὶ οὐρανόν, ὄρη καὶ πεδιάδας,
Πρὸς τοὺς ναοὺς τῆς πόλεως, γυμνάσια καὶ κρήνας,
Πρὸς Ἰσμηνόν, ἔνθα συχνὰ ἐλούσθη μετὰ φίλων..
Παρὰ Διὸς δὲ καὶ θεῶν πάντων τῶν Ὀλυμπίων
Παραμυθίαν τῇ μητρὶ καὶ τῷ πατρὶ αἰτεῖται.
Μαινόμενον δ' ὠκεανὸν βλέπων τοὺς πολεμίους
Ἐτοίμους πρὸς πυρπόλῃσιν τῆς προσφιλοῦς πατρίδος,
Θριάμβου καὶ χαρᾶς φωνὰς ἐκβάλλοντας ἀγρίας,
Ἦδιστα μειδιᾷ ὁ παῖς, τὴν κεφαλὴν δὲ σεῖων,
«Μικρὸν ἔτι προσμείνατε, Ἀργεῖοι», ἀνακράζει·
«Τὸ αἷμά μου, ὥς ποταμός, ὑμᾶς καταποντίσει».
Ἀστράπτει ἕξφος δίστομον ὥσπερ δ' ἄμινος ἐσφάγη·
Ὡς κύκνος καλλιγέλαδος καὶ ἔρατεινὸς ἐκπνέει...
Ὡς ῥοδοδάκτυλος ἠὼς ἔαρος μυροβόλου,
Λάμπει ὁ νέος ὁ καλὸς ὑπὲρ πατρίδος πίπτων.
Ἦγνείται ὑπὸ ποιητῶν, ἄδεται ὑπὸ παρθένων,
Τρισμάκαρες δὲ οἱ γονεῖς καὶ ἡ πατρὶς ὀλβία,

Ἦς οἱ μαστοὶ ἐθήλασαν τόσον γενναῖον τέκνον !

Ὁ Μενοικεὺς αἰώνιον ἐκτίσας τὸ κλέος.

Ἵπὲρ πατρίδος θάνατος τὸν θάνατον φονεῦει !

— « Ὁ καλὸς ὁ θάνατος ἐπαινεῖ τὴν ζωὴν ».

— « Οἱ μεγάλοι κίνδυνοι δίδουν καὶ μεγάλας τιμὰς ».

62. Ἡ ἥρωὶς τῆς Λήμνου Μαροῦλα.

(Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τόμ. Ε'. σελ. 631. — Δασσανεῖου δραματικοῦ ἀγῶνος κρίσις 1892, σελ. 44, Προβελέγγιας).

Ἐν ἔτει 1475 ὁ Σουλεῖμάν πασῆς ἄγων πολυάριθμον τουρκικὸν στόλον προσέβαλε τὴν ἑλληνικὴν νήσον Λήμνον καὶ ἐπολιορκεῖ στενωπῶς τὴν ὀχυρὰν πόλιν αὐτῆς Κόκκινον. Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ προὔχοντος τῆς πόλεως Ἰσιδώρου ἀντέστησαν γενναίως βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων γενναίων μαχητῶν, προσελθόντων ἐκ τῶν γειτονικῶν νήσων, ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Ἡπείρου. Ἀλλ' ὁ στόλος τῶν πολιορκητῶν ἦτο πολυάριθμος καὶ οἱ Τούρκοι λυσσαλέοι. Ἐντεῦθεν φόνος πολλὸς καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ἑλλήνων μέγας.

Ὁ ἀρχηγὸς Ἰσίδωρος εἶχε θυγατέρα νεαρωτάτην καὶ ὥραιότατην, Μαροῦλαν καλουμένην. Αὕτη βλέπουσα τὴν μεγάλην βλάβην τῶν πατριωτῶν αὐτῆς καὶ τὸν μέγαν κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο ἐκτεθειμένος ὁ πατὴρ αὐτῆς, καὶ φοβουμένη καὶ περὶ τῆς νήσου καὶ περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς προσέρχεται εἰς τὸν ναόν, ἵνα προσευχηθῇ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Σταθεῖσα δὲ πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ προσέβλεψε πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν :

ὦ Ω τῆς θεότητός μου σκῆνωμα σεπτόν,
ὅπερ ὑποῖς τὴν σεβασμίαν στέγην σου
εἰς τοῦρανοῦ τὴν κυανῇν λαμπρότητα,
χεῖρες θεοσεβεῖς σὲ ὤκοδόμησαν,
ἐμπνεύσασαι τὸ μύρον τῆς λατρείας των
εἰς πάντα λίθον, τὸν ὁποῖον ἔθετον

εἰς τὰ ἁγία σου τείχη. Σὺ ἐσκέπας
 προσευχομένους τόσους μου προπάτορας
 καὶ ὑπὸ τοὺς ἀρχαίους θόλους σου ἐγὼ
 θιγοῦσα ὑπὸ θείας συγκινήσεως
 ἡσθάνθην εἰς τὰ στήθη καταβαίνουσαν
 τὴν χάριν τῆς θρησκείας τῆς ἀληθινῆς.
 Ἐδῶ ὑπὸ τὸν ἥχον τῶν κωδῶνων σου,
 εἰς τὰ εὐώδη νέφη τοῦ λιβανωτοῦ,
 εἰς τῶν ψαλμῶν τὴν οὐρανίαν ἔξαρσιν
 ἡνοίγη, καθὼς ἄνθος, ἡ καρδιά μου
 ὥς τὸ θάλλος τοῦ ἡλίου τοῦ πνευματικοῦ.
 Φύλαξε τὸν ναόν σου, Παναγία μου,
 ἀπὸ βαρβάρων χεῖρα ἱερόσυλον,
 πρὸ τῶν τειχῶν μας τοὺς ἀπίστους σύντριψε.
 τὰ ἱερά σου σκεύη πρὶν μάνωσι,
 τὰ εἰκονίσματά σου πρὶν ἐμπαίξωσι,
 καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ σου πρὶν ὑμνήσωσι
 διὰ βαρβάρου γλώσσης τὸν προφήτην των.
 Βοήθει τοὺς πιστοὺς σου, Παναγία μου,
 τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν δυνάμει
 τοῦ Τέκνου σου. Τὴν νίκην χάρισε αὐτοῖς».

Ἐνῷ δὲ ταῦτα προσευχομένη ἔλεγε καὶ ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ
 εἰς τὸν ναόν, ἵνα ἀσπασθῇ καὶ τὰς εἰκόνας, βλέπει τὸν πατέρα
 αὐτῆς πίπτοντα νεκρόν. Ἐκτὸς αὐτῆς γενομένη ἤρπασε τὸ ξί-
 φος καὶ τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ καὶ τρέχει πρὸς τὸν κίνδυνον.

Ἦτο πολὺ κατάλληλος ὁ καιρὸς! Πολλοὶ τῶν γενναίων πολε-
 μιστῶν εἶχον φονευθῇ καὶ οἱ ἐπιζῶντες εἶχον ἀποκάμῃ πολεμοῦν-
 τες. Ὁ Σουλεϊμάν ἐννοήσας τοῦτο διατάσσει νέαν ἐφοδον. Ὡς
 μαρινόμενοι ὤρμησαν εἰς τὰ τείχη οἱ Τούρκοι. Εἶχον ἀρχίσῃ ἤδη νὰ
 ἀναβαίνωσιν. Οἱ Ἕλληνες συμπλέκονται λυσσῶδως μετ' αὐτῶν
 ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων. Σφαγὴ πολλή καὶ ὀλεθρὸς μέγας. Οἱ Ἕλληνες

ἀρχίζουσι νὰ υποχωρῶσι καὶ νὰ ἐγκαταλείπωσι τὰς ἐπάλξεις, ἡ τουρκικὴ σημαία ἐμπήγνυται ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ κυματίζει ἤδη, ἔτε ἑξαφνα κραυγὴ ἀκούεται ὡς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχομένη, κραυγὴ ὡς κλαῦμα καὶ ὡς κατάρρα, καὶ εἰς τὴν στιγμὴν ὡς κεραυνὸς πίπτει ἐν μέσῳ τῶν Τούρκων ἡ Μαρούλα. Λάμπει τὸ πρόσωπον, ἀστράπτει τὸ κράνος καὶ τὸ ξίφος. Εἶνε ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ σταλεῖς. « Ἐδῶ ἡ νίκη », κρᾶζει· « ποῦ φεύγετε; ».

Ἡ θέα καὶ ἡ κραυγὴ αὐτῆς ἡ πολεμικὴ ἐνθαρρύνει τοὺς φεύγοντας Ἕλληνας, οἵτινες ἐνθουσιασθέντες ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ παραδείγματος τῆς γενναίας κόρης στρέφονται κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τόσον ὀρμητικῶς ἐπιτίπτουσι κατ' αὐτῶν, ὥστε ὁ Σουλεϊμὰν πασᾶς ἀναγκάζεται νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, καὶ οὕτως ἡ Ἀθήμος ἐσώθη ἐκ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς φιλοπατρίας μιᾶς νεαρωτάτης καὶ ἀνθηροτάτης Ἑλληνίδος κόρης, τῆς γενναίας Μαρούλας.

— « Οὐδὲν τῆς πατρίδος καὶ τῶν γονέων γλυκύτερον ».

Ὅμηρος.

63. Ἑμβατήριον.

Ἑμπρός ! κροτεῖ τὸ τύμπανον
κ' ἡ σάλπιγξ ἀντηχεῖ.
Ἑμπρός ! ἡ μάχη ἤρχισε·
τὸ βῆμά σας ταχύ.

Μυρίζει ἡ πυρῖτις
κ' ἡ σφῆαῖρ' ἀντιλαλεῖ
κ' ἡ βροντερὰ φωνή της
εἰς μάχην μᾶς καλεῖ.

Ἑμπρός ! ὁ πόλεμος αὐτὸς
εἶν' ἱερὸς ἀγών,
καὶ τὸν κρατύνει ὁ Θεὸς
ἐξ ὕψους εὐλογῶν.

Ἄν εἶνε οἱ ἐχθροί μας
πλειότεροι ἡμῶν.
εἶν' ὁ Θεὸς μαζί μας,
μαζί μας πολεμῶν.

Τοῦ νικητοῦ ἡ κεφαλὴ
μὲ δάφνην θὰ στεφθῇ·
καὶ ὅπου πέσῃ ὁ πεσὼν
μνημεῖον θὰ στηθῇ.

Καθεὶς ἄς πολεμήσῃ
ὥς γίγας, ὥς Τιτάν·
ἄς πέσ' ἢ ἄς νικήσῃ·
ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τάν !

Ἄγγ. Βλάχος.

64. Ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐεύρεις τὴν χώραν, ποῦ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλλέα,
ποῦ κοκκινίζ' ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἡ ἐλαία ;
ὦ ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶνε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Ἐεύρεις τὴν γῆν, ἥτις παντοῦ
μὲ αἵματα ἐδάφη,
ὅπου κοιλάδες καὶ βουνὰ
τυράννων εἶνε τάφοι ;
ὦ ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶνε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Γῆ μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων,
γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων.
"Ω ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεῖς·
εἶνε ἡ Γῆ ἡ Ἑλληνίς.

"Αγγ. Βλάχος.

65. Φωκίωνος ἡ τελευταία παραγγελία πρὸς τὸν υἱόν.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία IB' 49).

Φωκίων, ὁ περίφημος στρατηγὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, κα-
τεδικάσθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του ἀδίκως εἰς θάνατον. Ὅτε δὲ
ἔμελλε νὰ πῇ τὸ θανατηφόρον δηλητήριον, ἤρωτήθη ὑπὸ τινος, ἂν
παραγγέλλει τι εἰς τὸν υἱόν του. «Μάλιστα» εἶπεν ὁ Φωκίων,
«παραγγέλλω εἰς τὸν υἱόν μου νὰ λησμονήσῃ ἐντελῶς τὸ δηλητή-
ριον τοῦτο, τὸ ὅποιον σήμερον ἡ πατρίς ποτίζει τὸν πατέρα αὐτοῦ,
νὰ ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας αὐτὴν καὶ νὰ θυσιάζηται
εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ μετὰ μεγίστης προθυμίας ὑπὲρ τῆς
εὐδαιμονίας, τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς».

«Οὐδὲν τῆς πατρίδος φίλτερον τοῖς ἀνθρώποις».

Εὐριπίδης.

69. Ὁ κύων.

(Φυσιογνωσία)

Ὁ κύων εἶνε ζῷον θηλαστικόν, ἀρπακτικόν. Κατάγεται ἐκ τοῦ
λύκου καὶ εἶνε συγγενὴς τῆς ἀλώπεκος καὶ τοῦ θωός· ἔξημ ἐρώθη
δὲ πρὸ πολλῶν χιλιᾶδων ἐτῶν καὶ εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς.

Οἱ κύνες εἶνε πολλῶν εἰδῶν. Συνήθως ἔχουσι σῶμα ἰσχυρὸν καὶ
κατὰ τὰ νῶτα συνεσταλμένον, κεφαλὴν μικρὰν καὶ ἐπιμήκη, ὀφθαλ-
μοὺς ζωηροτάτους, ὦτα μικρά, ρύγχος μακρὸν καὶ ὀξύ, σιαγόνας

ἐχούσας ἀνὰ ἑξ κοπτήρας καὶ ἑκατέρωθεν τούτων ἀνὰ ἓνα κω-
νοειδῇ προέχοντα κυνόδοντα ὀξύ· λαιμὸν ἀρκετὰ βραχὺν καὶ πα-
χύν, στήθος μόλις προέχον, οὐρὰν ἀρκετὰ μακράν, πολὺ λεπτὴν,
συνήθως θυσανώδη καὶ πολὺ εὐκίνητον. πόδας μετρίους καὶ ἰσχυ-
ρούς, πενταδακτύλους μὲν τοὺς προσθίους, τετραδακτύλους δὲ
τοὺς ὀπισθίους· ὄνυχας μὴ ἐγκρυπτομένους ἐντὸς πτυχῆς τοῦ δέρ-
ματος, γαμφούς καὶ ἀμβλείς.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυνὸς ἔχουσι πολλάκις τὴν ἑκφρασιν τῶν ἀν-
θρωπίνων ὀφθαλμῶν. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν διακρίνεται ὁ κύων πότε
ἐπιθυμεῖ τι, πότε εἶνε κατηφής, πότε ὠργισμένος, πότε εὐθυμος
καὶ πότε ζητεῖ τι. Τὰ ὦτα καὶ ἡ οὐρὰ εἶνε εὐκινήτοτατα· διὰ τῆς
κινήσεως αὐτῶν ἐκφράζει ὁ κύων ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ ὅ,τι ἐπιθυ-
μεῖ. Ἡ φωνὴ του, ἡ ὕλακῃ, μεταβάλλεται οὕτως, ὥστε δύναται
τις νὰ ἐννοήσῃ ἑξ αὐτῆς τὰς ἐπιθυμίας του. Αἱ ὕλακαὶ τῶν με-
γάλων κυνῶν εἶνε ἡχηραί, γενναῖαι καὶ ἀδραί. Ἐνίοτε ὁ κύων
ὠρύεται. Αἱ ὠρυγαὶ αὗται εἶνε πολὺ ἀσχημοί.

Εἰς οὐδὲν ἄλλο γένος τῶν ζῴων παρατηρεῖται τόσῃ ποικιλίᾳ εἰς
τὸ κρανίον καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὸν χαρα-
κτῆρα, ὅση εἰς τὸ γένος τῶν κυνῶν. Τὰ κυριώτερα εἶδη αὐτοῦ εἶνε
οἱ **θηρευτικοί**, οἱ **μολοσσοί** καὶ οἱ **οἰκιακοί**.

Ὁ κύων ἐν γένει εἶνε ζῶον ὠραῖον· τὸ σῶμα αὐτοῦ δὲν εἶνε
οὔτε πολὺ ὑψηλὸν οὔτε πολὺ χαμηλὸν οὔτε πολὺ μακρὸν οὔτε πολὺ
βραχύ· τὰ μέλη ἀνάλογα καὶ ἰσχυρά, ἡ κεφαλὴ ὠραία, τὸ στή-
θος πλῆρες καὶ πλατὺ, οἱ ὀφθαλμοὶ ζωηροὶ καὶ πολὺ ἐκφραστικοί,
τὸ τρέξιμον ἐλαφρὸν καὶ σύντονον, αἱ ὕλακαί, ἰδίως τῶν μεγά-
λων κυνῶν, εὐχάριστοι.

Ὁ κύων συνήθως ζῇ δεκατέσσαρα ἔτη, δύναται ὅμως νὰ ζήσῃ
καὶ ἕως εἴκοσι πέντε ἔτη. Ἀναπτύσσεται ταχέως, ἀρχίζει νὰ ἐγκυ-
μονῇ ἀπὸ τοῦ δεκάτου μηνὸς τῆς γεννήσεώς του, ἐγκυμονεῖ ἐξήκοντα
τρεῖς ἡμέρας, τίκτει δις τοῦ ἔτους, συνήθως τὸν Ἀπρίλιον καὶ Σε-
πτέμβριον, καὶ τίκτει συνήθως τέσσαρα ἕως ἑξ σκυλλάκια φέροντα
τοὺς προσθίους ὀδόντας καὶ τυφλὰ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας. Θηλάζει

περὶ τὰς ἑξ ἑβδομάδας, τεκνοποιεῖ καὶ μὲ τοὺς θῶας καὶ μὲ τοὺς λύκους σκυλλάκια φοβερῶτατα. Ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους νὰ γηράσκη. Τρώγει ὅσα ὁ ἄνθρωπος τρώγει, ὠμὰ καὶ μαγειρευμένα. Εὐχαριστότερον ὅμως τρώγει τὸ κρέας τὸ ὀλίγον ἐφθαρμένον καὶ τὰ κόκκαλα. Πολλοὶ τρώγουσι καὶ ἰχθῦς, ἐρπετά, καρκίνους, ἔντομα, σταφυλὰς καὶ ἄλλους καρπούς, χλόην, κάλυκας τῶν ἀνθέων, ρίζας καὶ βρύα. Πίνει ὕδωρ πολὺ καὶ συχνὰ βασανίζεται ὑπὸ ψύλλων καὶ κροτώνων (τσιμπούρια).

Ὁ κύων πρὸς πάντα κρότον ὑλακτεῖ, πρὸς τοὺς φίλους σαίνει τὴν οὐρὰν, τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ξένους ὑλακτεῖ καὶ πολλὰκις δάκνει αὐτούς. Δὲν δάκνει συνήθως τοὺς καθίζοντας καὶ τοὺς συνοδευομένους ὑπὸ κυνός. Ἐκπλήσσεται καὶ τρομάζει εὐκόλως, ἀναρριχᾶται κακῶς καὶ ζαλίζεται, ὅταν ἴσταιται εἰς ὑψηλὰ καὶ ἀπότομα μέρη. Δύναται νὰ διατηρηθῇ μόνον δι' ἄρτου καὶ εἶνε ἄρκετόν εἰς αὐτὸν νὰ φάγῃ ἅπαξ τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ χορταστικά. Ὅταν ἡ ρίς αὐτοῦ εἶνε ὑγρὰ καὶ ψυχρά, τότε εἶνε ὑγιής· ὅταν εἶνε ξηρὰ καὶ θερμή, εἶνε ἀσθενής. Ὅταν ζεσταθῇ πολὺ, κρεμᾷ ἐκτὸς τοῦ στόματος τὴν γλῶσσαν. Καταδιώκει ἰδίως τὴν γάτταν καὶ μάχεται εὐχαρίστως πρὸς τοὺς θῶας καὶ τοὺς λύκους.

Ὁ κύων ἔχει σπονδαῖα σωματικά προτερήματα καὶ ἐπιτηδειότηας· εἶνε ἰσχυρός, ἔχει ἰσχυροτάτους ὀδόντας, τρέχει ταχέως, ποτὲ δὲν ἰδρώνει. ἀντέχει πολὺ εἰς τὸν δρόμον, ἀντέχει εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, κολυμβᾷ ἐξαίρετα καὶ πηδᾷ πολὺ.

Αἱ αἰσθήσεις τοῦ κυνὸς εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένα. Ἡ ὄσφρησίς του μάλιστα εἶνε ἀξιοθαύμαστος. Τὰ φορέματα τῶν κυρίων του τὰ διακρίνει ἐκ τῆς ὄσφρήςεως. Ὅταν ἀπολεσθῇ παιδίον τι ἐκ τῆς οἰκίας, τῷ δίδουσι νὰ ὀσφρανθῇ ἐν φόρεμά του, ἔπειτα τρέχει καὶ εὐρίσκει αὐτό, ὅπου καὶ ἂν εἶνε. Τὸν κύριόν του τὸν εὐρίσκει πάντοτε καὶ ἐν μέσῳ ἀπείρου κόσμου. Εὐρίσκει τὰ θηρεύματα καὶ ἐντὸς τῶν πυκνοτάτων λοχμῶν. Εὐρίσκει τὸν λαγὼν εἰς τὴν φωλεάν του. Ὁσφραίνεται τὰ ἔχνη ἢ τὸν ἰδρώτα αὐτῶν καὶ εὐρίσκει ὅ,τι ζητεῖ. Αἱ ἰσχυραὶ ὀσμαι τὸν ἐνοχλοῦσι πολὺ.

Ἄλλα καὶ αἱ ἄλλαι του αἰσθήσεις εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμέναι. Ἡ ἀφή του εἶνε πολὺ λεπτή. Αἰσθάνεται τὰς μαστιγώσεις καὶ τοὺς ραβδισμοὺς πολὺ καὶ εἰς τὴν ἐλαφροτάτῃν πληγὴν φωνάζει ὡς μικρὸν παιδίον. Ἀγαπᾷ πολὺ τὰ θερμὰ καί, ἐὰν ἔχῃ μαλακὴν κλίνην, κοιμᾶται εὐχαρίστως καὶ πολὺ. Ἡ ἀκοή του ἐπίσης εἶνε ἐξαιρετος· μακρόθεν ἀκούει τὰς φωνὰς τῶν διαφόρων ζώων καὶ τοὺς προσερχομένους γνωστοὺς καὶ ξένους. Ἡ μουσικὴ προξενεῖ εἰς αὐτὸν παράδοξον ἐντύπωσιν. Εἷς τινα ὄργανα δυσαρεστεῖται πολὺ, θέτει τὴν οὐρανὸν του μεταξὺ τῶν σκελῶν καὶ ὠρύεται. Εἷς ἄλλα εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορος. Εἰς τὰ ἄσματα τὰ ἀνδρικά προσέχει καὶ εὐχαριστεῖται πολὺ· τοὺς δυνατοὺς τόνους δὲν δύναται νὰ τοὺς ὑποφέρῃ· ὠρύεται, ὅταν ἡχώσιν αἱ σάλπιγγες καὶ οἱ κώδωνες καὶ ὅταν κροτῶσι τὰ τύμπανα. Ἡ ὄρασίς του δὲν εἶνε πολὺ ἰσχυρά. Μόνον ἐκ τοῦ πλησίον βλέπει καλά. Γνωρίζει τὰ διάφορα χρώματα. Ὑλακτεῖ κατὰ τῆς πανσελήνου καὶ ὀργίζεται.

Ὁ κύων ἔχει μεγίστην αἴσθησιν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. Εὕρισκει τὴν ἀγροσαν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου καὶ αὐτὸς εἶνε. Τρέχει εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ ἐπανέρχεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν οἰκίαν. Γνωρίζει τὴν Κυριακὴν ἐκ τῶν προετοιμασιῶν τοῦ Σαββάτου. Γνωρίζει πότε σχολάζει ὁ κύριός του ἐκ τῆς ἐργασίας του καί, ὅταν παρέλθῃ ἡ ὀρισμένη ὥρα καὶ ὁ κύριός του ἐξακολουθῇ ἀκόμη νὰ ἐργάζεται, ὑπενθυμίζει αὐτὸν ὅτι εἶνε καιρὸς πλεον νὰ σχολάσῃ. Γνωρίζει τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ κύριός του ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν, ἵνα γευματίσῃ, καί, ὅταν δὲν ἔλθῃ ἐγκαίρως, τρέχει πανταχοῦ παρατηρῶν μήπως ἔρχεται.

Ὁ ἡμερος κύων εἶνε ἴσως τὸ νοημονέστατον πάντων τῶν ζώων. Ἐχει μεγίστην παρατηρητικότητα καὶ ἀντίληψιν. Ὅταν ὁ κύριός του λαμβάνῃ τὸν πῖλόν του καὶ τὴν ράβδον του, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς οἰκίας, ὁ κύων τὸν παρατηρεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ζητεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τοῦ βλέμματος αὐτοῦ, ἂν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Καί, ἂν ἐννοήσῃ ὅτι ἔχει τὴν ἄδειαν, τότε ἐξέρχεται τάχιστα ἐκ τῆς θύρας, περιστρέφεται, σκιρτᾷ καὶ ὑλακτεῖ μετὰ πολ-

λῆς χαρᾶς. Καθ' ὁδὸν τρέχει πάντοτε ἔμπρός, συχνὰ παρεκτρέπεται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀτενίζει πανταχοῦ, ὁσφραίνεται πάντα, τρέχει εἰς τὰς οἰκίας, ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει τὰς βαθμίδας τῶν κλιμάκων, παρατηρεῖ εἰς τὰς ὁπὰς, προσπαθεῖ τίποτε νὰ μὴ τοῦ διαφύγῃ. Ἐνῶ δὲ περὶ πάντα ταῦτα ἀσχολεῖται, συχνὰ ἴσταται, στρέφεται καὶ παρατηρεῖ τὸν κύριόν του, μήπως ἥλλαξεν ὁδὸν καὶ τότε ἐπιστρέφει τάχιστα ὀπίσω. Ἐὰν τὸν ἀπολέσῃ, ἀναζητεῖ αὐτὸν ἐπιμόνως, ὁσφραίνεται πανταχοῦ, ἵνα ἀνακαλύψῃ τὰ ἴχνη του, εἰ δὲ τὸν ἐπανεύρῃ, ὑλακτεῖ περιχαρῆς.

Ὅταν ὁ κύριός του θέλῃ νὰ παίξῃ μετ' αὐτοῦ, προσέχει νὰ ἐννοήσῃ τὴν διαταγὴν του, βλέπει ἀτενῶς τὴν ράβδον ἢ τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον θέλει νὰ ρίψῃ, παρακολουθεῖ αὐτὰ διὰ τοῦ βλέμματός του, ὅταν εἴνῃ ἀκόμῃ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ παρακολουθεῖ ἀκόμῃ καὶ τὰ πηδήματα αὐτῶν, ὅταν καταπέσωσιν εἰς τὴν γῆν.

Ὁ κύων ἔχει μνήμην πολλήν· ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐνθυμεῖται ὅ,τι εἶδεν ἢ ἔμαθεν ἢ ἔπαθε ποτε. Τὴν μορφήν, τὸν τόνον τῆς φωνῆς καὶ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ κυρίου του ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ. Ἐνθυμεῖται ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τῷ ἔδωκάν ποτε κόκκαλον, καὶ συχνὰ μεταβαίνει εἰς αὐτήν. Ἐνθυμεῖται τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔδειραν, ἢ τὸν ἐλιθοβόλησαν ποτε, καὶ οὐδέποτε διαβαίνει ἐκεῖθεν. Ἄν ἀναγκασθῇ δέ ποτε νὰ διαβῇ, διαβαίνει περίφοβος, ἔχων τὴν οὐρὰν ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκελῶν καὶ τρέχων. Ἄν κατορθώσῃ ποτὲ νὰ ἐννοήσῃ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων· «Φέρε μου τὸν πῖλον, τὴν ράβδον, τὰ ὑποδήματα, κλείσε τὴν θύραν, πέσε κατὰ γῆς, κοιμήσου, κάμε τὸν ἀποθαμμένον, πῶς φωνάζει ὁ κύων κλπ.». οὐδέποτε πλέον τὰ λησμονεῖ.

Ἐχει φαντασίαν πολλήν· οὐδέποτε σχεδὸν κοιμᾶται ἢ συγχος· ὁ ὕπνος του διακόπτεται πολλάκις ἐκ ζωηροτάτων ὀνείρων. Ὀνειρεύεται ὅτι ἐρίζει πρὸς ἄλλους σκύλλους, ὅτι τὸν καταδιώκουσιν καὶ τὸν λιθοβολοῦσιν τὰ παῖδιά, ὅτι τὸν καταδιώκουσιν ἄλλοι σκύλλοι, ὅτι μάχεται πρὸς αὐτούς, ὅτι ἀμύνεται, καὶ διὰ τοῦτο, ἐνῶ κοιμᾶται, μινυρίζει, ὑλακτεῖ καὶ δάκνει ὅ,τι τύχῃ εἰς τὴν κοίτην του.

ἔχει κρίσιν πολλήν· ἐννοεῖ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου του ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ἐκ τῶν λέξεων, ἐκ τῶν χειρονομιῶν, ἐκ τῆς στάσεως καὶ ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Διακρίνει ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ἐκ τοῦ ἤχου τοῦ βαδίσματος, ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ἐνδυμάτων, ἐκ τοῦ προσώπου τοὺς ξένους, τοὺς οἰκείους, τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸν κύριόν του. Ὄταν ὁ κύριός του μεταβαίνει πρὸς ὅπου καὶ αὐτὸς ἐπηγγέποτε, μόλις κάμψῃ ὁ κύριός του τὴν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς αὐτό. ἐννοεῖ ποῦ σκοπεύει νὰ ὑπάγῃ καὶ προπορεύεται· ἴσταται δὲ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τὸ γνωστόν. Ἐννοεῖ πότε ὁ κύριός του εἶνε ὠργισμένος κατ' αὐτοῦ καί, ἐὰν οὗτος λάβῃ τὴν ῥάβδον, γνωρίζει ὅτι θὰ ῥαβδισθῇ καὶ ἀρχίζει νὰ τρέμῃ. Ὄταν ἀτακτήσῃ ποτε καὶ ὁ κύριός του τὸν ἀπειλῇ, γνωρίζει ὅτι δύναται νὰ ξυλισθῇ καὶ τρέμει. Ὄταν ἀνέυρῃ παιδίον τι ἢ ἄλλο πρᾶγμα ἀπολωλὸς καὶ δὲν δύναται αὐτὸς νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸν κύριόν του, τρέχει πρὸς αὐτόν, ἵνα ἀναγγείλῃ τοῦτο. ὑλακτεῖ, δάκνει τὸ ἐνδυμά του, ἵνα ἐγερθῇ, προτρέχει καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν τὴν ὁδὸν καὶ τὸν τόπον, ὅπου εὑρίσκεται τὸ ἀπολωλός. Ὄταν ἔχῃ ἀφθονον τροφήν, καὶ περισσεύῃ τι, σκάπτει τὴν γῆν καὶ κρύπτει τὸ περισσεῖον ἐκεῖ, ἵνα φάγῃ αὐτό, ὅταν δὲν θὰ ἔχῃ τροφήν. Ὄταν φάγῃ κόκκαλα καὶ μένωσιν εἰς τὸν στόμαχόν του θρύμματα αὐτῶν, καὶ ἐνοχλῇται, ἐννοεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν· τότε τρώγει χλόην, καὶ καθαρίζεται ὁ στόμαχος αὐτοῦ. Ὄταν ἀσθενήσῃ ἢ πληγωθῇ, καὶ ἀρχίσῃ ὁ ἱατρὸς νὰ ῥάπτῃ καὶ νὰ κόπτῃ αὐτόν, ἐννοεῖ ὅτι πρόκειται νὰ ἰατρευθῇ καὶ κάθεται ἤσυχος καὶ ὑποφέρει ἀγογγύστως τοὺς πόνους. Ὅσακις δὲ ἔπειτα πάθῃ τι, μεταβαίνει μόνος του εἰς τὸν ἱατρόν. Ἐπίσης, ὅταν πάθῃ ἄλλος κύων φίλος του, ὁδηγεῖ αὐτόν εἰς τὸν ἴδιον ἱατρόν.

Ὁ κύων εἶνε πολὺ μιμητικὸς προσέχει τί κάμνει ὁ κύριός του καὶ κάμνει καὶ αὐτὸς τὰ αὐτά. Ἐὰν ὁ κύριός του κάθῃται εἰς τὸ παράθυρον καὶ βλέπῃ ἔξω, πηδᾷ καὶ αὐτὸς ἀμέσως εἰς ἐν κάθισμα θέτει τοὺς δύο πόδας εἰς τὸ παράθυρον καὶ βλέπει καὶ αὐτὸς ἔξω. Ὄταν ὁ κύριός του σκάπτῃ εἰς τὸν κήπον, ἀρχίζει καὶ αὐτὸς νὰ

σκαλίζῃ μὲ τοὺς πόδας του τὸ χῶμα. Ὅταν ἡ ὑπηρετρία λαμβάνῃ τὸ καλάθιον της, ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀγοράν, ζητεῖ καὶ αὐτὸς νὰ λάβῃ ἄλλο, καί, ὅταν λάβῃ αὐτό, τὸ κρατεῖ προσεκτικὰ καὶ κινεῖ τὴν οὐράν του ἐκ τῆς πολλῆς εὐχαριστήσεως.

Ἐπειδὴ ὁ κύων εἶνε τὸ νοημονέστατον πάντων τῶν ζώων, διὰ τοῦτο καὶ μαθαίνει τόσα, ὅσα οὐδὲν ἄλλον ζῶον δύναται νὰ μάθῃ. Μαθαίνει νὰ ἴσταται ὀρθός, νὰ βαδίζῃ διὰ τῶν δύο ποδῶν, νὰ φέρῃ τὴν ῥάβδον καὶ τὰς ἐμβάδας τοῦ κυρίου του, νὰ χορεύῃ, νὰ πηδᾷ καὶ νὰ παριστᾷ διαφόρους κωμωδίας. Ἐπίσης μαθαίνει νὰ ἐκτελῇ καὶ ἄλλας ἐργασίας πολὺ σπουδαίας· μαθαίνει νὰ φέρῃ τὰ ὀψώνια ἐκ τῆς ἀγοράς, νὰ μεταφέρῃ ἐπιστολὰς ἐκ μιᾶς πόλεως εἰς ἄλλην, νὰ ζητῇ καὶ νὰ εὕρισκῃ τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ εἰς τὰς λόχμας, νὰ σφῶξῃ ἀνθρώπους κινδυνεύοντας νὰ πνιγῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἢ νὰ παγώσωσιν εἰς τὰς χιόνας. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα δύναται νὰ τὰ μάθῃ, ὅταν διδάσκηται διὰ τρόπον ἡμέρου καὶ καλοῦ καὶ ὅχι διὰ τῆς ῥάβδου καὶ τῆς μαστιγῆς· διότι τότε φοβεῖται, συγχύζεται, δὲν μαθαίνει εὐκόλως καὶ γίνεται κακός.

Ἀλλὰ, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶνε ἡ νοημοσύνη αὐτοῦ, αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ἀρεταὶ εἶνε πολὺ μεγαλύτεραι ταύτης. Ὁ κύων εἶνε ἀφωσιωμένος καὶ πιστὸς εἰς τὸν κύριόν του, ἀγαπᾷ αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, ὑπακούει εἰς αὐτὸν ὅχι ἐκ φόβου, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτὸν πανταχοῦ. Ὅταν ἀπολέσῃ αὐτόν, κλίνει περίλυπος τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ· ἀφοῦ τρέξῃ ὀλίγον, ἴσταται ἡσυχος, σκέπτεται, ἐπιστρέφει πάλιν ὀπίσω, ἴσταται εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς ὁδοῦ ἡσυχος, σκέπτεται καὶ πάλιν τρέχει. Μεταβαίνει εἰς πάσας τὰς οἰκίας, εἰς πάντα τὰ καταστήματα, εἰς πάντας τοὺς δρόμους καὶ τὰς πλατείας, ὅπου εἶχέ ποτε συνοδεύσῃ αὐτόν· ἐὰν δὲ εὕρῃ τὰ ἵχνη του, τρέχει δρομαίως παρακολουθῶν αὐτὰ καί, ὅταν ἐπὶ τέλους τὰ εὕρῃ πλέον, πηδᾷ, σκιρτᾷ καὶ ὑλακτεῖ περὶ χαρῆς. Εἶδῃ τινὰ τῶν κυνῶν εἶνε ἀνδρειότατα· ὁρμῶσι μετὰ καταπληκτικῆς ἀφοβίας κατὰ τῶν λύκων, τῶν ἄρκτων, τῶν κάπρων, τῶν ταύρων, τῶν λεόντων, τῶν κλεπτῶν, τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἐνό-

πλων στρατιωτῶν. Πλείστοι δὲν ἐγκαταλείπουσι τοὺς κυρίους των κατὰ τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὑπερασπίζουσιν αὐτοὺς καὶ μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς των ἀκόμη. Πολλοὶ κύνες, ὅταν δολοφονηθῇ ὁ κύριος αὐτῶν, εὐρίσκουσι καὶ δεικνύουσι διὰ τῶν ὑλακῶν τοὺς δολοφόνους αὐτοῦ· ἄλλοι, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ κύριός των, λυποῦνται βαθυτάτα καὶ γίνονται ἰσχυρότατοι· ἄλλοι μεταβαίνουνσι καθ' ἑκάστην εἰς τὸν τάφον αὐτοῦ· ἄλλοι μένουσι πλησίον τοῦ νεκροῦ κυρίου αὐτῶν ἄσιτοι ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Ὁ κύων εἶνε πολὺ φιλότιμος καὶ πολὺ ἀγαθός. Χαίρει, ὅταν τὸν ἐπαινώσι καὶ τὸν βραβεύωσι, καὶ λυπεῖται, ὅταν τὸν ἐπιπλήττωσι καὶ τὸν τιμωρῶσιν. Ἐυθυμεῖται ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰς θωπείας καὶ τὰς εὐεργεσίας καὶ λησμονεῖ ἀμέσως τὰς τιμωρίας καὶ τὰς βλάβας. Ὅταν ἀτακτήσῃ, ἀποσύρεται ὑπὸ τὴν τραπεζαν καὶ ἐκεῖ κάθηται ἥσυχος καὶ περίλυπος· ὅταν δὲ τὸν φωνάξῃ ὁ κύριός του, δὲν προσέρχεται μετὰ προθυμίας, ἀλλὰ κλίνων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ συρόμενος διὰ τῆς κοιλίας προσέρχεται ἀργὰ ἀργὰ καὶ ὑφίσταται τὴν τιμωρίαν, χωρὶς καθόλου νὰ φωνάξῃ. Μόνον ἀναστενάζει βαθέως. Ἐπειτα κατῃσχυμμένος ἀποσύρεται εἰς μίαν γωνίαν καὶ κάθηται ἥσυχος καὶ περίλυπος. Ἐχει πολλὴν διάκρισιν· ὅταν ὁ κύριός του μεταβῇ εἰς ξένην τινὰ οἰκίαν, ἔρχεται καὶ αὐτός, ἀλλὰ μένει ἥσυχος. Κάθηται εἰς μίαν γωνίαν καὶ περιμένει. Αἰσθάνεται ὅτι δὲν εἶνε ἐκεῖ ἡ οἰκία του καὶ ὅτι δὲν εἶνε συγκεχωρημένον εἰς αὐτὸν νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλῃ. Ἀνέχεται τὰς ὑλακὰς καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ τῶν εὐτελεστάτων κυναρίων τῆς οἰκίας, τὰ ὅποια, ἐὰν ᾔσαν ἐκτὸς τῆς οἰκίας των, θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ τὰ κατασπαράξῃ. Ἀνέχεται τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ λακτίσματα τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ὑπηρετριῶν, καὶ τῶν μικρῶν παδίων ἀκόμη, χωρὶς καθόλου νὰ προσπαθῇ νὰ ἀμυνθῇ. Εἶνε φιλελεύθερος· τὸ δέσιμον τὸ μισεῖ πολὺ. Ὅταν εἶνε δεμένος, προσπαθεῖ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ λυθῇ καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ. Ὅταν τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, ἀναστενάζει, δακρύει, δὲν τρώγει καὶ γίνεται κατηφής. Ὅταν δὲ λυθῇ, πηδᾷ, τρέχει, ὑλακτεῖ καὶ χαίρει ὑπερβολικὰ.

Εὐχαριστεῖται εἰς τὴν συναναστροφὴν, ἰδίως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κυνῶν τοῦ αὐτοῦ εἵδους. Κύνες ἄλλου εἵδους δὲν συναναστρέφεται εὐχαρίστως. Μετὰ τῶν ὁμοίων του τρέχει ἐπάνω, κάτω, παίζει ζωηρῶς καὶ χαίρει ὑπερβολικά. Ἐνίοτε γίνονται ἀναμεταξύ των φίλοι πιστοί, ἀγαπῶνται πολὺ καὶ βοηθοῦνται ἐν καιρῷ κινδύνου. Τινὲς κύνες μάλιστα γίνονται φίλοι καὶ τῆς γάττας καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν πτηνῶν τῆς οἰκίας.

Εἶνε πολὺ φιλόστοργος ἡ θήλεια κύων· φροντίζει πολὺ καὶ μετὰ μεγίστης στοργῆς διὰ τὰ σκυλλάκιά της, εἰομάζει δι' αὐτὰ κοίτην θερμὴν καὶ ἀπαλὴν καὶ ὑπερασπίζει αὐτὰ κατὰ παντὸς ἐχθροῦ μετὰ πολλῆς γενναιότητος καὶ αὐταπαρνήσεως.

Μετὰ τῶν τόσων πολλῶν καὶ μεγάλων ἀρετῶν ἔχουσιν οἱ κύνες καὶ τινὰς κακίας. Πάντες εἶνε φιλέριδες, μηδὲ τῶν ἀσθενεστάτων καὶ τῶν μικροτάτων ἐξαιρουμένων. Οὔτοι τρέχουσι κατόπιν τῶν μεγαλυτέρων καὶ ἰσχυροτέρων, ὑλακτοῦσι καὶ δάκνουσι τὴν κινήμην αὐτῶν. Ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς καθόλου δὲν προσέχει εἰς αὐτούς· ὅταν ὅμως τῷ γίνωσι πολὺ ὀχληροί, τότε στρέφεται, δάκνει ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ φεύγει. Ὁ δηχθεὶς ὠρύεται τότε φοβερὰ, ἀλλὰ μετὰ τινὰ καιρὸν ἀρχίζει πάλιν τὰ ἴδια. Τινὲς μόλις ἴδωσιν ἀλλήλους μακρόθεν, ὀρμῶσι κατ' ἀλλήλων καὶ δάκνουνται λυσσωδῶς. Δύναται τις νὰ λάβῃ καὶ τοὺς δύο καὶ νὰ τοὺς ῥίψῃ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἐξακολουθοῦσι τὴν μάχην καὶ μάλιστα ἔτι μανιωδέστερον. Σπανιώτατα κύνες συντρώγουσιν ἐν ὁμονοίᾳ· πολλάκις δι' ἐν κόκκαλον σπαράττουσιν ἀλλήλους.

Ὁ κύων εἶνε ὑποκείμενος καὶ εἰς τὸ δεινότατον νόσημα τῆς λύσσης.

Ἐνεκα τῶν πολλῶν καὶ τῶν διαφόρων προτερημάτων αὐτῶν εἶνε τὰ διάφορα εἶδη τῶν κυνῶν κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· τινὲς φυλάττουσι τὰς οἰκίας, τὰς αὐλὰς, τὰ κτήματα, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδιά τῶν ἀνθρώπων· ἄλλοι ἀκολουθοῦσι καὶ φυλάττουσι τὰ πρόβατα καὶ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν· ἄλλοι συνοδεύουσι τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἀμάξας

τῶν ἀγωγέων· ἄλλοι σφύζουσιν ἀνθρώπους καταποντιζομένους εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης· ἄλλοι σφύζουσιν ἀνθρώπους καλυπτομένους ὑπὸ τῆς χιόνος· ἄλλοι καταδιώκουσι τοὺς μῦς καὶ τοὺς ἀσπάλakas· ἄλλοι εὐκολύνουσι τὰ μέγιστα τοὺς κυνηγοὺς εἰς τὴν θήραν τῶν ὀρτύγων, τῶν περδίκων, τῶν λαγῶν καὶ τῶν κουνελίων· ἄλλοι βοηθοῦσι τὰ μέγιστα διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν τοὺς κυνηγοὺς εἰς τὴν θήραν τῶν ἀγρίων θηρίων, τῶν λύκων, τῶν ἄρκτων, τῶν κάπρων, τῶν πανθήρων, τῶν ταύρων καὶ τῶν λεόντων· ἄλλοι συντελοῦσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὕρεσιν, τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν σύλληψιν τῶν κλεπτῶν καὶ τῶν ληστῶν καὶ τῶν πολεμίων κατὰ τὰς μάχας. Ἐπειτα πολλοὶ λαοὶ μεταχειρίζονται αὐτοὺς ὡς ζῶα φορητά· ἄλλοι τοὺς ζευγνύουσιν εἰς τὰ ἔκκληθρα· ἄλλοι τοὺς μεταχειρίζονται εἰς τὴν ἀλιείαν· ἄλλοι τρώγουσι τὸ κρέας αὐτῶν· ἄλλοι μεταχειρίζονται τὸ δέρμα αὐτῶν πρὸς ἐνδυμασίαν, καὶ ἄλλοι κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν βύρσας.

Ε'. ΤΟ ΚΑΚΟΝ ΤΙΜΩΡΕΙΤΑΙ
ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ ΒΡΑΒΕΥΕΤΑΙ

67. Ὁ Ῥακώκης καὶ ὁ υἱός του.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Α', 34)

Εἷς τινα χώραν τῆς Ἀσίας ἀνθρωπός τις, Ῥακώκης καλούμενος, εἶχεν ἑπτὰ υἱούς. Τοῦτων ὁ νεώτατος Καρτώμης καλούμενος, ἦτο ἐλεεινὸς καὶ ἄθλιος νέος. Ἦτο αὐθάδης, ὀκνηρὸς, ἄσωτος, δὲν ἠγάπα τοὺς ἀδελφούς του, δὲν ἐτίμα τοὺς γονεῖς του, δὲν ἐσέβετο τὸν Θεόν. Ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦσαν περίλυποι καὶ ἀνήσυχοι. Προσεπάθησαν νὰ διορθώσωσιν αὐτὸν διὰ συμβουλῶν, δι' ἐπιπλήξεων, διὰ τιμωριῶν, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν.

Ὁ πατήρ ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ κακοῦ αὐτοῦ τέκνου συνέλαβεν αὐτό, ἔδεσε διὰ σχοινίων τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τὸ ἔφερεν εἰς τοὺς δικαστάς. Διηγῆθη εἰς αὐτοὺς τὴν κακὴν αὐτοῦ δια-

γωγὴν, τὴν κακὴν αὐτοῦ συμπεριφορὰν, τὰς αἰσχρὰς αὐτοῦ πράξεις, τὴν μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ βλάβην, τὴν ὁποίαν ἐπροξένει εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ τὸ θυσιάσωσιν, ἀφοῦ δὲν ἤθελε διορθωθῇ. Οἱ δικασταὶ ἀκούσαντες ταῦτα ἐδικαίωσαν τὸν πατέρα. Ἀλλά, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ καταδικάσωσι τὸ παιδίον εἰς θάνατον, ἔστειλαν καὶ τοὺς δύο εἰς τὸν βασιλέα.

Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὸν πατέρα κατηγοροῦντα τὸν υἱὸν καὶ ζητοῦντα τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸν ἠρώτησε· «Καὶ δύνασαι νὰ ἴδῃς μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τὸν υἱόν σου ἀποθνήσκοντα;». — «ὦ! βεβαί-
ότατα!», ἀπεκρίθη ὁ πατήρ. «Εἰς τὸν κῆπόν μου, ὅταν ἐργάζωμαι, βασιλεῦ, τὸ αὐτὸ βλέπω. Ὅταν ἐκ τῶν μαρουλίων ἀποσπῶ τὰ μικρὰ βλαστάρια καὶ ρίπτω αὐτὰ μακρὰν, τὰ μαρούλια ὅχι μό-
νον δὲν λυποῦνται διὰ τὴν τοιαύτην ἀφαίρεσιν, ἀλλὰ μάλιστα χαίρουσι πολὺ, θάλλουσι ζωηρότερον καὶ γίνονται μεγαλύτερα καὶ γλυκύτερα. Καὶ ἡ οἰκογένειά μου, βασιλεῦ, ὅταν ὁ ἄθλιος οὗτος ἐκλείψῃ, θὰ ἡσυχάσῃ, καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια διὰ τόσων κόπων κερδαίνουσιν οἱ ἀδελφοί του καὶ ἐγώ, δὲν θὰ ἀφανίζωνται, καὶ δυσ-
τυχεῖς συγγενεῖς καὶ φίλοι θὰ βλέπωσιν ὠφέλειάν τινα ἐξ ἡμῶν».

Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα ἐπήνεσε τὸν Πατριάρχην καὶ κατέ-
στησεν αὐτὸν ἓνα τῶν βασιλικῶν δικαστῶν, εἰπὼν πρὸς τοὺς παρόν-
τας ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ παιδῶν τοιαῦτα φρονεῖ καὶ
ἀποφασίζει, βεβαίως καὶ περὶ τῶν ξένων ὑποθέσεων θὰ εἶνε δίκαιος
κριτής. Συνεχώρησε δὲ καὶ τὸν νέον, εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι πάραυτα
θὰ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς θάνατον καὶ θὰ διατάξῃ μάλιστα ἄνευ
ἀναβολῆς καὶ νὰ θανατώσωσιν αὐτόν, ἀφοῦ πρότερον τὸν βασανί-
σωσι πολὺ, ἂν ἀμέσως ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν διορθωθῇ.

68. Οἱ γέρανοι τοῦ Ἰδύκου.

(Παροιμιογράφοι Ἑλληνες Ζηνόβιος 1,37— Διογενιανὸς 1,35— Μακάριος
1,50— Ἀποστόλιος 1,85— Εὐδοκία, Ἰωνιὰ 509, σελ. 247)

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἠγάπων τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐορτάς.
Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλὰς μικρὰς πολιτείας, ἐκάστη
(ΤΑΞΙΣ Δ')

τούτων εἶχε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοὺς ἰδίους αὐτῆς ἀγῶνας καὶ τὰς ἰδίας αὐτῆς ἐορτάς. Εἷς τινὰς ἐξ αὐτῶν συνηθροίζοντο πολλοὶ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μουσικοὶ καὶ παλαισταὶ καὶ τοιοῦτοι πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ διαγωνισθῶσι καὶ βραβευθῶσιν.

Τοιοῦτοι ἀγῶνες καὶ τοιαῦται ἐορταὶ ἐγίνοντο εἰς τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ ἐκαλοῦντο Ἴσθμια. Πάντες ἡτοιμάζοντο καὶ ἐγκαίρως ἀνεχώρουν ἐκ τῆς πατρίδος των, ἵνα παρευρεθῶσιν εἰς αὐτά. Ἐκ τοῦ Ῥηγίου, λαμπρᾶς ἐν Ἰταλίᾳ ἐλληνικῆς πόλεως, ἐξεκίνησε καὶ ὁ Ἰδύκος, περίφημος κιθαρωδός, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἐχάρισε κάλλιστον δῶρον, τὸ δῶρον τῆς μουσικῆς. Πάντες οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰδύκου. Ἡ φήμῃ αὐτοῦ παντοῦ εἶχε φθάσῃ, καὶ πάντες ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ ἀκούσωσιν αὐτὸν εἰς τὰ Ἴσθμια. Ἀλλὰ περισσότερον πάντων ἀνυπόμονοι ἦσαν εἰς τὴν Κόρινθον ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔμελλον νὰ υποδεχθῶσι καὶ νὰ φιλοξενήσωσι τὸν μέγαν καλλιτέχνην. Μετὰ πόσης χαρᾶς θὰ τὸν ἔδλεπον ἐν τῇ μέσῳ αὐτῶν καὶ πόσῃν μεγάλῃ τιμῇ θὰ ἐλάμβανον νὰ φιλοξενήσωσι τὸν Ἰδύκον, τὸν ἑξοχὸν καλλιτέχνην !

Ὁ Ἰδύκος ἔπρεπε νὰ διασχίσῃ μέγα πέλαγος, ἵνα ἔλθῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν κινδύνων, καὶ ἀβλαβῆς ἔφθασε πλησίον τῆς Κορίνθου. Διέκρινε μάλιστα τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς, τὸν Ἀκροκόρινθον. Ἐνώπιόν του ἔξετείνετο ὡραιότατον δάσος ἐκ πεύκων, ἀφιερωμένον εἰς τὸν θεὸν Ποσειδῶνα. Μετὰ μεγάλῃς εὐλαθείας εἰσέδυσεν εἰς αὐτὸ ὁ εὐσεβὴς καλλιτέχνης καὶ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ προσηυχήθη εὐχαριστήσας αὐτόν, διότι τόσους κινδύνους τῆς θαλάσσης ἀβλαβῆς διήλθε καὶ ὑγιᾶς ἔφθασεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐξηκολούθησε διὰ μέσου τοῦ δάσους τὸν δρόμον του.

Πάντα περὶ αὐτὸν ἦσαν ἤσυχα. Οὐδὲν ἐκινεῖτο. Μόνον ὁ γλυκὺς ψίθυρος τῶν ἐλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων φύλλων τῶν δένδρων ἤκουετο. Μόνον σύντροφον κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν του εἶχε στίφος γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐκ τῶν βορείων καὶ ψυχρῶν τόπων φεύγοντες

ἐπέτων εἰς τοὺς νοτίους καὶ θερμούς. Μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὁ Ἴδρυκος εἶδε τὰ πτηνά καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ἐχαίρεισε ταῦτα καὶ εἶπε· «Χαίρετε, ἀγαπητὰ πτηνά, τὰ ὅποια εἰς τὴν θάλασσαν μὲ συνωδεύσατε· ὡς ἀγαθὸν οἰωνὸν τῶν θεῶν σᾶς θεωρῶ. Ἡ τύχη μου εἶνε ὁμοία μὲ τὴν ἰδικήν σας. Καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ μακρόθεν ἐρχόμεθα καὶ φιλόξενον στέγην ζητοῦμεν. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ἐπιτύχωμεν ὅ,τι ποθοῦμεν».

Καὶ παῖδρὸς προχωρεῖ καὶ ταχύνει τὸ βῆμα. Εὐρίσκετο πλέον ἐν τῇ μέσῳ τοῦ ἄλσους καὶ ἡτοιμάζετο νὰ διέλθῃ στενὴν γέφυραν, ὅτε ἐξαίφνης πηδῶσι δύο κακούργοι καὶ κλείουσι τὸν δρόμον. Νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ κακούργων ὁ καλλιτέχνης δὲν ἠδύνατο· αἱ χεῖρές του μόνον τὰς λεπτὰς χορδὰς τῆς λύρας εἶχον συνηθίσῃ νὰ κρούωσιν. Ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων. Ὑψώνει τὴν φωνὴν πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ, ὅσον μακρὰν καὶ ἂν φθάνῃ ἡ φωνή του, οὐδεὶς φαίνεται ἐνταῦθα. Ἀπελπισία κατέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰδρυκου καὶ πικρὸν παράπονον ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ· «Ἄχ! πρέπει λοιπὸν ἐδῶ εἰς ξένην γῆν, ἐγκαταλελειμμένος καὶ ἄκλαυτος νὰ ἀποθάνω ὑπὸ κακούργου χειρὸς κακοποιῶν ἀνθρώπων, χωρὶς οὐδ' ἐκδικητὴν τοῦλάχιστον νὰ εὕρω; Θεέ μου! Θεέ μου!». Καὶ βρῆως ὑπὸ τῶν κακούργων πληγῶθεις κατέπεσεν εἰς τὴν γῆν. Τὸ βλέμμα του εἶχε σκοτισθῇ, καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὸ ἀγαπητὸν εἰς αὐτὸν στίφος τῶν γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτων ἄνωθεν αὐτοῦ. Τότε μετ' ὅλης τῆς δυνάμεως, ἥτις ἔμενεν εἰς τὴν ψυχὴν του, ἐφώναξεν·

«Ἀπὸ σᾶς, ἀπὸ σᾶς, ἀγαπητὰ μου πτηνά, ἐὰν οὐδεμία ἀνθρωπίνη φωνὴ ἀκουσθῇ, ἃς ὑψωθῇ τρομερὰ ἢ κατηγορία κατὰ τῶν δολοφόνων μου». Ταῦτα εἶπε καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐκλείσθησαν διὰ παντός.

Τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἰδρυκου, ἐντὸς τοῦ ἄλσους εὐρισκόμενον, εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ διαβατῶν, ἂν καὶ πολὺ εἶχον παραμορφώσῃ αὐτὸ αἱ πληγαί. Πρῶτος ἔσπευσεν εἰς τὸν τόπον τοῦ κακούργηματος ὁ φίλος, ὁ ὅποιος μετὰ τόσης χαρᾶς περιέμενε νὰ φιλοξενήσῃ τὸν ἐνδοξὸν κιθαριστὴν. Δακρύων ἐνηγκαλίσθη τὸν νεκρὸν καὶ διὰ φωνῆς ὑπὸ τῶν λυγμῶν διακοπτομένης εἶπεν· «Ἐπρεπε λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως νὰ σὲ ἐπανεύρω ἐγώ, ὁ

ὅποιοι ἤλπιζον νὰ θέσω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου τὸν στέφανον τῆς νίκης, στέφανον λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον! ».

Θρηνοῦντες ἤκουσαν πάντες οἱ ξένοι, οἱ ὅποιοι εἶχον συναθροισθῇ ἐκεῖ, τοὺς λόγους τούτους. Ἡ Ἑλλὰς πᾶσα μεγάλην θλίψιν ἠσθάνθη. Ἐφανίσθη τόσον ἀθλίως καὶ τόσον ἀδίκως μέγας μουσικός! Τὸ πλῆθος τρομερὰ ὀργισμένον κατὰ τῶν ἀγνώστων δολοφόνων ὤρμησεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐξήτει παρ' αὐτοῦ φοδερὰν τιμωρίαν τῶν κακούργων. Ἀλλὰ ποῦ νὰ ἀνεύρωσι τὰ ἔχνη αὐτῶν ἐν τῇ μέσῃ τοῦ ἀπείρου πλῆθους, τὸ ὅποιον ἐκεῖ εἶχε συρρεύσῃ; Τίνες ἦσαν ἄρά γε οἱ ἐλεεινοὶ δολοφόνοι, οἱ ὅποιοι ἐτόλμησαν νὰ φονεύσωσι τὸν ἄριστον μουσικόν; Ἦσαν λησταί, οἱ ὅποιοι ἀνάνδρως ἐνεδρεύοντες ἐφόνευσαν αὐτόν, ἢ ἐχθροί τις, ὁ ὅποιος ἐκ φθόνου ἐτόλμησε τοιαύτην πράξιν; Μόνον ὁ Ἥλιος ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τοῦτο· ὁ Ἥλιος, ὅστις πᾶσαν τὴν γῆν καταλάμπων τὰ πάντα βλέπει καὶ τὰ πάντα γνωρίζει. Ἴσως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ὁ ἄγριος δολοφόνος, ἐνῶ τρομερὰ τιμωρία τὸν ἀνέμενεν, ἦτο ἀναμειγμένος εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάβανεν μέρος εἰς τὰς γινόμενας θυσίας, τὰς ὁποίας εὐσεβεῖς πολῖται μετὰ μεγάλης εὐλαθείας ἀσκεπεῖς προσέφερον εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὰ πάντα μὲ τὴν παρουσίαν του ἐμόλυνεν, οὔτε τὰ ἱερὰ σεβόμενος οὔτε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ φοβούμενος. Ἴσως καὶ εἰς τὸ θέατρον ἀκόμη εὐρίσκετο· διότι τίς ἠδύνατο νὰ εὕρῃ αὐτὸν ἐν τῇ μέσῃ χιλιάδων ἀνθρώπων, οἵτινες πυκνοὶ ἐπὶ τῶν ἐδρῶν τοῦ θεάτρου ἐκάθηντο; Ἐνταῦθα ἦσαν πολῖται ἐκ πάντων τῶν ἐλληνικῶν τόπων, καὶ ἐκ τῶν μακρὰν καὶ ἐκ τῶν πλησίον κειμένων. Τίς ἠδύνατο νὰ μετρήσῃ αὐτούς; Τίς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τὰ ὀνόματα αὐτῶν; Ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῆς Αὐλίδος, ἐκ τῆς Φωκίδος, ἐκ τῆς χώρας τῶν Σπαρτιατῶν, ἐκ τῶν ἀπομεμακρυσμένων ἀκτῶν τῆς Ἀσίας, ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐκ πασῶν τῶν γήσων εἶχον προσέλθῃ καὶ πάντες μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἤκροῦντο τὰ σοβαρὰ ᾄσματα τοῦ ᾄδοντος χοροῦ.

Ἐνῶ δὲ πάντες ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸ ἀρμονικώτατον ᾄσμα

τοῦ χοροῦ, κατακυκλώματα ἄδοντας, «Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν
λανθάνει, αὐτὸς τὰ πάντα γινώσκει. Οὐδὲν τὸν ἄγρυπνον αὐτοῦ
ὄφθαλμόν διαφέγει, αὐτὸς τὰ πάντα βλέπει. Οὐδέποτε οὐδὲν
κακούργημα ἔμεινεν ἀτιμώρητον, πάντοτε βαρύτατα ὁ δίκαιος Θεὸς
τιμωρεῖ τὸν οὐκ ἐθέλων ἀμαρτίαν ἀμαρτήσαντα», αἰφνης ἐκ τῆς
ἀνωτάτης βαθμίδος τοῦ θεάτρου ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα· «Τιμόθεε,
Τιμόθεε, ἰδέ, ἰδέ τοὺς γεράνους τοῦ Ἰδύκου». Καὶ ἀληθῶς· ἐσκο-
τίσθη πάραυτα οὐρανὸς καὶ ὑπεράνω τοῦ θεάτρου εἶδον πάντες
ἄμαυρόν στίφος γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτων. Τοῦ Ἰδύκου τὸ προσ-
φιλὲς ὄνομα ἐγκινεῖ πάντων τὰς καρδίας, καὶ νέα λύπη κατα-
λαμβάνει αὐτοὺς. Ὅπως δὲ εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἐν κύμα ἔρχεται
κατόπιν τοῦ κυματῶντος, τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ταῦτα
λέγονται. «Οἱ γέραναι τοῦ Ἰδύκου; Τοῦ Ἰδύκου, τὸν ὅποιον
πάντες ἐπὶ τὸν θρόνον; τὸν ὅποιον χεὶρ δολοφόνου ἐθανάτωσεν; Τίνα
σχέσιν ἔχει γέραναι πρὸς τοῦτον; Τί σημαίνουν ταῦτα;».

Αἱ γυναῖκες ἀπὸ τῶν παλαιῶν ζωηρότεροι καὶ πάντες περίεργοι διὰ ταῦτα
ἐφώρμιζαν καὶ γέμνουν· τοῦτο ἔχει σημασίαν ὄχι μικράν. Ὁ
φωνήτης εἰς αὐτὰς μόνος. Συλλάβετε τοῦτον, ὅστις εἶπε ταῦτα,
καὶ εἰς τὸν πόλιν τὸν ὅποιον εἶπεν αὐτά. Ὁ εὐσεβὴς κιθαρῳδὸς
χρῆμα κληρῶς ἐθανατώθη, καὶ ὁ Θεὸς μᾶς παραδίδει
τὸν πόλιν κατὰ τῶν ἰσχυρῶν τινα εἰς ὅλον τὸ θέατρον ἠκούοντο.
Ἄλλος τις εἶπε, «Τιμόθεε, ἰδέ, ἰδέ, τοὺς γεράνους τοῦ
ποταμοῦ, πρὸς τὸν ὅποιον εἶπε ταῦτα, ὠχροὶ καὶ
κακούργειν ἡδυνήθησαν νὰ εἰπωσιν. Τὸ πλῆθος ὥρμησε
ἐκείνους πολλὰ αὐτοὺς πάραυτα τοὺς ἔφερεν εἰς τὸ
προφανεῖς ὡμιολόγησαν τὸ φρικτὸν κακούργημα
ὅσο μικρὸς εὐρίσκετο ἐκεῖ· πάντες δὲ ἐθαύμασαν
ἐκείνῳ, μὴ μέχρι τέλους κεκρυμμένον. Ὁ Θεὸς εἶπε
τὸν βοῶντα τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων».
Ὁ τῶν τριῶν τίλος, ἀλλὰ βλέπει ὁ Θεός.
ἐκυν, δι' ἑλπίδος, ὅς τὰ πάνθ' ὀρά.
γας εἰς τὴν, οὐ μὴ φανερόν γενήσεται.

69. Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου Μακαρεὺς.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία II', 2)

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ νήσῳ Μυτιλήνῃ ἕξη ποτὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἱερεὺς τις, Μακαρεὺς ὀνόμαζόμενα, ἱερουργῶν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ὁ κόσμος εἶμα καὶ ἐσέβετο αὐτὸν πολὺ. Ἦρχοντο καὶ ἐζήτουν τὴν συμβολὴν αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν σπουδαίαν περίστασιν καὶ ἐνεπιστεύοντο εἰς αὐτὸν τὰ χρήματά των καὶ τὰ κειμήλιά των ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἐθεωρεῖτο ὡς ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ σεβάσμιος.

Πλούσιός τις ξένος ἦλθέ ποτε πρὸς αὐτὸν κατέθηκε τὰ χρήματα αὐτοῦ πρὸς φύλαξιν. Ὁ ἱερεὺς ἐσκαψάμενος τὸν ναὸν εἰς τὸν ναὸν εἶνα βαθὺν λάκκον καὶ κατέθηκεν αὐτῷ. Μετὰ τινὰ χρόνον ἦλθεν ὁ πλούσιος ξένος καὶ ἐζήτησε τὰ χρήματα αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ναοῦ εἰς τὴν ταμναίαν θάμνην τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖ, ἀφ' οὗ ἐκλείπει τὴν λαμβάνειν εἶνα πέλεκυν, κτυπᾷ τὸν ξένον καὶ φονεῖ αὐτόν. Ἐπειτα ἐξάγει τὰ χρήματα ἐκ τοῦ λάκκου, ρίπτει τὸμα εἰς τὸν λάκκον καὶ καλύπτει αὐτὸ διὰ χώματος, θέτει τὰ χρήματα ἐν τῷ κόλπῳ του καὶ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ διὰ τὸν πλοῦτον, τὸν ὅποιον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κτερῆσεν.

Ἀλλά, ἂν τις κακὰ πράττων διαφεύγῃ ἐν τῇ ὁμίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ὑπάρχει ὅμως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὁφθαλμοὶ ἀκοίμητος, ὅστις τὰ πάντα βλέπει, καὶ τὸν ὅπν οὐδεὶς δύναται νὰ διαφύγῃ. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸ μὲν τοῦτο γήμα ἦλθεν ἡ ἐορτὴ τοῦ Διονύσου. Ὁ εἰς ἐνδεὲς λαμπρότατα αὐτοῦ ἱερατικὰ ἐνδύματα πρὸ ἄρου λαμβάνειν πλῆθος προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Διόν. Οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀπελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἠθέλουν νὰ ἀπαιτήσιν τὴν θυσίαν τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐρχονται ἱππὸν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐκεῖ ἀρχίζουσι τὴν ἱερουργίαν. Θέτει ὁ εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, λαμβάνει ὁ ἄλλος εἶνα πέλεκυν καὶ ἐπὶ αὐτὸν καὶ ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν. Ὁ ἄλλος μέ

οἰκίαν. Φωναί, κλαυθμοί, κακὸν μέγα! Ἀκούει ἡ μήτηρ τὸν θόρυ-
 δον, τρέχει πρὸς τὰ τέκνα αὐτῆς, βλέπει τὸ ἐν ἐσφαγμένον καὶ τὸ
 ἄλλο κρατοῦν τὸν πέλεκυν κάθηματωμένον εἰς τὴν χεῖρα! Ἐξω
 φρενῶν ἀρπάζει μίαν σχίζαν, καταφέρει αὐτὴν μὲ θυμὸν εἰς τὴν
 κεφαλὴν τοῦ ζῶντος τέκνου τῆς καὶ ἀφήνει αὐτὸ νεκρόν. Ὁ θόρυ-
 δος γίνεται ἔτι μεγαλύτερος καὶ αἱ φωναὶ ἐφθασαν μέχρι τοῦ ναοῦ
 τοῦ Διονύσου. Ἀκούει τὰ συμβάντα ὁ ἱερεὺς, ἀφήνει τὴν ἱερου-
 γίαν, τρέχει εἰς τὴν οἰκίαν, βλέπει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κρατοῦσαν
 τὴν σχίζαν εἰς τὴν χεῖρα καὶ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς τὰ δύο τέκνα
 αὐτοῦ νεκρά, ἀνατείνει τὴν ῥάβδον, ἣν ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του,
 καταφέρει αὐτὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, σχίζει
 αὐτὴν εἰς δύο, καὶ ἀφήνει αὐτὴν νεκράν. Ἐν τῇ μέσῃ δὲ τῶν πτω-
 μάτων τῶν τέκνων του καὶ τῆς γυναικὸς ἐνθυμεῖται τὸν σφα-
 γέντα ξένον, ταρασσεται καὶ προφέρει ἀσυνάρτητά τινα περὶ πε-
 λέκεως, περὶ χρημάτων, περὶ ξένου, περὶ ἱερῶν, περὶ λάκκου, περὶ
 αἱμάτων, περὶ θείας δίκης. Ὁ κόσμος, ὅστις ἦτο ἐκεῖ, ἀκούει ταῦτα
 καὶ ἐξηγεῖ αὐτὰ κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἡ φρίκη εἶνε μεγάλη.
 Συνάζεται κόσμος πολὺς, γίνονται γνωστὰ πάντα τὰ πραχθέντα
 καὶ λεχθέντα, συλλαμβάνεται ὁ ἱερεὺς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ἀνα-
 κρίνεται, βασανίζεται καὶ μαρτυρήσας τὸ ἀνόσιον κακούργημα
 ἐκπνέει ἐν μέσῃ τῶν βασανιστηρίων. Ἐρχεται ἔπειτα εἰς τὸν
 ναὸν ὁ κόσμος, σκάπτουσιν εἰς τὸ ἱερόν, εὐρίσκουσι τὸ πτώμα
 τοῦ ξένου καὶ ἐνταφιάζουσιν αὐτὸ μετὰ μεγάλης πομπῆς.

Οὕτω τιμωρεῖ ὁ Θεὸς τοὺς κακοὺς.

— Ἀμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα.

— Ἀργὰ ἀλέθουσιν οἱ μύλοι τῶν θεῶν, ἀλέθουσιν ὁμῶς πολὺ
 λεπτά.

70. Δάμων καὶ Φιντίας.

(Ἰάμβλιχος, Περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου, κεφ. 33. 234.—Πορφύριος,
 Πυθαγόρου βίος 60, 61).

Ἡ Σικελία εἶνε νῆσος μεγάλη, κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑλλά-
 δος. Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρχον

πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἑλληνικαὶ πόλεις, τῶν ὁποίων ἡ μεγίστη καὶ πολυανθρωποτάτη καὶ πλουσιωτάτη ἐκαλεῖτο Συράκουσαι.

Οἱ Ἕλληνες, οἱ κατοικοῦντες ἐνταῦθα, ἐθεωροῦντο εὐτυχεῖς. Ἀλλ' ἡ εὐτυχία αὕτη δὲν ἦτο ἀληθής. Ἐλεπε τὸ πολυτιμότεον ἀγαθόν, ἡ ἐλευθερία. Οἱ Συρακοῦσαι ὑπέφεραν πολλὰ ἔκ τινος σκληροῦ τυράννου, Διονυσίου καλουμένου. Πότε δ' εἰς ἐσυκοφαντεῖτο καὶ πότε ὁ ἄλλος καὶ πάντες σκληρότατα ἐτιμωροῦντο. Αἱ μητέρες ἦσαν ἀπαρηγόρητοι διὰ τὸν θάνατον τῶν υἱῶν των, αἱ ἀδελφαὶ ἐθρήνουν τοὺς ἀδελφούς, καὶ πᾶσαν τὴν μεγάλην καὶ πλουσίαν πόλιν κατεῖχε πένθος καὶ ἀπελπισία. Οἱ ἀγαθοὶ καὶ φιλότιμοι πολῖται δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἀγριότητα τοῦ τυράννου, πρὸ πάντων ὅμως οἱ νέοι ἦσαν πολὺ ὀργισμένοι κατ' αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν νέων ὑπῆρχε καὶ τις, Φιντίας ὀνομαζόμενος, φιλοτιμότερος καὶ ἀνδρειότερος νέος. Ὁ Φιντίας ἐμίσει πολὺ τὸν σκληρὸν τύραννον, τὸν παραίτιον πάντων τῶν κακῶν, τὰ ὅποια ὑπέφερον ἡ πατρίς του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ θηριώδους τούτου τυράννου, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς συμπολίτας του. Ἡμέραν τινὰ λαθὼν ἐγχειρίδιον καὶ κρύψας αὐτὸ ὑπὸ τὸ ἐνδυμὰ του ἐπορεύθη πρὸς τὰ ἀνάκτορα καὶ προσέχων μὴ τὸν ἴδῃ τις εἰσῆλθεν εἰς αὐτά. Μετὰ μεγάλης ἀταραξίας ἐστάθη ὀπισθεν στύλου τινὸς καὶ περιέμενε τὸν τύραννον νὰ ἐξέλθῃ. Μετ' ὀλίγον ἐφάνη ὁ τύραννος ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ὁ Φιντίας νομίσας ὅτι εἶνε κατάλληλος ἡ στιγμή ἐξώρμησεν ἐκ τῆς κρύπτης κρατῶν σφιγκτὰ τὸ ἐγχειρίδιον. Πρὶν ὅμως πλησιάσῃ τὸν τύραννον ἐφώρμησεν κατ' αὐτοῦ οἱ ἀκόλουθοί του καὶ μεθ' ὅλην τὴν μανιώδη ἀντίστασιν, μεθ' ὅλον τὸν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα τοῦ Φιντίου συνέλαβον αὐτόν. Ὁ Διονύσιος ὠχρὸς καὶ τρέμων ἀνέμενε τὸ τέλος τῆς πάλης, ἥτις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐγίνετο. Ἐπὶ τέλους οἱ ἀκόλουθοί του ἀφώπλισαν τὸν Φιντίαν καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἔφεραν αὐτόν πρὸς τὸν Διονύσιον. Ὁ τύραννος ἀνέπνευσε καὶ ῥίψας ἄγριον βλέμμα πρὸς αὐτόν τὸν ἠρώτησε· «Τί ἐξήτεις κρατῶν τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὰς χεῖρας; λέγε». — «Νὰ ἀπαλλάξω τὴν πατρίδα μου

ἐκ τοῦ τυράννου», εἶπεν ἀταράχως ὁ Φιντίας. — «Καλά», εἶπεν ὁ τύραννος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θὰ μετανοήσῃς. — «Εἰμαι ἔτοιμος», εἶπε, «νὰ ἀποθάνω, οὐδὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ χάρισης τὴν ζωὴν. Μίαν μόνον χάριν ἀναγκάζομαι νὰ ζητήσω. Ἐχω ἀδελφὴν πολὺ ἀγαπητὴν, ἣ ὁποία εἶνε ἡρραβωνισμένη. Ζητῶ λοιπὸν προθεσμίαν τριῶν ἡμερῶν, ὅπως ὑπανδρεύσω αὐτήν. Σοὶ ἀφήνω δὲ τὸν φίλον μου ἐγγυητὴν. Τοῦτον, ἐὰν δὲν ἐπανέλθω, δύνασαι νὰ κρεμάσῃς».

Ὁ τύραννος ἀκούσας ἐμειδίασε μειδιάμα πονηρὸν καί, ἀφοῦ ὀλίγον ἐσκέφθη, εἶπε· «Σοὶ παρέχω τὴν προθεσμίαν, τὴν ὁποίαν ζητεῖς· ἀλλὰ μάθε ὅτι, ἐὰν αἱ τρεῖς ἡμέραι παρέλθωσι, καὶ δὲν ἐπανέλθῃς, τότε ὁ φίλος σου θὰ σταυρωθῇ, καὶ σὺ θὰ μείνῃς ἐλεύθερος. Ἀπαλλάττεσαι ἀπὸ τὴν τιμωρίαν».

Ὁ Φιντίας ἔσπευσε πρὸς τὸν φίλον του Δάμωνα. Τὸν εὔρεν εἰς τὴν οἰκίαν του. «Δάμων», τῷ εἶπε, «τὸ σχέδιόν μου ἀπέτυχε· διὰ τῆς ζωῆς μου θὰ πληρώσω τὸ τόλμημά μου· ὁ τύραννος διέταξε νὰ μὲ κρεμάσωσιν. Μοὶ ἔδωκεν ὅμως τριῶν ἡμερῶν προθεσμίαν, ἵνα ὑπανδρεύσω τὴν ἀδελφὴν μου. Ἐδῶκα εἰς αὐτὸν ἐγγυητὴν σέ. Μείνε λοιπὸν σὺ εἰς τὰς χεῖράς του, ἕως ὅτου ἐπανέλθω ἐγώ».

Ὁ Δάμων οὐδὲν εἶπεν. Σιωπῶν ὁ πιστὸς φίλος ἐνηγκλίσθη τὸν Φιντίαν καὶ παρευθὺς ἀναχωρεῖ καὶ παραδίδεται εἰς τὸν τύραννον. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὁ Φιντίας ἐξεκίνησε καί, πρὶν εἰς τὸν οὐρανὸν φανῇ ἡ τρίτη αὐγὴ, παρέδωκεν εἰς τὸν γαμβρὸν τὴν ἀδελφὴν του καὶ κατεσπευσμένως ἀνεχώρησε πάραυτα φοβούμενος μὴ παρέλθῃ ἡ προθεσμία.

Ἐτρεχε καθ' ὁδὸν καὶ ἰδρὼς ἄφθονος ἔρρεεν ἐκ τοῦ μετώπου του. Ἄλλ' αἴφνης κατὰμαυρα καὶ ὀγκώδη νέφη ἤρχισαν νὰ καλύπτωσι τὸν οὐρανόν. Μετ' ὀλίγον ἐνόμιζέ τις ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἡμέρα. Ἀστραπαὶ διέσχιζον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τὸν οὐρανὸν καὶ βρονταὶ τρομεραὶ ἠκούοντο! Τὰ πτηνὰ περίφοβα ἐκρύπτοντο εἰς τοὺς θάμνους καὶ τὰ ζῷα ἐκπεπληγμένα κατέφευγον εἰς τὰς φωλεὰς των. Ἄλλ' ὁ Φιντίας ἔτρεχε καὶ ἀδιακόπως ἔτρεχεν. Μία ἀκόμη, ἀλλὰ φοβερωτάτῃ βροντῇ ἠκούσθη καὶ

πάραυτα ἐπηκολούθησεν αὐτὴν ραγδαιστάτη βροχή. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἤνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὅτι ποταμοὶ ἔρρεον ἐκ τοῦ καταμαύρου θόλου αὐτοῦ. Οἱ λάκκοι καὶ αἱ φάραγγες εἶχον πληρωθῇ ὕδατος, τὸ ὁποῖον μετὰ δεινοῦ πατάγου κατέρρεεν ἐκ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρέων. Τὸ ρεῦμα τῶν ῥυακίων καὶ τῶν ποταμῶν εἶχεν ὑπερμέτρως ἐξογκωθῇ καὶ ἀφρίζον κατήρχετο. Ὁ Φιντίας, ὅσον ἢ θύελλα ἤϋξανε, τόσον περισσότερον ἔτρεχεν. Ἐπρεπε νὰ διέλθῃ ποταμὸν ὅχι μακρὰν ἀπὸ ἐκεῖ ρέοντα. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ὑπῆρχε λιθίνη γέφυρα ἀρκετὰ μεγάλη. Ὁ Φιντίας μετὰ πολὺν δρόμον ἦτο πλέον πλησίον αὐτῆς, ὅτε αἰφνης τρομερὸς κρότος ἠκούσθη καὶ ἡ γέφυρα ἐξηφανίσθη. Τὸ μανιῶδες ρεῦμα παρέσυρεν αὐτήν. Ἀπαρηγόρητος ὁ Φιντίας ἐπλανᾶτο κατὰ μῆκος τῆς ὄχτης· ὅσον δὲ μακρὰν καὶ ἂν ἔρριπτε τὸ βλέμμα, οὐδὲ ἐν πλοιάριον διέκρινε, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ διαπεραιώσῃ αὐτὸν εἰς τὸν ἀντικρὺ ποθητὸν τόπον. Ἡ ἀνησυχία του ἦτο μεγίστη. Ὁ ἄγριος ποταμὸς ὀλονέν ὀρμητικώτερος κατήρχετο καὶ τὰ ὕδατα ἐξωγκοῦντο· ὁ δὲ Φιντίας εἶχε πλέον ἐνώπιόν του θάλασσαν ἀπέραντον. Ἀπελπισία κατέλαβε τὴν ψυχὴν του, ἔδλεπε τὴν ἀπέναντί του ὄχτην καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Ὑψώσας δὲ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἱκέτευσε τὸν Θεὸν λέγων· «Θεέ μου, κράτησον τὴν μανίαν τοῦ ποταμοῦ· αἱ ὧραι ταχέως παρέρχονται· ὁ ἥλιος εὐρίσκεται πλέον εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, καί, ἐὰν δύσῃ καὶ δὲν φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν, ὁ ἀτυχὴς μου φίλος ἀποθνήσκει ».

Ἐν τούτοις τὸ ρεῦμα ἀκατάσχετον προχωρεῖ, καὶ ὁ ποταμὸς κυλῖει κύματα ἐπὶ κυμάτων. Αἱ ὧραι ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην παρέρχονται. Ἡ στενοχωρία τοῦ Φιντίου φθάνει εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον. Ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ρίπτεται εἰς τὸ ρεῦμα. Διὰ τῶν ἰσχυρῶν βραχιόνων διασχίζει αὐτό. Κολυμβᾷ καὶ ἀδιακόπως καλυμβᾷ. Ὁ πόθος τοῦ νὰ προφθάσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸν φίλον του ἦτο μέγας. Ὁ Θεὸς τὸν εὐσπλαγχνίσθη, καί, ἀφοῦ πολὺ ἐκοπίασε καὶ πολὺ ἐκινδύνευσε, κατώρθωσε τέλος νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχτην καὶ ἀδλαβῆς νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄμα ἐπάτησεν εἰς τὴν ξηράν, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ πάραυτα ἐτάχυνε τὸ βῆμα καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἀτραπὸν τινα διερχομένην διὰ μέσου τοῦ πυκνοῦ δάσους.

Εἶχεν ἤδη παρέλθῃ ἡ θύελλα. Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν εἰς τὸν ὀρίζοντα προσεγγίζων εἰς τὴν δύσιν του. Ὁ Φιντίας κατάκοπος καὶ κάθιδρος ἐξηκολούθει νὰ τρέχῃ. Ἐκεῖ που πλησίον, εἰς τι ἀπόκρυφον μέρος τοῦ δάσους, ἐνῆδρευον λησταί, οἵτινες ἰδόντες τὸν Φιντίαν καὶ νομίσαντες ὅτι ἔχει χρήματα ἐξῆλθον ἐκ τῆς κρύπτης αὐτῶν καὶ παραταχθέντες ἔκλεισαν τὴν ἀτραπὸν. Ὅτε ὁ Φιντίας ἐπλησίασεν, οἱ λησταὶ ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ. «Τί θέλετε;», εἶπεν ὁ Φιντίας, ὠχρὸς ἐξ ὀργῆς· «οὐδὲν ἔχω πλὴν τῆς ζωῆς καὶ αὕτῃ δὲν εἶνε ἰδική μου· τὴν χρεωστῶ εἰς τὸν τύραννον». Οἱ λησταὶ ἐπέμενον. Ἡ ὥρα παρήρχετο. Ὁ Φιντίας ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἀρπάζει ἐκ τῆς χειρὸς ἐνὸς τῶν ληστῶν τὴν μάχαιραν καὶ ὑψώσας αὐτὴν ὡς μαινόμενος φωνάζει· «Ἀθλοῖοι, ὀπίσω, λυπηθῆτε τὸν ἑαυτὸν σας». Οἱ λησταὶ ἠθέλησαν νὰ ὀρμήσωσι κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Φιντίας τρεῖς ἐξ αὐτῶν κτυπήσας διὰ τῆς μαχαίρας ἐξήπλωσε κατὰ γῆς. Οἱ λοιποὶ τρομάξαντες ἔγιναν ἄφαντοι.

Ὁ ἥλιος ἔρριπτε τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτε ἐλεύθερος πλέον ὁ Φιντίας διατρέχει τὴν ἀτραπὸν, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ δάσους καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν πρὸς τὰς Συρακούσας ἄγουσαν.

Κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ διέκρινε δύο ὁδοιπόρους συνομιλοῦντας. Ὅτε ἐπλησίασεν, ἤκουσεν αὐτοὺς λέγοντας· «Τώρα τὸν δυστυχῆ ἀναβιδάζουσιν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ». Ὁ Φιντίας οὔτε κἂν ἐστράφη νὰ ἴδῃ τίνες ἦσαν. Ἡ στενοχωρία καὶ ἡ λύπη τὸν ἐπνιγον. Ἐτάχυνε τὸ βῆμα, ὅσον ἠδύνατο, καὶ οἱ πόδες του ἐνόμιζέ τις ὅτι ἦσαν πτερωτοί.

Αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἡλίου ἐchrύσουν ἀκόμη τοὺς πέριξ λόφους καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος ἤρχισαν νὰ διακρίνωνται αἱ ἐπάλξεις τῶν τειχῶν τῶν Συρακουσῶν. Οὐδεὶς ἐφαίνετο καθ' ὁδόν. Γλυκεῖα ἐλπὶς ἐγεννήθη εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅτε μάλιστα καὶ τὴν μεγάλην πύλιν τῆς πόλεως διέκρινεν. Ἐνόμισεν ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ τῆς

πύλης ἄνθρωπος γνωστός. Ὀλίγον ἐπροχώρησε καὶ ἀμέσως ἀνε-
γνώρισε τὸν Φιλόστρατον, τὸν πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον φύλακα
τοῦ οἴκου του. Τρέχει πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς ταραχῆς δὲν ἠδύ-
νατο νὰ λαλήσῃ. Ὁ Φιλόστρατος ὠχρὸς ἐκ τρόμου λέγει πρὸς
αὐτόν· «Ὅπισω, κύριε, ἀδύνατον πλέον νὰ σώσῃς τὸν φίλον σου.
Σῶσον τοῦλάχιστον τὴν ἰδικήν σου ζωὴν. Ὁ Δάμων ταύτην τὴν
στιγμὴν ἀποθνήσκει. Ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν μετὰ σταθερότητος
ἀνέμενε τὴν ἐπιστροφὴν σου. Ἡ χλεύη τοῦ τυράννου δὲν κατώρ-
θωσε νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν πρὸς σὲ ἔδειξεν.
Ἀλλὰ σὺ φύγε, φύγε· δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃς εἰς ὑποσχέσεις
τυράννου».

— «ὦ, καὶ ἂν εἶνε ἀργὰ πλέον», ἀπεκρίθη ὁ Φιντίας, «καὶ
ἂν δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω σωτὴρ εἰς τὸν πιστόν, εἰς τὸν ἀγαπη-
τόν μοι Δάμωνα, ἂς μὲ ἐνώσῃ τοῦλάχιστον ὁ θάνατος μετ' αὐ-
τοῦ. Δὲν θὰ καυχῇθῃ ὁ αἰμοδόρος τυράννος ὅτι φίλος παρέβη τὸ
πρὸς φίλον καθήκον. Ἄς θυσιάσῃ δύο θύματα εἰς τὴν ἀγρίαν
ψυχὴν του· ἂς πιστεύῃ ὅμως ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπῃ δὲν ἔλει-
ψαν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

Ὁ ἥλιος ἐν τῇ μεταξὺ ἔδυσσε, καὶ καταπόρφυρος ἐφαίνετο ὁ οὐ-
ρανός. Ὁ Φιντίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως καὶ ἀμέσως
εἶδεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τὸν σταυρόν, τὸν ὁποῖον ἀπὸ πολλῆς
ὥρας εἶχον στήσῃ. Πλήθος ἄπειρον εἶχε συναθροισθῇ εἰς τὴν πλα-
τεῖαν καὶ περίεργοι πάντες ἐστέκοντο πέριξ τοῦ σταυροῦ. Κατ' ἐκεί-
νην τὴν ὥραν ἐπεχείρουν νὰ ἀνασύρῳσι διὰ σχοινίου τὸν γενναῖον
Δάμωνα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Τότε ὁ Φιντίας τρέχων ὡς μαινόμενος
ἤρchiσε νὰ ἀπωθῇ ἰσχυρῶς τὸ πυκνὸν πλήθος καὶ μετὰ μεγάλην
ἀγωνίαν φθάσας πλησίον τοῦ σταυροῦ ἐξέβαλε τρομερὰν φωνήν, ἡ
ὁποία ἐφόβησε πάντας. «Στήτε», εἶπεν. «Ἐμέ, δῆμιε, ἐμέ. Ἴδού
εἶμαι παρὼν ἐγώ, διὰ τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ σταυρούμενος ἔγινεν ἐγ-
γυητής. Ταῦτα εἰπὼν ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του καὶ
ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἔκλαιον ἐκ χαρᾶς καὶ λύπης ἀμφοτέροι. Ἐκ-
πληξίς κατέλαβε τὸν κόσμον. Οὐδεὶς ὀφθαλμὸς ἔμεινεν ἀδάκρυ-

τος, καὶ πάντες μετὰ μεγίστης συγκινήσεως εἶχον ἐστραμμένα τὰ βλέμματα πρὸς τὸ σπάνιον σύμπλεγμα, τὸ ὅποιον πρὸ αὐτῶν ἔδλεπον. Οἱ ὑπηρέται τοῦ τυράννου πάραυτα ἔσπευσαν καὶ ἀνήγγειλαν πρὸς αὐτὸν ὅτι ὁ Φιντίας, πιστὸς εἰς τὸν λόγον του, ἔφθασεν ἵνα σταυρωθῇ. Ὁ Διονύσιος ἐξεπλάγη. Ἐφαίνετο ἀπίστευτον εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα. Ἐνόμιζεν ὅτι διηγούνται εἰς αὐτὸν μῦθον καὶ διέταξε νὰ ὀδηγήσωσιν ἐνώπιόν του τοὺς δύο φίλους. Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ὠδηγήθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐκθαμβὸν εἶδε τὰ γενόμενα ἐν τῇ πλατείᾳ, συνῶδευσε τοὺς δύο φίλους χειροκροτοῦν καὶ μεγαλοφώνως ἐπαινοῦν αὐτοὺς.

Ὁ Διονύσιος ἀνυπόμονος περιέμενεν. Ὅτε δ' ἐπλησίασεν, ἔρριψε τὰ βλέμματά του πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπὶ πολλήν ὥραν ἀποθαυμάζων ἐσιῶπα. Ὁ τύραννος τὸ πρῶτον νῦν ἠσθάνθη συγκίνησιν ἐν τῇ καρδίᾳ του. «Μοῦ συνεκινήσατε τὴν καρδίαν», εἶπε· «σὰς θαυμάζω καὶ τοὺς δύο. Ἐδεῖξατε ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε μόνον λόγοι. Ἐπιθυμῶ νὰ ζῆτε εὐτυχεῖς καὶ νὰ δεχθῆτε μίαν μόνην παράκλησίν μου. Ἐχετε καὶ ἐμὲ σύντροφόν σας. Ἐὰν δεχθῆτε τὴν παράκλησίν μου ταύτην, ἃς εἶμαι ἐγὼ ὁ τρίτος φίλος εἰς τὸν φιλικὸν δεσμόν, ὁ ὅποιος σὰς συνδέει ».

— Ὅπ' εὔρε φίλο ἀκριβό, εὔρε μεγάλο θησαυρό.

— Ὁ φίλος σὲ μὴ ὥρα ἀξίζει μία χώρα.

— Ὁ φίλος ὁ καλὸς ἔς τὴν ἀνάγκη φαίνεται.

— Φίλου πιστοῦ οὐδὲν ἀντάλλαγμα.

71. Αἰνείου εὐδέβεια.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Γ' 22)

Ὅτε οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ 1184 περίπου πρὸ Χριστοῦ ἐκυρίευσαν τὸ Ἴλιον, τὴν πρωτεύουσάν τῆς Τρωάδος, διέταξαν τοὺς κατοίκους νὰ ἀφήσωσι τὴν πατρίδα των καὶ νὰ φύγωσι μακρὰν εἰς ἄλλους τόπους. Ἐφευγον λοιπὸν οἱ δυεῦχες κλαίοντες καὶ οὐδὲν ἔχοντες. Ἐπειτα οἱ Ἕλληνες εὐσπλαγχνίσθησαν αὐτοὺς καὶ ἐπέτρεψαν εἰς ἕκαστον νὰ λάβῃ ἐκ τῆς οἰκίας του ὃ, τι ἤθελεν, ἀλλ' ὅχι πολλὰ, μόνον ἓν, ὅ,τι ἐθεώρει ἕκαστος πολυτιμό-

τερον, καὶ νὰ ἀπέλθῃ. Ἄλλος ἐλάμβανεν ἄλλο. Οἱ πλείστοι ἐλάμβανον χρήματα, κοσμήματα καὶ σκευὴ πολυτίμα. Ὁ Αἰνεῖας, ἐκ τῶν εὐγενεστέρων κατοίκων καὶ τῶν γενναιοτέρων στρατηγῶν τῆς κυριευθείσης πόλεως, ἔλαβε τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας. Τούτους ἐθεώρησεν ὡς πολυτιμότερον πάντων, ἐξ ὧν εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Οἱ Ἕλληνες ἰδόντες τὴν θεοσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς συνεκινήθησαν καὶ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ πάρῃ καὶ δεύτερον πρᾶγμα ἐκ τῆς οἰκίας του. Ὁ Αἰνεῖας λαβὼν τὴν ἄδειαν ταύτην ἔλαβε τὸν γέροντα πατέρα αὐτοῦ εἰς τοὺς ὦμους καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ βαθυτάτη αὕτη εὐσέβεια πρὸς τοὺς γονεῖς συνεκίνησε βαθύτατα τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀπεφάσισαν εἰς ἄνδρα τόσον τιμῶντα τοὺς γονεῖς αὐτοῦ νὰ προσενεχθῶσιν ὡς φίλοι. Ἐπέτρεψαν λοιπὸν εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ πάντα ὅσα εἶχεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ μετ' αὐτῶν νὰ ἀπέλθῃ, ὅπου ᾗθελεν.

— «Νόμος γονεῦσιν ἰσοθέους τιμὰς νέμειν».

Σοφοκλῆς

72. Ἄναπς καὶ Ἀμφίνωμας, οἱ εὐσεβάτατοι υἱοί.

(Ἀνθολογία 3, 17. Πausanias 10, 28, 2. Διοδώρος κατὰ Διωκράτους 95—97. Ἀριστοτέλης περὶ κόσμου 400 α' 33. Κόνωνος διηγήσεις 43, Στράβων 6, 269).

Ὅτε ποτὲ ἐξερράγησαν οἱ κρατῆρες τῆς Αἰτνῆς, καὶ φλόγες ἐξ αὐτῶν ἐξεπέμποντο, καὶ μύδροι ἐξεσφεδονίζοντο, καὶ ρύακες πυρὸς ἀνέβλυζον, οἱ κάτοικοι τῆς Κατάνης, πόλεως πλησίον τοῦ ἡφαιστείου τούτου κειμένης, θέλοντες νὰ διασωθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλέθρου ἔσπευσαν νὰ φύγωσιν. Φέροντες δ' ἕκαστος ὅσα ἠδύνατο πλείοτερα ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων αὐτῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν καὶ κοσμημάτων ἔφευγον, ὅπου ἠδύνατο.

Μεταξὺ τῶν σπευσάντων νὰ φύγωσιν ἦσαν καὶ δύο εὐγενέστατοι καὶ πλουσιώτατοι νέοι, ὁ Ἄναπς καὶ ὁ Ἀμφίνωμας. Οὗτοι ἀντὶ παντὸς ἄλλου πολυτίμου πράγματος ἀναθέντες ἐπὶ τοὺς

ὄμους αὐτῶν ὁ μὲν τὸν γηραιὸν πατέρα, ὁ δὲ τὴν γηραιάν μητέρα ἔτρεχον ὅσον ἡδύναντο ταχύτερον. Ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐπι-καταλαβὼν τοὺς καταφορτωμένους ἐκ τῶν πολυτίμων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀντικειμένων φεύγοντας κατέκαυσεν αὐτούς. Ὅτε ὁμῶς ἔφθασε καὶ εἰς τοὺς δύο εὐσεβεστάτους τούτους νέους, τὸν Ἄναπιν καὶ τὸν Ἀμφίνομον, σεβασθεὶς τρόπον τινὰ τὴν ἀγίαν πράξιν αὐτῶν, περιεσχίσθη καὶ διέρρευσε ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἀφήσας τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν αὐτοί, ὅλως ἄθικτον καὶ αὐτοὺς σφύους. Οἱ Σικελιώται μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ ἐκάλεσαν τὸν τόπον τοῦτον «Εὐσεδῶν χώραν». Μετ' ὀλίγον ἀνήγειραν καὶ λιθίνους ἀνδριάντας εἰς τοὺς εὐγενεστάτους τούτους νέους πρὸς τιμὴν τῆς ἐναρετωτάτης πράξεως αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εὐλαθείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα εἰς τὰς ὑψίστας ἀρετὰς δεικνύουσιν. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ἱστοριογράφοι ἐξῆμνησαν πολλάκις τὴν μερίστην ταύτην υἱικὴν εὐσέδειαν πρὸς τοὺς γονεῖς. Αἱ δὲ Συράκουσαι καὶ ἡ Κατάνη διαρκῶς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἤριζον περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν δύο τούτων εὐσεβεστάτων νέων.

73. Μονόλογος Σωκράτους.

«Ποῦ ἤμουν ; τί εἶδα ; θεῖο τραγοῦδι
 θαρρῶ πῶς ἦτο τῶναιρό μου.— Ἀκόμην
 εἶν' ἡ ψυχὴ μου σεβασμὸς γεμάτη.—
 Ὅσ' ὠραῖο λιβάδι, λαὸς πολὺς τριγύρω,
 μοῦ ᾤφάνηκε ἔς τὸν ὕπνο μου πῶς ἤμουν.
 Βουνάκι χαρωπὸ ἦτο ἐμπρὸς μου
 καὶ ῥήτορας ξανθοὺς ὀρθοὺς ἀπάνω
 μ' εὐμορφεῖ ὄψι, μὲ γλυκὸ τὸ στόμα,
 ἔχυνε κάτω τὰ χρυσᾶ του λόγια
 ἀπ' τὰ πλευρά του τάνθισμένα. Ὅλοι
 τὸν ἄκουσαν ἀνοπνοὴ κανεῖς τους.
 — «Οἱ καθαραὶ ψυχαίς, μακαρισμέναις

θά ἰδοῦνε», ἔλεγε, «τοῦ Θεοῦ τὴν ὄψιν,
καὶ ἔς τὰ Ἡλύσια, εὐτυχισμένοι πάντα,
θά ζήσουνε οἱ δίκαιοι τοῦ κόσμου».
Μέλι ἀπ' τὰ χεῖλια του ἔτρεχε ἡ γλύκα,
κ' ἦταν τὰ λόγια του ἀφρὸς χρυσάφι.
Ἐξαφνα ἔκει ποῦ ὁ σοφὸς ἔλαλοῦσε
καὶ ἄκουε καὶ θαύμαζεν ὁ κόσμος
φονιάδες ἄγριοι μὲ σπαθιά, κοντάρια
ἐχύθηκαν ἔς τὸ δίκαιο ἀπάνω,
κ' ἐχύθη αἷμα ἔς τὸ ξανθὸ κεφάλι.
Μία γυναῖκα τότε—ἀπ' τὴ γλυκειά της
ὄψιν τοῦ νέου τὴν ἔλεγεσ μπτέρα—
καὶ ἓνας νέος τρυφερός, ὠραῖος,
ἄφοβοι οἱ δυὸ ἐμπρὸς εἰς τοὺς φονιάδες,
τοῦ ἡματωμένου ἤρπανε τὸ δίκιο.
Ἀχ! πῶς βαθιά ἐπόνεσ' ἡ καρδιά μου!
Ὁ νέος ἐκεῖνος μὲ τὸ γαλανό του
ῥυμᾶτι, μὲ μάγουλο ἄσπρο δροσᾶτο,
τὸ πρόσωπο τοῦ Ξενοφῶντά μου εἶχε.
Μανία μοῦ ἦλθε! τρελλός, ξαφνισμένος,
κοντάρι, ἀσπίδα ἔτρεξα ν' ἀρπάξω,
νὰ πέσω ἀρματωμένος ἔς τοὺς φονιάδες.
Μά... ἔξυπνησα, ἐνῶ ἔτρεχα μὲ βία,
καὶ συλλογούμην τί εἶδα ἔς τῶναιρό μου.
Πάλι σὲ ἄλγιο μὲ ξαναπῆρε ὁ ὕπνος.
Σὲ ξύλο ἀπάνω καρφωμένο βλέπω
τὸ ῥήτορά μου τὸν ξανθὸ αἱματωμένο
κι ἀπάνω ἔς τὸ κεφάλι του μιὰ ἀράδα
μὲ γράμματα ἑλληνικά· τὸν λέγαν—
δὲν ξέρω ποιοιοῦ ἔθνους—βασιλέα.
Χρυσὸ δὲν εἶχε ἔς τὰ μαλλιά στεφάνι·
ἀγκάθια μόνον ὀλόγυρα πλεγμένα.

Τὰ πόδια του μοῦ ἤλθε τὰ χιονᾶτα
νὰ πέσω νὰ φιλήσω, γιατί λύπη
μοῦ ἔφερε τὸ θεῖο πρόσωπό του,
τὸ στῆθος τὸ γυμνό, 'ποῦ ἀγκομαχοῦσε.
'Αλλὰ δὲν μ' ἄφησε. 'Ήσυχα ἐλύθη
ἀπ' τᾶτιμα καρφιά, 'ποῦ τὸν 'κρατοῦσαν,
μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε·
«Κύτταξε γύρω!». — 'Κύτταξα καὶ εἶδα
'ὄαν δάσος, δένδρα πλῆθος φυτευμένα,
νέους πολλοὺς καὶ γέρους μ' ἄσπρα γένηα.
γυναῖκες ἀνδρειωμέναις καὶ κοράσια...
κι ἀνθρώπους μὲ σπαθιά ξεγυμνωμένα,
μ' ἄγρια ὄψι, καθαροὺς φονιάδες,
νὰ κόψουν τὰ κεφάλια ἀπ' τὰ κορμιά τους.
Φωνὴ καμμιὰ δὲν ἤκουα· 'σωπαῖναν
ὅλοι. Φωταῖς εἶδα πολλαῖς παρέκει,
νὰ καῖν μὲ ζωντανὰ κορμιά γιὰ ξύλα.
καὶ νὰ φωτίζῃ ἡ κόκκινὴ τῶν φλόγα
τοὺς δρόμους ὅλους, τὰ 'ψηλὰ παλάτια.
«Τοὺς βλέπεις αὐτοὺς ὅλους;», μοῦ εἶπε ὁ νέος·
«μαρτύροι εἶνε τῆς ἀλήθειας ὅλοι,
»ἀκόλουθοι 'δικοί μου, μαθητάδες!
»μὴν τοὺς λυπᾶσαι· φῶτερό στεφάνι
»θὰ πάρουνε κι αὐτοὶ καὶ σὺ μαζί τους
»ἀπ' τὴ δικαιοσύνη τὴν αἰώνια!».

Γ. Τερπότης.

74 | Τὰ ὠδικὰ πτηνὰ

(Φυσιογνωσία)

Ἡ χελιδὼν, ὁ σπίνος, ἡ ἀκανθυλλίς, ὁ κορυδαλλός, ὁ κόσσυ-
φος, τὸ καναρίνιον, ἡ ἀηδὼν καὶ τὰ τοιαῦτα πτηνὰ λέγονται ὠδικὰ
(ΤΑΞΙΣ Δ').

πτηνὰ ἢ ψάλται, διότι ἄδουσιν. Εἶνε ὁ λάρυγξ αὐτῶν πολὺ τεχνικῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργημένος καὶ διὰ τοῦτο δύνανται νὰ ἄδωσι μετὰ πολλῆς τέχνης.

Τὰ ὀδρικά πτηνὰ εἶνε πολὺ χαρτωμένα ζῶα. Εἶνε πολὺ μικρὰ καὶ πολὺ κομψά. Τὸ σῶμα αὐτῶν εἶνε καλῶς κατεσκευασμένον. Πάντα τὰ μέλη αὐτῶν, τὸ ράμφος, ὁ λαιμός, οἱ πόδες, ἡ οὐρὰ καὶ πάντα τὰ λοιπά, εἶνε πολὺ ἀνάλογα. Οὐδὲν εἶνε μικρότερον ἢ μεγάλυτερον τοῦ πρέποντος. Αἱ κινήσεις αὐτῶν εἶνε ζωηρόταται καὶ ἐλαφρόταται. Ἄδουσι δὲ καὶ πολὺ εὐχαρίστως καὶ μετὰ μεγάλης χάριτος.

Ἀκανθουλίς.

Κόσσυφος.

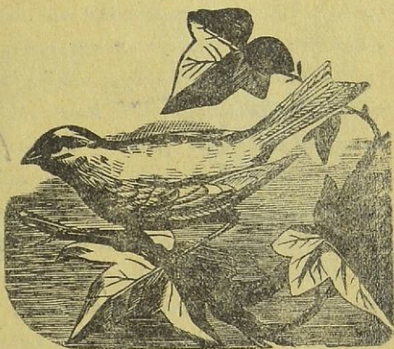
Τὰ ὀδρικά πτηνὰ ἔρχονται εἰς τὸν κόσμον ἐντελῶς ἀβοήθητα. Εἶνε γυμνὰ καὶ οὐδὲν ὄπλον ἔχουσιν, ἵνα ὑπερασπίζωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν. Ὅταν ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ ὥου, εἶνε ὅλως διόλου γυμνὰ ἢ τὸ πολὺ πολὺ εἶνε κεκαλυμμένα μόνον δι' ἐνὸς ἀσθενοῦς φαιοχρόου χνουδίου, ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν κλειστοὺς καὶ δὲν γνωρίζουσιν οὔτε νὰ φάγωσιν οὔτε νὰ πῖωσιν οὔτε νὰ σταθῶσιν οὔτε νὰ περιπατήσωσιν οὔτε νὰ πετάξωσιν οὔτε νὰ ψάλλωσιν. Πάντα πρέπει νὰ τὰ διδαχθῶσι παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ τὰ νήπια, τὰ ὅποια οὐδὲν γνωρίζουσιν, οὐδὲν δύνανται νὰ πράξωσι, πάντα δὲ πρέπει νὰ πράττωσιν οἱ γονεῖς αὐτῶν καὶ πάντα πρέπει νὰ τὰ διδαχθῶσιν, ὅπως μάθωσιν αὐτά. Ἐὰν τὰ πουλάκια δὲν εἶχον φιλοστόργους γονεῖς, οὔτινες νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς τροφῆς καὶ

τῆς κατοικίας αὐτῶν, θὰ ἀπέθνησκον. ἅμα ἐγεννῶντο, ἀπαράλλακτα ὅπως τὰ νήπια, τὰ ὁποῖα, ἅμα ἐγεννῶντο, θὰ ἀπέθνησκον, ἐὰν δὲν εἶχον φιλοστόργους γονεῖς, οἵτινες νὰ φροντίζωσι νὰ θρέψωσι, νὰ ἐνδύσωσι καὶ νὰ καθαρίσωσιν αὐτά. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰ πουλάκια γονεῖς φιλοστόργους, οἵτινες φροντίζουν διὰ πάσας τὰς ἀνάγκας τῶν μικρῶν τέκνων αὐτῶν, ἀπαράλλακτα, ὅπως ἔδωκεν εἰς τὰ νήπια φιλοστόργους γονεῖς, οἵτινες φροντίζουν διὰ πάσας τὰς ἀνάγκας των.

Οἱ γονεῖς τῶν μικρῶν πτηνῶν, καὶ πρὶν ἀκόμῃ ἐξέλθωσι τὰ τέκνα των ἐκ τοῦ ὄρου, φροντίζουν δι' αὐτά. Κτίζουν δι' αὐτὰ

φωλεὰς θερμὰς καὶ ἀπαλάς. Ὅταν δὲ γεννηθῶσι, τὰ τρέφουσι καὶ τὰ προφυλάττουσι μετὰ πολλῆς στοργῆς καὶ ἐπιμελείας.

Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πετῶσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὰ δάση, εἰς τοὺς κήπους, καὶ ζητοῦσι μικροὺς σκώληκας, κώνωπας ἢ μικροὺς κανθάρους, τοὺς φέρουσιν εἰς τὰ τέκνα των, τοὺς θέτου-

Καραολιον

σιν εἰς τὸ στόμα αὐτῶν καὶ τὰ τρέφουσιν. Ὅταν αὐξήσωσι τὰ πτερὰ αὐτῶν τόσον, ὥστε νὰ δύνανται νὰ πετάξωσιν ὀλίγον, πετῶσιν ἐκ τῆς φωλεᾶς των καὶ ἔρχονται εἰς τὸ πλησιέστερον δένδρον, κάθηνται εἰς τοὺς κλάδους αὐτοῦ, χαίρουσιν εὐρισκόμενα εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ περιμένουσι τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν νὰ ἔλθωσι καὶ νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὰ τροφήν. Ἐπειτα οἱ γονεῖς τὰ διδάσκουσι πῶς νὰ πετῶσι, πῶς νὰ ἴστανται, πῶς νὰ περιπατῶσι, πῶς νὰ ζητῶσι τὴν τροφήν των καὶ πῶς νὰ ψάλλωσιν. Ἀφοῦ δὲ μάθωσι πάντα ταῦτα, φεύγουσι πλέον ἀπὸ τὰς φωλεὰς των, εἰς τὰς ὁποίας ἐγεννήθησαν, καὶ ζῶσι μόνα χωριστὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς αὐτῶν.

Τὰ χαριτωμένα ταῦτα πτηνὰ ζῶσιν εἰς τοὺς καρποφόρους ἀγρούς, εἰς τοὺς ἀνθηροὺς κήπους. εἰς τοὺς χλοεροὺς λειμῶνας, εἰς τοὺς δροσεροὺς αὐλῶνας, εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους, εἰς τὰ πυκνόφυλλα δάση καὶ τὰ σκιερὰ ὄρη. Τρώγουσι κώνωπας, μυίας. μελίσσας, κανθάρους καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔντομα, κριθὴν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα σπέρματα. ῥάγας. κόκκους. κόμαρα καὶ ἄλλας διαφόρους ὀπώρας, καὶ πετῶσι ζωηρότατα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον.

Τὰ ὠδικὰ πτηνὰ ἔχουσι τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν ἄριστα ἀνεπτυγμένας. Βλέπουσι πολὺ καλὰ καὶ ἀκούουσιν ἐξαίρετα. Εἶνε πολὺ εὐαίσθητα πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ καὶ καθόλου δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὸ ψῦχος καὶ τὴν κακοκαιρίαν. Ἐχουσι μνήμην πολλήν. Ἐνθυμοῦνται ὅ,τι ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι καὶ πάθωσι πολὺ καλὰ καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἐχουσι φαντασίαν ἀρκετήν· ἐνίοτε ὀνειρεύονται πολὺ ζωηρῶς. Ἐχουσι νοῦν πολύν. Γνωρίζουσι καλῶς τοὺς κινδύνους, οἷτινες τὰ ἀπειλοῦσι, καὶ ἐπιμελῶς ἀποφεύγουσιν αὐτοὺς. Κτίζουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ μετὰ πολλῆς νοημοσύνης. Ἐκλέγουσι τόπον τὸν συμφωνότερον πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, δένδρον τι ἢ θάμνον ἢ πύργον ἢ τοίχον, ὅ,τι τέλος πάντων συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ζήσωσι καλῶς. Συλλέγουσιν ἐκ διαφόρων μερῶν φρύγανα. ἄχυρα, βρύα, χόρτα, φύλλα, πτερὰ, τρίχας καὶ μαλλίον. Πλέκουσι δι' αὐτῶν τὴν φωλεάν των. τὴν κτίζουσιν εὐρύχωρον, ὅσον τοῖς ἀρκεῖ δίδουσιν εἰς αὐτὴν τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον χρειάζεται, ἄλλοτε στρογγύλον καὶ ἄλλοτε κωνοειδές. Ἀφήνοισι μίαν μικρὰν ὀπήν. ἥτις μόλις νὰ χωρῇ αὐτὰ νὰ ἐμβαίνωσι καὶ νὰ ἐκβαίνωσιν. Στρώνουσι τὸ ἔδαφος αὐτῆς μὲ φύλλα, τρίχας καὶ μαλλία καὶ ἐκεῖ κάθηται. τίκτουσι τὰ φῶς αὐτῶν, ἐπφάζουσιν αὐτὰ καὶ τρέφουσι τοὺς νεοσσοὺς αὐτῶν. Γινὰ διδάσκονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἄδωσι νέα καὶ ἀσυνήθη ἄσματα, νὰ προφέρωσι λέξεις τινάς. νὰ ἐννοῶσι διατάγματα τῶν κυρίων των καὶ νὰ κάμνωσι διάφορα ἐπιτεχνήματα μετ' ἀρκετῆς εὐκολίας. Ἀλλὰ προσέχουσιν εἰς τὰ ἄσματα τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ εὐκολως μαυθάνουσι νὰ

ἄδωσιν αὐτά. "Αλλα ἀπομιμούνται τὸν χρεμετισμὸν τῶν ἵππων, τὴν βληχὴν τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν, τὸ νιαούρισμα τῆς γάττας, τοὺς κρωγμοὺς τοῦ κόρακος, τὰς ὕλακας τῶν κυνῶν, τὰ σαλπίσματα τῶν σαλπίγγων, τὰς μελωδίας τῆς μουσικῆς, τὰ αὐλήματα τοῦ αὐλοῦ, τὸν κτύπον τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς, τὸ τρίξιμον τῶν θυρῶν, τὸν κτύπον τῆς σφύρας, πιπτούσης ἐπὶ τοῦ ἄκμονος, καὶ οἰονδήποτε ἄλλον ἦχον καὶ κρότον ἀκούσωσιν. Ἡ μεγάλη νοημοσύνη τῶν μικρῶν τούτων πτηνῶν καταφαίνεται ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων σημείων. Οἱ μικροὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀπαστράπτουσιν,

Κορυδαλλός.

Ἀηδών.

αἱ κινήσεις αὐτῶν εἶνε ζωηρόταται, ἡ στάσις σοβαρωτάτη, ἡ κεφαλὴ εὐγενὴς καὶ ἡ ὅλη φυσιογνωμία πολλάκις πολὺ σκεπτική.

Τὰ ῥοδικὰ πτηνὰ εἶνε πολὺ ζωηρά. Οὐδέποτε ἡσυχάζουσιν, οὐδέποτε κάθηνται, πάντοτε κινεῦνται, πάντοτε εὐρίσκονται εἰς ἐνέργειαν. Εἶνε δειλά, ιδιότροπα καὶ ἔχουσιν ἄρκετὸν πείσμα· οὐδέποτε μάχονται, οὐδέποτε ἀνθίστανται κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν· τὸ ἐλάχιστον τὰ φοβίζει καὶ πράττουσι συνήθως ὅ,τι τοῖς ἀρέσῃ. Εἶνε ὅμως πολὺ ἀγαθὰ ζῶα. Πολὺ σπανίως δύναται νὰ εὕρεθῇ καὶ τι πανοῦργον καὶ δόλιον. Ζῶσι κατὰ ζεύγη ἐν μεγίστῃ ἀγάπῃ καὶ ὁμοιοῖα· ὅταν τὸ ἓν ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἶνε ἀπόν, τὸ ἄλλο λυπεῖται, στενοχωρεῖται καὶ ποθεῖ αὐτό, ὅταν δὲ μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπανέλθῃ, τότε χαίρει καὶ ἀγάλλεται. Τὸ ἄρρεν ἀγαπᾷ ἰδίως τὴν συζυ-

γόν του το θῆλυ ἀγαπᾷ ἰδίως τὰ τέκνα του. Ὅταν ἡ σύζυγος τίκτη τὰ ῥὰ καὶ ἐπώαζῃ αὐτὰ ὁ σύζυγος κάθηται πλησίον της ἐπὶ τινος δένδρου καὶ ἄδει, ἵνα διασκεδάξῃ αὐτὴν καὶ μὴ μελαγχολῇ. Ἡ μήτηρ σχεδὸν οὐδέποτε ἀπομακρύνεται ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Εἶνε πολὺ φιλόστοργος. Τὴν ἀναγκαίαν τροφήν εἰς τοὺς νεοσσούς καὶ εἰς τὴν φιλόστοργον μητέρα αὐτῶν φέρει συνήθως ὁ πατήρ. Ὅταν βρέχῃ ἢ εἶνε δροσερὸς καιρὸς, ἡ μήτηρ θέτει τὰ τέκνα της ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ καλύπτει καὶ θερμαίνει αὐτά. Ἀγαπῶσι τὴν συναναστροφὴν μετὰ τῶν ὁμοίων αἰτοῖς πτηνῶν, ἐξημεροῦνται εὐκόλως καὶ συνηθίζουσιν εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν, αἰσθάνονται συμπάθειαν πρὸς αὐτοὺς, ἀγαπῶσιν αὐτοὺς καὶ ὑπακούουσιν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῶν.

Οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι πολὺ τὰ ῥδικὰ πτηνά. διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ὠραία, μικρά, κομψά, ζωηρά, νοήμονα, σύζυγοι ἀγαθοὶ καὶ γονεῖς φιλόστοργοι, ἀλλὰ καὶ ἄδουσι ζωηρότατα καὶ πλείστα ἐξ αὐτῶν εἶνε ὠραιότατα. Κάθηνται εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους ἢ ἐντὸς τῶν λοχμῶν, ὅπου οὔτε ἄνεμος οὔτε βροχὴ οὔτε ἥλιος δύναται νὰ διαπεράσῃ. Κάθηνται ὀπισθεν τοῦ χλοεροῦ καὶ ἀνθηροῦ κισσοῦ ἢ ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν πολυφύλλων δένδρων, πλησίον τῶν δροσερῶν ῥυακίων καὶ τῶν ἀενάων κρηνῶν καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν. Κάθηνται ἀνάμεσα τῶν εὐωδιστάτων θάμνων καὶ ἀνθέων, ἀνάμεσα τοῦ θύμου, τῆς δάφνης, τῶν κρίνων, τῶν ναρκίσσων, τῶν ῥόδων καὶ τῶν τοιούτων εὐδύσμων ἀνθέων, τῶν εὐρισκομένων εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας. Πετώσιν ὑψηλὰ εἰς τὸν αἶρα, ἀνοίγουσι τὸ μικρὸν καὶ καλλίφωνον στόμα αὐτῶν καὶ μέλπουσι τὰ καλλικέλαδα ᾄσματα αὐτῶν τόσον ζωηρῶς καὶ τόσον εὐθύμως, ὥστε νομίζει τις ὅτι τὰ ᾄσματα ταῦτα ἐξέρχονται ὅχι ἐκ τῶν μικρῶν στομάτων τῶν μικροτάτων τουτων ῥδικῶν πτηνῶν. ἀλλ' ἐκ τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθέων καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου. Εὐφραίνεται δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν λιγυρῶν τούτων ᾄσμάτων.

Πάντα τὰ κάλλη τοῦ κόσμου, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἡ λάμψις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἡ δροσερὰ αὔρα, οἱ θάλλοντες κλάδοι, τὰ ποικιλόχρωμα ἄνθη, αἱ γλυκύταται εὐωδίαὶ αὐτῶν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπές, πάντα θὰ ᾔσαν νεκρὰ καὶ οὐδεμίαν εὐχαρίστησιν θὰ παρείχον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν αἱ φωναὶ τῶν ζῴων, καὶ μάλιστα τὸ χαριτωμένον στόμα τῶν ῥοδικῶν πτηνῶν, δὲν ἐπλήρουν τὸν αἶρα καὶ τὰ δάση καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ ὄρη ἐκ τῶν ζωηρῶν καὶ γλυκυτάτων ἀσμάτων αὐτῶν. Αὐτὰ τὰ ζωηρὰ καὶ γλυκύτατα ἄσματα τῶν ῥοδικῶν πτηνῶν ἰδίως δίδουσι ζωὴν εἰς πάσας τὰς ὡραιότητας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. Ἐὰν δὲν ᾔσαν αὐτά, ὁ κόσμος, μὲ ὅλας αὐτοῦ τὰς ὡραιότητας, κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος θὰ ἐφαίνετο ὡς μία μεγάλη ἐρημία ὡραιότητος καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἠσθάνετο μεγάλην μελαγχολίαν ζῶν εἰς τὴν ὡραίαν ταύτην ἐρημίαν. Αὐτὰ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ φαίνεται ὁ ὡραῖος οὗτος κόσμος τόσο ὡραῖος καὶ νὰ αἰσθάνωνται οἱ ἄνθρωποι τόσῃν εὐχαρίστησιν ἐξ αὐτοῦ, ὥστε νὰ θαυμάζωσι τὰ κάλλη αὐτοῦ καὶ νὰ δοξάζωσι τὸν Θεόν, ὅστις ἐδημιούργησε τόσο ὡραῖον τὸν κόσμον.

Οὔτε πάντα τὰ ῥοδικὰ πτηνὰ ἄδουσιν οὔτε εὐθὺς ἅμα γεννηθῶσιν οὔτε κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους οὔτε κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον ἄδουσιν, ἄδουσιν ἐξ ἴσου καλῶς. Ἐκ τῶν ῥοδικῶν πτηνῶν ἄδουσι μόνον τὰ ἀρσενικά, τὰ θηλυκὰ ὄχι. Ἄδουσι δὲ κατ' ἀρχὰς ἀτελῶς, ἀλλὰ διδάσκονται ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν καὶ γυμνάζονται ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ μόνα τῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως μετὰ πολλὴν διδασκαλίαν καὶ μετὰ πολλὰς δοκιμὰς κατορθώνουσι νὰ ἄδωσι καλῶς. Κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα συνήθως δὲν ἄδουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δὲν ἄδουσιν πάντοτε καλῶς. Ὡραιότερα ἄδουσιν, ὅταν τὰ θήλεα τίκτωσι τὰ ῥὰ αὐτῶν καὶ ἐπώζωσιν. Ὅταν ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν ῥῶν οἱ νεοσσοί, παύουσι τὰ ἄσματα τῶν, διότι εἶνε ἡναγκασμένα τότε νὰ δαπανῶσιν ὅλον τὸν χρόνον εἰς τὴν διατροφὴν καὶ εἰς τὴν περιποίησιν τῶν μικρῶν τέ-

κνων αὐτῶν. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκτελέσωσι τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἀμέσως ἀρχίζουσι νὰ ἀλλάσσωσι τὰ πτερὰ των, νὰ ἐκβάλλωσι τὰ παλαιὰ καὶ νὰ ἀποκτῶσι νέα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου τούτου εἶνε ἀσθενικά, παύουσι νὰ κελαδῶσι καὶ διαιτῶνται εἰς τοὺς θάμνους, μέχρις ὅτου φυῶσι τὰ νέα αὐτῶν πτερὰ. Μετὰ τοῦτο τὰ πλείστα σιωπῶσιν ἐντελῶς. Τινὰ μόνον ᾄδουσι πάλιν ἐπὶ ὀλίγον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὄχι πολὺ καλῶς. Καὶ ἡ ἀηδὼν αὐτὴ λησμονεῖ τότε τὸ γλυκύτατον της κελάδημα καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀφήνει σιγανόν τι τερέτισμα.

Μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον πλησιάζει ὁ χειμὼν. Τότε ἀναχωροῦσι καὶ μεταβαίνουνσιν εἰς ἄλλους τόπους θερμοτέρους. Ἐκεῖ μένουσιν ἕως ὅτου παρέλθῃ ὁ χειμὼν. Ὅταν δὲ οἱ ὄζοι τῶν δένδρων ἀρχίζωσι νὰ ἐξογκώνωνται καὶ νὰ προβάλλωσιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ ἡλίου τὰ τρυφερὰ φυλλάρια τῶν δένδρων καὶ αἱ κάλυκες τῶν ἀνθεῶν ἀρχίζωσι νὰ ἐξογκώνωνται καὶ οἱ θάμνοι καὶ οἱ φράκται νὰ πρασινίζωσι, τότε ἀρχίζουσι νὰ ἐπανέρχωνται πάλιν προαναγγέλλοντα τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος καὶ ἀρχίζουσι πάλιν τὰ χαριτωμένα ἔργα αὐτῶν νὰ κατασκευάζωσι τὰς φωλεὰς καὶ νὰ ψάλλωσι τὰ γλυκύτατα ᾄσματα αὐτῶν.

73. Αἱ χελιδόνες

Ἦλθετε ; καλῶς ἦλθετε, γλυκεῖαι χελιδόνες, τὴν χλοερὰν αὐτῆς στολὴν ἡ φύσις θεὸς νὰ βάλῃ τῆς ἀπουσίας σας, μικραὶ, οἱ μῆνες ὡς αἰῶνες μ' ἐφάνησαν μεγάλοι.

ὦ χελιδόνες, σύρετε τοῦ ἔαρος τὸ ἄρμα, τοῦ ἔαρος προάγγελοι σεῖς εἶσθε, ὦ ἀθῶαι ! τῆς τεθλιμμένης κτίσεως ὑπάρχετε τὸ χάριμα, ὅτ' ἔρχεσθε ἐῶαι.

Τοῦ παραδείσου ὁ Θεὸς τὰς θύρας σᾶς ἀνοίγει
καὶ εἰς τὸν κόσμον, ὦ μικραί, σᾶς στέλλει ἐλευθέρως.
τὰς κλείει δ' ὅταν ἐξ ὑμῶν καὶ ἡ ἐσχάτη φύγη
εἰς τοὺς γλαυκοὺς αἰθέρας.

Καὶ λέγει σας· «ὦ Χερουβίμ, μὲ σχῆμα χελιδόνος!
εὐαγγελίσσατε τῇ γῇ ὅτι τὸ ἔαρ ἦλθεν,
ὅτι ἦλθε πάλιν ἡ χαρά, ὅτ' ἔφυγεν ὁ πόνος
καὶ ὁ χειμὼν παρῆλθεν.

«Ναί, ναί! εὐαγγελίσσατε. ὅτι θὰ μειδιάσω...
ὅτι ἀμέσως δι' αὐτοῦ τοῦ μειδιήματός μου
μὲ σμαραγδίνης καλλονὰς ἐγὼ θὲ νὰ σκεπάσω
τὸ πρόσωπον τοῦ κόσμου».

ὦ χελιδόνες, ἄλλοτε, πρὸ δισχιλίων χρόνων, —
ὁπότεν ἐπεστρέφετε μὲ τοὺς καλοὺς γεράνους,
οἱ παῖδες οἱ φαιδρότατοι τῶν θείων μας προγόνων
βαστάζοντες στεφάνους

τοὺς οἴκους περιήρχοντο καὶ τὴν ἐπιστροφὴν σας
ἀνήγγελλον συμπάλλοντες· «Ἡ χελιδὼν ἐστάλη».

Ξενοφῶν Ῥαφτόπουλος.

5' ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΑ ΥΨΙΣΤΑ

76. Τῶν ἐπὶ σοφῶν ἀποφθέγματα.

Εὐσέβειαν φύλασσε.—Τὰ δίκαια κρῖνε.—Τοὺς τεκόντας ὑπο-
μονῇ νίκα.—Τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθὰ ποιεῖ.—Τὰ ἐλάττω μὴ ἀποσκυ-
βάλῃς.—Εὐποιίας, ἧς ἔτυχες, μνημόνευε.—Ὁ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ
μὴ ποιήσης.—Ἀγάπα τὰ τοῦ πλησίον σου καὶ τήρει ὥς τὰ σου-
τοῦ.—Ἄλλοτρίων μὴ ἐπιθύμει.—Ψεῦδος μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ

σοφός.—Τὰς βίβλους διέρχου.—Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ.—Γλώσσης κράτει.—Κακολογίας ἀπέχου.—Βία μηδὲν πράττε.—Μὴ ὑπερήφανος γίνου ποτέ.—Εὐπορῶν μὴ ἔσο ὑπερήφανος, ἀπορῶν μὴ ταπεινός.—Τὸν τῆς πατρίδος ἐχθρὸν πολέμιον νόμιζε.

Σόλων ὁ Ἀθηναῖος.

Θεὸν σέβου.—Νόμοις πείθου.—Γονεῖς αἰδοῦ.—Φίλοις βοήθει.—Μηδενὶ φθόνει.—Ἀρετὴν ἐπαίνει.—Τὸ δίκαιον νόει.—Θυμοῦ κράτει.—Μὴ θρασύνου.—Μὴ κακοῖς ὀμίλει.—Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε.—Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ.

Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος.

Πρεσβύτερον σέβου.—Τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα.—Τῆς ἰδίας οἰκίας προστάτει.—Αἰσχρὰ φεῦγε.—Δικαίως κτῶ.—Ζημίαν προτίμα μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν.—Μὴ ἐπιθύμει ἀδύνατα.—Ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως.

Πιπτακὸς ὁ Μυτιληναῖος.

Πρὸ πάντων σέβου τὸ θεῖον.—Ὅσα νεμεσᾷς τῷ πλησίον, αὐτὸς μὴ ποίει.—Κακοπραγοῦντα μὴ ὀνειδίζε.—Ἐπὶ τούτοις νέμεσις θεῶν κάθηται.—Ἐχθρὰν διάλυε.—Παρακαταθήκην ἀπόδος.—Φίλει τὴν παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, πίστιν, ἐμπειρίαν, ἐπιδεξιότητα, ἐπιμέλειαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν.

/ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος.

Βαρὺ ἀπαιδευσία.—Κακὸν ἀκρασία.—Κακίας ἀπέχου.—Εὐρίνην ἀγάπα.—Δίδασκε καὶ μάνθανε τὸ ἄμεινον.—Τὸν κρατοῦντα τίμα.—Φίλους δοκίμαζε.—Ψίδυρον ἄνδρα ἐκβάλε τῆς οἰκίας.—Μὴ πᾶσι πίστευε.—Μὴ προσδέχου τὸν φαῦλον.—Μὴ πλούτει κακῶς.—Ἀργὸς μὴ ἔσο, μηδ' ἂν πλουτῇς.—Μὴ τὴν ὕψιν καλλωπίζου, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔσο καλός.

Βίας ὁ Πρωτεύς.

Νόει καὶ τότε πρᾶττε. — Πείσας λάβε μὴ βιασάμενος. — Ἀλάει
καίρια. — Ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαίνει διὰ πλοῦτον. /

Περίανδρος ὁ Κορίνθιος.

Θνήσκει ὑπὲρ πατρίδος. — Ἀρχουσι πείθου. — Ἡγεμόνας φο-
βοῦ. — Πρεσβύτερον αἰσχύνου. — Ἀγαθοὺς τίμα. — Εὐεργέτας
τίμα. — Φίλους εὐφραине. — Ἀληθείας ἔχου. — Πρᾶττε δίκαια. —
Ἐπαίνει τὰ καλὰ. — Χάριν ἀπόδος. — Ἰκέτας ἐλέει. — Ἐριν μίσει.
— Διαβολὴν μίσει. — Εὐπροσήγορος γίνου. — Σαυτοῦ μὴ ἀμέλει.
— Μὴ ἐπὶ πλντὶ λυποῦ. — Καιρὸν πρόσμενε. — Κέρδος αἰσχρὸν
κίκαστον. — Εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἔσο, ἀτυχῶν δὲ φρόνμιος. —
Καλὸν ἥσυχία. — Μελέτη τὸ πᾶν.

Ἀπέχου ἀλλοτριῶν. — Πλούτει δικαίως. — Ἴδια φύλασσε. —
Κακίαν μίσει. — Ψέγε μηδένα. — Νεότερον δίδασκε. — Εὐγνώμων
γίνου. — Κινδύνευε φρονίμως. — Ἀμαρτάνων μετανόει. — Πρῶτος
μετὰ τῶν ἄλλων κοινώνει. — Πρόνοιαν τίμα. — Σοφίαν ζήλου. —
Παιδείας ἀντέχου. — Σαυτὸν αἰδοῦ. /

77. Τῶν Πυθαγορείων χρυσοῦ ἔπη.

Ἀθάνατον Θεὸν πρῶτον τίμα. — Σέβου ὄρκον. — Τοὺς γονεῖς
καὶ τοὺς συγγενεῖς τίμα. — Ποιοῦ φίλον, ὅστις ἄριστος. — Μὴ
ἔχθαιε φίλον ἁμαρτίας ἕνεκα μικρᾶς. — Πάντων μάλιστα αἰσχύ-
νου σαυτόν. — Δικαιοσύνην ἄσκει ἔργῳ καὶ λόγῳ. — Μηδέποτε
πράξης αἰσχρὸν μήτε μετ' ἄλλου μήτε ἰδίᾳ. — Πρᾶττε ταῦτα, ἅτινα
οὐδέποτε θὰ σὲ βλάψωσιν. Λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου. — Βουλεύου
πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μαρὸν τι πράξης. — Ἀθλιος ὁ πράττων καὶ
λέγων ἀνόητα. — Ὁ συνετὸς ἐκτελεῖ μόνον ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα
οὐδέποτε μετὰ ταῦτα εἶνε δυνατὸν νὰ μετανοήσῃ. — Μηδέποτε
πρᾶττε τι, ὅπερ ἀγνοεῖς, ἀλλὰ διδάσκου ὅσα εἶνε πρέπον νὰ μά-
θῃς καὶ οὕτω τερπνότατον βίαν θὰ διάγῃς. — Τὰς ἀτυχίας πρῶτος

φέρει μηδ' ἀγανάκτει. Ἐπιχειρεῖ δὲ νὰ θεραπεύῃς ταύτας καθ' ὅσον δύνασαι.—Γαστρός καὶ ὕπνου καὶ θυμοῦ πρῶτιστα κράτει.—Ποτοῦ καὶ φάγητοῦ καὶ γυμνασίων μέτρον ἔχε. Μέτρον δ' εἶνε μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶνε δυνατόν νὰ σὲ λυπήσῃ.—Τῆς περὶ τὸ σῶμα ὑγείας μὴ ἀμέλει.—Ἐπιχειρῶν ἐργασίαν τινὰ ἐπικαλοῦ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως φέρῃς αὐτὴν εἰς πέρας. — Ταῦτα πόνει, ταῦτα ἐκμελέτα, ταῦτα ἀγάπα· διότι ταῦτα θὰ σὲ ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς θείας ἀρετῆς.

Ζ'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

(Καθ' Ὁμηρον καὶ Ἡσίοδον)

78. Ἡ κοσμογονία.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 115—382)

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἐπίστευον, ὅπως πιστεύομεν ἡμεῖς σήμερον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενός. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι κατὰ πρῶτον ἔγινε τὸ Χάος, ἔπειτα ἡ Γῆ καὶ τὰ Τάρταρα τὰ σκοτεινά, χωρὶς νὰ δημιουργηθῶσιν ὑπ' οὐδενός, ἀλλ' ὅτι ἔγιναν ἐξ ἑαυτῶν.

Ἐκ τοῦ Χάους ἐπίστευον ὅτι ἔγινε τὸ Ἐρεβος καὶ ἡ μαύρη Νύξ, ἐκ δὲ τῆς Νυκτός ὁ Αἰθήρ καὶ ἡ Ἡμέρα.

Ἐκ τῆς Γῆς ἐπίστευον ὅτι ἔγινε κατὰ πρῶτον ὁ ἑναστρος Οὐρανός, ὅστις στηρίζεται ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ ἐπιστεγάζει αὐτὴν καὶ ὅστις εἶνε ἡ αἰωνία κατοικία τῶν ἀθανάτων θεῶν. Ἐπειτα τὰ ὄρη τὰ μακρὰ καὶ ὑψηλά, εἰς τὰς κοιλάδας, τὰ δάση καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὁποίων πολὺ εὐχαρίστως παραμένουσι καὶ εὐθυμώτατα διασκεδάζουσιν αἱ Νύμφαι. Τελευταῖον δὲ καὶ τὸ ἀτελεύτητον πέλαγος τὸ ὑπὸ τῶν κυμάτων καλυπτόμενον, ὁ Πόντος.

Πλὴν τοῦ ἑναστρος Οὐρανοῦ, τῶν μακρῶν Ὀρέων καὶ τοῦ μεγάλου Πόντου, τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ἡ Γῆ ἐξ ἑαυτῆς, ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὅτι ἡ Γῆ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ πολλὰ καὶ

διάφορα τέχνα. Ἐγέννησε τὸν βαθὺν Ὠκεανόν, τοὺς φοβεροὺς Τιτᾶνας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Κρόνος ἦτο πάντων δεινότατος, Ἐγέννησε τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ αὐθαδεστάτους Κύκλωπας, τὸν Βρόντην, τὸν Στερόπην καὶ τὸν γενναιοκάρδον Ἀργήν, ἔχοντας ἓνα μόνον κυκλοτερῆ ὀφθαλμόν εἰς τὸ μέτωπον. Οὗτοι βραδύτερον ἔδωκαν εἰς τὸν μέγιστον τῶν θεῶν, εἰς τὸν Δία, τὴν βροντήν, καὶ κατεσκεύασαν τὸν κεραυνόν, τὰ δύο ταῦτα φοβερὰ καὶ ἀκατανίκητα ὄπλα τοῦ Διὸς. Μετὰ τούτους ἡ Γῆ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τοὺς παμμεγέθεις καὶ φοβερωτάτους Ἑκατόγχειρας, τὸν Κόττον, τὸν Βριάρεων καὶ τὸν Γύην. Ἐκατὸν χεῖρας ῥωμαλεωτάτας εἶχεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν κρεμαμένας ἀπὸ τῶν ὤμων καὶ πεντήκοντα κεφαλὰς. Τὰ μέλη τοῦ σώματος αὐτῶν ἦσαν σιδηράτατα καὶ ἡ δύναμις ἀκαταγώνιστος.

Μετὰ τὰ τερατώδη καὶ φοβερὰ ταῦτα ὄντα, μετὰ τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑκατόγχειρας, ἐγεννήθησαν οἱ μεγαλόσωμοι, λαμπρῶς ὀπλισμένοι καὶ μακρὰ ἀκόντια εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν κρατοῦντες Γίγαντες, αἱ Νύμφαι, ἡ θεὰ τοῦ κάλλους Ἀφροδίτη, ὁ καλλιλαμπέτης Ἥλιος, ἡ λαμπρὰ Σελήνη καὶ ἡ διαυγάζουσα Ἥως, ἡ ὁποία φωτίζει ὅλον τὸν κόσμον, ἐξαποστέλλουσα τὸ γλυκὺ φῶς αὐτῆς εἰς πάντας τοὺς θνητοὺς, τοὺς ζῶντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀθανάτους, τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὸν μέγαν οὐρανόν.

Μετὰ τούτους ἐγεννήθησαν οἱ ἄνεμοι, Ζέφυρος, Βορρᾶς καὶ Νότος, ὁ λαμπρότατος πάντων τῶν ἀστέρων τοῦ Οὐρανοῦ, ὁ Ἑωσφόρος, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ λάμποντα ἄστρα, τὸ θεῖον τοῦτο κόσμημα, ὁ χρυσοὺς οὗτος στέφανος τοῦ Οὐρανοῦ.

79. Ἡ Θεογονία.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 404—926)

Μετὰ τὸν λαμπρότατον Ἑωσφόρον καὶ τὰ λάμποντα ἄστρα τοῦ Οὐρανοῦ ἐγεννήθη ἡ πρὸς πάντας, θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, μείλιχος καὶ ἥπιος Δητῶ, ἡ εὐτυχῆς μήτηρ τῶν ἐρασιμωτάτων

θεῶν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. Ἐπειτα ἡ Ἑκάτη, ἡ εὐμενὴς βοηθὸς πάντων τῶν ἐντίμων καὶ ἐργατικῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ δὲ τῶν τέκνων τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐκ τῶν Τιτάνων Ῥέας καὶ Κρόνου, ἐγεννήθησαν οἱ κάλλιστοι θεοί. Ἐγεννήθη ἡ Ἑστία, ἡ σεμνὴ προστάτρια τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἡ Δημήτηρ, ἡ θεὰ τῆς καρποφορίας τῆς γῆς, καὶ ἡ χρυσοθήρονος Ἥρα, ἡ σύζυγος τοῦ Διός, τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν. Ἐγεννήθη δὲ σκληροκάρδιος Ἄδης, ὁ κατοικῶν εἰς τὰ κατασκότεινα βάθη τῆς γῆς, ὁ Ποσειδῶν, ὁ κατοικῶν εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ὁ σείων τὴν γῆν καὶ τάρασσων τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ ἄριστος καὶ μέγιστος καὶ συνετώτατος τῶν θεῶν, ὁ κατοικῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὁ κραταῖος κύριος τῶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ κεραυνῶν, ὁ διὰ τοῦ βλέμματός του μόνον ποιῶν τὴν γῆν νὰ τρέμῃ καὶ ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς νὰ σαλεύηται.

Ἐκ δὲ τοῦ ὑπάτου τούτου τῶν θεῶν, ἐκ τοῦ μεγάλου Διός, ἐγεννήθησαν πλῆθος λαμπροτάτων θεῶν. Ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ ἴση κατὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν πρὸς αὐτόν, ἡ τερπομένη εἰς ἀλαλαγμοὺς καὶ πολέμους καὶ μάχας, εἶνε θυγάτηρ αὐτοῦ, ἐκ τῆς κεφαλῆς του ἐκπηδῆσασα. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀρτεμις, οἱ ἐρασμιώτατοι πάντων τῶν οὐρανίων θεῶν, εἶνε τέκνα αὐτοῦ, ἐκ τῆς μελίσχου Λητοῦς γεννηθέντα. Ὁ Ἄρης, ὁ ἄφοβος καὶ ἀνίκητος πολεμιστής, καὶ ἡ Ἥβη, ἡ νεαρωτάτη καὶ τρυφερωτάτη θεὰ, εἶνε τέκνα αὐτοῦ, ἐκ τῆς Ἥρας γεννηθέντα. Ὁ Ἑρμῆς, ὁ κῆρυξ τῶν ἀθανάτων θεῶν, εἶνε τέκνον αὐτοῦ, ἐκ τῆς Μαιᾶς γεννηθέν. Αἱ ἄβραϊ Ὠραὶ, αἱ ἐπιφέρουσιν ἀτίμω εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, Εὐνομία, Δίκη καὶ Εἰρήνη· αἱ καλλίμορφοι καὶ ἐράσμιαι, καὶ γλυκυτάτους ὀφθαλμοὺς ἔχουσαι Χάριτες, Ἀγλαΐα, Εὐφροσύνη καὶ Θάλεια· αἱ Μοῦσαι, Κλειώ, Εὐτέρπη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ἐρατώ, Πολύμνια, Οὐρανία καὶ Καλλιόπη, ἐκ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων γλυκυτάτη ῥέει ἡ φωνή· πᾶσαι αὗται αἱ θεαὶ τῆς νεότητος καὶ τοῦ κάλλους εἶνε εὐγενῆ τέκνα τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τέκνα τοῦ κραταιοτάτου Διός.

80. Ἡ Τιτανομαχία.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 164—210, 458—500, 616—745).

Οἱ Τιτάνες, τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἡσέθησαν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν. Ἐκακοποίησαν αὐτὸν φρικτὰ καὶ τὸν ἐξέβαλον ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ κόσμου. Ὁ τολμηρότατος αὐτῶν καὶ δεινότατος, ὁ Κρόνος, ἔλαβε τὴν βασιλείαν καὶ ἔγινεν ὁ κύριος ὅλου τοῦ κόσμου. Ἠγανάκτησεν ὅμως ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τὸν κατηράσθη καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Κιτηραμένον τέκνον, κανεῖς εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον δὲν μένει ἀτιμώρητος διὰ τὰς κακὰς του πράξεις· μάλιστα ὁ κακοποιῶν τὸν πατέρα αὐτοῦ τιμωρεῖται περισσότερο ἀπὸ πάντα ἄλλον. Νῦν εἶσαι βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ καιρὸς, καθ' ὃν τὰ τέκνα σου θὰ σὲ ἐκβάλωσιν ἐκ τῆς βασιλείας, ὅπως σὺ ἐξέβαλες ἐξ αὐτῆς τὸν πατέρα σου».

Ὁ Κρόνος φοβούμενος μήπως ἐπαληθεύσωσιν οἱ λόγοι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἅμα ἐνουμφεύθη καὶ ἤρχισε νὰ τεκνοποιῇ, ἐλάμβανε τὰ νεογέννητα τέκνα του καὶ τὰ κατέπιεν. Ἡ Ῥέα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἡ δυστυχῆς μήτηρ τῶν ἀτυχῶν τούτων τέκνων, ἐλυπεῖτο βαθύτατα καὶ ἐσκέπτετο πάντοτε πῶς νὰ ἀπαλλάξῃ τὰ ἀγαπητὰ αὐτῆς τέκνα ἀπὸ τὸ μέγα τοῦτο κακόν.

Μετά τινα χρόνον, ὅτε ἔμελλε νὰ γεννήσῃ τὸν Δία, παρεκάλεσε τὸν πατέρα αὐτῆς, τὸν ἀστερόεντα Οὐρανόν, καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς, τὴν εὐρύστερνον Γῆν, νὰ βοηθήσωσιν αὐτήν, ὅπως κρύψῃ καὶ σώσῃ τὸ προσφιλὲς αὐτῆς τέκνον. Οἱ γονεῖς τῆς Ῥέας ἐνεθάρρυναν καὶ συνεβούλευσαν αὐτήν. Ὅτε δὲ ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς, ἔλαβον αὐτὸν καὶ τὸν ἔκρυψαν εἰς Κρήτην, ἔπειτα ἐσπαργάνωσαν λίθον τινά, ἴσον πρὸς τὸ βρέφος, καὶ τὸν ἔδωκαν εἰς τὸν Κρόνον καὶ τὸν κατέπιεν.

Μετά τινα χρόνον ὁ Ζεὺς ἀνδρωθεὶς ἔμαθε τὴν μεγάλην λύπην τῆς μητρὸς αὐτοῦ διὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν τέκνων τῆς ἡγανάκτησε πολὺ κατὰ τοῦ Κρόνου, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀπεφάσισεν, ὅπως ἡδύνατο, νὰ σώσῃ τοὺς ἀδελφούς του καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα του. Δίδει λοιπὸν ἐν φάρμακον κατὰ συμβουλήν τῆς προμήτορός του Γῆς εἰς τὸν πατέρα του καὶ πάραυτα ἐξέρχονται εἰς τὸ φῶς

τοῦ Ἡλίου κατὰ πρῶτον ὁ ἐσπαργανωμένος λίθος καὶ ἔπειτα ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ καταποθέντες ἀδελφοὶ του πάντες.

Ἐξωργισμένοι κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἀποφασίζουσι νὰ ἐκβάλωσιν αὐτὸν ἐκ τῆς βασιλείας καὶ κηρύττουσι πόλεμον κατ' αὐτοῦ.

Ἄμα κηρυχθέντος τοῦ πολέμου οἱ θεοὶ διηρέθησαν εἰς δύο στρατόπεδα. Οἱ Τιτᾶνες συνετάχθησαν μετὰ τοῦ Κρόνου καὶ οἱ λοιποὶ θεοὶ μετὰ τοῦ Διὸς. Οἱ Τιτᾶνες κατέλαβον τὴν ὑψηλὴν Ὀρθρον καὶ οἱ μετὰ τοῦ Διὸς τὸν μέγαν Ὀλυμπον.

Πάμπολλα ἔτη συνεχῶς ἡμέραν καὶ νύκτα μετὰ μεγάλης μάχης ἐμάχοντο, ἀλλ' ὁ ἀγὼν δὲν ἐλάμβανε τέλος. Καὶ τὰ δύο μέρη ἦσαν πολὺ ἰσχυρά. Τότε ἡ Γῆ συμβουλεύει τοὺς περὶ τὸν Δία θεοὺς ν' ἀπελευθερώσωσι τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑκατόγχειρας ἐκ τοῦ Ταρτάρου, ἔνθα εἶχε φυλακίσῃ αὐτοὺς ὁ πατὴρ αὐτῶν Οὐρανός, καὶ νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον.

Οἱ θεοὶ ἔπραξαν ὅ,τι ἡ Γῆ συνεβούλευσεν αὐτοῦς. Ἦλθον λοιπὸν οἱ φοβεροὶ Κύκλωπες, οἱ ἔχοντες ἓνα κυκλοτερεῖ ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον, φέροντες εἰς τὸν Δία τὴν βροντὴν, τὴν ἀστραπὴν καὶ τὸν κεραυνόν, καὶ οἱ Ἑκατόγχειρες, οἱ ἔχοντες ἑκατὸν στιβαρωτάτας χεῖρας καὶ πενήκοντα κεφαλὰς, καὶ τότε ἦναψεν ἐκ νέου ἡ μάχη, ἀλλὰ νῦν πολὺ μανιώδης καὶ πλεόν φοβερωτάτη.

Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ ὁρμὴ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἐκ τοῦ Ταρτάρου ἐλθόντων φοβερῶν καὶ ἰσχυρῶν συμμάχων αὐτῶν. Οἱ Ἑκατόγχειρες ἀποσπῶσι βράχους παμμεγίστους ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκσφενδονίζουσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν Τιτάνων. Ὁ Πόντος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀντηχεῖ. Ἡ Γῆ βοᾷ. Ὁ Οὐρανὸς σειεται καὶ ἀναστενάζει. Ὁ Ὀλυμπος ἐκ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ τινάσσεται, καὶ αὐτὰ τὰ σκοτεινὰ ἀκόμη Τάρταρα σαλεύονται. Ὁ βαρύτερος κρότος τῶν ποδῶν τῶν μαχομένων καὶ τὸ δξύτατον σύριγμα τῶν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Ὀρθρον ἐκσφενδονιζομένων παμμεγίστων βράχων πληροὶ Οὐρανὸν καὶ Γῆν καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ταρτάρου. Αἱ φωναὶ τῶν μαχομένων θεῶν καὶ οἱ ἀλαλαγμοὶ αὐτῶν ὁρμώντων κατ' ἀλλήλων μέχρι τῶν ἀστρῶν φθάνουσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁρμᾷ ὁ μέγας Ζεὺς εἰς τὴν μάχην. Αἱ ἀστραπαί, αἱ βρονταὶ καὶ οἱ κεραυνοὶ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀπὸ τοῦ Οὐρανοῦ κατὰ χιλιάδας συγχρόνως ῥιπτόμενοι φλέγουσι τὸν κόσμον σύμπαντα. Ἡ γῆ βοᾷ καὶ ἀναστενάζει. Καίεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Τὰ δάση φλέγονται. Τὰ ρεῖθρα τῶν ποταμῶν καὶ τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν ζέουσιν. Αἱ φλόγες φθάνουσι μέχρι τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ τὸ καῦμα καταλαμβάνει καὶ τὸ γηραιὸν Χάος. Φρίττει ἐκ τοῦ δεινοῦ πατάγου τῶν μαχομένων καὶ νομίζει τις ὅτι ἤλθεν ἡ τελευταία αὐτοῦ ὥρα. Νομίζει ὅτι ὁ Οὐρανὸς πίπτει εἰς τὴν Γῆν, καὶ ἡ Γῆ κρημνίζεται κατεπάνω του· τόση μεγάλῃ ἦτο ἡ βοή καὶ ὁ θόρυβος τῶν μαχομένων θεῶν.

Οἱ Τιτᾶνες ἐκ τῆς λάμπσεως τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν κεραυνῶν, οἱ ὅποιοι φλογίζουσιν ὅλον τὸ στερέωμα, καὶ ἐκ τῶν φλογῶν καὶ τοῦ καπνοῦ τοῦ καιομένου κόσμου ἐθαμβώθησαν. Ἡ νίκη ἤρχισε τότε νὰ κλίνη πρὸς τοὺς θεοὺς. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην οἱ Ἑκατογχείρες ἀρπάζουσι βράχους παμμεγίστους καὶ ἐκσφενδονίζουσι διὰ τῶν σιδηρῶν αὐτῶν χειρῶν τριακσίους, τὸν ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, κατὰ τῶν Τιτάνων. Οἱ Τιτᾶνες κατακεραυνωθέντες ὑπὸ τῶν κεραυνῶν τοῦ Διὸς καὶ καταπλακωθέντες ὑπὸ τῶν βράχων τῶν Ἑκατογχείρων ἡττήθησαν ἐντελῶς, συνελήφθησαν, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ ὑπὸ τὴν Γῆν σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ἐκεῖ ἐδέθησαν διὰ δεσμῶν, ἅτινα οὐδεὶς ποτε εἶνε δυνατόν πλέον νὰ λύσῃ.

Οὕτω δὲ ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου ἔμεινε διὰ παντὸς πλέον εἰς τὸν Δία.

81. Ὁ Τυφῶν.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 825—880)

Ἡ Γῆ ὀργισθεῖσα διὰ τὴν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἐκδίωξιν καὶ τὸν εἰς τὸν Τάρταρον περιορισμὸν τῶν Τιτάνων, τῶν τέκνων αὐτῆς, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς θεοὺς καὶ ἐγέννησε τὸν Τυφῶνα.

Ὁ Τυφῶν ἦτο θεὸς τερατιώδης, φοβερὸς καὶ ἀπαίσιος, παρόμοιον τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ἔως τότε εἶχεν ἴδῃ ὁ κόσμος. Τὸ σῶμα αὐτοῦ

(ΤΑΒΕΙΑ Δ΄.)

10

ἦτο μεγαλύτερον καὶ τῶν ὑψηλοτάτων ὀρέων. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἔβασε τῶν ἀστρῶν. Αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ εἶχον τεραστίαν δύναμιν. Ἐκατὸν κεφαλὰς ὄφειν εἶχεν εἰς τοὺς ὧμους του καὶ ἑκατὸν γλώσσας μαύρας ὡς πίσσαν, αἷτινες αἰωνίως ἦσαν ἐκτὸς τῶν στομάτων καὶ ἀκαταπαύστως ἔλειχον δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξήστραπτε πῦρ καὶ ἐκ τῶν ἑκατὸν στομάτων αὐτοῦ ἐξήρχοντο φλόγες καὶ φωναὶ παντὸς εἶδους, ἀλλόκοτοι καὶ φοβεραὶ· ἐλάλει, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι θεοί, ἐμυκάτο ὡς μαινόμενος ταῦρος, ἐβρυχάτο ὡς ἄγριος λέων, ὑλάκει ὡς ἀνήμερος κύων· ἐσύριζεν ὡς ἀπαίσιος ὄφις. Πράγμα ἀλλόκοτον καὶ τρομακτικόν! Ἀντήχουν δὲ τὰ ὄρη καὶ αἱ κοιλάδες ἐκ τῶν φοβερῶν καὶ ἀπαισίων τούτων φωνῶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐγεννήθη ὁ Τυφὼν, θὰ ἐπήρχετο μέγα δυστύχημα εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον. Θὰ ἐξεδιώκοντο ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ οἱ θεοί, καὶ θὰ ἐλάμβανε τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου τὸ ἀπαίσιον τοῦτο τέρας, ἂν δὲν ἐνόει τοῦτο ὁ Ζεὺς καὶ δὲν ἐπρολάβανε τὸ μέγα τοῦτο δυστύχημα.

Ἄνευ οὐδεμιᾶς χρονοτριβῆς τάχιστα ἤρχισεν ἐξ οὐρανοῦ νὰ βροντᾷ καὶ νὰ ἀστράπτῃ τόσον βιαιῶς καὶ πυκνῶς, ὥστε ἐδόξα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὅλος ὁ κόσμος, ἡ Γῆ, ὁ Οὐρανός, ὁ Πόντος, ὁ Ὠκεανὸς καὶ τὰ Τάρταρα τῆς Γῆς. Ἐτρεμεν ὁ μέγας Ὀλυμπος. Ἀνεστέναζεν ἡ Γῆ. Αἱ βρονταὶ καὶ αἱ ἀστραπαὶ τοῦ Διὸς καὶ τὸ πῦρ, τὸ ὅποιον ἐξηρεύγετο ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὁ Τυφὼν, ἠπείλουν νὰ ρίψωσι τὰ θεμέλια τοῦ κόσμου καὶ νὰ διαλύσωσιν αὐτόν. Ἐξέεν ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα. Ἐμαίνοντο τὰ κύματα, ἐπληττον ἄγριως τὰς ἀκτὰς καὶ κατέκλυζον αὐτάς. Ἐσείετο ὅλος ὁ κόσμος, ἔτρεμεν εἰς τὰ ὑποχθόνια ὁ Ἄδης καὶ εἰς τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα οἱ Τιτᾶνες ἀπὸ τὸν φοβερὸν σάλον καὶ ἀπὸ τὸν ἄγριον θόρυβον.

Ὁ Ζεὺς ἐκμανεῖς ἔλαθεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸν καυστικὸν κεραυνὸν καὶ μετὰ μανίας μεγάλης ἐξηκόντιζεν ἀκαταπαύστως τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου τοὺς κεραυνοὺς αὐτοῦ κατὰ τῶν κεφα-

λῶν τοῦ Τυφῶνος, ἕως οὗ κατεκραύνωσε πάσας. Τὸ ἀπαίσιον τέρας ἐξηπλώθη κατὰ γῆς ἐκεῖ που πληροῖον τῆς Αἴτνης. Ἐστέναζε δὲ ὁ κόσμος καὶ ἐφλέγοντο τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση καὶ ἐτήκετο ἡ γῆ, ἀπαράλλακτα ὅπως τήκεται ὁ σίδηρος, ὁ κασσίτερος καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα εἰς τὰς φλογερωτάτας καμίνους τῶν σιδηρουργῶν.

Ἀλλὰ καὶ κατακραυνοθεὶς καὶ καταδεσμευθεὶς ὁ Τυφῶν εἶνε ὀλέθριος !

Πόσα κακὰ δὲν προέρχονται ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ Τυφῶνος ! Ὁ πνιγερὸς καὶ καυστικὸς λίθος, ὅστις ξηραίνει τὰ φυτὰ καὶ πνίγει καὶ καίει πᾶν ὅ,τι ἔχει ζωὴν, εἶνε γέννημα τοῦ Τυφῶνος. Αἱ καταιγίδες καὶ αἱ λαίλαπες, αἵτινες συνταράττουσι τὴν θάλασσαν καὶ καταποντίζουσι τὰ πλοῖα, ἔργα τοῦ Τυφῶνος εἶνε. Οἱ τυφῶνες καὶ αἱ θύελλαι, αἵτινες ἐγείρουσι μέγαν κονιορτὸν καὶ συναρπάζουσιν ὅ,τι εὗρωσι καὶ διασκορπίζουσι τὰ ἄνθη καὶ καταρρίπτουσι τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων καὶ καταθραύουσι τοὺς κλῶνας αὐτῶν καὶ ἐκρίζουσιν αὐτά, πάντα τὰ ὀλέθρια ταῦτα εἰς τὸν βίον καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων προέρχονται ἐκ τοῦ τέρατος τούτου· προέρχονται ἐκ τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπαισίου Τυφῶνος.

82. Ὁ Ὀλύμπος.

(Καθ' Ὀμηρον)

Ἀφοῦ μετὰ δειγνὺς καὶ μακροὺς ἀγῶνας οἱ Τιτᾶνες, τὰ ἁμαρτωλὰ ταῦτα τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐξεδιώχθησαν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ κατεκλείσθησαν εἰς τὰ Τάρταρα, συνήλθον οἱ θεοὶ καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ κόσμου. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ καταστήσωσιν ἄρχοντα αὐτῶν τὸν Δία, ἐπειδὴ αὐτὸς συνετέλεσε διὰ τῶν βροντῶν, τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν κεραυνῶν περισσότερον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν νίκην ταύτην.

Ὁ Ζεὺς, ἅμα ἐξελέγη κυρίαρχος τοῦ κόσμου, διένειμεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ τὴν θάλασσαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ποσειδῶνα, τὰ ὑποχθόνια εἰς τὸν Ἅδην, καὶ αὐτὸς ἐκράτησε τὸν

Οὐρανόν. Ἡ Γῆ εἰς οὐδένα ἐδόθη, ἔμεινε κοινὴ εἰς πάντας τοὺς θεούς. Εἰς τὴν Γῆν ὑπῆρχεν ὁ Ὀλύμπος, τὸ μέγα ἔκεινο καὶ ὑψηλὸν ὄρος, ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ ὁποίου οἱ θεοὶ ἐπολέμουν ἄλλοτε κατὰ τῶν Τιτάνων.

Τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε τὸ μεγαλοπρεπέστατον πάντων τῶν ὀρέων τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶνε καταπληκτικόν. Αἱ κορυφαί του ἐγγίζουσι τὸν Οὐρανόν. Μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν ἔκαμεν ὁ Ἡφαιστος, ὅτε ἐρρίφθη ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Γῆν ! Ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου ἕως εἰς τὸν Οὐρανὸν εἶνε πολὺ πλησίον καὶ ἕως εἰς τὴν Γῆν δὲν εἶνε πολὺ μακράν. Ἐχει πολλὰς κορυφὰς καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας κοιλάδας καὶ φάραγγας. Ἐδῶ συναθροίζονται τὰ νέφη, τὰ κατακλείοντα τὰς βροντάς, τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς κεραυνούς, καὶ ἀπ' ἐδῶ διασκορπίζονται εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Οἱ ἄνεμοι δὲν σείουσιν αὐτόν, ἡ βροχὴ δὲν ἐνοχλεῖ αὐτόν, ἡ χιὼν δὲν ἐγγίζει αὐτόν. Μεγαλοπρεπὴς τίς ἡρεμία καὶ διαύγεια καὶ στυλπνότης αἰωνίως ἐπικρατεῖ ἐπ' αὐτοῦ. Ποῦ ἄλλοι λοιπὸν ἦτο καλύτερον ὁ Ζεὺς νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ οἰκογένειαν ;

Περὶ τὴν ὑψηλοτάτην κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου ἐγένοντο τὰ ἀνάκτορα τῶν θεῶν· ἐπὶ τοῦ ἄκρου δ' αὐτῆς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διὸς καὶ περὶ πάντων τούτων τεῖχος ἔχον πύλας τὰς νεφέλας καὶ φύλακας αὐτῶν τὰς Ὠρεας. Τὰ ἀνάκτορα τῶν θεῶν εἶνε μέγала καὶ ὡραῖα, ἀλλὰ τὸ μέγιστον καὶ ὡραιότατον πάντων εἶνε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διός. Ἐνταῦθα συνέρχονται πάντες οἱ θεοί, ὅταν πρόκειται νὰ συσκεφθῶσι περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ κόσμου ἢ ὅταν πρόκειται νὰ συγγευματίσωσι καὶ νὰ συνδιασκεδάσωσιν. Ὁ Ζεὺς καθήκει ἐπὶ ὡραιότατου χρυσοῦ θρόνου, σκῆπτρον κρατῶν καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἀετὸν καθήμενον, τὸν βασιλέα τῶν πτηνῶν· δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ αὐτοῦ κάθονται ἡ Ἥρα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, τὸ προσφιλέστατον τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ κατὰ σείραν πάντες οἱ ἄλλοι θεοί. Ἡ Ἥθῃ κερνᾷ ἐντὸς χρυσοῦ ποτηρίου νέκταρ, ὁ Ἀπόλλων κρούει τὴν φόρμιγγα καὶ αἱ Μοῦσαι ᾄδουσιν.

83. Ὁ Μουσηγέτης Ἀπόλλων.

(Ὀμηρικός Ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα Πύθιον. — Ἡσιόδος.
Θεογονία 36 καὶ ἐξῆς).

Φροντίδας καὶ λύπας, ὅπως ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οἱ οὐράνιοι θεοὶ δὲν ἔχουσιν. Τὸ γῆρας καὶ ὁ θάνατος, τὰ δύο ταῦτα μεγάλα κακὰ τῶν ἀνθρώπων, λείπουσιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ. Ὅλος χαρὰ καὶ τέρψις εἶνε ὁ βίος αὐτῶν εἰς τὸν Ὀλυμπον. Συνέρχονται εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διὸς, συντρώγουσι καὶ συνδιασκεδάζουσιν ἡμέραν καὶ νύκτα.

Αἱ διασκεδάσεις τῶν θεῶν εἶνε καὶ αὗται θεῖαι. Ἡ μουσική, τὰ ᾠσματα καὶ ὁ χορὸς εἶνε ἡ διασκέδασις αὐτῶν.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν συμποσίων ὁ Ἀπόλλων, τὸ λαμπρότατον τέκνον τοῦ Διὸς, ἀρχίζει νὰ κρούῃ τὴν χρυσὴν φόρμιγγα αὐτοῦ. Αἱ Μοῦσαι, τὰ εὐγενέστατα τέκνα τοῦ Διὸς, ἐκ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων γλυκυτάτη ἐξέρχεται ἡ φωνή, μόλις ἀκούσωσι τοὺς πρώτους τόνους τῆς θείας φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος, προσέρχονται πρὸς αὐτόν, καὶ τότε ἀρχεται ἡ θεία συμφωνία. Ὁ Ἀπόλλων προηγείται μὲ τὴν θεῖαν αὐτοῦ φόρμιγγα καὶ αἱ Μοῦσαι ἀκολουθοῦσι μὲ τὴν γλυκυτάτην καὶ οὐρανίαν αὐτῶν φωνήν. Ψάλλουσιν ὕμνους εἰς τοὺς ἀθανάτους θεοὺς, τοὺς ὁποίους ἐγέννησεν ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ, ὕμνοῦσι τὰ ἀθάνατα ὄντα, τὰ ὅποια οἱ θεοὶ παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλ' ἰδίως ὕμνοῦσι τὸν Δία, τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸν Δία, τὸν κυβεργῶντα τὸν κόσμον.

Πάντες οἱ θεοὶ καταμαγεύονται ἐκ τῶν θείων τούτων ᾠμάτων. Ἰδίως ὅμως αἱ θεαὶ μένουσιν ἐκστατικάι. Κατενθουσιασμένα ἐκ τῆς οὐρανίας ταύτης συμφωνίας τῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ᾠμάτων τῶν Μουσῶν ἐγείρονται ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν καὶ ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔρχονται πλησίον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν. Αἱ Χάριτες, αἱ Ὠραι καὶ ἡ Ἥθῃ, τὰ ἐπέραστα τέκνα τοῦ Διὸς, ἡ ὠραιότατη καὶ χρυσόθρονος Ἀφροδίτη καὶ

ἡ σεμνοτάτη ἀδελφή τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ Ἀρτεμις, ἔρχοντα πλησίον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ κρατούμεναι ἐκ τῶν χειρῶν χορεύουσιν ἐν τῇ μέσῳ τῶν θεῶν πλήρεις ἀδρότητος καὶ χάριτος.

Ὁ Ἀπόλλων ἐνθουσιάζεται ἐκ τοῦ θεάματος τούτου καὶ κρούει ζωηρότερον τὴν φόρμιγγα αὐτοῦ. Ἡ γλυκύτης τῶν μελῶν δὲν ἔχει πλέον ὅρια. Εἶνε μεγίστη. Εἶνε οὐρανία. Οἱ θεοὶ ἀγάλλονται. Ὁ Ὀλυμπος γελᾷ. Αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ αὐτοῦ καὶ τὰ δωμάτια τῶν ἀθανάτων θεῶν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀντηχοῦσιν ἐκ τῆς θείας φωνῆς τῶν καλλιμόλπων θυγατέρων τοῦ Διὸς καὶ ἐκ τῶν γλυκυτάτων μελῶν τῆς χρυσῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὐρανία λάμψις καταλάμπει τὸ ὠραιότατον καὶ γλυκύτατον πρόσωπον αὐτοῦ. Ὁ ἐνθουσιασμός τῆς εὐαισθήτου καὶ φιλοκάλου ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἡ αἴγλη, ἣτις ἀπαστράπτει ἐκ τῶν λεπτοῦφάντων καὶ στιλπνοτάτων ἐνδυμάτων τῶν χορευουσῶν θεῶν, συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἀπαστράπτῃ τὸ γλυκύτατον πρόσωπον τοῦ ἐρασμιωτάτου τῶν οὐρανίων θεῶν, τοῦ Ἀπόλλωνος. Εὐφραίνεται δὲ ἡ φιλόστοργος ψυχὴ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς, τῶν μακαρίων γονέων αὐτοῦ.

84. Ὁ Πάν.

(Ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς τὸν Πᾶνα)

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι ὁ Πάν ἦτο θεός, ἀλλ' ὄχι οὐράνιος. Δὲν κατόκει εἰς τὸν ὑψηλὸν Ὀλυμπον, ὅπου κατοικοῦν οὗτοι. Δὲν ἦτο ὠραίος, ὅπως ἦσαν οἱ οὐράνιοι θεοί. Ὁ Πάν ἦτο πολὺ ἄσχημος μάλιστα. Εἶχε δύο κέρατα, ῥίνα προβατόδῳ, πώγωνα λάσιον, πόδας αἰγός, σκέλη τράγου καὶ οὐράν. Κατόκει δὲ εἰς τὴν γῆν. Ἐξῆ εἰς τὰς ἀστρογείτονας κορυφὰς καὶ τὰς βαθεῖας κοιλάδας τῶν ὑψηλῶν ὀρέων. Ἐξῆ εἰς τὰς ἀποτόμους καὶ ἀγρίας ἀκτὰς τῶν θαλασσῶν, εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ τοὺς λιμένας, εἰς τὰς ἀνωμάλους καὶ τὰς δυσβάτους δυσχωρίας. Εὐρίσκετο πλησίον τῶν γλυκύτατα κελαρυζόντων διαυγεστάτων καὶ δροσερῶν πηγῶν, πλησίον τῶν ἀπαλῶς κυλισμένων καὶ μελαγχολι-

κῶς παφλαζόντων ῥυακίων καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας, ἔνθα κρόκοι καὶ ὑάκινθοι καὶ εὐώδης πόα θάλλουσιν.

Ἦτο ὅμως μουσικώτατος τὰ αὐλήματα τῆς σύριγγος αὐτοῦ ἦσαν τόσον μελωδικά, ὥστε, ὅτε ἤλπει, ἐσίγα ὁ ψίθυρος τῶν ὑψικορύφων δρυῶν, ἐσίγα ὁ θόρυβος τῶν κυλισμένων ὑδάτων τῶν ῥυακίων καὶ τῶν ποταμῶν, ἔπαυον τὰ βληχήματα τῶν προβάτων, ἐσίγα ἡ βοή τῶν ἀγρίων ἀνέμων καὶ κατέπαυον αἱ φοβεραὶ τρικυμῖαι. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς Γῆς ἄνθρωποι μετ' εὐλαβείας πολλῆς καὶ συγκινήσεως μεγάλῃς ἤκουον τὰ θεῖα ταῦτα αὐλήματα.

Τὰ γλυκύτατα μέλη τῆς σύριγγος τοῦ Πανὸς ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ ἀπὸ φάραγγος εἰς φάραγγα ἀντηχοῦντα ἐξήγειρον τὰς ἐκεῖ διαιτωμένας καλλιστεφάνους Νύμφας, αἵτινες ἀκράτητοι πάραυτα ἔσπευδον πρὸς τὸν Πᾶνα. Πλησίον αὐτοῦ ἐρχόμεναι ἄλλαι μὲν ἔψαλλον μετ' αὐτοῦ, ἄλλαι δὲ ἐχόρευον πλησίον τῶν ῥυακίων, τῶν πηγῶν καὶ τῶν κρηνῶν. Ἀντήχει δὲ ὅλον τὸ ὄρος ἐκ τῶν γλυκυτάτων ἁσμάτων αὐτῶν. Ὁ Πᾶν ἔνθους ἐκ τῶν καλλιμόλπων ἁσμάτων καὶ ἐκ τοῦ ἁρμονικοῦ χοροῦ τῶν Νυμφῶν κατέθετε τὴν σύριγγα αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτῶν ἐχόρευεν εὐθυμότατα εἰς τοὺς μαλακοὺς λειμῶνας, ὅπου ὁ κρόκος καὶ ὁ εὐώδης ὑάκινθος καὶ ἡ χλοερὰ πόα θάλλουσι, μετὰ θαυμασίας εὐκαμψίας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὡς τέλειος χορευτῆς πηδῶν. Ὅλον δὲ τὸ ὄρος μέχρι καὶ τῶν ὑψηλοτάτων αὐτοῦ κορυφῶν ἀντελάλει ἐκ τῶν ὕμνων τούτων τῶν Νυμφῶν, αἵτινες ὕμνουν τοὺς θεοὺς τοὺς ἀθανάτους καὶ τὸν Ὀλυμπον τὸν ὑψηλόν.

85. Αἱ Νύμφαι.

(Καθ' Ὅμηρον).

Αἱ Νύμφαι εἶνε — ὅπως ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες — παρθένοι νεαραὶ καὶ πολὺ ὥραιαι. Ἐχουσιν ὥραίους πλοκάμους καὶ εἶνε δι' ἀνθηροτάτων στεφάνων ἐστεφανωμέναι.

Αἱ Νύμφαι γεννῶνται ἐκ τῶν κρηνῶν, ἐκ τῶν δασῶν καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν. Πληροῦσιν ὅλα τὰ μέρη, τὰ ὅποια χαριέστατα ἐκτείνον-

ται ὑπὸ τὸν γλυκὺν τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν. Ζῶσιν εἰς τοὺς κήπους καὶ εἰς τὰ δένδρα, εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ εἰς τοὺς χλοεροὺς λειμῶνας. Κατοικοῦσιν εἰς σπήλαια ὥρατα καὶ δροσερά. Ἀγαπῶσι τὰς κρήνας, τὰ δάση καὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ προστατεύουσιν αὐτά. Ἄδουσι τὴν νύκτα γλυκύτατα ᾄσματα. Παίξουσιν εἰς τὰς πεδιάδας καὶ εἰς τὰς φάραγγας τῶν ὑψηλῶν ὀρέων. Πληροῦσι τὰς ἐρημίας φωνῶν, ἀκουσμένων καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾄδουσι καὶ χορεύουσι μετὰ τοῦ Πανὸς εἰς μαλακούς λειμῶνας, ἔνθα ὁ κρόκος καὶ ὁ εὐώδης ὑάκινθος καὶ ἡ χλοερὰ πόα θάλλουσιν. Ἀντηχοῦσι δὲ τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση ἐκ τῶν γλυκυτάτων ᾄσμάτων αὐτῶν.

Τὰ σπήλαια, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὰς κατοικίας αὐτῶν αἱ Νύμφαι, εἶνε ἐκλεκτά. Εἶνε πολὺ ὥρατα καὶ δροσερά. Ἐπὶ τῆς ἐσχάρας καίεται μέγα πῦρ, εἰς τὸ ὁποῖον εἶνε ἐρριμμένα εὐώδη ξύλα, κέδρος, κυπάρισσος καὶ τὰ τοιαῦτα, εὐωδιάζει δὲ ὁλος ὁ ἐκεῖ τόπος. Αἱ Νύμφαι εἰς τοὺς θαλάμους τῶν ὑφαίνουσι μὲ χρυσὴν κερκίδα καὶ ᾄδουσι μελωδικώτατα. Ἐξῶθεν τῶν σπηλαίων θάλλουσι πυκνόφυλλα δένδρα, αἵγειροι καὶ εὐώδεις κυπάρισσοι, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὰς φωλεάς τῶν πλῆθος πτηνῶν, γλαυκες, ἰέρακες, κορώναι καὶ ἄλλα τοιαῦτα πτηνά. Περί τὰ σπήλαια περιπλέκονται ἀνθηρόταται κληματίδες βρίθουσαι σταφυλῶν. Πλησίον αὐτῶν κρῆναι, ἔχουσαι ψυχρὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ, βέουσιν ἄφθονοι καὶ περὶ αὐτὰς θάλλουσι λειμῶνες ἀνθηροί, πλήρεις ἴων καὶ διαφόρων ἄλλων εὐόσμων καὶ ὥραιων ἀνθῶν.

86. Οἱ θεοί, ὁ κόσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι.

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς)

Τὸν κόσμον τὸν συνέχει καὶ τὸν κυβερνᾷ ὁ Ζεὺς, ὁ ὑπάτος τῶν θεῶν. Ὁ Ἀπόλλων παρέχει εἰς τὸν κόσμον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἀρτεμις τὸ φῶς τῆς σελήνης. Ὁ Ποσειδῶν εἶνε κύριος τῆς θαλάσσης. Ἡ Δημήτηρ καὶ ἡ Περσεφόνη παρέχουσι τοὺς καρποὺς εἰς τὴν γῆν, ἀφαιροῦσι τούτους κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα καὶ δίδουσι πάλιν αὐτοὺς κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος.)

Ὁ φλοῖσθος τῶν κυμάτων, τὰ ὅποια θραύονται ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν, αἱ μακροθεν ἐρχόμεναι ἀπηχῆσεις τῶν ἁσμάτων τῶν πτηνῶν, τῶν μυκηθμῶν τῶν διαφόρων θηρίων, τοῦ ψιθύρου τῶν σειομένων δένδρων, τῶν κελαρυσμάτων τῶν βυακίων καὶ ποταμῶν, τῶν μελαγχολικῶν ἁσμάτων τῶν ποιμένων εἶνε — ὡς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι — αὐλήματα τῆς σύριγγος τοῦ Πανός, ἅσματα τῶν Νυμφῶν καὶ ἀπηχῆσεις τῶν ποδῶν αὐτῶν κατὰ τοὺς χοροὺς.

Οἱ ἄνθρωποι, ὅτε τὸ πρῶτον ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν ἐνόουν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ οὐδὲν ἐγνώριζον νὰ πράξωσιν. Ἐζῶν ὡς ζῶα. Οὐδεμίαν τέχνην ἐγνώριζον. Δὲν ἐγνώριζον οὔτε οἰκίας νὰ οἰκοδομήσωσιν οὔτε ἐνδύματα νὰ κατασκευάσωσιν οὔτε τὴν γῆν νὰ καλλιεργήσωσιν οὔτε τὰ ζῶα νὰ χρησιμοποιήσωσιν. Οἱ θεοὶ ἐδίδαξαν τὰς τέχνας καὶ ὅ,τι ἄλλο σήμερον γνωρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Προμηθεύς, εἰς ἐκ τῶν Τιτάνων, ἀλλὰ σύμμαχος τοῦ Διός, ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ διακρίνωσι τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, τὴν πρωΐαν καὶ τὴν μεσημβρίαν, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον, τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ. Αὐτὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ χρησιμοποιήσωσιν εἰς τὸν βίον των τὰ διάφορα ζῶα, τὸν ἵππον καὶ τὸν βοῦν, τὸν ὄνον καὶ τοὺς κύνας, τὰ πρόβατα καὶ πάντα τὰ λοιπὰ συνανθρωπευόμενα ζῶα. Αὐτὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τῶν λέμβων καὶ τῶν πλοίων. Ὁ Ἥφαιστος ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τοῦ πυρός· νὰ θερμαίνωνται τὸν χειμῶνα, νὰ μαγειρεύωσι τὰ φαγητὰ καὶ νὰ τήκωσι τὰ μέταλλα. Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἥφαιστος ἀπὸ κοινοῦ ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους πάσας τὰς τέχνας, τὴν οἰκοδομικὴν, τὴν τεκτονικὴν, τὴν ναυπηγικὴν, τὴν ὑφαντικὴν, τὴν πλεκτικὴν, τὴν σκυτοτομικὴν, τὴν σιδηρουργικὴν, τὴν χαλκοτυπικὴν, τὴν ὀπλοποιητικὴν καὶ τὰς τοιαύτας τέχνας, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι ἐξημερώθησαν καὶ ἐπολιτίσθησαν. Δὲν ζῶσι πλέον ὡς ζῶα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἥφαιστος καὶ ἡ Ἀθηνᾶ προστατεύουσι τοὺς τεχνίτας καὶ θεωροῦσιν αὐτοὺς ὡς ἱεροὺς

ἀνθρώπους. Ὁ Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τῶν ἀσπίδων, τῶν δοράτων, τῶν ξιφῶν, τῶν τόξων καὶ πάντων τῶν ἄλλων ὅπλων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι προστατεύουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐκ τῶν θηρίων τῶν ἀγρίων καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῶν κακῶν καὶ ἐξασφαλίζουσι τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν. Ὁ Ἀπόλλων καὶ αἱ Μοῦσαι ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους τὴν κιθάραν, τὴν ᾠδὴν καὶ τὰ γράμματα, διὰ τῶν ὁποίων κατάρθωσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ σέδωνται τοὺς γονεῖς αὐτῶν, νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ ζῶσι κατὰ νόμους καὶ νὰ λατρεύωσι τὸν Θεόν.

87. Ἡ Ἑλλάς.

Ἡ Ἑλλάς! ἥς τ' ὄνομα κ' ἡ ἄποψις ἐκπλήσσει,
 Αὐτ' εἶν' ἡ χώρα τῶν θεῶν, αὐτ' ἡ πατρίς τῶν ῥώτων!
 Ὁ τῶν ὀρέων τῆς ζυγὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ αἵρων
 πρὸς τοὺς γλαυκοὺς τῆς οὐρανοῦς, τὰ κράτη τῶν ἀστέρων,
 λούει τὰς πρώτας κορυφὰς τῶν γλαφυρῶν τοῦ νώτων
 εἰς ἀερώδη θάλασσαν, εἰς κύματα αἰθέρων!
 Οἱ λόφοι τῆς, προσκλίνοντες ἡρέμα τὰς ὀράϊας
 πλευράς των, ἐφ' ὧν ἄφθονος ὁ κλάδος τῆς ἐλαίας
 βλαστάνει, παύουν βαθμυδὸν ἐπὶ τῆς παραλίας,
 ἀφ' ἧς ἀκούεται, θαρρεῖς, ἀκόμη τῆς ἀθλίας
 καὶ ταλαιπώρου Σύριγγος ὁ δακρυόεις στόνος,
 μὲ τῶν κυμάτων τὴν θροὴν μιγνύμενος συγχρόνως,
 καὶ τὰς τραχεῖας τῶν καμπὰς εἰς τ' ὄμμα παριστάντες
 ὑπὸ τοῦ Φοῖβου ἐναλλάξ ἐπιχρυσοῦνται πάντες,
 καὶ φαίνονται, ὅταν τὸ φῶς ἐπικρατῇ τοῦ σκότου,
 ὥς κύματα κινούμενα θαλάσσης χλοοστρώτου.
 Ἐκεῖ ἡ τῆς ποιήσεως καὶ ἱστορίας Μοῦσα
 ἀθάνατα ὀνόματα ἐπεκαθέσθην δοῦσα
 εἰς ἕκαστον τῶν λίθων τῆς, εἰς ἕκαστόν τῆς κύμα
 κ' εἰς ἕκαστον τῶν βράχων τῆς ἡγιασμένον θρύμμα!

Ἡ κορυφὴ αὐτὴ ! ὄφρυς τῆς Πίνδου εἶν' ἐκείνη.
Τὸ νᾶμ' αὐτὸ τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ στόμα τὸ ἐκχύνει !
Πᾶς λίθος ἔχει ὄνομα, πᾶς βράχος τρόπαιόν του,
Πᾶν κύμα ἔχει λαλιάν, πᾶς τόπος τὸν θεόν του !

Ἄγγ. Βλάχος.

88. Ἴον τὸ εὐῶδες.

(Φυσιογνωσία)

Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες εἶνε ἄνθος. Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες λέγεται καὶ Ἴον μέλαν καὶ Ἴον ἀπλῶς καὶ μενεξέξ. Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες εἶνε ἐν ἐκ τῶν κυριωτάτων εἰδῶν τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων Ἴων. Τὰ διάφορα εἶδη τῶν Ἴων εἶνε περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶνε Ἴον τὸ τριχρουν, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ πανσές, Ἴον τὸ λευκόν, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ λευκόϊον καὶ χεῖρανθος καὶ βιολέττα, Ἴον τὸ ἄγριον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ ἄγριοβιολέττα, καὶ τοῦτο τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες.

Τὰ φυτὰ, τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη εἶνε τὰ ἴα, ὀνομάζονται ἰωνιαί.

Αἱ ἰωνιαί εἶνε φυτὰ φρυγανώδη, ὅπως τὸ πήγανον, ἡ ράφανος, τὸ σέλινον, ἡ μήκων. Ἡ ἰωνιά, ἐξ ἧς ἀνθεῖ τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες, ἔχει ρίζαν μεγάλην ὑπόλευκον, ξυλώδη καὶ ὀζώδη, ἐξ ἧς ἐκφύονται πολλαὶ καὶ πυκναὶ ἱγες πρὸς τὰ κάτω, ἐκτὸς τοῦ χώματος διασκορπιζόμεναι. Τὸ στελέχος εἶνε ὑπὸ τὴν γῆν. Ὑπεράνω τῆς γῆς στέλεχος δὲν ὑπάρχει ἢ, ἐὰν ὑπάρχη ἐνίοτε, εἶνε τόσον βραχύ, ὥστε δὲν δύναται νὰ τὸ ἴδῃ τις. Ἐκ τοῦ στελέχους ἀποφύονται πολλὰ μακρὰ παραφυάδες, συρόμεναι εἰς τὸ χῶμα, φέρουσαι φύλλα, ἐνίοτε καὶ ἄνθη καὶ ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα ἐπιφαύει τῆς γῆς, ῥίπτουσαι ρίζας εἰς τὸ χῶμα. Κλάδοι καὶ κλαδίσκοι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἰωνιὰν ταυτην· οἱ μίσχοι τῶν φύλλων καὶ οἱ ποδίσκοι τῶν ἀνθέων ἀποφύονται ἀμέσως ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν στελέχους. Οἱ μίσχοι τῶν φύλλων εἶνε μακροὶ καὶ ἔχουσι πλὴν τῶν φύλλων καὶ δύο μικρά, λεπτά, λογχοειδῆ παράφυλλα, ὀλίγον ὑψηλότερα τῆς

βάσεως τοῦ μίσχου τοποθετημένα καὶ ἀντικρὺ ἀλλήλων κείμενα. Τὰ φύλλα εἶνε πλατέα, ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειαν, πλήρη ἰνῶν καὶ λεπτῶν τριχῶν καὶ ἔχοντα τὸ σχῆμα τῆς καρδίας. Οἱ ποδίσκοι τῶν ἀνθέων, ἀποφυόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀμέσως ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν στελέχους. εἶνε ἐπίσης μακροί, ὡς οἱ μίσχοι τῶν φύλλων, ἔχουσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν δύο μικρὰ παράφυλλα καὶ φέρουσι κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῶν, κυρτούμενοι ὀλίγον, τὸ ἄνθος. Ἡ κάλυξ τοῦ ἄνθους εἶνε πρασίνη καὶ συνίσταται ἐκ πέντε τὸ πολὺ μικρῶν πετάλων. Ἐκ τῶν πετάλων τούτων τῆς κάλυκος προβάλλει ἡ στεφάνη τοῦ ἄνθους, ἥτις σύγκειται ἐκ πέντε μικρῶν τρυφερῶν καὶ εὐωδεστάτων πετάλων, λευκῶν κατὰ τὴν βάσιν, κυανῶν συνήθως κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τέσσαρα εἶνε τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τὸ δὲ πέμπτον, τὸ κείμενον κάτωθεν τῶν ἄλλων, μεγαλύτερον αὐτῶν καὶ κοῖλον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς στεφάνης εἶνε οἱ στήμονες καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ ὕπερος, στρογγύλος, κίτρινος καὶ φέρων ἄνωθεν αὐτοῦ ἐν λεπτότατον νήμα.

Τὸ φυτὸν τοῦτο εὐρίσκεται εἰς πλείστα μέρη τῆς γῆς. Θάλλει δι' ὅλου τοῦ ἔτους, ἀποβάλλει μόνον ἐνίοτε τὰ κάτω φύλλα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ ἐπάνω ἀνανεοῦνται πάντοτε. Εἶνε εἰς τῶν πρώτων προαγγέλων τοῦ ἔαρος, ἀνθεῖ ἀκόμη κατὰ τὸν Ἰανουάριον. ὅταν δὲν εἶνε πολὺ βαρὺς ὁ χειμῶν. Εἶνε ζωηρὸν καὶ ἀντέχει πολὺ. Ζῇ εἰς πολλὰ καὶ διάφορα μέρη· ἐν τῷ μέσῳ τῶν βάτων καὶ τῶν θάμνων, εἰς τὰς αἰμασιάς καὶ εἰς τὰς λόχμας, εἰς τὰς χλοεράς πεδιάδας καὶ εἰς τοὺς ἀνθηροὺς λόφους, εἰς τὰ σκιερὰ ἄκρα τῶν δασῶν καὶ τοὺς πετρώδες πρόποδας τῶν ὄρεων, εἰς τὰς βαθείας κοιλάδας καὶ εἰς τοὺς ὑδρηλοὺς λειμῶνας. Ἀντέχει εἰς τὸν ψυχρὸν καὶ σφοδρὸν ἄνεμον τοῦ Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου καὶ εἰς τὸν καυστικὸν ἥλιον τοῦ Ἰουνίου καὶ Ἰουλίου. Αὐξάνει καὶ εἰς τοὺς ξηροὺς τόπους, αὐξάνει καὶ εἰς τοὺς ὑφύγρους. Ἀνθεῖ καὶ εἰς τοὺς κήπους, ἀνθεῖ καὶ εἰς τοὺς δρόμους, ἀνθεῖ καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν οἰκιῶν. Ἀρέσκεται ὅμως περισσότερον εἰς τὰ σκιερὰ μέρη, εἰς τὴν ξηρὰν γῆν καὶ εἰς μετρίαν θερμοκρασίαν.

Τὸ ἴον ἔχει εὐωδίαν πολὺ λεπτήν καὶ πολὺ εὐχάριστον. Μακρόθεν εὐωδιάζει πλειότερον ἢ ἐκ τοῦ πλησίον. Τὸ πρῶν εὐωδιάζει πολὺ, ὅσον ὅμως πλησιάζει ἢ μεσημβρία, τόσον ἡ εὐωδία αὐτοῦ ἐλαττοῦται, ὅτε κατὰ τὴν μεσημβρίαν σχεδὸν καθόλου δὲν εὐωδιάζει. Ὅταν ἀναμιχθῇ μετ' ἄλλων ἀνθέων, ἡ εὐωδία αὐτοῦ εἶνε πολὺ ὀλίγον αἰσθητὴ· πνίγεται ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν ἄλλων. Ὅταν μαρανθῇ ἢ ξηρανθῇ, ἀποβάλλει τὴν εὐωδίαν αὐτοῦ· δὲν τὴν διατηρεῖ, ὅπως διατηρεῖ αὐτὴν τὸ ῥόδον.

Τὸ εὐώδες τοῦτο ἴον εἶνε ἀνθύλλιον χαριέστατον· τὰ μικρὰ πέταλα αὐτοῦ εἶνε ἀπαλώτατα, τὸ χρῶμα θελκτικώτατον καὶ ἡ εὐωδία λεπτοτάτη καὶ γλυκυτάτη. Οἱ ἄνθρωποι τιμῶσιν αὐτὸ πολὺ καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸ ὑπερβολικά. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος ἔρριψεν αὐτὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Πάντες δὲ κατατάσσουσιν αὐτὸ μετὰ τοῦ μᾶλλον ὑπερηφάνου καὶ μεγαλοπρεποῦς ἄνθους τῆς γῆς, τοῦ ῥόδου. Πάντες χαίρουσιν, ὅταν ἐμφανίζηται ἐπὶ τῆς γῆς, διότι προαναγγέλλει τὸ γλυκὺ καὶ εὖοσμον ἔαρ. Πάντες αἰσθάνονται μεγίστην συμπάθειαν πρὸς αὐτό, διότι μετὰ μεγίστης ταπεινοφροσύνης, χωρὶς νὰ ὑψώῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ φαίνεται, χωρὶς νὰ ὑπερηφανεύηται καθόλου διὰ τὰ κάλλη καὶ διὰ τὴν εὐωδίαν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ χαρίσματα αὐτοῦ, κεκρυμμένον κάτωθεν τῶν θάμνων καὶ τῶν βάτων, διαχέει τὴν γλυκυτάτην καὶ λεπτοτάτην εὐωδίαν αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν πῆριξ τόπον καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς διαβάτας, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαίτησιν νὰ τὸ ἴδῃ ἢ νὰ τὸ θαυμάσῃ τις. Οἱ ἄνθρωποι περιποιοῦνται αὐτὸ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ μετὰ μεγίστης ἀγάπης εἰς τοὺς κήπους καὶ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν. Κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν ἀνθοδέσμας, τὰς ὁποίας τὰ εὐσεβῆ τέκνα προσφέρουσιν εἰς τοὺς φιλοστόργους γονεῖς κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν. Δι' αὐτῶν κοσμοῦσι τὰ στηθὴ αὐτῶν αἱ νεάνιδες καὶ οἱ νεανίαί. Κοσμοῦσι τὰς αἰθούσας κατὰ τὰς πανηγυρικὰς ἡμέρας. Πλέκουσιν ἐξ αὐτῶν στεφάνους, τοὺς ὁποίους τοποθετοῦσιν εἰς τὰ φέρετρα καὶ εἰς τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν αὐτοῖς ὄντων, τὰ ὁποῖα ἀπέρχονται ἐκ τοῦ

κόσμου τούτου. Κοσμοῦσι τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ στολίζουν καὶ ραίνουν κατὰ τὴν μεγίστην καὶ συγκινητικωτάτην ἐορτὴν τῆς Χριστιανοσύνης, κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν, τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Λυτρώτοῦ τοῦ κόσμου.

Πλὴν τούτων τὸ Ἰον τὸ εὐώδες εἶνε καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Τὸ γλυκὺ μέλι, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ ἄνθη αὐτοῦ, τρέφει τὰς πεταλούδας καὶ τὰς μελίσσας, αἵτινες ἀπὸ Ἰον εἰς Ἰον πετώσαι ἀπορροφῶσιν αὐτό. Τὸ ἄρωμα αὐτοῦ μεταχειρίζονται οἱ μυρεψοὶ πρὸς κατασκευὴν τῶν ἀρωμάτων αὐτῶν. Τὸ σιρόπιον, τὸ ὁποῖον γίνεται ἐξ αὐτῶν, ὠφελεῖ εἰς τὴν καταστολὴν τοῦ βηχός· αἱ ρίζαι αὐτοῦ, ὅταν ξηρανθῶσι, δίδονται εἰς τὰ νήπια, καὶ τὰς μασῶσι, καὶ οὕτω διευκολύνεται ἡ ὀδοντοφυΐα αὐτῶν.

89. Τὸ Ἰον.

Ἄδετε, ἄδετε ἑκεῖ τὸ Ἰον ὑποκάτω ᾗ τῇ σκιᾷ.

Ἄδετε ὁροσερὸν τὸ Ἰον πόσπιν χύνει εὐωδιά.

Εἰς τὸ χῶμα τὴν ζωὴν του χρεωστεῖ καὶ τὴν δροσιά.

ᾗ τὸν Θεὸν τὴν ὑπαρξίν του κ' εἰς τὸ φῶς τῇ φορεσίᾳ.

Ἄδετε τί ὠραῖον Ἰον ! μὴ τὸ κόψητε, παιδιὰ.

Πῶς στολίζει τὸ πεδῖον, πῶς εὐφραίνει τὴν καρδιά !

Γ. Α. Κουντούρης.

90. Τὸ ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον.

Μικρόφυλλον ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον,
μικρὰν τοῦ κόσμου τῶν θνητῶν, μακράν,
ἐθέρμαινεν ἡρέμα εἰς τὸν ἥλιον
φαιδρὸν τὴν ὑπαρξίν του τὴν μικράν.
Δρόσοι νυκτὸς τὸ ἔλουον οὐράνιαι
ὑπὸ τῶν ἀστρῶν τὴν μαρμαρυγὴν,
καὶ εὐχροὶ πλήρη ζωῆς ἐτάνυσεν
τὰ νέα πέταλά του τὴν αὐγὴν.

Ἄορατον, ἀγνώριστον, ἀφθόνητον,
τὸν κόσμον τῶν θνητῶν τὸν ἀγνοεῖ·
εὐδαιμον δὲν τὸ φθάνουσιν οἱ στόνοι τῶν,
κ' εἶν' ἡ ζωὴ αὐτοῦ . . . ἄνθους ζωή.
Ἀλλ' αἴφνης, οἶμοι! διαβάτου ὄμματι
ἀπήντησαν τὸ κάλλος τῶν ἀγρῶν,
κ' ἐζήλευσαν τὰ χαροπά του χρώματα,
τῶν φύλλων του τὸ χεῖλος τὸ ὑγρόν.
Τὸ ἔκοψ' ὁ σκληρὸς! Μόνον παράπονον
ἄφισ' ἐν δάκρυ τ' ἄνθος τὸ μικρόν,
κ' ἐτάφη ἐτι ζῶν εἰς κόλπον ἄπονον,
καὶ τὸ πρὶν θάλλον ἔκειτο νεκρόν.

Ἄγγ. Βλάχος.

Η'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΙΣ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΦΥΣΙΚΑ

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς)

91. Τὸ ἔαρ

(Πίνδαρος. Διθύραμβος, ἀπόσπ. 75)

Ὅταν αἰ χαριέσταται ὦραι λαμπροφροῦσαι ἀνοίγῃσι τὸν
ὥραιον θάλαμον αὐτῶν, οἱ ἄνεμοι πνέουσιν ἀπαλῶς καὶ ἐπάγου-
σιν εἰς τὸν κόσμον τὸ εὖοσμον ἔαρ.

Ἐκ τῆς ἀπαλότητος τῶν ἀνέμων ἐννοοῦσιν αἱ ἄνθρωποι ὅτι
ἦλθε τὸ ἔαρ. Τί ἔξοχος πανηγυρὶς τῆς φύσεως! Αἱ ὦραι σκορ-
πίζουσιν ἐκ τοῦ θαλάμου αὐτῶν φυτὰ ὥραιότατα καὶ εὐωδέστατα.
Ἄνθη ἴων τρυφερώτατα καλύπτουσι τὸ πρόσωπον τῆς ἐρασμι-
ωτάτης γῆς. Ρόδα στέφουσι τοὺς ἀνθρώπους. Αὐλήματα μελω-
δικώτατα καὶ ἄσματα γλυκύτατα πληροῦσι τὸν ἀέρα. Πανταχοῦ
δὲ ἀντηχοῦσι τὰ βήματα τῶν εὐθύμων χορευτῶν, πανηγυριζόν-
των τὴν μεγάλην ταύτην ἐορτὴν τῆς φύσεως.

92. Τὸ θέρος.

(Ἀλκαίος, ἀπ. 39)

Κατάβρεχε τὴν γλῶσσαν σου καὶ τὰ στήθη σου. Ὁ ἥλιος, τὸ φλογερὸν ἄστρον τῆς ἡμέρας, ἔχει ἤδη ἀνατεῖλῃ. Παντάπασι δὲν εἶνε εὐχάριστος ἡ ὥρα αὕτη τοῦ ἔτους. Πάντα καίονται. Πάντα διψῶσιν. Αἱ πεδιάδες καίονται, τὰ δένδρα καὶ ἡ πόα ξηραίνονται. Ἐκ τοῦ βάθους τοῦ δάσους ἀκούεται μόνον ἡ λιγυρὰ φωνὴ τοῦ τέττιγος, ἐκχεομένη ἐκ τῶν πτερύγων αὐτοῦ. Αἱ ἄκανθαι ἀνθοῦσιν. Οἱ ἄνθρωποι λεπτύνονται καὶ ἐκνευρίζονται, διότι τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα αὐτῶν φλογίζει ὁ καυστικὸς ἥλιος.

93. Ὁ Κολωνός.

(Σοφοκλῆς, Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ 668—795)

Τῆς πλουσίας καὶ κραταιᾶς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἶνε ὁ πάγκαλος Κολωνός ἡ λαμπροτάτη ἐξοχή. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον στίλβει ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Αἱ χλοεραὶ καὶ πυκνόφυλλοι νάπαι αὐτοῦ εἶνε δροσερώταται. Οὔτε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου οὔτε ὁ ἄνεμος ἔχουσιν εἰσδύσῃ ποτὲ ἐκεῖ. Εἰς τὸν ἥρεμον καὶ σύνδενδρον τοῦτον τόπον, ὑπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα τοῦ ὠραίου κισσοῦ, ἔχει ἡ καλλικέλαδος ἀηδὼν τὴν προσφιλὴ αὐτῆς κατοικίαν. Ἐνταῦθα ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον πετῶσα ἀνοίγει τὸ θεῖον αὐτῆς στόμα καὶ ᾄδει τὸ μελαγχολικὸν καὶ γλυκύτατον ᾄσμα αὐτῆς. Ὅλος ὁ τόπος ἀντιλαλεῖ ἐκ τῶν θείων ᾠσμάτων αὐτῆς. Ἐνταῦθα διαμένει εὐχαρίστως ὁ θεὸς Διόνυσος καὶ αἱ τροφεὶ αὐτοῦ, αἱ καλλιστέφανοι Νύμφαι. Θάλλει δὲ ὑπὸ τὴν δρόσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ χαριέστατος νάρκισσος μετὰ τὰ ὠραία ἐλικοειδῆ ἄνθη αὐτοῦ. Ὁ νάρκισσος, τὸ εὐμορφον ἄνθος, μετὰ τὸ ὅποιον στέφουσι τὰς σεμνὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἡ θεὰ Δημήτηρ καὶ ἡ ὠραία κόρη αὐτῆς Περσεφόνη. Θάλλουσι δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἄνθη πάμπολλα μικρὰ καὶ εὐμορφα, κίτρινα, ἐρυθρά, κυανὰ, πάντα θαλερά, πάντα ὡς χρυσὸς ἀπαστρέπτοντα.

Ἐξοχή θαυμασία! Τόπος θεῖος! Κρῆναι πλεῖσται ἀκατάπαυ-

στα βέουσιν. Τὰ δροσερὰ καὶ κρυστάλλωδῃ ὕδατα αὐτῶν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀκαταπαύστως βέοντα ποτίζουσι τὴν ἱερὰν ταύτην γῆν καὶ τρέφονται πλέον τὰ ἄνθη καὶ αὐξάνουσι τὰ δένδρα καὶ στίλβουσι τὰ φύλλα καὶ γίνονται πάντα ὥραϊα καὶ θαλερά. Εἰς τοιοῦτους τόπους αἱ σεμναὶ Μοῦσαι καὶ ἡ χρυσεὴ Ἀφροδίτη πολὺ εὐχαρίστως μένουσιν. Θάλλει δὲ προσέτι κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ καὶ φυτὸν τι ὅλως διόλου ἄγνωστον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν μεγάλην Πελοπόννησον. Φυτὸν, τὸ ὅποιον δὲν ἐφύτευσαν χεῖρες ἀνθρώπων, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός, ἡ ἀειθαλὴς δηλ. καὶ καρποφόρος ἐλαία, τὸ ἱερὸν δένδρον, τὸ ὅποιον ἐξόχως ἀγαπᾷ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ θερμῶς προστατεύει ὁ μέγας Ζεὺς, βαρέως τιμωρὼν πάντα, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ νὰ βλάψῃ αὐτό.

94. Τὰ Τέμπη.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Γ' 1)

Τὰ Τέμπη εἶνε μία τῶν ὥραισιότατων τοποθεσιῶν τῆς γῆς. Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης, τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων τῆς Θεσσαλίας ὀρέων, ὑπάρχει ἀνοιγμα στενόν, διὰ τοῦ ὁποίου βέει ὁ Πηνειὸς ποταμός. Τὸ ἀνοιγμα τοῦτο ἔχει μῆκος τεσσαράκοντα σταδίων, 7.400 ὀργυιῶν δηλ., καὶ πλάτος πὺ μὲν ἑκατὸν ποδῶν, πὺ δὲ ὀλίγον τι περισσότερον.

Ἡ καλλονὴ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ τόπου τούτου εἶνε ἀπερίγραπτος! Ἀριστερά, καθὼς κατέρχεται τις ἐκ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑψοῦται μεγαλοπρεπέστατος μέχρι τῶν ἄστρων ὁ περίφημος εἰς ὅλον τὸν κόσμον Ὀλυμπος· τὸ ὕψος καὶ ὁ ὄγκος αὐτοῦ εἶνε καταπληκτικὰ! Ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ἀποτόμων βράχων αὐτοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους φανερώτατα διακρίνονται τὰ ἴχνη ἀπείρων κεραυνώσεων, ἔχουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν οἱ ἀετοί, οἵτινες οὐχί σπανίως φαίνονται καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὁδοιπόρων πετώντες εἰς τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο χάος. Δεξιὰ ὑψοῦται ἡ Ὀσσα μέχρι τῶν ἄστρων καὶ αὕτῃ ὑψηλὴ, ἀλλὰ ἡμερωτέρα, πλήρης δένδρων ὑψηλοτάτων.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων μεγαλοπρεπεστάτων ὀρέων ἐκτείνεται

(Τ Α Ξ Ι Σ Δ')

11

στενωτάτος τις χώρος καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἡρεμος καὶ μεγαλο-
πρεπὴς ῥέει ὁ Πηνειὸς ποταμός. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν πανταχοῦ δένδρα
ὑψηλὰ καὶ πυκνόφυλλα. Ὁ κισσὸς πυκνότατος καὶ θαλερώτατος
περιελίσσεται περὶ τοὺς κορμούς καὶ τοὺς κλώνας τῶν δένδρων ἀπὸ
τῆς ῥίζης μέχρι τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς αὐτῶν. Φαίνονται δὲ
καταπράσινα τὰ δένδρα. Οὐδαμοῦ διακρίνεται μέρος ξυλῶδες. Οἱ
βράχοι εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ χόρτων πυκνοτάτων. Πέτρα καὶ
χῶμα οὐδαμοῦ φαίνεται. Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν βλέπει ἢ ὄγκους κα-
ταπρασίνους παμμεγίστους. Θέαμα θαυμάσιον καὶ τερπνότατον
εἰς τοὺς ὀφθαλμούς! Κατὰ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν ὀρέων θάλλουσιν
ὑψηλότατα καὶ θαλερώτατα δένδρα καὶ σκιάδες ἄπειροι, πολὺ εὐ-
χάριστοι εἰς τοὺς ὁδοιπόρους καὶ ἐν γένει εἰς πάντας τοὺς ἐκεῖ κα-
ταφεύγοντας κατὰ τὸ θέρος. Κρῆναι πολλαὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδια-
κόπως ῥέουσι, πηγαὶ κατὰ χιλιάδας ἀναβλύζουσι, ῥυάκια ἄπειρα
κυλίσουσι τὰ ψυχρὰ καὶ καθαρὰ ὕδατα αὐτῶν διὰ μέσου τῶν πυ-
κνοτάτων δένδρων καὶ κάτωθεν τῆς ἀνθηροτάτης καὶ παχυτάτης
χλόης. Αἱ πέρδικες καὶ οἱ κόσσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες καὶ αἱ ἀη-
δόνες καὶ ὅλον τὸ θεῖον γένος τῶν χαριεστάτων ὀδικῶν πτηνῶν
ἀπὸ πρωῆας μέχρι βαθείας νυκτὸς κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας
ἐπὶ τῶν δένδρων καθήμενα ψάλλουσιν ἀμιλλώμενα ποῖον νὰ κελα-
δήσῃ γλυκύτερον τοῦ ἄλλου. Ἀργὰ ἄργα δὲ καὶ ἀπαλὰ ἀπαλὰ, ὡς
ἔλαιον, κυλίζει τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν ὠραιότατων τούτων
Τεμπῶν ὁ βαθὺς Πηνειός. Ἡ δὲ σκιά, ἡ γινομένη ὑπὸ τῶν ὑψηλοτά-
των καὶ πυκνοφύλλων δένδρων, τῶν πυκνότατα παρὰ τὰς ὄχθας
αὐτοῦ πεφυτευμένων, εἶνε παχυτάτη. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποτὲ
δὲν διαπερῶσι τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ὑψικορύφων τούτων δέν-
δρων, διὸ καὶ πλέουσι τὸν ποταμόν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καυστι-
κωτάτου θέρους, οἱ πλέοντες ὑπὸ σκιὰν παχεῖαν καὶ δροσεράν.

Ἐνταῦθα συνέρχονται καὶ πανηγυρίζουσι καὶ διασκεδάζου-
σιν οἱ ἄνθρωποι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ περίχωρα, ἀποθαυμάζον-
τες τὴν καλλονὴν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς λαμπρᾶς ταύ-
της φύσεως.

υπομονή

95. Ἡ τοικυμία.

(Ὅμηρος, Ὀδύσσεια ε 291—451, μ. 396 καὶ ἐξῆς)

Ὁ Ὀδυσσεύς, βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μεγάλην κατὰ τῆς Τροίας ἐλληνικὴν ἐκστρατείαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. Δέκα ἔτη διήρκεσεν ὁ πόλεμος οὗτος, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Ὀδυσσεύς ἀνεδείχθη εἰς τῶν γενναιοτάτων καὶ συνετωτάτων στρατηγῶν. Μετὰ τὸ δέκατον ἔτος ἐκυριεύθη ἡ Τροία καὶ ὁ πόλεμος ἔλαβε τέλος, μεθ' ὃ ἕκαστος ἔσπευδε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Τότε καὶ ὁ Ὀδυσσεύς εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν πατρίδα του. Δέκα ἔτη ἐταλαιπωρήθη καὶ τελευταῖον, ὅτε ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην, ὑπέστη ἔξωθεν τῆς νήσου τῶν Φαίακων ναυάγιον φρικτόν.

Ὀδυσσεύς

Ἐπλεεν ὁ Ὀδυσσεύς μόνος, κατὰ μόνος, ἐπὶ μιᾷ μικροτάτης καὶ ἀσθενστάτης σχεδίας. Ὁ Ποσειδῶν εἶδεν αὐτόν, ἐξωργισμένος δ' ἔκ τινων ἁμαρτιῶν αὐτοῦ συνάγει πάραυτα τὰς νεφέλας, ἐμβάλλει τὴν τρίαιναν αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ταρασσεὶ τὸν πόντον, θέτει εἰς κίνησιν πάσας τὰς θυέλλας καὶ τὰς καταιγίδας, καλύπτει τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν διὰ πυκνοτάτης ὀμίχλης καὶ χύνει ἐξ οὐρανοῦ σκότος βαθύ. Πάντες οἱ ἄνθρωποι, Δεῦρος, ὁ Νότος, ὁ σφοδρὸς Ζέφυρος καὶ ὁ ὀρμητικὸς Βορρᾶς ἐμπίπτουσιν ὁμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀναταράττουσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ πυθμένος. Τὰ κύματα κινδυνεύουσι νὰ φθάσωσι τὰ ἄστρα. Τετέλεσται ! Μέγα κύμα μετὰ μανίας πολλῆς πίπτει κατὰ τῆς σχεδίας τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ κατασεῖει αὐτήν. Τὸ πηδάλιον φεύγει

ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὁ ἴστος καταθραύεται, καὶ ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος ἐκσφενδονίζεται εἰς τὰ ἄγρια κύματα. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τὰ κύματα παλαίει πρὸς τὸν θάνατον. Μετὰ πολλὴν δὲ ὄραν φαίνεται πάλιν ἐπὶ τῶν κυμάτων ἐπιπλέων. Ἀπηλπισμένος ἀποπτύει ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὴν πικρὰν θάλασσαν, ἥτις ὡς ποταμὸς ἔτρεχεν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του. Κολυμβῶν καὶ παλαίων πρὸς τὰ ἄγρια κύματα φθάνει τὴν σχεδίαν, κάθηται ἐν τῇ μέσῳ αὐτῆς καὶ ἀπηλπισμένος περιμένει τὸν θάνατον. Τὰ κύματα εἶνε μεγάλα, ἡ σχεδία φέρεται ἐπ' αὐτῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, παίγνιον τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων.

Οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας! Ὁ Ποσειδῶν εἶνε ἐξωργισμένος. Δὲν θέλει νὰ σωθῇ ὁ Ὀδυσσεύς! Ἄλλο κύμα μέγα, φοδερὸν, ὀγκῶδες μετὰ μανίας περισσοτέρας ἢ τὸ πρότερον ἐκσφενδονίζει αὐτὸν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν ἐξηγριωμένην θάλασσαν. Ἡ σχεδία γίνεται χίλια κομμάτια, τὰ ὁποῖα διασκορπίζονται εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Ὀδυσσεύς κατορθώνει καὶ λαμβάνει ἐν ἑξ αὐτῶν, ἀναβαίνει ἐπ' αὐτοῦ, ἐκδύεται τὰ ἐνδύματά του, πίπτει πρηνῆς εἰς τὴν θάλασσαν, ἀνοίγει τὰς χεῖράς του καὶ κολυμβῶν προσπαθεῖ νὰ σωθῇ.

Δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας παλαίει πρὸς τὰ κύματα, ὅτε ἐν τῇ μεταξὺ ὑψωθείς ὑπὸ μεγάλου τινὸς κύματος βλέπει μακρὰν κειμένην τὴν φιλόξενον καὶ ὡραίαν νῆσον τῶν Φαιάκων. Ἰλυκυτάτῃ ἐλπίς καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐντείνει τὰς δυνάμεις καὶ κολυμβῶν ζωηρότερον σπεύδει νὰ πατήσῃ τὸν πόδα αὐτοῦ εἰς τὴν ξηράν.

Ἀλλὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἡ ὀργὴ εἶνε μεγάλη, δὲν ἐλαττοῦται. Ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος εἶνε πλησίον τῆς ξηρᾶς. Εἶνε τόσον πλησίον, ὅσον δύναται νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' αἰφνης βοὴ δυνατὴ ἀκούεται ἐκ τῶν σπιδάδων τῆς θαλάσσης. Τὸ μέγα κύμα μυκάται σκόρπιζόμενον εἰς τὴν ξηράν. Ὁ ἀφρὸς τῆς θαλάσσης ὑψοῦται μέχρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ καλύπτει πάντα. Οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ἢ ἀφρὸς καὶ βράχοι. Ποῦ λιμὴν, ποῦ ὄρμος, ποῦ αἰγιαλός; Πανταχοῦ τῆς ἀκτῆς ἀπότομα ἀκρωτήρια, ἄγριοι βράχοι, τραχεῖαι

ὕφαλοι ! Εἰς χιλιάδας κομμάτια θὰ ἐσχίζετο ὁ δυστυχής, ἐὰν ἐρρίπτετο ἐπὶ τῆς ἀγρίας ταύτης ἀκτῆς. «Θεέ μου ! Θεέ μου !», λέγει ὀδυρόμενος ὁ Ὀδυσσεύς. «Νὰ πλησιάσω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ θραυσθῶ εἰς τὴν ἀγρίαν ἀκτὴν ! Τί θὰ γίνω ; Ἡ θάλασσα μαίνεται ! Ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς γυμνός, νῆσις, ἄγρυπνος, ἐξησθενημένος ! Εἰς τὴν ἀκτὴν βράχοι ἀπότομοι καὶ ὀξύτατοι καὶ πέτραι τραχύτατοι ! Τὸ κύμα βρυχᾷται ! Ἡ θάλασσα βαθυτάτη ! Νὰ στηρίξω τοὺς πόδας μου δὲν εἶνε δυνατόν. Ἄν τὸ μέγα κύμα μὲ ἀρπάσῃ καὶ μὲ ἐκσφενδονίσῃ κατὰ τῶν βράχων, τὸ τέλος μου θὰ εἶνε οἰκτρόν. Ἄν κολυμβήσω ὀλίγον περαιτέρω, ζητῶν νὰ εὕρω φιλόξενόν τινα καὶ οὐχὶ τόσον ἀγρίαν παραλίαν, φοβοῦμαι μὴ μὲ ἀρπάσῃ ἢ θύελλα καὶ μὲ φέρῃ τὸν ταλαίπωρον πάλιν εἰς τὸ μέσον τοῦ πόντου. Καὶ ἂν μὲ φάγῃ κανὲν κῆτος ἀδηφάγον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα τρέφονται εἰς τὴν θάλασσαν ; Ἄ ! βαρὺς, πολὺ βαρὺς εἶνε ὁ θυμὸς τοῦ Ποσειδῶνος». Καί, ἐνῶ ἐσυλλογίζετο ταῦτα, κύμα ἄγριον ῥίπτει αὐτὸν εἰς τὴν τραχεῖαν ἀκτὴν. Ἐκτείνει τὰς χεῖρας καὶ προσθάνει ὁ δυστυχής νὰ στηρίξῃ αὐτὰς στερεὰ ἐπὶ τῶν βράχων· ἄλλως αἱ σάρκες αὐτοῦ θὰ ἐσχίζοντο καὶ τὰ ὀστέα αὐτοῦ θὰ ἐγίνοντο θρύμματα.

Τὸ πρῶτον κύμα κατέρχεται, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλο κύμα ἀγριώτερον αὐτοῦ φθάνει. Ἀποσπᾷ τὸν δυστυχῆ ἀπὸ τῶν βράχων, ἐκσφενδονίζει αὐτόν, ἔχοντα πλεον τὰς χεῖράς του κατεσχισμένας, εἰς τὸ μέσον τοῦ βαθυτάτου πόντου καὶ καλύπτει αὐτόν ἐντελῶς. Πολλὴν ὥραν ἔμεινεν ὑπὸ τὰ ὕδατα. Τέλος ἀναφαίνεται πάλιν ἐπὶ τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἢ παραλία δὲν εἶνε πλεον πλησίον. Εἶνε ἤδη μακρὰν ἀρκετά. Ἀγωνίζεται, παλαίει, θέλει νὰ σωθῇ, κολυμβᾷ ἀδιακόπως ὀλίγον λοξὰ καὶ μὴ ἀκολουθῶν τὴν φορὰν τῶν εἰς τὴν ξηρὰν κατευθυνομένων κυμάτων, ὥστε μετ' ἀγῶνας ἀπελπιστικούς διακρίνει ἐκεῖ που πλησίον τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τινος. Τὸ μέρος φαίνεται εἰς αὐτόν πολὺ κατάλληλον, ὅπως ἐξέλη. Βράχους δὲν ἔχει, ἀνεμοὶ δὲν ταράττουσιν αὐτό. Ἐκεῖ λοιπὸν κατευθύνεται κολυμβῶν καὶ οὕτω σφίζεται ἐπὶ τέλους ὁ δυστυχής, ἀφοῦ τόσα ὑπέφερεν.

96 Ὁ κῆπος τοῦ Ἀλκίνου.

(Ὅμηρος Ὀδύσσεια η 80 κ. ἐξ.)

Ἀφού ὁ Ὀδυσσεύς ἐσώθη ἐκ τοῦ ναυαγίου, μετ' ὀλίγον ὠδήγηθη πρὸς τὸν Ἀλκίνου, βασιλέα τῶν Φαιάκων. Ὅτε ἐπλησίασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔμεινεν ἐκοτατικός ἐκ τῆς ὠραιότητος αὐτῶν. Ἔστιλθον οἱ τοῖχοι, αἱ θύραι καὶ ἡ ὁροφή, ὅπως στίλβει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ὁ Ὀδυσσεύς ἰστάμενος ἔξωθεν τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων ἐκθαμβος παρατηρεῖ ἄλλοτε μὲν τὰ περίξ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἄλλοτε τὰ ἐντὸς αὐτῶν. Τὰ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ἦσαν λαμπρά, ἀλλὰ καὶ τὰ περίξ αὐτῶν δὲν ἦσαν κατώτερα.

Ἐμπροσθεν τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχεν αὐλή καὶ μετ' αὐτὴν κήπος πολὺ ὠραιῶς τετραγωνικός, ἀρκετὸς μέγας καὶ πανταχόθεν περιπεφραγμένος. Ὁ κήπος οὗτος ἦτο διηρημένος εἰς τρία μέρη. Ταῦτα διεκρίνοντο πολὺ καλὰ ἀπ' ἀλλήλων. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ὑπῆρχον μόνον ὀπωροφόρα δένδρα, πυκνόφυλλα καὶ πολὺ θαλερά· ἀπιδέαι, ροαί, μῆλέαι, συκαί, ἐλαῖαι, βρίθουσαι ὀπωρῶν ὠραιότητων καὶ γλυκυτάτων. Τὰ δένδρα ταῦτα δὲν ἦσαν, ὅπως εἶνε τὰ ἄλλα δένδρα τοῦ κόσμου. Αὐτὰ κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τὸν χειμῶνα ἀκόμη, ἔφερον ἄνθη καὶ ὠρίμους καρπούς. Ἐπνεεν ἀκαταπαύστως μαλακὸς Ζέφυρος καὶ εἰς τινὰ δένδρα ἐφύοντο ἄνθη καὶ εἰς ἄλλα ὠρίμαζον οἱ καρποί. Τὰ ἄπια, τὰ μῆλα καὶ τὰ σῦκα ὠρίμαζον ὅχι ὅλα συγχρόνως, ἀλλὰ τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, οὕτως ὥστε δι' ὅλου τοῦ ἔτους ὑπῆρχον εἰς τὰ δένδρα στιλπνοὶ καὶ ὠριμοὶ καρποί.

Εἰς τὸ δεῦτερον μέρος ἦτο πεφυτευμένη ἄμπελος, βρίθουσα σταφυλῶν. Ἡ ἄμπελος αὕτη δὲν ἦτο, ὅπως εἶνε αἱ ἄλλαι ἄμπελοι τοῦ κόσμου. Αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ὠρίμαζον οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ἦσαν ἄωροι οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ἐξέλειπον. Ἐδῶ, εἰς τὴν ἄμπελον ταύτην, ἄλλαι μὲν σταφυλαὶ εἶχον ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὠρίμασιν, ἀλλ' ἔμενον εἰς τὰ κλήματα καὶ ἐξηραίνοντο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἄλλαι ἦσαν ἤδη ὠριμοὶ

καὶ ἐτρύγων αὐτάς οἱ τρυγηταί· ἄλλαι εἶχον ἤδη τρυγηθῆ, καὶ ἀπέθλιβον ταύτας οἱ ἐργάται εἰς τοὺς ληνούς· ἄλλαι ἦσαν ὅλως διόλου ἄωροι, μόλις τότε ῥίψασαι τὰ ἄνθη αὐτῶν, καὶ ἄλλαι μόλις τότε ἤρχιζον νὰ ὑποπερκάζωσιν. Αἱ σταφυλαὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους δὲν ἔλειπον· ὑπῆρχον πάντοτε.

Τὸ τρίτον μέρος ἦτο εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου. Εἰς αὐτὸ ἦσαν πεφυτευμένα παντὸς εἴδους λαχανικὰ καταπράσινα καὶ θαλερώτατα, διατηρούμενα δι' ὅλου τοῦ ἔτους τρυφερὰ καὶ στιλπνά. Ἐδῶ ἔρρεον καὶ δύο κρήναι. Τὸ ὕδωρ τῆς μιᾶς ἐχύνετο εἰς αὐλάκια, τὰ ὅποια διεκλαδίζοντο εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ κήπου καὶ ἐπότιζον αὐτόν· τὸ δὲ ὕδωρ τῆς ἄλλης δι' ὑπογείων ὀχετῶν, ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς αὐλῆς ἐκτεινομένων, διωχετεύετο εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τὰς διαφόρους χρεῖας αὐτῶν. Ὡραία καὶ θαυμαστὰ πάντα !

/ 97. Ἡ γῆ τῶν Κυκλώπων.

(Ὅμηρος, Ὀδύσσεια ι 105 καὶ ἐξ.)

Ὁ Ὀδυσσεὺς φιλοξενούμενος εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκίνοου διηγεῖτο τὴν ἐσπέραν τὰ πολλὰ καὶ δεινὰ παθήματά του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διηγεῖτο καὶ περὶ τῆς γῆς τῶν Κυκλώπων τὰ ἀκόλουθα.

Εἰς τὴν γῆν τῶν Κυκλώπων, ἔλεγεν, ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ἡ ἄμπελος καὶ πάντα τὰ ἄλλα φυτὰ φύονται μόνα. Οὐδεὶς σπείρει, οὐδεὶς φυτεύει, οὐδεὶς καλλιεργεῖ τὴν γῆν. Βρέχει ὁ Θεός, καὶ τρέφονται καὶ αὐξάνονται τὰ φυτὰ. Οἰκίας καὶ ἀγροὺς οἱ ἄγριοι οὔτοι Κύκλωπες δὲν ἔχουσιν. Κατοικοῦσιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων, μακρὰν ἀλλήλων, ἐντὸς κοίλων σπηλαίων. Ἐκαστος μόνον περὶ ἑαυτοῦ, περὶ τῆς γυναικὸς καὶ περὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ φροντίζει. Περὶ τῶν ἄλλων οὐδεμίᾳ φροντίς.

Πλησίον τῆς γῆς ταύτης τῶν Κυκλώπων, οὐχὶ μακρὰν τοῦ λιμένος αὐτῆς, ὑπάρχει νησὸς τις πλήρης δένδρων παμμεγίστων, ἔρημος ἐντελῶς. Πρὸς ἀνθρώπου ἐδῶ ποτὲ δὲν εἶχε πατήσῃ. Εἰς τοὺς δρυμῶνας καὶ εἰς τὰ ὄρη αὐτῆς ποτὲ δὲν ἐκυνήγησε κυνηγός, ποτὲ δὲν ἐποίησαν τὰ ποίμνια αὐτῶν ποιμένες. Τὰς κοιλάδας καὶ τὰς πεδιά-

δας αὐτῆς ποτὲ δὲν ἐκαλλιέργησε γεωργός. Μόνο αἶγες κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐλεύθεραι καὶ ἄφοδοι περιφέρονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Οἱ γείτονες τῆς γῆς ταύτης Κύκλωπες δὲν ἔχουσι πλοῖα. Ναυπηγοί, ὅπως ναυπηγῇσωσι πλοῖα, δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Ἄνευ δὲ πλοίων πῶς εἶνε δυνατόν νὰ διαπεράσῃ τις τὴν θαλάσσαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλας χώρας, πέραν αὐτῆς κειμένας; Καὶ διὰ τοῦτο οὔτε οἱ γείτονες Κύκλωπες οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι μετέβησάν ποτε εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἵνα καλλιεργήσωσι καὶ μεταβάλωσιν αὐτὴν εἰς χώραν εὐδαίμονα.

Καὶ πόσον εὐκολον ἦτο νὰ γίνῃ τοῦτο! Τί καλὸν δὲν ἔχει ἡ γῆ αὕτη! Καρποφορεῖ κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι λειμῶνες θαλερώτατοι καὶ χλοερώτατοι, κατὰφυτοι ἐξ ἀμπέλων πολυσταφύλων. Γῆ ἀρόσιμος λειοτάτη καὶ παχυτάτη διὰ σίτον καὶ κριθὴν ὑπάρχει ἀφθονωτάτη. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει καὶ λιμὴν τόσον καλός, τόσον ἥσυχος, ὥστε ποτὲ ὁ ναύτης δὲν λαμβάνει ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ ἀγκύρας καὶ σχοινία, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὸ πλοῖόν αὐτοῦ ἐκ τῶν τρικυμιῶν. Σύρει τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν παραλίαν καὶ κἀθηται ἥσυχος μέχρις ὅτου πνεύσωσιν ἄνεμοι οὐραῖοι καὶ εὐαρεστηθῶσιν οἱ ναῦται νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πλοῦν αὐτῶν. Εἰς τὸ βάθος τοῦ λιμένος ὑπάρχει βαθὺ σπήλαιον, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ κρήνη, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶνε κρυσταλλῶδες, καὶ περὶ τὸ σπήλαιον πυκναὶ αἶγαιροι ὑψηλόταται καὶ θαλερώταται.

Εἰς ταύτην τὴν γῆν καταπλέομεν, θεὸς δὲ τις ὠδήγησεν ἡμᾶς ἐκεῖ, διότι τὸ σκότος ἦτο βαθύτατον καὶ ἡμεῖς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωμεν τίποτε πρὸ ἡμῶν. Ἡ σελήνη δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν οὐρανόν. Παχεῖα νεφέλη ἀπέκρυπτε τὸ φῶς αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐγὼ οὔτε ἄλλος ἐκ τῶν συντρόφων μου εἶδε τὴν ὥραίαν ταύτην νῆσον. Ἀποῦ δὲ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν λιμένα, κατεβιβάσαμεν πάντα τὰ ἱστία, ἐξῆλθομεν εἰς τὴν παραλίαν, ἐκοιμήθημεν ὀλίγον καὶ ἀνεμένομεν τὴν ὥραίαν πρωίαν. Κατὰ τὰ γλυκοχαράγματα ἠγέρθημεν καὶ περιεφερόμεθα εἰς τὴν νῆσον θαυμάζοντες αὐτήν.

98. Ἡ θύρα τοῦ ἐν τῷ Παρνασσῷ κάπρου.

(Ὅμηρος, Ὀδυσσεΐα τ. 430--454)

Ὁ Παρνασσὸς εἶνε ὄρος πολὺ ὑψηλόν. Δένδρα πυκνὰ καὶ πολὺ ὑψηλὰ καλύπτουσιν αὐτόν. Τὰ κοιλῶματα καὶ αἱ ὀφρύες αὐτοῦ εἶνε πολὺ ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους. Αἱ νάπαι καὶ αἱ λόχμαι πολὺ πυκναί, τόσοι πυκναί, ὥστε οὔτε οἱ σφοδρότατοι ἄνεμοι οὔτε αἱ καυστικώταται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου οὔτε αἱ βραγδαϊόταται βροχαὶ δύνανται ποτε νὰ διαπεράσωσιν αὐτάς. Κατὰ γῆς δὲ ἀμέτρητον πληθος φύλλων κεχυμένων. Ἐδῶ, εἰς αὐτὸ τὸ ἔρημον μεγαλοπρεπὲς μέρος, διέμενε ὁ φοβερὸς κάπρος, τὸν ὁποῖον ἐζήτει ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Αὐτολύκου νὰ φονεύσωσιν.

Ἦτο πρωΐα. Μόλις αἱ χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν προβάλλει εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἤρχιζον νὰ καταλάμπωσι τὰς πεδιάδας, ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Αὐτολύκου συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ἰχθυευστικῶν αὐτῶν κυνῶν εἰς τὴν πυκνοτάτην λόχμην, ὅπου ἔμενε τὸ θηρίον. Ὁ φοβερὸς κάπρος, ἅμα ἤκουσε τὰς ὕλακας τῶν κυνῶν καὶ τὸν κτύπον τῶν ποδῶν τῶν ἀνθρώπων, πάραυτα ἐκτινάσσεται ἐκ τῆς λόχμης αὐτοῦ. Αἱ τρίχες τῆς λοφιᾶς του ἀνορθοῦνται, πῦρ καὶ φλόγες ἐξέρχονται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀτρόμητος ἵσταται πρὸ τῶν κυνηγῶν. Ὁ Ὀδυσσεὺς ρίπτει τότε τὸ ἀκόντιον κατ' ἐπάνω του, ἀλλ' ὁ κάπρος ὀρμᾷ κατ' αὐτοῦ, ἐμπήγει τὸν ὀξὺν ὀδόντα αὐτοῦ εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ γόνατος τοῦ Ὀδυσσεως, διασπᾷ πολὺ κρέας ἐξ αὐτοῦ καὶ καταπίπτει τέλος εἰς τὴν κόνιν μυκῶμενος. Ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχε πληγώσῃ αὐτὸν θανάσιμως κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον.

99. Ὁ Ἀθως.

Κρυσταλλωμένε Ἀθῶνα, τὸ ὕψος σου θαυμάζω καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω. Τὸ φῶς λαμβάνει τοῦρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη καὶ εἰς τοῦ Ἀδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδῃμ' ἀδαμάντινον τὴν κορυφήν σου στέφει,
τὰ δάσπ' ἔχεις ζώνην σου, καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου,
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντεοῦ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς κτίσεως ἀρχαῖος,
σύ πρῶτος ἔλαβες ζῶν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρειν τὸν αὐχένα σου ὅς τὸν αἰμοδόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σέ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλυνε τὸ μέγα μέτωπόν σου.
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ὡ φύσις ! τόσα τέκνα σου, χωρὶς ψυχὴν καὶ αἰσθήσεις,
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις

Παναγ. Σοῦτσος

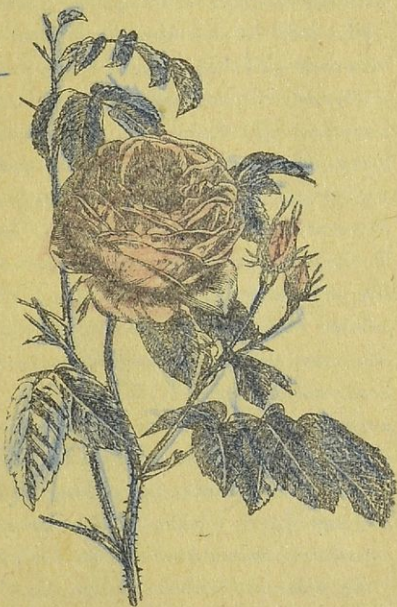
100 Τὸ ῥόδον.

Τὸ ῥόδον εἶνε τὸ ἄνθος τῆς ῥόδης, συγγενεῦον μὲ τὰ ἄνθη τῆς
μηλέας, τῆς ῥοδακινέας, τῆς κερασέας, τῆς ἀμυγδαλέας καὶ μὲ
ὅλα τὰ ἄνθη τῶν ἐσπεριδοειδῶν λεγομένων φυτῶν.

Ἡ ῥοδὴ εἶνε θάμνος ἰσχυρὸς μετρίου ὕψους καὶ συγγενῆς τῆς
βάτου καὶ χαμαικεράσου. Αἱ ῥίζαι αὐτῆς εἶνε πολλαὶ καὶ ἰσχυραί.
Ἐκ τῶν ῥιζῶν ἀναφύεται ὁ κορμός, ὅστις διακλαδίζεται εὐθὺς ὡς
ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γῆς εἰς πολλοὺς κλάδους σκληροὺς, μακροὺς, εὐθεῖς,
ἀρκετὰ ἐπιμήκεις, κυρτουμένους ἐλαφρῶς κατὰ τὸ ἄκρον καὶ ἔχον-
τας ἀκάνθας σκληρὰς ὡς ἀγκίστρια πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένα.
Ἐκ τῶν κλάδων τούτων ἐκφύονται κατ' ἔτος πολλὰ ὑποπράσινα
μακρά, λευκά, εὐλύγιστα καὶ πρὸς τὰ ἄκρα κυρτωμένα ἰσχυρὰ κλω-
νάρια, τὰ ὅποια ἔχουσιν, ὅπως καὶ οἱ κλάδοι, μικράς, σκληρὰς καὶ
ὀξείας ἀκάνθας, πρὸς τὰ κάτω κυρτουμένας καὶ ἐν τῷ μεταξὺ
αὐτῶν πολλὰς τρίχας μαλακὰς. Ἐκ τῶν κλωναρίων τούτων ἐκφύ-

ονται ἄλλα μικρότερα καὶ τρυφερώτερα βλαστάρια, οἱ **μίσχοι**, πλήρεις ἀπαλῶν ἀκανθῶν. Οὗτοι ἔχουσιν ἀνὰ δύο μικρὰ παράφυλλα εἰς τὴν βάσιν, ἀνὰ ἓν μέγα πρᾶσινον καὶ ῥοειδὲς φύλλον εἰς τὸ ἄκρον καὶ ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῶν ἀνὰ δύο ἢ τρία ζεύγη ἐπίσης πρασί-
νων καὶ ῥοειδῶν φύλλον, τὰ ὅποια εἶνε ἀπέναντι ἀλλήλων τοποθετημένα, ὥς πτερὰ ἀ-
νοικτὰ καὶ ὡς πριόνιον
κατὰ τὰ χεῖλη ὀδοντωτά. —

Εἰς τὴν κορυφὴν τῶν βλασταρίων καὶ ἀνάμεσα τῶν φύλλον συνήθως προβάλλουσι τρία ἢ τέσσαρα ἄνθη. Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἄνθους, τὸ ὅποιον ἀθηται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν βλασταρίων, ἡ **κάλυξ**, ἐκ πέντε φύλλον ἀποτελουμένη, εἶνε τριχωτὴ καὶ σαρκώδης, πρασίνη ἔξωθεν, ἀργυροειδὲς ἔσωθεν καὶ ὁμοία κατὰ τὸ σχῆμα μὲ στάμναν, κυρτὴ δηλαδὴ καὶ στενὴ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ ἄνω· κυρτὴ καὶ εὐρυτέρα κατὰ τὸ μέσον. Εἶνε δὲ ἐσχισμένη

Ῥόδον.

πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος εἰς πέντε μακροὺς, πρασίνοὺς καὶ φυλλοειδεῖς ὀδόντας, οἱ ὅποιοι κλίνουσι μὲν πρὸς τὰ κάτω ἐν σχήματι κώδωνος, ὅταν τὸ ῥόδον εἶνε ἀνοικτόν, περιπλέκονται δὲ μετ' ἀλλήλων καὶ κρύπτουσι τὸ ῥόδον, ὅταν αὐτὸ ἀκόμῃ εἶνε εἰς τὴν κάλυκα κεκλεισμένον. Ἐκ τοῦ ἔνδοθεν μέρους τῆς κάλυκος προβάλλουσι πολλὰ τρυφερώτατα φύλλα, τὰ **πέταλα τῆς στεφάνης**, μεγάλα

στρογγύλα, εὐώδη, λευκά ἢ ρόδινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀποτελοῦντα τελείαν σφαιροειδῆ μορφήν. Ἐκ τοῦ μέσου τῶν πετάλων ἀνέρχονται νήματά τινα πολὺ λεπτά, ἀργυρόλευκα, οἱ **σπήμονες**, ἀποτελεῦ-
 τῶντες εἰς χρυσοκιτρίνους μικροτάτους θυλάκους. Κάτωθεν πάντων
 τούτων εἶνε ὁ καρπός, ὀγκώδης, χνοερὸς καὶ φέρων ἔσωθεν πο-
 λυάριθμα μικρότατα σπέρματα. Τοῦτο τὸ ἄνθος εἶνε τὸ ρόδον.

Τὰ ρόδα δὲν εἶνε πάντα τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Τὰ ρόδα εἶνε εἴκοσι
 τεσσάρων εἰδῶν με ἀπειραρίθμους παραλλαγὰς, διαφέροντα ἀπ’
 ἀλλήλων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν πετάλων, κατὰ τὸ μέγεθος, τὸν χρω-
 μάτισμόν, τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν ἀπαλότητα αὐτῶν. Πλείστα ρόδα
 ἔχουσι μόνον πέντε πέταλα, ἄλλα δώδεκα, ἄλλα εἴκοσι καὶ ἄλλα
 πολὺ περισσότερα τούτων. Τινὰ εἶνε πολὺ μεγάλα, ἄλλα μέτρια καὶ
 ἄλλα πολὺ μικρά. Τινὰ εἶνε λευκά, ἄλλα πορφυρᾶ, ἄλλα κίτρινα.
 Τινὰ εὐωδιάζουσι περρισότερον, ἄλλα ὀλιγώτερον. Τινῶν τὰ φύλλα
 εἶνε μαλακὰ ὡς βελουδον, ἄλλων ὀλίγον σκληρότερα. Τὰ ἄγρια
 ρόδα, τὰ ὅποια φύονται ἐπὶ τῶν λόφων, παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποτα-
 μῶν, κατὰ τὰ πλάγια τῶν δασῶν, κατὰ τὰ ἄκρα τῶν κήπων, ἔχουσι
 μόνον πέντε πέταλα ὅχι πολὺ ἀπαλὰ, ὅχι πολὺ εὐώδη, καὶ κεχρω-
 ματισμένα με ἀσθενὲς πορφυροῦν χρῶμα. Τὰ ρόδα, τὰ αὐξανοντα
 εἰς τοὺς κήπους ἡμῶν ἐκ τῶν δύο εἰδῶν τῆς ρόδης, τῆς ἑκατοντα-
 φύλλου καὶ τῆς γαλλικῆς, τὰ **ἀποικιλιάτικα** καὶ τὰ **μαγιάτικα**
 λεγόμενα, ἔχουσι πέταλα πολὺ περισσότερα τῶν πέντε, χρῶμα ζωη-
 ρότατον πορφυροῦν ἢ ρόδινον, εὐωδίαν πολλήν, ἀπαλότητα μεγάλην.

Τὸ ρόδον ἀνθεῖ πολὺ ὀλίγον χρόνον. Ἐξανθεῖ τελευταῖον πάντων
 τῶν ἐαρινῶν ἀνθέων καὶ ἀπανθεῖ πρῶτον πάντων. Ἐκ τῶν ἐαρι-
 νῶν αἰθέων, ἀκόμη καὶ πρὶν παρέλθῃ ἐντελῶς ὁ χειμῶν, πρῶτον
 φαίνεται εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας τὸ λευκόιον, μετ’
 ὀλίγον χρόνον τὸ φλόγινον ἶον, ἢ **ἀγριοβιοζέττα**, μετὰ ταῦτα ὁ
 νάρκισσος καὶ τὸ λείριον, ἔπειτα τὸ μέλαν ἶον καὶ ὁ ὑάκινθος καὶ
 τελευταῖον τὸ ρόδον. Ἐκλείπει δὲ πρῶτον τὸ ρόδον. Ὀλίγας ἡμέ-
 ρας μετὰ τὴν ἀνθησίν του ἀρχίζουσι νὰ ἀμαυρῶνῶνται τὰ χρώματα
 αὐτοῦ καὶ νὰ συγχέηται ἡ χαρίεσσα τάξις τῶν πετάλων αὐτοῦ.

ἔπειτα ὑπὸ τὴν ἐλαφροτάτην αὔραν καταπίπτουσι τὰ φύλλα αὐτοῦ, καὶ μένει γυμνόν. Μετὰ τὸ ρόδον ἐκλείπει ὁ ὑάκινθος, μετὰ τὸν ὑάκινθον τὸ λευκόιον καὶ τελευταῖον τὸ μέλαν ἶον.

Τὸ ρόδον εἶνε τὸ ὀριότατον πάντων τῶν ἀνθέων τῆς γῆς. Ὅπως ὁ λέων ἔνεκα τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς ὅλων τῶν χερσαίων ζώων, ὅπως ὁ αἰτὸς ἔνεκα τῶν ὀνύχων καὶ τῶν περυγίων καὶ τῆς ἀφοβίας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν πτηνῶν, οὕτω καὶ τὸ ρόδον ἔνεκα τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐωδίας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν ἀνθέων. Πάντα ὅσα ἔχει εἶνε ὀραιότατα. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ εἶνε ὀραιότατον, πλατύ, ὀγκῶδες, σφαιροειδές. Τὰ τρυφερώτατα πέταλα αὐτοῦ, συνδεδεμένα εἰς τὸ βάθος τῆς κάλυκος διὰ βραχέων λευκαζόντων ὀνύχων, εἶνε τοποθετημένα ἐν κύκλῳ τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἀπαλότητα. Τὸ χρῶμα εἶνε ὀραιότατον, λευκὸν ἢ ρόδιον, πορφυροῦν ἢ κίτρινον. Τὸ δέρμα τῶν πετάλων ἀπαλώτατον ὥς βελούδον. Τὸ ἄρωμα σταθερὸν καὶ λεπτότατον. Τὸ ρόδον ἐκ πάντων τῶν ἀνθέων εὐωδιάζει καὶ χλωρὸν καὶ ξηρὸν καὶ θερμαίνόμενον καὶ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μακρόθεν. Τοῦ ρόδου ἡ ὁσμὴ ἐκ πάντων τῶν εὐόσμων ἀνθέων εἶνε πάντοτε εὐχάριστος. Οὐδέποτε χορταίνει, οὐδέποτε βαρύνεται αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ὅπως χορταίνει καὶ βαρύνεται τὴν ὁσμὴν τῶν ἄλλων ἀνθέων. Τοῦ ρόδου ἡ ὁσμὴ διακρίνεται ἐκ πασῶν τῶν ἄλλων ὁσμών, ὅταν πολλὰ εὖοσμα ἄνη εἴτε εἰς τὸν κῆπον εἴτε εἰς τὴν αἴθουσαν εἴτε εἰς τὴν ἀνθοδέσμην εἶνε ὁμοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ πάντοτε τὸ ρόδον ἐθεώρησαν ὥς τὸ τελειότατον ἄνθος τοῦ κόσμου καὶ αὐτὸ ἡγάπησαν καὶ αὐτὸ ἐτίμησαν πλειότερον πάντων τῶν ἄλλων. Πλούσιοι καὶ πένητες, σοφοὶ καὶ ἀπαιδευτοί, νέοι καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νεαῖαι καὶ νεάνιδες, πάντες τὸ ρόδον τιμῶσιν ὥς τὸ ἐξοχώτατον τῶν ἀνθέων. Αὐτὸ κοσμεῖ τὸν κῆπον τοῦ μεγιστάνος καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ κηπάριον τοῦ ιδιώτου καὶ τοῦ χωρικοῦ. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἐρασμιότητος διαγελά ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς ἡγεμονίδος καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς πτωχοτάτης νεάνιδος, ἐπὶ τῆς κομβιοδόχης

τῶν βασιλοπαίδων καὶ ἐπὶ τοῦ πίλου τοῦ χειρώνακτος, εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ εἰς τὰς πενιχρὰς καλύβας τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ποιμένων.

Τὸ ρόδον κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης καὶ τὰ κράνη καὶ τὰ ὅπλα τῶν νικηφόρων ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος· τοὺς ναοὺς τοῦ Ὑψίστου καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ συμπόσια τῶν ἀνθρώπων· τὸν νεοδμήτον οἶκον καὶ τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν ἡμῶν ὄντων. Μὲ ρόδα στρώννυται ἡ ὁδός, ἐξ ἧς διέρχεται ὁ νικηφόρος στρατηγός, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· μὲ ρόδα στρώννυται τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν τοῦ Ὑψίστου καὶ ἡ ὁδός, ἐξ ἧς διέρχεται ὁ Ἐσταυρωμένος λυτρωτὴς τοῦ κόσμου καὶ πᾶσα πανηγυρική τῆς ἐκκλησίας πομπή.

Λατρεῖαν προσφέρουσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς εἰς τὸ ρόδον. Τινὲς τελοῦσιν ἐορτὰς λαμπρὰς καὶ πανηγύρεις μεγαλοπρεπεῖς πρὸς τιμὴν τοῦ ρόδου καὶ ἄλλοι σέβονται αὐτὸ ὥς τι ἅγιον καὶ θεωροῦσι μεγίστην ἀσέβειαν νὰ πατήσωσιν ἐν φύλλον αὐτοῦ. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι δὲν κατάγεται ἐκ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐρρίφθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δι' αὐτῆς τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλοι ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς κατέστησεν αὐτὸ βασιλέα τῶν ἀνθέων. Ὅταν ἔγιναν τὰ αἰθῆ, λέγουσι, βασιλεὺς αὐτῶν ἦτο ὁ λωτός· ἀλλὰ τὰ ἄνθη ἦλθον εἰς τὸν Θεὸν καὶ παρεπονέθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτῶν εἶνε ἀνάξιος, νυστάζει πάντοτε καὶ κοιμᾶται πολὺ. καὶ παρεκάλεσαν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ ἄλλον βασιλέα. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῆς δεήσεως αὐτῶν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰ βασιλέα τὸ εὐῶδες λευκὸν ρόδον, τὸ ὁποῖον πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν αὐτοῦ ὥπλισε διὰ σκληρῶν καὶ ὀξειῶν ἀκανθῶν. Ἡ ἀηδὼν, ὅτε εἶδε τὸν νέον βασιλέα τῶν ἀνθέων, τὸ εὐῶδες ρόδον, ἔμεινεν ἐκστατική ἐκ τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐωδίας αὐτοῦ. Τόσον δὲ ἠγάπησεν αὐτό, ὥστε ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιθυμίας, τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ τὸ βλέπῃ καὶ νὰ εἶνε πλησίον αὐτοῦ πάντοτε, ἐπέτα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδιακόπως εἰς τοὺς ροδῶνας, οὐδόλως προσέχουσα εἰς τὰς ἀκάνθας αὐτῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐνῶ ἐπέτα, μία ἀκανθα ἐτρύπησε τὴν μικρὰν καρδίαν

αὐτῆς. Τὸ εὐγενὲς αἷμα αὐτῆς ἐρράντισε τὰς κάλυκας τοῦ ῥόδου καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέπνευσε τὸ καλλικέλαδον πτηνὸν τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐκτοτε τὸ ῥόδον ἔγινε πορφυροῦν καὶ μένει εἰσέτι τοιοῦτον, ἡγαπημένον ὑπὸ τῆς ἀηδόνης, τετιμημένον ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ εὐλογημένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

101. Τὸ ῥόδον.

Ὅλα τὰνθ' εἶνε καλὰ καὶ χαριτωμένα·
ὁ-σεμνὸς ὁ μενεξές, ἡ ἀγνὴ μυρσίνη,
τὸ γλυκὺ γαρύφαλλο, οἱ ἀφρότοι κρίνοι,
ὅλα ἔχουν χωριστὴ χάρι τὸ καθένα.
Μὰ τὸ ῥόδον πῶς πολὺ ἀπὸ τᾶλλ' ἀξίζει,
ποῦ κ' ἂν χάσῃ τὴ μορφήν καὶ τὰ χρώματά του
μέσ' ὅς τὰ σκόρπια φύλλα του μένει τάρωμά του
καὶ νεκρὸ ἀκόμῃ ζῇ κ' ἄνοιξι θυμίζει.

Δ. Βικέλας.

Θ'. Ο ΚΟΣΜΟΣ

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας συγγραφεῖς)

102. Ὁ ἥλιος.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχον)

Ὁ ἥλιος εἶνε ἐν τῶν πολλῶν ἄστρων τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ ἥλιος εἶνε σφαιροειδής, ὥπως σφαιροειδὴ εἶνε πάντα τὰ ἄλλα ἄστρα. Τί κυρίως εἶνε ὁ ἥλιος δὲν εἶνε γνωστόν· πιθανὸν νὰ εἶνε μύδρος διάπυρος, πιθανὸν νὰ εἶνε γῆ ἀνημμένη, πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ πύρινον νέφος πυκνόν.

Ὁ ἥλιος εἶνε πολὺ μεγαλύτερος τῆς γῆς· φαίνεται ὅτι εἶνε ἓνα πόδα μόνον μέγας, διότι ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν γῆν. Ὁ ἥλιος ἀπέχει ἀπὸ τὴν γῆν πολὺ περισσότερον ἢ ἡ σελήνη. Ὁ ἥλιος φαίνεται λευκὸς καὶ ὅχι πυρῶδης. Ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον. Εἰς ἡμᾶς φαίνεται

ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἀπαράλλακτα ὅπως φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὅτι αἱ οἰκίαι καὶ τὰ δένδρα κινουνται, ὅταν προχωρῇ ταχέως ἢ ἄμαξα ἢ τὸ πλοῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου εἴμεθα.

Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καὶ δύει· ὁσάκις ἡ γῆ ἔχει ἐστραμμένην τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς πρὸς τὸν ἥλιον καὶ φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, τότε εἶνε ἡμέρα· εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ δὲν φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, εἶνε νύξ. Ἐνίοτε γίνονται καὶ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὰς ἐκλείψεις τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐμποδίζεται νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν γῆν, διότι μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς συμβαίνει νὰ εὕρισκῃται ἡ σελήνη. Κατὰ τὰς ἐκλείψεις γίνεται σκότος, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἶνε τόσον πολὺ, ὥστε φαίνονται τὰ ἄστρα.

Κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου αἱ σκιαί, τὰς ὁποίας ρίπτουσι τὰ διάφορα πράγματα, εἶνε μικραί. Ὅσον ἀναβαίνει ὁ ἥλιος πρὸς τὸν οὐρανόν, τόσον αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων γίνονται μικρότεραι. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἶνε μικρόταται.

Ὁ ἥλιος τρέφει καὶ αὐξάνει πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ζῶα καὶ φυτά.

Ὁ ἥλιος εἶνε ἐν τῶν ὠραισιότατων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων δημιουργημάτων τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ Παντός.

103. Ἡ σελήνη.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχον)

Ἡ σελήνη εἶνε σφαιροειδής, ὅπως σφαιροειδής εἶνε καὶ ὁ ἥλιος καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἄστρα. Ἡ σελήνη ἴδιον φῶς δὲν ἔχει· τὸ φῶς ἔρχεται καὶ εἰς αὐτήν, ὅπως καὶ εἰς τὴν γῆν, ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἡ σελήνη εἶνε ὁμοία μὲ τὴν γῆν. Ἐχει ὄρη, πεδιάδας, φάραγας, ἡφαιστεία καὶ παντὸς εἶδους κοιλώματα. Αἱ κηλίδες ἐκείναι, αἱ ὁποῖαι φαίνονται εἰς τὴν σελήνην ὡς πρόσωπον ἀνθρώπου, εἶνε ἡ σκιά, τὴν ὁποίαν ρίπτουσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη αὐτῆς, φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἢ τὰ ἀνήλια καὶ σκοτεινὰ δάθη καὶ κοιλώματα αὐτῆς, ἐντὸς τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ φθάσῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἐκ τῶν τριῶν κηλίδων τὴν μεγαλυτέραν ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες

μυχὸν τῆς Ἑκάτης, ἐκ δὲ τῶν δύο μικροτέρων τὴν μὲν πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς σελήνης κειμένην ὠνόμαζον Ἠλύσιον πεδῖον, τὴν δὲ πρὸς τὸ κατώτερον πεδῖον τῆς Περσεφόνης.

Ἡ σελήνη εἶνε πολὺ μικρότερα τῆς γῆς. Κατοικεῖται δέ, ὅπως καὶ ἡ γῆ, ἀλλ' ἴσως τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ αὐτῆς εἶνε μεγαλύτερα καὶ τελειότερα τῶν ζῳῶν καὶ τῶν φυτῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ σελήνη, ὅταν εἶνε τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐρανόν, φαίνεται, ὅταν δὲ εἶνε τὴν ἡμέραν, δὲν φαίνεται. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καταλάμπει αὐτήν, καὶ δὲν φαίνεται. Ὅταν ὅμως γίνηται ἐκλειψις τοῦ ἡλίου καὶ ἀμαυρώνηται τὸ φῶς αὐτοῦ, τότε, ἂν εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, φαίνεται ὡς εἰς σκοτεινὸς δίσκος.

Τὴν νύκτα, ὅταν εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, εἶνε ἄλλοτε πανσέληνος, ἄλλοτε μηνοειδὴς καὶ ἄλλοτε ἡμίκυρτος. Πανσέληνος εἶνε, ὅταν ὅλον τὸ πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένον μέρος αὐτῆς φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μηνοειδὴς, ὅταν κατὰ τὰς ἀξήσεις, καὶ ἀμφίκυρτος, ὅταν κατὰ τὰς φθίσεις αὐτῆς μόνον ὀλίγον μέρος ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Ἡ σελήνη ἔχει ἐκλειψεις. Τοιαῦται συμβαίνουσιν, ὅταν ἡ γῆ εὐρεθῇ μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ αὐτῆς. Ἐμποδίζει ἡ γῆ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου νὰ ἔλθωσιν εἰς αὐτήν, καὶ μένει σκοτεινή.

Ἡ σελήνη, ἐπειδὴ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ῥίπτει εἰς τὴν γῆν, εἶνε ἡλιακὸν φῶς, συντελεῖ καὶ αὐτὴ ὅχι ὀλίγον εἰς τὴν γέννησιν καὶ αὔξησιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζῳῶν καὶ φυτῶν.

/ 104. Τὰ ἄστροα.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχον)

Τὰ ἄστροα εἶνε ὅμοια μὲ τὴν γῆν. Τὰ ἄστροα ἔχουσι καὶ αὐτὰ ἡπείρους, ὠκεανούς, ὄρη, ζῷα καὶ φυτὰ, ὅπως καὶ ἡ γῆ. Ὁ ὄγκος τῶν πλείστων αὐτῶν εἶνε πολὺ μεγαλύτερος καὶ ἀπὸ τὸν ὄγκον τῆς γῆς. Εἶνε δὲ σφαιροειδῆ, ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ὁ οὐρανὸς εἶνε πλήρης ἄστροων. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε μέγιστα καὶ λαμπρότατα, ἄλλα μικρότερα καὶ ὀλιγώτερον λαμπρά. / Εἰς

τινα μέρη τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄστρα εἶνε πυκνότερα καὶ εἰς ἄλλα ἀραιότερα. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπέχουσιν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἄλλα περισσότερον. Τὰ ἄστρα κινοῦνται· φέρονται δὲ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς καὶ οὐχί, ὅπως φαίνονται εἰς ἡμᾶς, ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς.

Οἱ ἀστέρες εἶνε δύο εἰδῶν, πλανῆται καὶ ἀπλανεῖς. Οἱ πλανῆται ἴδιον φῶς δὲν ἔχουσι· καταλάμπει αὐτοὺς ὁ ἥλιος. Οἱ ἀπλανεῖς στίλβουσιν, οἱ πλανῆται δὲν στίλβουσιν· οἱ πλανῆται ἀπέχουσιν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γῆν ἢ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Οὗτοι δὲ ἀπέχουσι πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν γῆν ἢ ὁ ἥλιος.

Ἡ λευκὴ ζώνη, ἣτις φαίνεται τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, ὀνομάζεται *Γαλαξίας*· ὀνομάζεται δὲ οὕτω, διότι τὸ χρῶμα αὐτοῦ εἶνε λευκὸν ὡς γάλα. Ὁ Γαλαξίας εἶνε ἄθροισμα παμπολλῶν ἀστέρων, οἱ ὅποιοι δὲν διακρίνονται. Αὐτὸ τὸ λευκὸν χρῶμα, τὸ ὅποιον φαίνεται, εἶνε τὸ φῶς, τὸ ὅποιον ῥίπτει ἕκαστος ἐκ τῶν παμπολλῶν τούτων ἀστέρων εἰς τὸ στερέωμα.

Τὰ ἄστρα εἶνε ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸν οὐρανόν· φαίνονται ἔμως μόνον τὴν νύκτα. Τὴν ἡμέραν δὲν φαίνονται, διότι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου λάμπει πολὺ καὶ δὲν ἀφῆγει αὐτὰ νὰ φανῶσιν. Ὅταν ἔμως συμβῇ ὀλικὴ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου, τότε φαίνονται τὰ ἄστρα καὶ τὴν ἡμέραν. Ἐπίσης φαίνονται τὰ ἄστρα τὴν ἡμέραν, καὶ ὅταν τις εἶνε εἰς τὸν πυθμένα βαθέος τινὸς φρέατος καὶ ἀπ' ἐκεῖ παρατηρήσῃ τὸν οὐρανόν.

Τὰ ἄστρα κινοῦνται αἰωνίως κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας αὐτῶν ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ὥρισε νὰ κινῶνται.

105. Εἰς ἓν ἄστρον.

ὦ σύ, ποῦ εἰς αἰθέρος τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις
οἶ' ἀμυδροῦ ὀρᾶσαι φῶτος καὶ ἀβεβαίου,
ὡς ὄστρακον λευκάζον εἰς τὸν βυθὸν θαλάσσης
χανόμενον καὶ πάλιν φαινόμενον ἐκ νέου.

Ἐάν ὁ μέγας οὗτος σωρὸς τῶν ἀδαμάντων
τὸ ἄκρον τῆς ἐσθῆτος ἀποτελῇ τοῦ Πλάστου,
σὺ τοῦ κρασπέδου εἶσαι τοῦ Ποιμποῦ τῶν πάντων
σμικρὸς ἀδάμας στίλβων εἰς τὰς πυκνὰς πτυχὰς του.

Ἦ, ἂν δὲν εἶν' ἐσθῆς του, ἀλλὰ βωμὸς προχέων
αἰέροον φῶς λύχνων χιλίων καὶ μυρίων.
λαμπὰς μικρὰ σὺ εἶσαι εἰς πείσμα τῶν βορέων.
ἄσβεστον συντηροῦσα τὸ φέγγος σου τὸ θεῖον.

Ἦ, ἂν ὁ θόλος οὗτος τοῦ στερεώματός σου,
κανάστιλπνος ἐκ λίθων, σμαράγδου καὶ σαπφείρου,
δὲν εἶν' οὐτ' ἐσθῆς του χρυσεῖ οὔτε βωμὸς του,
ἀλλὰ σωρεία κόσμων ἐκτάσεως ἀπείρου.

Σὺ τότε ζωογόνος, πηγὴ φωτὸς καὶ κάλλους,
ἥλιος εἶσαι φέρων πλανήτας κινουμένους,
καὶ πᾶς σου δὲ πλανήτης ὑποπλανήτας ἄλλους,
ὥς πρὸς μητέρα ὄρνεις μικροὺς σεσωρευμένους.

Καὶ φέρεις λοιπόν, γίγα, ἐπὶ εὐρέων νώτων
καὶ γαίας καὶ θαλάσσας καὶ λόφους καὶ πεδία,
καὶ μυριάδας ἴσως ἄστεων πολυκρότων·
πλὴν ποία τῶν ἢ τύχη καὶ τίς ἢ ἱστορία ;

Καὶ τὰ ἐν σοί, ὦ κόσμε, ὥς τὰ ἐνθάδε ῥέουν ;
γεννῶνται μυριάδες καὶ θνήσκουν μυριάδες,
καὶ μυριάδες χαίρουν καὶ μυριάδες καίουν
καὶ νυμφικαὶ μαρμαίρουν καὶ νεκρικαὶ λαμπάδες ;

Κ' ἐνῷ ὁ ὀφθαλμὸς μου, ὦ ἄστρον, ἀτενίζει,
σὲ διασχίζουν ἴσως στρατεύματα καὶ στόλοι,
ὑπὸ τὰ βήματά των τὸ ἔδαφός σου τρίζει,
καὶ μάχαι συγκροτοῦνται καὶ πίπτουν στρατοὶ ὅλοι.

Καὶ ὅμως τόσα ὄντα, βοή καὶ τύρβη τόση.
ἐντὸς στενῶν τὰ πάντα ἐγκλείονται ὀρίων·
πέραν δὲ τούτων μένουν νεκρὰ καὶ σιωπῶσι
κ' εἰς ἓν μικρὸν τὰ πάντα συγχέονται σημεῖον.

Καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο, ποῦ στίλβει εἰς τὰ ὕψη
καὶ οὐδέποτε ἢ θέσιν ἢ ὥραν δὲν ἀλλάσσει,
ἂν ἔλθῃ νύξ, κ' ἐκεῖνο δὲν ἔλθῃ, τί θὰ λείψῃ ;
Εἰς κόκκος εἰς τὴν ἄμμον, ἐν φύλλον εἰς τὰ δάση.

Ὡ ἄστρον, ἀνατέλλεις αἰώνια καὶ δύεις,
κ' εἰς τὴν πλυθὺν τῶν ἀστρῶν ἡμεῖς σὲ παρορῶμεν·
πιστῶς τὴν ὠρισμένην ὁδὸν σου διανύεις.
καὶ εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι ποτὲ δὲν ἐρωτῶμεν.

Ἡ νύξ ὅταν ἐπέλθῃ, ὥσαν δειλὴ τις κόρη,
ἔσχατον σὺ τῶν ἀστρῶν μὲ συστολὴν προκύπτεις.
Γλυκοχαράζει μόλις καὶ ὀπίσω εἰς τὰ ὄρη
σὺ πρῶτον ἀπὸ ὅλα τὸ πρόσωπόν σου κρύπτεις.

Ἰωάννης Καραδούτσας.

106. Ἡ γῆ καὶ ἡ ἀναλλοίωτος τάξις τοῦ κόσμου.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχον)

Ἡ γῆ εἶνε ἐν τῶν πολλῶν ἀστρῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ μάλιστα
ἐν τῶν μικροτέρων ἀστρῶν αὐτοῦ. Ἡ γῆ εἶνε στρογγύλη, ὅπως
στρογγύλος εἶνε ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ πάντα τὰ ἄλλα
ἄστρα. Ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶνε σφαιροειδὴς καὶ πολὺ μικρότερος
τοῦ ὄγκου τοῦ ἡλίου καὶ πλείστων ἄλλων ἀστέρων.

Ἡ γῆ κινεῖται συγχρόνως δύο κινήσεις· στρέφεται περὶ τὸν
ἑαυτῆς ἄξονα καὶ συγχρόνως περιφέρεται καὶ περὶ τὸν ἥλιον.
Ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ γῆ περιστρέφεται περὶ τὸν ἄξονα
αὐτῆς, καὶ ἐν τούτοις αὐτὴ περιστρέφεται. Ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα
ὅτι ἡ γῆ περιφέρεται περὶ τὸν ἥλιον· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἡ γῆ

μένει ἀκίνητος καὶ ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς. Ἐν τούτοις συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἡ γῆ περιφέρεται περὶ τὸν ἥλιον καὶ ὅχι ὁ ἥλιος περὶ τὴν γῆν.

Ὁ Ἕλλην σοφὸς Θαλῆς, ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς ἐλληνικῆς πόλεως Μιλήτου καὶ ζῶν περὶ τὰ 600 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ εἶνε σφαιροειδής.

Ὁ Ἕλλην φιλόσοφος Φιλόλαος, καταγόμενος ἐκ τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς πόλεως Κρότωνος καὶ ζῶν περὶ τὰ 430 πρὸ Χριστοῦ εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ὁ γῆ κινεῖται. Ὁλος ὁ κόσμος ἔως τότε ἐπίστευεν ὅτι ἡ γῆ μένει ἀκίνητος.

Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι Ἡρακλείδης, καταγόμενος ἐκ τῆς ἐλληνικῆς πόλεως Ἡρακλείας καὶ ζῶν περὶ τὰ 430 πρὸ Χριστοῦ, καὶ Ἐκφαντος, καταγόμενος ἐκ τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς πόλεως τῶν Συρακουσῶν καὶ ζῶν περὶ τὰ 370 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε οἱ πρῶτοι εἰπόντες ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς καὶ μάλιστα ὅτι στρέφεται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς.

Ὁ μέγας Ἕλλην ἀστρονόμος Ἀρίσταρχος, καταγόμενος ἐκ τῆς ἐλληνικῆς νήσου Σάμου καὶ ζῶν περὶ τὰ 260 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ οὐ μόνον στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα, ἀλλὰ περιφέρεται καὶ περὶ τὸν ἥλιον καὶ δὴ «κατὰ λοξοῦ κύκλου», δηλ. ἐν ἐκλειπτικῇ.

Ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα γίνονται ἕνεκα τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς. Τὸ μέρος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει ἡμέραν, τὸ δὲ μέρος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ δὲν φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει νύκτα.

Ἡ γῆ βρίθαι φυτῶν, ζώων, πηγῶν καὶ ποταμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν ρέουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἄλλοι δὲ ρέουσιν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Εἶνε δὲ ἐστολισμένη μὲ παντὸς εἶδους χλόην, μὲ ὄρη ὑψηλά, μὲ δάση πολύδενδρα καὶ μὲ πόλεις, τὰς ὁποίας τὸ σοφὸν ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, ἱδρυσεν. Ἐχει δὲ καὶ νήσους μικράς καὶ μεγάλας. Αἱ λεγόμεναι ἡπειροὶ εἶνε νήσοι μεγάλαι, διότι

καὶ αὐταὶ περιβάλλονται ὑπὸ ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν. Δὲν εἶνε μόνον τρεῖς αἱ ἥπειροι, αὐταὶ τὰς ὁποίας γνωρίζει ὁ κόσμος, ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρική καὶ ἡ Εὐρώπη. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἥπειροι (αἱ ὕστερον ἀνακαλυφθεῖσαι Ἀμερική καὶ Αὐστράλια).

Δύο εἶνε τὰ μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων συνίσταται ἡ γῆ, ἡ ξηρὰ καὶ τὸ ὕδωρ. Καὶ ἐκ μὲν τῆς ξηρᾶς προκύπτουσιν αἱ ἥπειροι καὶ αἱ νῆσοι, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος αἱ πηγαί, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι καὶ ἡ θάλασσα.

Ἡ γῆ ἔξωθεν μὲν περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος, εἰς τὰ βάθη δὲ αὐτῆς εἶνε πῦρ. Ἔνεκα τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ πυρὸς συμβαίνουσι πολλὰ πάθη καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὴν ἐπιφανείαν αὐτῆς καὶ εἰς τὰ καταχθόνια αὐτῆς.

Ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸν ἀέρα συμβαίνουσιν ὀμίχλαι, ὁρόσοι, βροχαί, χιόνες, χάλαζαι, ἀνεμοὶ, βρονταί, ἀστραπαί, κεραυνοί, καταιγίδες, θύελλαι, λαίλαπες, στρόβιλοι. Ἔνεκα δὲ τοῦ πυρὸς, τὸ ὅποιον ὑπάρχει εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, γίνονται εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰ καὶ διάφορα πάθη.

Εἰς τὴν ξηρὰν γίνονται δηλ. σεισμοὶ καὶ ἀκούονται ὑποχθόνιοι μυκηθμοί. Ἐκ τῶν ἡφαιστειῶν καπνοὶ καὶ φλόγες ἀναδίδονται, μύδροι πύρινοι ἐκτινάσσονται, λάδα καυστικωτάτη χύνεται, χάσματα ἀνοίγονται, μέρη τῆς γῆς καταβυθίζονται, χλιαρὰ καὶ θερμὰ καὶ ζέοντα ὕδατα ἀναδύζουσι, βράχοι καὶ πέτραι καὶ πηγαὶ ἐκεῖ, ὅπου πρότερον δὲν ὑπῆρχον, ἀναφαίνονται.

Εἰς τὴν θάλασσαν σχεδὸν τὰ αὐτὰ γίνονται. Καὶ ἐκεῖ ἔνεκα τοῦ πυρὸς τοῦ ὑποχθόνιου χάσματα εἰς τὸν πυθμένα αὐτῆς ἀνοίγονται. Τὰ ὕδατα πρὸς τὸ πέλαγος ἀποσύρονται, ἄλλα τὴν ξηρὰν κατακλύζουσιν. Ἡφαίστεια σχηματίζονται, καπνοὶ καὶ φλόγες ἐξ αὐτῶν ἐξέρχονται. Ἐκβολαὶ ποταμῶν μετατοπίζονται, πηγαὶ ἀναδύζουσι, θαλάσσια ρεύματα καὶ δῖναι ἐν τῇ μέσῳ τοῦ πελάγους καὶ εἰς τοὺς πορθμοὺς γίνονται.

Ἔνεκα πάντων τούτων πολλαὶ μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μέχρι τοῦδε ἐγένοντο. Πολλὰ μέρη αὐτῆς ἠνωμένα πρότε-

ρον σεισμοὶ ἰσχυροὶ διεχώρισαν. Πολλὰ μέρη τῆς γῆς βροχαὶ ῥα-
γδαίόταται κατεπόντισαν. Πολλὰς ἡπείρους τὰ κύματα τῆς θαλάσ-
σης ἐπελθόντα εἰς λίμνας καὶ εἰς θαλάσσας μετέβαλον. Πολλὰς
θαλάσσας τὰ κύματα ἐπελθόντα εἰς ἡπείρους μετέβαλον. Πολλὰς
πόλεις οἱ τυφῶνες καὶ αἱ λαίλαπες ἠφάνισαν. Πολλὰ μέρη τῆς γῆς
πῦρ καὶ φλόγες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔλθοῦσαι κατέφλεξαν. Πολλὰ μέρη
τέφρα ἐκ τῶν ἡφαιστείων διασκορπισθεῖσα κατέχωσεν. Ἀπέραν-
τοι ἐκτάσεις τῆς γῆς ἐκ τῆς λάδας τῶν ἡφαιστείων ἠφανίσθησαν.

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ κόσμος εἶνε περικαλλέστατος καὶ ἡ τά-
ξις, ἣτις ἐπικρατεῖ εἰς αὐτόν, τελειοτάτη. Ἀπὸ καταβολῆς κό-
σμου, ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλ., καθ' ὃν ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κό-
σμου ἐδημιούργησεν αὐτόν, πᾶ ἄστρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη
κινουῦνται πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν
τάξιν. Οὔτε ἐστάθησάν ποτε οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον ἐκινήθησάν
ποτε. Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλ., καθ' ὃν ὁ
μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἐδημιούργησεν αὐτόν, γίνεται ἡμέρα
καὶ νύξ, φῶς καὶ σκότος. Δύει ὁ ἥλιος καὶ φαίνονται τὰ ἄστρα,
ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ ἀφανίζονται τὰ ἄστρα. Ἡ σελήνη μένει
καὶ τώρα ἐπὶ τόσας ἡμέρας εἰς τὸν οὐρανόν, ὅσας ἔμεινε καὶ τὴν
πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας· καὶ τώρα φθίνει καὶ αὐξά-
νει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέ-
ραν τῆς δημιουργίας. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουρ-
γίας ἕως τώρα ὁ χειμὼν ἔρχεται μετὰ τὸ φθινόπωρον, τὸ φθινό-
πωρον μετὰ τὸ θέρος, τὸ θέρος μετὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ ἔαρ μετὰ τὸν
χειμῶνα καὶ οὕτω καθεξῆς, πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ
οὐδέποτε κατ' ἄλλην. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας
μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα γεννῶνται, αὐ-
ξάνουσι, γηράσκουσι καὶ ἐγκαταλείπουσι τὴν θέσιν αὐτῶν εἰς
τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν· ἡ γῆ τρέφει πάντα τὰ ἐν αὐτῇ γεννώ-
μενα ζῷα καὶ φυτὰ καὶ αὐτὴ δέχεται αὐτά. Ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου ὁ ἥλιος λάμπει, οἱ ἀστέρες στίλβουσιν, οἱ ἄνεμοι πνέου-

σιν, οἱ ποταμοὶ ῥέουσιν, ἡ σφαῖρα κυλίσταται, ὁ κύβος ἵσταται, οἱ
 δελφῖνες κολυμβῶσιν, οἱ ἄετοί πετώσιν, αἱ ἀηδόνες ψάλλουσι,
 τὰ ῥόδα εὐωδιάζουσιν. Ποτὲ οἱ ποταμοὶ δὲν ἐστάθησαν, ποτὲ
 οἱ ἄετοί δὲν ἐκολύμβησαν, ποτὲ οἱ δελφῖνες δὲν ἐθάδισαν, ποτὲ
 τὰ ῥόδα δὲν ἐψαλαν, ποτὲ ἀπὸ τῆς ὥρας, κατὰ τὴν ἐποίαν ἡ
 πλάσις ἐξηλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου Δημιουργοῦ αὐ-
 τῆς, μέχρι τῆς ὥρας ταύτης. Ἡ πορεία τοῦ κόσμου εἶνε ἡ
 αὐτὴ καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ τελειοτάτη καὶ ἀναλλοίωτος.

107. Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅσφ ζῇ ὁ κόσμος ὅλος,
 ὅσφ ζῇ ἡ γῆ, θὰ ζῇ
 τ' ὄνομά σου, ὦ Ἑλλάς μου,
 καὶ ἡ δόξα σου μαζί.
 Ἐκ τῶν ἄγμων τῆς Λιβύης
 εἰς τοὺς πάγους τοῦ βορρᾶ
 τ' ὄνομά σου φέρ' ἡ φῆμη
 καὶ ἡ δόξα σου περᾶ.
 Σὺ διδάσκαλος τοῦ κόσμου,
 σὺ τῆς γῆς ὅλης τροφός,
 σὺ πυξὶς τῆς διανοίας,
 σὺ τοῦ πνεύματος τὸ φῶς.
 Ὅπως ἔδωκες θὰ δώσης,
 θὰ ζητήσουν ὡς ζῆτεῖς,
 θὰ γενῆς καὶ πάλιν φώτων
 καὶ πολιτισμοῦ κοιτίς.

Ἄγγ. Βλάχος.

108. Ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου.

(Ἀριστοτέλης, ἀπόσπασμα 24, σελ. 2476, α 34)

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶνε εἰς ἐκ τῶν μεγίστων φιλοσόφων τοῦ κό-
 σμου. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶνε φιλόσοφος Ἑλληνας, καταγόμενος ἐκ

Μακεδονίας καὶ ζήσας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, περὶ τὰ τριακσία ἐξήκοντα ἔτη δηλαδὴ πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ μέγας οὗτος Ἑλλήν φιλόσοφος ἐπίστευεν ὅτι ὑπάρχει εἰς Θεός, ὅστις ἐποίησε τὸν κόσμον καὶ κυβερνᾷ αὐτόν. Ἵνα πείσῃ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅτι τοῦτο εἶγε τὸ ὀρθόν, ἔλεγεν· «Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὰ ἀνήλια καὶ σκοτεινὰ βάθῃ τῆς γῆς ὑπάρχουσιν ὄντα ὅμοια πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· ὅτι δηλαδὴ ἔχουσι νοῦν, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, καὶ αἰσθάνονται, ὅπως αἰσθάνονται οἱ ἄνθρωποι. Ἐπειτα ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔχουσιν εἰς τὰ ἀνήλια ταῦτα καὶ κατασκότεινα βάθῃ τῆς γῆς κατοικίας καὶ ἐπιπλα καὶ ἀγάλματα καὶ εἰκόνας, ὅπως ἔχουσιν ἐδῶ οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πλούσιοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν γνωρίζουσιν ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς γῆς, οὐδὲν γνωρίζουσι περὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρον καὶ οὐδὲν ἔχουσιν ἀκούσῃ περὶ Θεοῦ καὶ κυβερνήτου τοῦ κόσμου. Ἄν ὑποθέσωμεν δὲ ὅτι ἡδύναντο νὰ βλέπωσιν εἰς τὰ κατασκότεινα ἐκεῖνα βάθῃ τὰ ἐκεῖ γεννηθέντα καὶ ἐκεῖ ζῶντα ταῦτα ὄντα, τί θὰ ἔβλεπον; Μόνον πέτρας καὶ χώματα καὶ βράχους καὶ μέταλλα καὶ οὐδὲν ἄλλο· τὴν ἄλλην ἡμέραν πάλιν θὰ ἔβλεπον τὰ αὐτὰ ἀμετακίνητα, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μένοντα, καὶ τὴν ἄλλην τὸ ἴδιον καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὰ ὄντα ταῦτα βεβαίως θὰ ἔλεγόν καθ' ἑαυτὰ ὅτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον οὐδὲν ἄλλο ὑπαρχει ἢ πέτραι, χώματα, βράχοι καὶ μέταλλα.

» Ἄν ὅμως συνέβαινέ ποτε διὰ τινος ῥωγμῆς νὰ ἀνέβαινέ τις ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐδῶ, ἐνθα ἡμεῖς ἐγεννήθημεν καὶ ζῶμεν, τί θὰ ἔβλεπεν! Πόσον θὰ ἐθαύμαζεν! Πόσον διάφορος θὰ ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ὁ κόσμος οὗτος ἀπὸ τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ἔβλεπεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὰ κατασκότεινα βάθῃ τῆς γῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνῆλθεν! Ὁ λαμπρὸς ἥλιος, τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἡμέρας, ὁ εὐρὺς οὐρανός, τὰ πολύμορφα καὶ πολύχρωμα νέφη, τὰ ὑψηλὰ ὄρη, οἱ χλοεροὶ λειμῶνες, αἱ κατάφυτοι πεδιάδες, οἱ ῥέοντες ποταμοί, ἡ ἀπέραντος θάλασσα, τὰ ὑψηλὰ δένδρα, τὰ ὠραῖα ἄνθη, τὰ εὐμορφα πτηνὰ, πάντα ταῦτα θὰ ἐνεποίουν εἰς αὐτὸν

μεγίστην ἐντύπωσιν καὶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ ἐκστατικὸς θὰ παρετήρει αὐτά. Ὁ κόσμος οὗτος, θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, εἶνε πολὺ διάφορος τοῦ κόσμου, τὸν ὅποιον ἐγὼ ἐγνώριζον ἕως τώρα. Ἐδῶ εἶνε πάμπολλα πράγματα. Ἐδῶ πάντα εἶνε φωτεινά, πάντα λάμπουσι, πάντα εἶνε ὡραῖα, πάντα εἶνε μεγαλοπρεπῆ.

» Ἐὰν δέ, ἐνῷ ἐσυλλογίζετο ταῦτα καὶ ἐθαύμαζε τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ κόσμου, ἔδυεν ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἥλιος καὶ σκότος ἐκάλυπτε τὴν γῆν, βεβαίως θὰ ἔλυπεῖτο πολὺ. Θὰ ἐνόμιζεν ὅτι πᾶσαι αὐταὶ αἱ ὡραιότητες τοῦ κόσμου διὰ παντὸς ἀπωλέσθησαν καὶ ὁ ὡραίος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἥλιος διὰ παντὸς ἠφανίσθη. Θὰ ἔλυπεῖτο βαθύτατα καὶ θὰ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα.

» Ἐὰν δέ, ἐνῷ ἦτο τόσον περίλυπος, ἤρχιζον τὰ ἄστρα νὰ προβάλλωσιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπληροῦτο ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀχανὲς διάστημα τοῦ στερεώματος ἐξ ἀναριθμῶντων στυλβόντων ἀστέρων, ἐφαίνετο δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἡ σελήνη μεγαλοπρεπῶς προβάλλουσα ὀπισθεν τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ὁποῖαι ἐντυπώσεις θὰ ἐγεννῶντο πάλιν εἰς τὴν περίλυπον αὐτοῦ ψυχὴν! Πόσον ὁ θαυμασμὸς αὐτοῦ θὰ ἦτο μέγας! Θὰ ἔμενεν ἐκστατικὸς! Θὰ ἐθαύμαζε τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ἀστέρων καὶ τὸ στυλπνότατον καὶ σπινθηρίζον φῶς αὐτῶν. Θὰ ἐθαύμαζε τὸ γλυκύτατον φῶς τῆς σελήνης καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ δίσκον αὐτῆς. Θὰ ἔβλεπεν αὐτὴν προχωροῦσαν πάντοτε πρὸς δυσμὰς, ὅπου εἶδε καὶ τὸν ἥλιον προχωροῦντα καὶ ἀφανισθέντα, καὶ ἐπὶ τέλους θὰ ἐφοβεῖτο, μήπως φύγῃ καὶ ἀπολεσθῇ διὰ παντὸς καὶ αὐτὴ, ὅπως ἔφυγε καὶ ἀπωλέσθη καὶ ὁ ἥλιος.

» Ἐὰν δέ, ἐνῷ ἐσυλλογίζετο ταῦτα καὶ εἶχεν αὐτοὺς τοὺς φόβους εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἔβλεπεν ὅτι τὰ ἄστρα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ὠχρίωντα πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς ἠφανίζοντο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ φῶς ἐγίνετο ζωηρότερον εἰς τὸν κόσμον, ἤρχιζον δὲ πάλιν νὰ διακρίνωνται: τὰ αὐτὰ ὄρη καὶ ἡ αὐτὴ θάλασσα καὶ τὰ αὐτὰ ἄνθη, τὰ ὅποια καὶ τὴν πρώτην φορὰν εἶδε, πόσον θὰ ἐθαύμαζεν!

» Ἐὰν δὲ οὕτω διακείμενος ἔβλεπε μετ' ὀλίγον ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, τὸν ὅποιον ἐνόμιζεν ὅτι ποτὲ πλέον δὲν ἤθελεν ἶδῃ, ἔβλεπε

δὲ αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο, καὶ ὅτε τὴν πρώτην φασὶν εἶδεν αὐτόν, καὶ πορευόμενον τὴν αὐτὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν ἐπορεύετο τὴν προηγουμένην ἡμέραν, βεβαίως θὰ ἔμενεν ἐκστατικός !

» Ἐὰν δὲ μετ' ὀλίγον ἔβλεπε πάλιν τὸν ἥλιον δύνοντα καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ ἄστρα εἰς τὸ στερέωμα κατὰ ἑκατομύρια διασκορπιζόμενα, ἀπαράλλακτα ὅπως κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν, καὶ πάλιν τὴν πρώτην ἔβλεπεν αὐτὰ ἐκλείποντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἔβλεπε πάλιν τὰ αὐτὰ ἀπαράλλακτα ἐπαναλαμβανόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, τότε βεβαίως θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὅτι ἓνα τοιοῦτον κόσμον, τόσον μέγαν, τόσον ὠραῖον, ἓνα κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον πάντα μὲ τὴν τάξιν γίνονται, βεβαίως οὐδεὶς ἄλλος ἦτο ἱκανὸς νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ κυβερνήσῃ, εἰμὴ εἰς ἀγαθὸς καὶ παντοδύναμος Θεός ».

109. Ὁ Θεός.

Πρὸς τί ζητοῦμεν τὸν Θεὸν εἰς ἔρημον κελλίον ;
Μὴ ἄλλο τῆς εὐκλείας του σαφέστερον βιβλίον
ὑπάρχει ἀπὸ τὰ λαμπρὰ δημιουργήματά του ;

Τὸ ἔσχατον ζῷον, καθὼς καὶ ὅλ' ἡ φύσις,
τὴν παντοδυναμίαν του δὲν διηγεῖτ' ἐπίσης ;

Δὲν εἶνε θρόνος του ἡ γῆ, δὲν εἶνε ὀφθαλμός του
ὁ διαλάμπων ἥλιος καὶ βλέμμα του τὸ θέρος
καὶ νεῦμά του ἡ ἀστραπή ; Καὶ τῶν ψυχῶν τὸ θάλαπος
δὲν εἶνε ἀντανάκλασις τοῦ μεριδιάματός του ;

Καὶ δὲν λατρεύομεν αὐτὸν μεγαλοπρεπεστέρας
θαυμάζοντες τὸν κόσμον του, τὴν πλάσιν τῆς χειρός του ;

Ἄλ. Ρ. Ραγκαβῆς.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
1. Ὕμνος παιδῶν πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου . . .	3
Α'. Κακίαι διάφοροι	4
2. Ἡ γάττα καὶ οἱ ποντικοὶ—μωρία	4
3. Ἡ χελιδὼν καὶ ἡ γάττα—θρασύτης	4
4. Ἡ τρικυμία (ποίημα) Δημῶδες	5
5. Ὁ εὐφυὲς δικαστής—ψεῦδος	6
6. Πίθηκος καὶ κάμηλος—φθόνος	8
7. Ὁνος καὶ κυνάριον—φθόνος	9
8. Ὁ ἐρημίτης—εὐοργησία	10
9. Ὁ Ἀδὰμ—πλεονεξία (ποίημα) Ἀλ. Ῥ. Παγκαβῆ	11
10. Ἀλκιβιάδου ὑπερηφάνεια. Αἰλιανός	11
11. Τὸ καρφίον τοῦ πετάλου—ἀπρονοησία	12
12. Ὅδοιπόροι καὶ ἄρκτος—φίλος ἄπιστος	13
13. Ἀλώπηξ καὶ ποιμὴν—χαρακτήρ ἄτιμος	13
14. Ἐχίδνα καὶ ἀλώπηξ—ὁ κακὸς κακὸν ἔχει	14
15. Ἡ κόρη τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου (ποίημα) Ἀλεξ. Σούτσου	15
16. Τὸ πρόβατον—(φταιογνωσία)	17
Β'. Ἀρεταὶ διάφοροι	24
17. Τὰ τέχνα τοῦ γεωργοῦ—ὁμόνοια	24
18. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (ποίημα) Δημῶδες	26
19. Ταῦρος καὶ καμηλοπάρδαλις—ἀλληλοβοήθεια	26
20. Κλεινίας ὁ Πυθαγόρειος—πράυνσις—Αἰλιανός	29
21. Τὸ Ἑρετριακὸν μεριάκιον—εὐπαιδευσία—Αἰλιανός	30
22. Κάπρος καὶ ἀλώπηξ—πρόνοια	30
23. Τὰ σωθέντα κοράσια—πρόνοια	31
24. Ἡ ξενιτεία—φιλοστοργία γονέων (ποίημα) Σ. Καρόδη	32
25. Τὸ πέταλον—οἰκονομία	35
26. Ἡ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων	36

27.	Τὸ θαυματουργὸν κιβώτιον—ἐπιμέλεια τοῦ οἴκου	37
28.	Ἡ κάμηλος—συνήθεια	39
29.	Ἀλώπηξ καὶ λέων—συνήθεια	39
30.	Τὸ ἀμπέλι—φιλεργία (ποίημα) Δημῶδες	41
31.	Φωκίωνος μεγαλοφροσύνη — Αἰλιανός	41
32.	Ἐπαμεινώνδου μεγαλοφροσύνη—Αἰλιανός	42
33.	Τί θέλω—ὀλιγάρκεια (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	42
34.	Ὁ βοῦς (φυσιογνωσία)	43
Γ'. Καρτερία, Ἀνδρεία, Ἡρωϊσμός		50
35.	Εὐρυδῆμας ὁ πυγμάχος—Αἰλιανός	50
36.	Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος—Αἰλιανός	50
37.	Πυθέας ὁ Αἰγινήτης—Ἡρόδοτος	50
38.	Γέλων ὁ Συρακούσιος—Αἰλιανός	52
39.	Εὐρυτος καὶ Ἀριστόδημος οἱ Σπαρτιάται—Ἡρόδοτος	52
40.	Ἡ γενναϊότης τῶν Φωκίδων γυναικῶν—Πλούταρχος	54
41.	Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλοὺς—Ἀρριανός	55
42.	Αἱ Σουλιώτισσαι ἐν Ζαλόγκῳ—Ζαρλέντης	59
43.	Ἡ σκλάβα (ποίημα) Ἀριστ. Βαλαωρίτου	61
44.	Ἡ ἡρώς Ἐλένη Μπότσαρη—Ζαρλέντης	63
45.	Ἡ Σουλιώτισσα Δέσπω—Περραιβός	64
46.	Ἡ Δέσπω (ποίημα) Δημῶδες	65
47.	Ἀθανάσιος Διάκος—Α. Βαλαωρίτης	65
48.	Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου (ποίημα) Δημῶδες	67
49.	Ὁ Σαμουήλ—Α. Βαλαωρίτης	68
50.	Ὁ Σαμουήλ (ποίημα) Ἀριστ. Βαλαωρίτου	69
51.	Ὁ ἵππος (φυσιογνωσία)	75
Δ'. Φιλοπατρία		84
52.	Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἡ μάχη τῶν Ἀλεκτρυόνων—Αἰλιανός	84
53.	Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων—Αἰλιανός	85
54.	Ὁ Σουλιώτης Τζήμας Ζέρβας	85
55.	Ὁ Λυκίδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι—Ἡρόδοτος	86
56.	Οἱ Σπαρτιάται Σπερθίας καὶ Βούλις—Ἡρόδοτος	87
57.	Δάμπρος καὶ Φῶτος Τζαβέλλας	88
58.	Εἰς τὸν ἱερὸν λόγον (ποίημα) Ἀνδρ. Κάλβου	90
59.	Αἱ Σπαρτιάτιδες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Σπάρτης.—Πλούταρχος	92

60.	Ἡ βασίλισσα τῶν Θηβῶν Πραξιθέα—Εὐριπίδης	94
61.	Ὁ βασιλόπαις τῶν Θηβῶν Μεναικεύς—Εὐριπίδης—(ποίημα) Λουκά Μπέλλου	96
62.	Ἡ ἡρώϊς τῆς Ἀθήνου Μαρούλα—Παπαρηγόπουλος—Προσ- ευχή Μαρούλας (ποίημα) Ἀρ. Προβελέγγιου	99
63.	Ἐμβατήριον (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	101
64.	Ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	102
65.	Φωκίωνος ἡ τελευταία παραγγελία πρὸς τὸν υἱὸν—Αἰλιανός	103
66.	Ὁ κύων (φυσιογνωσία)	103
Ε'. Τὸ κακὸν τιμωρεῖται, τὸ ἀγαθὸν βραβεύεται		112
67.	Ὁ Ῥαχώκης καὶ ὁ υἱὸς του—Αἰλιανός	112
68.	Οἱ γέραναι τοῦ Ἰδύκου—παροιμιογράφοι Ἕλληνες—Εὐ- δοκία	113
69.	Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου Μακαρεὺς—Αἰλιανός	118
70.	Δάμων καὶ Φιντίας—Ἰάμβλιχος. Πορφύριος	119
71.	Αἰνείου εὐσέβεια—Αἰλιανός	125
72.	Ἀναπὶς καὶ Ἀμφινόμος, οἱ εὐσεβέστατοι υἱοὶ—Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι	126
73.	Μονόλογος Σωκράτους (ποίημα) Γ. Τερτσέτη	127
74.	Τὰ ᾠδικὰ πτηνὰ (φυσιογνωσία)	129
75.	Αἱ χελιδόνες (ποίημα) Ξεν. Πορφιοπούλου	136
Γ'. Διδάγματα τὰ ὕψιστα		137
76.	Τῶν ἐπτὰ σοφῶν ἀποφθέγματα	137
77.	Τῶν Πυθαγορείων χρυσᾶ ἔπη	139
Ζ'. Ἑλληνικὴ Μυθολογία		140
78.	Ἡ κοσμογονία—Ἡσίοδος	140
79.	Ἡ θεογονία—Ἡσίοδος	141
80.	Ἡ Τιτανομαχία—Ἡσίοδος	143
81.	Ὁ Τυφὼν—Ἡσίοδος	145
82.	Ὁ Ὀλύμπος—Ὅμηρος	147
83.	Ὁ Μουσηγέτης Ἀπόλλων—Ὅμηρος, Ἡσίοδος	149
84.	Ὁ Πάν—Ὀμηρικός ὕμνος	150
85.	Αἱ Νύμφαι—Ὅμηρος	151
86.	Οἱ θεοὶ, ὁ κόσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι—Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς	152
87.	Ἡ Ἑλλάς (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	154

Σελ.

88.	"Ιον τὸ εὐῶδες (φυσιογνωσία)	155
89.	Τὸ Ἴον (ποίημα) Γ. Κουντιούρη	158
90.	Τὸ ἀγροτικὸν ἀνθὺλλον (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	158
Η'. Ἑλληνικὴ φύσις—Φαινόμενα φυσικά		159
91.	Τὸ ἔαρ—Πίνδαρος	159
92.	Τὸ θέρος—Αλκαῖος	160
93.	Ὁ Κολωνός—Σοφοκλῆς	160
94.	Τὰ Τέμπη—Αἰλιανός	161
95.	Τρικυμία—"Ομηρος	163
96.	Ὁ κῆπος τοῦ Ἀλκίνου—"Ομηρος	166
97.	Ἡ γῆ τῶν Κυκλώπων—"Ομηρος	167
98.	Ἡ θήρα τοῦ ἐν τῷ Παρνασσῷ κάπρου—"Ομηρος	169
99.	Ὁ Ἀθως (ποίημα) Παν. Σούτσου	169
100.	Τὸ ῥόδον (φυσιογνωσία)	170
101.	Τὸ ῥόδον (ποίημα) Δ. Βικέλα	175
Θ'. Ὁ κόσμος		175
102.	Ὁ ἥλιος—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχο	175
103.	Ἡ σελήνη—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος	176
104.	Τὰ ἄστρα—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος	177
105.	Εἰς ἐν ἄστρον (ποίημα) Ἰωάννου Καρασούτσου	178
106.	Ἡ γῆ—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος	180
107.	Εἰς τὴν Ἑλλάδα (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	184
108.	Ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου—Ἀριστοτέλης	184
109.	Ὁ Θεὸς (ποίημα) Ἀλεξ. Ρ. Παγκαβῆ	187

187
188
189
190
191
192
193
194

*Յօժւնչ Տւղղոյ, ծառ տաշտիմով չափն ոտքով զօրն տալն զօր

Αντιοχέδων Σοφείων ης ριμνε οβλιgate. Τοῦτο ἐξηγεῖ δῆλῶτι αἱ τελευταῖαι αἱ

Oh. mihi delle tue lettere. Il tuo di
cio. foglio lo di muller
fui qui che a detto la loro storia

With a girl. 10 children will
 be with us in 1000
 years. The people of
 the world will
 be in a

ah auf der jenseitigen Seite
der Klagebank die große Frau
die sich gegen die große Frau
die hat es da all die

Onno J. van der Meer
Gegevens van de
Cus dekkende hetto in
1900-1901-1902-1903-1904-1905-1906-1907-1908-1909-1910-1911-1912-1913-1914-1915-1916-1917-1918-1919-1920-1921-1922-1923-1924-1925-1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932-1933-1934-1935-1936-1937-1938-1939-1940-1941-1942-1943-1944-1945-1946-1947-1948-1949-1950-1951-1952-1953-1954-1955-1956-1957-1958-1959-1960-1961-1962-1963-1964-1965-1966-1967-1968-1969-1970-1971-1972-1973-1974-1975-1976-1977-1978-1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986-1987-1988-1989-1990-1991-1992-1993-1994-1995-1996-1997-1998-1999-2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-2618-2619-2620-2621-2622-2623-2624-2625-2626-2627-2628-2629-2630-2631-2632-2633-2634-2635-2636-2637-2638-2639-2640-2641-2642-2643-2644-2645-2646-2647-2648-2649-2650-2651-2652-2653-2654-2655-2656-2657-2658-2659-2660-2661-2662-2663-2664-2665-2666-2667-2668-2669-2670-2671-2672-2673-2674-2675-2676-2677-2678-2679-2680-2681-2682-2683-2684-2685-2686-2687-2688-2689-2690-2691-2692-2693-2694-2695-2696-2697-2698-2699-2700-2701-2702-2703-2704-2705-2706-2707-2708-2709-2710-2711-2712-271

Αντιόχεια ἡ ἐκκλησία ἀπέστειλε τὸν Παύλον καὶ Βαρνάβαν ἐπισκευάζειν τὰς ἐκκλησίας τὰς ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τῇ Κιλικίᾳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Παιδείας